

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Khuddakanikāye

Jātakapāli

(Dutiyo bhāgo)

17. Cattalīsanipāto

521. Tesakuṇajātakam (1)

1. “Vessantaram tam pucchāmi, sakuṇa bhaddamatthu te;
Rajjam kāretukāmena, kiṁ su kiccam kataṁ varam”.
2. “Cirassam vata maṁ tāto, kamso bārāṇasiggaho;
Pamatto appamattam maṁ, pitā puttam acodayi.
3. “Paṭhameneva vitatham, kodham hāsam nivāraye;
Tato kiccāni kāreyya, tam vataṁ āhu khattiya.
4. “Yaṁ tvam tāta tapokammam [tape kammaṁ (sī. syā. pī.)], pubbe katamasamsayam;
Ratto duṭṭho ca yaṁ kayirā, na tam kayirā tato puna [punam (pī.)].
5. “Khattiyassa pamattassa, raṭṭhasmiṁ raṭṭhavaḍḍhana;
Sabbe bhogā vinassanti, rañño tam vuccate agham.
6. “Sirī tāta alakkhī ca [sirī ca tāta lakkhī ca (syā. pī.)], pucchitā etadabравum;
Uṭṭhāna [uṭṭhāne (syā.)] vīriye pose, ramāham anusūyake.
7. “Usūyake duhadaye, purise kammadussake;
Kālakaṇṇī mahārāja, ramati [ramāti (ka.)] cakkabhañjanī.
8. “So tvam sabbesu suhadayo [so tvam sabbesam suhadayo (syā. pī.), so tvam sabbe suhadayo (ka.)], sabbesam rakkhito bhava;
Alakkhiṁ nuda mahārāja, lakkhyā bhava nivesanam.
9. “Sa lakkhīdhitisampanno, puriso hi mahaggato;
Amitānam kāsipati, mūlam aggañca chindati.
10. “Sakkopi hi bhūtapatī, uṭṭhāne nappamajjati;
Sa kalyāne dhitiṁ katvā, uṭṭhāne kurute mano.
11. “Gandhabbā pitaro devā, sājīvā [sañjīvā (pī.)] honti tādino;
Uṭṭhāhato [uṭṭhāhato (syā. pī.)] appamajjato [mappamajjato (ka.)], anutiṭṭhanti devatā.
12. “So appamatto akkuddho [akkuṭṭho (pī.)], tāta kiccāni kāraya;
Vāyamassu ca kiccesu, nālaso vindate sukham.

13. “Tattheva te vattapadā, esāva [esā ca (pī.)] anusāsanī; Alam mitte sukhāpetum, amittānam dukhāya [dukkhāya (pī.)] ca”.
14. “Sakkhisī tvam [sakkhī tuvam (sī. syā. pī.)] kuṇḍalini, maññasi khattabandhuni [khattiyabandhunī (pī.)]; Rajjam kāretukāmena, kiṁ su kiccaṁ kataṁ varam”.
15. “Dveva tāta padakāni, yatha [yesu (pī.)] sabbam patiṭṭhitam; Aladdhassa ca yo lābho, laddhassa cānurakkhaṇā.
16. “Amacce tāta jānāhi, dhīre athassa kovide; Anakkhā kitave tāta, asoṇde avināsake.
17. “Yo ca tam tāta rakkheyya, dhanam yañceva te siyā; Sūtova ratham saṅgaṇhe, so te kiccāni kāraye.
18. “Susaṅgahitajano, sayam vittam avekkhiya; Nidhiñca iṇadānañca, na kare parapattiya.
19. “Sayam āyam vayam [āyavayam (pī.)] jaññā, sayam jaññā katākataṁ; Niggaṇhe niggahāraham, paggaṇhe paggahāraham.
20. “Sayam jānapadaṁ atham, anusāsa rathesabha; Mā te adhammikā yuttā, dhanam rāṭṭhañca nāsayum.
21. “Mā ca vegena kiccāni, karosi [kāresi (sī. syā. pī.)] kārayesi vā; Vegasā hi kataṁ kammam, mando pacchānutappati.
22. “Mā te adhisare muñca, subālhamadhikodhitam [kopitam (sī. syā.)]; Kodhasā hi bahū phītā, kulā akulataṁ gatā.
23. “Mā tāta issaromhīti, anatthāya patārayi; Itthīnam purisānañca, mā te āsi dukhudrayo.
24. “Apetalomahāmsassa, rañño kāmānusārino; Sabbe bhogā vinassanti, rañño tam vuccate agham.
25. “Tattheva te vattapadā, esāva anusāsanī; Dakkhassudāni puññakaro, asoṇdo avināsako; Sīlavāssu [sīlavāssa (tīkā)] mahārāja, dussilo vinipātiko” [vinipātako (pī.)].
26. “Apucchimha kosiyagottam [apucchimhā kosiyagottam (syā.), apucchamhāpi kosikam (pī.)], kuṇḍalinim tatheva ca; Tvaṁ dāni vadehi jambuka [jambuka tvaṁ dāni vadehi (syā. pī.)], balānam balamuttamam”.
27. “Balam pañcavidham loke, purisasmim mahaggate; Tattha bāhubalam nāma, carimam vuccate balam.
28. “Bhogabalañca dīghāvu, dutiyam vuccate balam; Amaccabalañca dīghāvu, tatiyam vuccate balam.
29. “Abhijaccabalam ceva, tam catuttham asaṁsayam;

Yāni cetāni sabbāni, adhigaṇhāti paṇḍito.

30. “Tam̄ balānam̄ balam̄ seṭṭham̄, aggam̄ paññābam̄ balam̄ [varam̄ (sī.)]; Paññābalenupathaddho, attham̄ vindati paṇḍito.
31. “Api ce labhati mando, phītam̄ dharanimuttamam̄; Akāmassa pasayham̄ vā, añño tam̄ paṭipajjati.
32. “Abhijātopi ce hoti, rajjam̄ laddhāna khattiyo; Duppāñño hi kāsipati, sabbenapi na jīvati.
33. “Paññāva sutam̄ vinicchinī [paññā sutavinicchinī (syā. pī.)], paññā kitti silokavaḍḍhanī [vaddhanī (pī.)]; Paññāsahito naro idha, api dukkhe sukhāni vindati.
34. “Paññañca kho asussūsam̄, na koci adhigacchati; Bahussutam̄ anāgamma, dhammaṭṭham̄ avinibbhujam̄.
35. “Yo ca dhammadvibhañgaññū [yo dhammañca vibhāgaññū (pī.)], kāluṭṭhāyī matandito; Anuṭṭhahati kālena, kammaphalam̄ tassa ijjhati [kammaphalam̄ tassijjhati, phalam̄ tassa samijjhati (ka.)].
36. “Anāyatana [nā'nāyatana (pī.)] sīlassa, anāyatana [nā'nāyatana (pī.)] sevino; Na nibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
37. “Ajjhattañca payuttassa, tathāyatana sevino; Anibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
38. “Yogappayogasañkhātam̄, sambhatassānurakkhaṇam̄; Tāni tvam̄ tāta sevassu, mā akammāya randhayi; Akammunā hi dummedho, nañagāraṇva sīdati”.
39. “Dhammañ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya; Idha dhammañ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.
40. “Dhammañ cara mahārāja, puttadāresu khattiya; Idha dhammañ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.
41. “Dhammañ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya; Idha dhammañ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.
42. “Dhammañ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca; Idha dhammañ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.
43. “Dhammañ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca...pe....
44. “Dhammañ cara mahārāja, rat̄hesu [rat̄he (pī.)] janapadesu ca...pe....
45. “Dhammañ cara mahārāja, samaṇa [samaṇe (syā. ka.)] brāhmaṇesu ca...pe....
46. “Dhammañ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya; Idha dhammañ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.
47. “Dhammañ cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho [dhammo suciṇṇo sukhamāvahati (ka.)];

Idha dhammam̄ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.

48. “Dhammam̄ cara mahārāja, saindā [indo (pī.), sindā (ka.)] devā sabrahmakā; Suciññena divam̄ pattā, mā dhammam̄ rāja pāmado [pamādo (pī. ka.)].
49. “Tattheva te [vete (pī.)] vattapadā, esāva [esā ca (pī.)] anusāsanī; Sappaññasevī kalyāñī, samattam̄ sāma [sāmañ (ka.)] tam̄ vidū”ti.

Tesakuññajātakam̄ pañhamam̄.

522. Sarabhañgajātakam̄ (2)

50. “Alaṅkatā kuṇḍalino suvatthā, veļuriyamuttātharukhaggabandhā [baddhā (pī.)]; Rathesabhā tiṭṭhatha ke nu tumhe, katham̄ vo jānanti manussaloke”.
51. “Ahamaṭṭhako bhīmaratho panāyaṁ, kāliṅgarājā pana uggatoyam̄ [uggato ayam̄ (pī.), uggatāyam̄ (ka.)]; Susaññatānam̄ isīnam̄ [susaññatānisinaṁ (pī.)] dassanāya, idhāgatā pucchitāyemha pañhe”.
52. “Vehāyasam̄ tiṭṭhasi [tiṭṭhati (pī.)] antalikkhe, pathaddhuno pannaraseva cando; Pucchāmi tam̄ yakkha mahānubhāva, katham̄ tam̄ jānanti manussaloke”.
53. “Yamāhu devesu sujampatīti, maghavāti tam̄ āhu manussaloke; Sa devarājā idamajja patto, susaññatānam̄ isīnam̄ dassanāya”.
54. “Dūre sutā no isayo samāgatā, mahiddhikā iddhiguñūpapannā; Vandāmi te ayire pasannacitto, ye jīvalokettha manussasetṭhā”.
55. Gandho isīnam̄ ciradikkhitānam̄ [dakkhitānam̄ (syā. pī.)], kāyā cuto gacchatī mālutenā; Ito paṭikkamma sahassanetta, gandho isīnam̄ asuci devarāja”.
56. “Gandho isīnam̄ ciradikkhitānam̄, kāyā cuto gacchatī mālutenā; Vicitrupuppham̄ surabhīm̄va mālam̄, gandhañca etam̄ pāṭikañkhāma bhante; Na hettha devā paṭikkūlasaññino”.
57. “Purindado bhūtapatī yasassī, devānamindo sakko [idañ padam̄ natthi (sī. syā. pī. potthakesu)] maghavā sujampati; Sa devarājā asuraganappamaddano, okāsamākañkhati pañha pucchitum̄.
58. “Ko nevimesam̄ idha pañditānam̄, pañhe puṭṭho nipiṇe byākarissati; Tiṇṇañca raññam̄ manujādhipānam̄, devānamindassa ca vāsavassa”.
59. “Ayam̄ isi [isi (sī. pī.)] sarabhañgo tapassī [yasassī (sī.)], yato jāto virato methunasmā; Āceraputto [ācariyaputto (pī. ka.)] suvinītarūpo, so nesam̄ pañhāni viyākarissati”.
60. “Konḍañña pañhāni viyākarohi, yācanti tam̄ isayo sādhurūpā; Konḍañña eso manujesu dhammo, yam̄ vuddha [vaddha (pī.), buddha (ka.)] māgacchati esa bhāro”.
61. “Katāvakāsā pucchantu bhonto, yam̄ kiñci pañham̄ manasābhīpatthitam̄; Ahañhi tam̄ tam̄ vo viyākarissam̄, ñatvā sayam̄ lokamimam̄ parañca”.

62. “Tato ca maghavā sakko, athadassī purindado;
Apucchi paṭhamam pañham, yañcāsi abhipatthitam”.
63. “Kiñ sū vadhitvā na kadāci socati, kissappahānam isayo vaṇṇayanti;
Kassīdha vuttam pharusam khametha, akkhāhi me koṇḍañña etamattham”.
64. “Kodham vadhitvā na kadāci socati, makkhappahānam isayo vaṇṇayanti;
Sabbesam vuttam pharusam khametha, etam khantim uttamamāhu santo”.
65. “Sakkā ubhinnam [hi dvinnam (pī.)] vacanam titikkhitum, sadisassa vā setṭhatarassa [setṭhanarassa (pī.)] vāpi;
Katham nu hīnassa vaco khametha, akkhāhi me koṇḍañña etamattham”.
66. “Bhayā hi setṭhassa vaco khametha, sārambhahetū pana sādisassa;
Yo cīdha hīnassa vaco khametha, etam khantim uttamamāhu santo”.
67. “Katham vijaññā catupattharūpam [catumaṭṭharūpam (syā. pī.)], setṭham sarikkham athavāpi hīnam;
Virūparūpena caranti santo, tasmā hi sabbesam vaco khametha”.
68. “Na hetamattham mahatīpi senā, sarājikā yujjhāmāna labhetha;
Yam khantimā sappuriso labhetha, khantī balassūpasamanti verā”.
69. “Subhāsitaṁ te anumodiyāna, aññam tam pucchāmi tadiṅgha brūhi;
Yathā ahum [ahū (sī. syā. pī.)] daṇḍakī nālikero [nālikīro (sī. syā. pī.)], athajjuno kalābu cāpi rājā;
Tesam gatim brūhi supāpakamminam, katthūpapannā isinam viheṭhakā”.
70. “Kisañhi [kisampi (pī.)] vaccham avakiriya daṇḍakī, ucchinnaṁulo sajano saraṭṭho;
Kukkuṭanāme nirayamhi paccati, tassa phuliṅgāni patanti kāye.
71. “Yo saññate pabbajite aheṭhayi [avañcasi (pī.)], dhammam bhaṇante samane adūsake;
Tam nālikeram sunakhā parattha, saṅgamma khādanti viphandamānam.
72. “Athajjuno niraye sattisūle, avamsiro patito uddhampādo [uddhapādo (syā.), addhapādo (pī.)];
Aṅgīrasam gotamam heṭhayitvā, khantim tapassiṁ cirabrahmacāriṁ.
73. “Yo khandaso pabbajitam achedayi, khantim vadantam samaṇam adūsakam;
Kalabuvīciṁ upapajja paccati, mahāpatāpam [mahābhītāpam (pī.)] kaṭukam bhayānakam.
74. “Etāni sutvā nirayāni paṇḍito, aññāni pāpiṭṭhatarāni cettha;
Dhammam care samaṇabrāhmaṇesu, evaṅkaro saggamupeti ṛhānam”.
75. “Subhāsitaṁ te anumodiyāna, aññam tam pucchāmi tadiṅgha brūhi;
Kathamvidham sīlavantam vadanti, kathamvidham pañnavantam vadanti;
Kathamvidham sappurisam vadanti, kathamvidham no siri no jahāti”.
76. “Kāyena vācāya ca yo’ dha [yo ca (pī.)] saññato, manasā ca kiñci na karoti pāpam;
Na attahetū alikam bhaṇeti [bhaṇāti (sī. syā. pī.)], tathāvidham sīlavantam vadanti.
77. “Gambhīrapañham manasābhicintayam [manasā vicintayam (sī.)], nāccāhitam kamma karoti luddam;

Kālāgatam [kālābhātam (pī.)] atthapadam na riñcati, tathāvidham paññavantam vadanti.

78. “Yo ve kataññū katavedi dhīro, kalyāṇamitto daļhabhatti ca hoti; Dukhitassa sakkacca karoti kiccam, tathāvidham sappurisam vadanti.
79. “Etehi sabbehi guṇehupeto, saddho mudū samvibhāgī vadaññū; Saṅgāhakam sakhlam sañhavācam, tathāvidham no siri no jahāti”.
80. “Subhāsitam te anumodiyāna, aññaṁ tam pucchāmi tadiñgha brūhi; Sīlam siriñcāpi satañca dhammam, paññañca kam set̄thataram vadanti”.
81. “Paññā hi set̄thā kusalā vadanti, nakkhattarājāriva tārakānam; Sīlam sīrī cāpi satañca dhammo [dhammā (pī.)], anvāyikā paññavato bhavanti”.
82. “Subhāsitam te anumodiyāna, aññaṁ tam pucchāmi tadiñgha brūhi; Kathāmkarō kintikaro kimācaram, kiṁ sevamāno labhatidha paññam; Paññāya dānippaṭipam [dāni paṭipadam (sī. syā. pī.)] vadehi, kathañkarō paññavā hoti macco”.
83. “Sevetha vuddhe nipuṇe bahussute, uggāhako ca paripucchako siyā; Suṇeyya sakkacca subhāsitāni, evamkarō paññavā hoti macco.
84. “Paññavā kāmaguṇe avekkhati, aniccato dukkhato rogato ca; Evam vipassī pajahāti chandam, dukkhesu kāmesu mahabbayesu.
85. “Sa vītarāgo pavineyya dosam, mettam [metta (syā. ka.)] cittam bhāvaye [bhāveyya (sī. syā. ka.)] appamāṇam; Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍam, anindito brahmamupeti ṭhānam”.
86. “Mahatthiyam [mahiddhiyam (sī. syā. pī.)] āgamanaṁ ahosi, tavamaṭṭhakā [maṭṭhaka (sī. syā. ka.)] bhīmarathassa cāpi; Kālingarājassa ca uggatassa, sabbesa vo kāmarāgo pahīno”.
87. “Evametam paracittavedi, sabbesa no kāmarāgo pahīno; Karohi okāsamanuggahāya, yathā gatim te abhisambhavema”.
88. “Karomi okāsamanuggahāya, tathā hi vo kāmarāgo pahīno; Pharātha kāyam vipulāya pītiyā, yathā gatim me abhisambhavetha”.
89. “Sabbam karissāma tavānusāsanam, yan yan tuvaṁ vakkhasi bhūripañña; Pharāma kāyam vipulāya pītiyā, yathā gatim te abhisambhavema”.
90. “Katāya [katāyam (sī. pī.)] vacchassa kisassa pūjā, gacchantu bhonto isayo sādhurūpā; Jhāne ratā hotha sadā samāhitā, esā ratī pabbajitassa set̄thā”.
91. “Sutvāna gāthā paramatthasamhitā, subhāsitā isinā pañđitena; Te vedajātā anumodamānā, pakkāmu [pakkamu (ka.)] devā devapuram yasassino.
92. “Gāthā imā atthavatī subyañjanā, subhāsitā isinā pañđitena; Yo kocimā atthikatvā [atthim katvā (ka.)] suṇeyya, labhetha pubbāpariyam visesam; Laddhāna pubbāpariyam visesam, adassanam maccurājassa gacche”.

93. “Sālissaro sāriputto, meñdissaro ca kassapo;
Pabbato anuruddho ca, kaccāyano ca devalo [devilo (syā. ka.)].
94. “Anusisso ca ānando, kisavaccho ca kolito;
Nārado udāyī thero [nārado puñño mantānīputto (sī.)], parisā buddhaparisā;
Sarabhañgo lokanātho, evam dhāretha jātaka”nti.

Sarabhañgajātakam̄ dutiyam̄.

523. Alambusājātakam̄ (3)

95. “Atha bravi brahā indo, vatrabhū jayataṁ pitā;
Devakaññam̄ parābhettvā, sudhammāyaṁ alambusam̄.
96. “Misse devā tam̄ yācanti, tāvatim̄sā saindakā;
Isippalobhane [isipalobhike (sī. syā.), isim̄ palobhike (pī.)] gaccha, isisiṅgam̄ alambuse.
97. “Purāyam̄ amhe acceti [nācceti (syā. ka.)], vattavā [vatavā (sī. syā. pī.)] brahmacariyavā;
Nibbānābhirato vuddho [vaddho (pī.), buddho (syā. ka.)], tassa maggāni āvara”.
98. “Devarāja kimeva tvam̄, mameva tuvam̄ sikkhasi;
Isippalobhane [isipalobhike (sī. syā.), isim̄ palobhike (pī.)] gaccha, santi aññāpi accharā.
99. “Mādisiyo pavarā ceva, asoke nandane vane;
Tāsampi hotu pariyāyo, tāpi yantu palobhanā” [palobhikā (syā. pī.)].
100. “Addhā hi saccaṁ bhaṇasi, santi aññāpi accharā;
Tādisiyo pavarā ceva, asoke nandane vane.
101. “Na tā evam̄ pajānanti, pāricariyam̄ pumam̄ gatā;
Yādisam̄ tvam̄ pajānāsi, nāri sabbaṅgasobhane.
102. “Tvameva gaccha kalyāṇi, itthīnam̄ pavarā casi;
Taveva vaṇṇarūpena, savasamānayissasi” [vasamānāpayissasi (syā.), vasamānāmayissasi (pī.), tam̄ vasamānayissasi (ka.)].
103. “Na vāham̄ na gamissāmi, devarājena pesitā;
Vibhemi cetam̄ āsādum̄, uggatejo hi brāhmaṇo.
104. “Aneke nirayaṁ pattā, isimāsādiyā janā;
Āpannā mohasam̄sāram̄, tasmā lomāni hamsaye”.
105. “Idam̄ vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī;
Missā missitu [missetu (sī. syā. pī.)] micchantī, isisiṅgam̄ alambusā.
106. “Sā ca tam̄ vanamogayha, isisiṅgena rakkhitam̄;
Bimbajālakasañchannam̄, samantā aḍḍhayojanam̄.
107. “Pātova pātarāsamhi, udāñhasamayaṁ [udayasamayaṁ (syā.), udantasamayaṁ (ka.)] pati;
Aggiṭṭham̄ parimajjantam̄, isisiṅgam̄ upāgami”.
108. “Kā nu vijjurivābhāsi, osadhī viya tārakā;

Vicittahatthābharaṇā [vicittavatthābharaṇā (sī.)], āmuttamaṇikuṇḍalā [āmukkamaṇikuṇḍalā (?)].

109. “Ādiccavaṇṇasaṅkāsā, hemacandanagandhinī;
Saññatūrū mahāmāyā, kumārī cārudassanā.
110. “Vilaggā [vilākā (sī. syā. pī.)] mudukā suddhā, pādā te suppatiṭṭhitā;
Gamanā kāmanīyā [kamanā kamanīyā (sī. pī.)] te, harantiyeva me mano.
111. “Anupubbāva te ūrū, nāganāsasamūpamā;
Vimaṭṭhā tuyham sussoṇī, akkhassa phalakam yathā.
112. “Uppalasseva kiñjakkhā, nābhi te sādhu saṇṭhitā;
Pūrā kaṇhañjanasseva, dūrato paṭidissati.
113. “Duvidhā jātā urajā, avaṇṭā sādhu paccudā;
Payodharā apatitā [appatitā (sī. syā. pī.)], aḍḍhalābusamā thanā.
114. “Dīghā kambutalābhāsā, gīvā eneyyakā yathā;
Paṇḍarāvaraṇā vaggū, catutthamanasannibhā.
115. “Uddhaggā ca adhaggā ca, dumaggaparimajjitā;
Duvijā nelasambhūtā, dantā tava sudassanā.
116. “Apaṇḍarā lohitantā, jiñjūka [jiñjuka (sī. syā. pī.)] phalasannibhā;
Āyatā ca visālā ca, nettā tava sudassanā.
117. “Nātidīghā susammaṭṭhā, kanakabyā [kanakaggā (pī.)] samocitā;
Uttamaṅgaruhā tuyham, kesā candanagandhikā.
118. “Yāvatā kasigorakkhā, vāṇijānam [vāṇijānam (pī.)] ca yā gati;
Isīnañca parakkantam, saññatānam tapassinaṁ.
119. “Na te samasamam̄ passe, asmiṁ pathavi [puthuvi (pī.)] maṇdale;
Ko vā tvam̄ kassa vā putto, katham jānemu tam̄ mayam”.
120. “Na pañhakālo bhaddante, kassapevam̄ gate sati;
Ehi samma ramissāma, ubho asmākamassame;
Ehi tam̄ upagūhissaṁ [upaguyhissaṁ (syā.)], ratīnam̄ kusalo bhava”.
121. “Idam vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī;
Missā missitumicchantī, isisiṅgam alambusā”.
122. “So ca vegena nikkhamma, chetvā dandhaparakkamam̄ [dandhapadakkamam̄ (ka.)];
Tamtamāsu veñīsu, ajjhappatto [ajjhāpatto (pī.)] parāmasi;
123. “Tamudāvatta kalyāṇī, palissaji susobhanā [susobhaṇī (syā. ka.)];
Cavitañhi [cavi tamhā (syā. ka.)] brahmacariyā, yathā tam̄ atha tositā.
124. “Manasā agamā indam̄, vasantaṁ nandane vane;
Tassā saṅkappamaññāya, maghavā devakuñjaro.

- 125.** “Pallañkam pahiñī khippam, sovañnam sopavāhanam;
Sauṭṭaracchadapaññāsam, sahassapaṭiyatthataṁ [paṭikatthataṁ (sī.)].
- 126.** “Tamenam tattha dhāresi, ure katvāna sobhanā;
Yathā ekamuhuttaṁva, tīṇi vassāni dhārayi.
- 127.** “Vimado tīhi vasehi, pabujjhitvāna brāhmaṇo;
Addasāsi harita [harī (pī.)] rukkhe, samantā aggiyāyanam.
- 128.** “Navapattavanam phullam, kokilaggañaghositam;
Samantā paviloketvā, rudam assūni vattayi.
- 129.** “Na juhe na jape [jappe (ka.)] mante, aggihuttam pahāpitam;
Ko nu me pāricariyāya, pubbe cittam palobhayi.
- 130.** “Araññe me viharato, yo me tejā ha sambhutam [sambhatam (pī.)];
Nānāratnaparipūram, nāvamva gaṇhi aṇṇave”.
- 131.** “Aham te pāricariyāya, devarājena pesitā;
Avadhīm [avadhī (syā. pī. ka.)] cittam cittena, pamādo [pamādā (syā. pī.)] tvam na bujjhasi”.
- 132.** “Imāni kira mam tāto, kassapo anusāsatī;
Kamalāsadisitthiyo [sarisisitthiyo (syā. pī.)], tāyo bujjhesi māṇava.
- 133.** “Ure gaṇḍāyo bujjhesi, tāyo bujjhesi māṇava;
Iccānusāsi mam tāto, yathā mam anukampako.
- 134.** “Tassāham vacanam nākam, pitu vuddhassa sāsanam;
Araññe nimmanussamhi, svajja jhāyāmi [svājjajjhāyāmi (sī. pī.)] ekako.
- 135.** “Soham tathā karissāmi, dhirathtu jīvitena me;
Puna vā tādiso hessam, marañam me bhavissati”.
- 136.** “Tassa tejam [tejañca (sī. pī.)] vīriyañca, dhitiṁ [dhitiñca (pī.)] nātvā avaṭṭhitam [suvaḍḍhitam (sī.)];
Sirasā aggahī pāde, isisiṅgam alambusā.
- 137.** “Mā me kujjha [kujjhi (pī.)] mahāvīra, mā me kujjha [kujjhi (pī.)] mahāise;
Mahā attho mayā ciṇṇo, tidasānam yasassinam;
Tayā saṃkampitam āsi, sabbam devapuram tadā”.
- 138.** “Tāvatiṁsā ca ye devā, tidasānañca vāsavō;
Tvañca bhadde sukhī hohi, gaccha kaññe yathāsukham”.
- 139.** “Tassa pāde gahetvāna, katvā ca nam padakkhiṇam;
Añjalim paggahetvāna, tamhā ṭhānā apakkami.
- 140.** “Yo ca tassāsi pallañko, sovañño sopavāhano;
Sauṭṭaracchadapaññāso, sahassapaṭiyatthato;
Tameva pallañkamāruhya, agā devāna santike.
- 141.** “Tamokkamiva āyantim, jalantim vijjutam yathā;

Patīto sumano vitto, devindo adadā varam”.

142. “Varañce me ado sakka, sabbabhūtānamissara;
Nisippalobhikā [na isipalobhikā (syā.), na isipalobhiyaṁ (pī.)] gacche, etaṁ sakka varam
vare’ti.

Alambusājātakam tatiyam.

524. Saṅkhapālajātakam (4)

143. “Ariyāvakāsosi pasannanetto, maññe bhavam pabbajito kulamhā;
Katham nu vittāni pahāya bhoge, pabbaji nikkhamma gharā sapañña” [sapañño (syā.),
sapaññā (pī.)].
144. “Sayam vimānam naradeva disvā, mahānubhāvassa mahoragassa;
Disvāna puññāna mahāvipākam, saddhāyaham pabbajitomhi rāja”.
145. “Na kāmakāmā na bhayā na dosā, vācam musā pabbajitā bhaṇanti;
Akkhāhi me pucchito etamattham, sutvāna me jāyihitippasādo”.
146. “Vānijja [vanijja (pī.)] raṭṭhādhipa gacchamāno, pathe addasāsimhi bhojaputte [milācaputte
(sī. pī.)];
Pavaddhakāyam uragam mahantaṁ, ādāya gacchante pamodamāne”.
147. “Soham samāgamma janinda tehi, pahaṭthalomo avacamhi bhīto;
Kuhim ayam nīyati [niyyati (ka.)] bhīmakāyo, nāgena kim kāhatha bhojaputtā.
148. “Nāgo ayam nīyati bhojanatthā [bhojanatthā (sī. syā. pī.)], pavaddhakāyo urago mahanto;
Sāduñca thūlañca muduñca māmsam, na tvam rasaññāsi videhaputta.
149. “Ito mayam gantvā sakam niketaṁ [niketanaṁ (pī.)], ādāya satthāni vikopayitvā;
Māmsāni bhokkhāma [bhokkhāma (syā.)] pamodamānā, mayañhi ve sattavo pannagānam.
150. “Sace ayam nīyati bhojanatthā, pavaddhakāyo urago mahanto;
Dadāmi vo balibaddāni [balivaddāni (pī.)] sołasa, nāgam imam muñcatha bandhanasmā.
151. “Addhā hi no bhakkho ayam manāpo, bahū ca no uragā bhuttapubbā [bahum ca no urago
bhuttapubbo (ka.)];
Karoma te tam vacanam alāra [alāra (ka.) evamuparipi], mittañca no hohi videhaputta.
152. “Tadassu te bandhanā mocayimsu, yam natthuto patimokkassa pāse;
Mutto ca so bandhanā nāgarajā, pakkāmi pācīnamukho muhuttam.
153. “Gantvāna pācīnamukho muhuttam, punehi nettehi palokayī mam;
Tadāssaham piṭhitō anvagacchim, dasaṅgulim añjalim paggahetvā.
154. “Gaccheva kho tvam taramānarūpo, mā tam amittā punaraggahesum;
Dukkho hi luddehi punā samāgamo, adassanam bhojaputtāna gaccha.
155. “Agamāsi so rahadaṁ vippasannaṁ, nīlobhāsaṁ ramañiyam sutitham;
Samotataṁ [samonataṁ (syā. ka.)] jambuhi vetasāhi, pāvekkhi nittiññabhayo patīto.

156. “So tam pavissa na cirassa nāgo, dibbena me pāturaḥum janinda;
Upaṭṭhahī mām pitaramva putto, hadayaṅgamām kaṇṇasukham bhaṇanto.
157. “Tvam mesi mātā ca pitā [pitā ca (pī.)] alāra, abbhantaro pāṇadado sahāyo;
Sakañca iddhiṁ paṭilābhakosmi [paṭilābhitosmi (pī.)], alāra passa me nivesanāni;
Pahūtabhakkham bahuannapānam, masakkasāram viya vāsavassa”.
158. “Tam bhūmibhāgehi upetarūpam, asakkharā ceva mudū subhā ca;
Nīcattinā [nīcā tiṇā (syā. pī.)] apparajā ca bhūmi, pāśādikā yattha jahanti sokam.
159. “Anāvakulā veļuriyūpanīlā, catuddisam ambavananām surammam;
Pakkā ca pesī ca phalā suphullā, niccotukā dhārayantī phalāni.
160. “Tesam vanānam naradeva majjhe, nivesanām bhassarasannikāsam;
Rajataggaṭam sovaṇṇamayam ulāram, obhāsatī vijjurivantalikkhe.
161. “Maṇīmayā soṇṇamayā [sovaṇṇamayā (sī. syā. pī.)] ulārā, anekacittā satatam sunimmitā;
Paripūrā kaññāhi alaṅkatābhi, suvaṇṇakāyūradharāhi rāja.
162. “So saṅkhapālo taramānarūpo, pāśādamāruyha anomavaṇṇo;
Sahassathambham atulānubhāvam, yathassa bhariyā mahesī ahosi.
163. “Ekā ca nārī taramānarūpā, ādāya veļuriyamayam mahaggham;
Subham maṇīm jātimantūpapannam, acoditā āsanamabbhīhāsi.
164. “Tato mam urago hatthe gahetvā, nisīdayī pāmukhaāsanasmīm;
Idamāsanam atra bhavam nisīdatu, bhavañhi me aññataro garūnam.
165. “Aññā ca nārī taramānarūpā, ādāya vāriṁ upasaṅkamitvā;
Pādāni pakkhālayī me janinda, bhariyāva [bhariyā ca (pī.)] bhattū patino piyassa.
166. “Aparā ca nārī taramānarūpā, paggayha sovaṇṇamayāya [sovaṇṇamayā (pī.)] pātiyā;
Anekasūpam vividham viyañjanam, upanāmayī bhatta manuññarūpam.
167. “Turiyehi [tūriyehi (ka.)] mām bhārata bhuttavantam, upaṭṭhahum bhattu mano viditvā;
Tatuttariṁ [tatuttariṁ (ka.)] mām nipatī mahantam, dibbehi kāmehi anappakehi.
168. “Bhariyā mameṭā tisatā alāra, sabbattamajjhā padumuttarābhā;
Alāra etāssu te kāmakārā, dadāmi te tā paricārayassu.
169. “Saṃvaccharam dibbarasānubhutvā, tadāssuham [tadassuham (pī.)] uttarimajjhabhāsim [uttari paccabhāsim (sī. syā.), uttarim paccabhāsim (pī.)];
Nāgassidam kinti kathañca laddham, kathajjhagamāsi vimānaseṭṭham”.
170. “Adhicca laddham pariṇāmajam te, sayamkataṁ udāhu devehi dinnam;
Pucchāmi tam [te (pī.)] nāgarājetamattham, kathajjhagamāsi vimānaseṭṭham”.
171. “Nādhicca laddham na pariṇāmajam me, na sayamkataṁ nāpi devehi dinnam;
Sakehi kammehi apāpakehi, puññehi me laddhamidam vimānam”.
172. “Kim te vatam kim pana brahmacariyam, kissa sucinṇassa ayam vipāko;
Akkhāhi me nāgarājetamattham, katham nu te laddhamidam vimānam”.

173. “Rājā ahosiṁ magadhānamissaro, duyyodhano nāma mahānubhāvo;
So ittaram jīvitam saṁviditvā, asassataṁ vipariṇāmadhammaṁ.
174. “Annañca pānañca pasannacitto, sakkacca dānaṁ vipulaṁ adāsiṁ [adāsi (pī.)];
Opānabhūtam me gharam tadāsi, santappitā samaṇabrahmaṇā ca.
175. [ayam gāthā pī. potthake natthi] “Mālañca gandhañca vilepanañca, padīpiyaṁ [padīpayam (syā. ka.)] yānamupassayañca;
Acchādanam seyyamathannapānam, sakkacca dānāni adamha tattha [ayam gāthā pī. potthake natthi].
176. “Tam me vatam tam pana brahmacariyam, tassa suciṇṇassa ayam vipāko;
Teneva me laddhamidam vimānam, pahūtabhakkham bahuannapānam”;
“Naccehi gītehi cupetarūpam, ciraṭṭhitikam na ca sassatāyam.
177. “Appānubhāvā tam mahānubhāvam, tejassinam hanti atejavanto;
Kimeva dāṭhāvudha kim paṭicca, hatthatta [hatthattha (sī. syā. pī.)] māgacchi vanibbakānam [vanibbakānam (sī.)].
178. “Bhayam nu te anvagataṁ mahantam, tejo nu te nānvagam dantamūlam;
Kimeva dāṭhāvudha kim paṭicca, kilesamāpajji vanibbakānam”.
179. “Na me bhayaṁ anvagataṁ mahantam, tejo na sakkā mama tehi hantuṁ [tebhīhantum (syā. ka.)];
Satañca dhammāni sukittitāni, samuddavelāva duraccayāni.
180. “Cātuddasiṁ pañcadasim alāra, uposathaṁ niccamupāvasāmi;
Athāgamum soṭasa bhojaputtā, rajjuṁ gahetvāna daṭhañca pāsaṁ.
181. “Bhetvāna nāsaṁ atikassa [antakassa (ka.)] rajjuṁ, nayiṁsu maṁ samparigayha luddā;
Etādisaṁ dukkhamaham titikkham [titikkhim (pī.)], uposathaṁ appaṭikopayanto”.
182. “Ekāyane tam pathe addasaṁsu, balena vaṇṇena cupetarūpam;
Siriyā paññāya ca bhāvitosi, kim patthayam [kimatthiyam (sī. syā. pī.)] nāga tapo karosi.
183. “Na puttahetu na dhanassa hetu, na āyuno cāpi alāra hetu;
Manussayonim abhipatthayāno, tasmā parakkamma tapo karomi”.
184. “Tvam lohitakkho vihatantaraṁso, alaṅkato kappitakesamassu;
Surosito lohitacandanena, gandhabbarājāva disā pabhāsasi [pabhāsi (ka.)].
185. “Deviddhipattosi mahānubhāvo, sabbehi kāmehi samaṅgibhūto;
Pucchāmi tam nāgarājetamattham, seyyo ito kena manussaloko”.
186. “Alāra nāññatra manussalokā, suddhī va saṁvijjati saṁyamo vā;
Ahañca laddhāna manussayonim, kāhāmi jātimaraṇassa antam”.
187. “Saṁvaccharo me vasato [vusito (pī.)] tavantike, annena pānena upaṭṭhitosmi;
Āmantayitvāna palemi nāga, cirappavuṭṭhosmi [cirappavuttho asmi (pī.)] aham janinda”.
188. “Puttā ca dārā anujīvino ca [ca’nujīvino (syā. pī.)], niccānusīṭhā upatiṭṭhate tam;
Kaccinnu tam nābhisaṁsittha (syā. pī.)] koci, piyañhi me dassanam tuyham

[tuyha (pī.)] alāra”.

189. “Yathāpi mātū ca pitū agāre, putto piyo paṭivihito vaseyya [seyyo (pī.)];
Tatopi mayham idhameva seyyo, cittañhi te nāga mayī pasannam”.
190. “Maṇī mamañ vijjati lohitañko [lohitañgo (ka.)], dhanāharo maṇiratanam uñāram;
Ādāya tvam [tam (pī.)] gaccha sakam niketam, laddhā dhanam tam maṇimossajassu”.
191. “Diṭṭhā mayā mānusakāpi kāmā, asassatā vipariñāmadhammadā;
Ādīnavam kāmaguñesu disvā, saddhāyaham pabbajitomhi rāja.
192. “Dumapphalānīva patanti māṇavā, daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā;
Etampi disvā pabbajitomhi rāja, apaññakam sāmaññameva seyyo”.
193. “Addhā have sevitabbā sapaññā, bahussutā ye bahuṭhānacintino;
Nāgañca sutvāna tavañcalāra, kāhāmi puññāni anappakāni”.
194. “Addhā have sevitabbā sapaññā, bahussutā ye bahuṭhānacintino;
Nāgañca sutvāna mamañca rāja, karohi puññāni anappakāni’ti.

Saṅkhapālajātakam catuttham.

525. Cūlasutasomajātakam (5)

195. “Āmantayāmi nigamam, mittāmacce parissaje [pārisajje (sī. syā.)];
Sirasmim palitam jātam, pabbajam dāni rocaham”.
196. “Abhumme katham nu bhañasi, sallam me deva urasi kappesi [kampesi (pī.)];
Sattasatā te bhariyā, katham nu te tā bhavissanti”.
197. “Paññāyihinti etā, daharā aññampi tā gamissanti;
Saggañcassa patthayāno, tena aham pabbajissāmi”.
198. “Dulladdham me āsi sutasoma, yassa te homaham mātā;
Yam me vilapantiyā, anapekkho pabbajasi deva.
199. “Dulladdham me āsi sutasoma, Yam tam aham vijāyissam;
Yam me vilapantiyā, anapekkho pabbajasi deva”.
200. “Ko nāmeso dhammo, sutasoma kā ca nāma pabbajjā;
Yam no amhe jinñe, anapekkho pabbajasi deva.
201. “Puttāpi tuyham bahavo, daharā appattayobbanā;
Mañjū tepi [te (sī. pī.)] tam apassantā, maññe dukkham nigacchanti”.
202. “Puttehi ca me etehi, daharehi appattayobbanehi;
Mañjūhi sabbehipi tumhehi, cirampi ṭhatvā vināsabhāvo” [vinābhāvo (sī. syā. pī.)].
203. “Chinnam nu tuyham hadayam, adu te [ādu (sī. pī.), ādū (syā.)] karuñā ca natthi amhesu;
Yam no vikandantiyo [vikkandantiyo (sī.)], anapekkho pabbajasi deva”.

- 204.** “Na ca mayhaṁ chinnam hadayaṁ, atthi karuṇāpi mayhaṁ tumhesu; Saggañca patthayāno, tena aham [tenāhaṁ (sī. syā.), tenamahaṁ (pī.)] pabbajissāmi”.
- 205.** “Dulladdhaṁ me āsi, sutasoma yassa te ahaṁ bhariyā; Yaṁ me vilapantiyā, anapekkho pabbajasi deva.
- 206.** “Dulladdhaṁ me āsi, sutasoma yassa te ahaṁ bhariyā; Yaṁ me kucchipatiṣandhiṁ [maṁ kucchimatīṁ santiṁ (pī.)], anapekkho pabbajasi deva.
- 207.** “Paripakko me gabbho, kucchigato yāva nam vijāyāmi; Māhaṁ ekā vidhavā, pacchā dukkhāni addakkhiṁ”.
- 208.** “Paripakko te gabbho, kucchigato iṅgha tvam [tva (sī.), naṁ (pī.)] vijāyassu; Puttam anomavaṇṇam, tam hitvā pabbajissāmi”.
- 209.** “Mā tvam cande rudi, mā soci vanatimiramattakkhi; Āroha varapāsādaṁ [ca pāsādaṁ (pī.)], anapekkho ahaṁ gamissāmi”.
- 210.** “Ko tam amma kopesi, kim rodasi pekkhasi ca maṁ bālhaṁ; Kaṁ avajhaṁ ghātemi [ghātemi kaṁ avajhaṁ (pī.), tam avajhaṁ ghātemi (ka.)], nātīnam udikkhamānānam”.
- 211.** “Na hi so sakkā hantum, vijitāvī [jīvitāvī (pī.)] yo maṁ tāta kopesi; Pitā te maṁ tāta avaca, anapekkho ahaṁ gamissāmi”.
- 212.** “Yohaṁ pubbe niyyāmi, uyyānam mattakuñjare ca yodhemi; Sutasome pabbajite, kathaṁ nu dāni karissāmi”.
- 213.** “Mātu ca (sī. syā.) me rudantyā [rudatyā (pī.)], jeṭṭhassa ca bhātuno akāmassa; Hatthepi te gahessam, na hi gacchasi [gañchisi (pī.)] no akāmānam”.
- 214.** “Uṭṭhehi tvam dhāti, imam kumāram ramehi aññattha; Mā me paripanthamakāsi [makā (sī. pī.)], saggam mama patthayānassa”.
- 215.** “Yaṁ nūnimam dadeyyaṁ [jaheyyaṁ (pī.)] pabhaṇkaram, ko nu me imināttho [ko nu me iminā attho (sī. syā.), ko nu me nattho (pī.)]; Sutasome pabbajite, kim nu menam karissāmi”.
- 216.** “Koso ca tuyhaṁ vipulo, koṭṭhāgārañca tuyhaṁ paripūram; Pathavī ca tuyhaṁ vijitā, ramassu mā pabbaji [pabbajassu (sī.), pabbaja (pī.)] deva”.
- 217.** “Koso ca mayhaṁ vipulo, koṭṭhāgārañca mayhaṁ paripūram; Pathavī ca mayhaṁ vijitā, tam hitvā pabbajissāmi”.
- 218.** “Mayhampi dhanam pahūtam, saṅkhātum [saṅkhyātum (sī.)] nōpi deva sakkomi; Tam te dadāmi sabbampi [tam deva te dadāmi sabbampi (sī.), tam te dadāmi sabbam (pī.)], ramassu mā pabbaji deva”.
- 219.** “Jānāmi [jānāmi te (sī. syā.)] dhanam pahūtam, kulavaddhana pūjito tayā casmi; Saggañca patthayāno, tena aham pabbajissāmi”.
- 220.** “Ukkaṇṭhitosmi bālhaṁ, arati maṁ somadatta āvisati [āvīsatī (ka.)];

Bahukāpi [bahukā hi (sī. syā.)] me antarāyā, ajjevāham pabbajissāmi”.

221. “Idañca tuyhaṁ rucitam, sutasoma ajjeva dāni tvam pabbaja; Ahampi pabbajissāmi, na ussahe tayā vinā aham thātum”.
222. “Na hi sakkā pabbajitum, nagare na hi pacati janapade ca”; “Sutasome pabbajite, katham nu dāni karissāma”.
223. “Upanīyatidam maññe, parittam udakaṁva caṅkavāramhi; Evaṁ suparittake jīvite, na ca pamajjituṁ kālo.
224. “Upanīyatidam maññe, parittam udakaṁva caṅkavāramhi; Evaṁ suparittake jīvite, andhabālā [atha bālā (sī. syā. pī.)] pamajjanti.
225. “Te vaḍḍhayanti nirayaṁ, tiracchānayoniñca pettivisayañca; Taṇhāya bandhanabaddhā, vaḍḍhenti asurakāyaṁ”.
226. “Ūhaññate rajaggam, avidūre pubbakamhi ca [pupphakamhi ca (sī. pī.)] pāsāde; Maññe no kesā chinnā, yasassino dhammarājassa”.
227. “Ayamassa pāsādo, sovaṇṇa [sovaṇṇo (pī.)] pupphamālyavītikiṇṇo; Yahi [yamhi (pī.)] manuvicari rājā, parikiṇṇo ithāgārehi.
228. “Ayamassa pāsādo, sovaṇṇapupphamālyavītikiṇṇo; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
229. “Idamassa kūṭagāram, sovaṇṇapupphamālyavītikiṇṇam; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
230. “Idamassa kūṭagāram, sovaṇṇa [sovaṇṇam (pī.)] pupphamālyavītikiṇṇam; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
231. “Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ithāgārehi.
232. “Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
233. “Idamassa uyyānam, supupphitam sabbakālikam rammaṁ; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
234. “Idamassa uyyānam, supupphitam sabbakālikam rammaṁ; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
235. “Idamassa kaṇikāravānam, supupphitam sabbakālikam rammaṁ; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
236. “Idamassa kaṇikāravānam, supupphitam sabbakālikam rammaṁ; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
237. “Idamassa pāṭalivanam [pāṭalīvanam (sī.)], supupphitam sabbakālikam rammaṁ; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.

- 238.** “Idamassa pāṭalivanam, supupphitam sabbakālikam rammam; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
- 239.** “Idamassa ambavananam, supupphitam sabbakālikam rammam; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
- 240.** “Idamassa ambavananam, supupphitam sabbakālikam rammam; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena.
- 241.** “Ayamassa pokkharaṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikīṇṇā; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
- 242.** “Ayamassa pokkharaṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikīṇṇā; Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo nātisaṅghena”.
- 243.** “Rājā vo kho [rājā kho (sī. syā. pī.)] pabbajito, sutasomo rajjam imam pahatvāna [pahantvāna (syā. ka.)]; Kāsāyavatthavasano, nāgova ekako [ekakova (sī.)] carati”.
- 244.** “Māssu pubbe ratikīlitāni, hasitāni ca anussarittha [anussarittho (pī.)]; Mā vo kāmā haniṁsu, rammam hi [surammañhi (syā. ka.)] sudassanam [sudassanam nāma (sī.)] nagaram.
- 245.** “Mettacittañca [mettañca (pī.)] bhāvetha, appamāṇam divā ca ratto ca; Agacchittha [atha gañchittha (sī. syā. pī.)] devapura, āvāsam puññakammina”nti [puññakammānanti (pī.)].

Cūlasutasomajātakam pañcamam.

Cattālīsanipātam niṭhitam.

Tassuddānam –

Suvaṇḍitajambukakuṇḍalino, varakaññamalambusajātakañca;
Pavaruttamasāṅkhasirīvhayako, sutasomaarindhamarājavaro.

18. Paññāsanipāto

526. Niñikājātakam (1)

1. “Uddayhate [uḍḍayhate (sī. pī.)] janapado, raṭṭhañcāpi vinassati; Ehi niñinike [niñike (sī. syā. pī.), evamuparipi] gaccha, tam me brāhmaṇamānaya”.
2. “Nāham dukkhakkhamā rāja, nāham addhānakovidā; Katham aham gamissāmi, vanam kuñjarasevitam”.
3. “Phītam janapadam gantvā, hatthinā ca rathena ca; Dārusaṅghāṭayānena, evam gaccha niñinike.
4. “Hatthiassarathē patti, gacchevādāya khattiye; Taveva vaṇṇarūpena, vasam tamānayissasi”.

5. “Kadalīdhajapaññāṇo, ābhujīparivārito;
Eso padissati rammo, isisiṅgassa assamo.
6. “Eso aggissa saṅkhāto, eso dhūmo padissati;
Maññe no aggim hāpeti, isisiṅgo mahiddhiko”.
7. “Tañca disvāna āyantim, āmuttamaṇikuṇḍalam;
Isisiṅgo pāvisi bhīto, assamam paṇṇachādanam.
8. “Assamassa ca sā dvāre, genḍukenassa [bheṇḍukenassa (sī. pī.)] kīlati;
Vidamṣayantī aṅgāni, guyham pakāsitāni ca.
9. “Tañca disvāna kīlantim, paṇṇasālagato jaṭī;
Assamā nikkhāmitvāna, idam vacanamabravi.
10. “Ambho ko nāma so rukkho, yassa tevamgataṁ phalam;
Dūrepi khittam paceti, na tam ohāya gacchati”.
11. “Assamassa mama [mam (sī.)] brahme, samīpe gandhamādane;
Bahavo [pabbate (sī.)] tādisā rukkhā, yassa tevamgataṁ phalam;
Dūrepi khittam paceti, na mam ohāya gacchati”.
12. “Etū [etu (sī. syā. ka.)] bhavam assamimam adetu, pajjañca bhakkhañca paṭiccha dammi;
Idamāsanam atra bhavam nisīdatu, ito bhavam mūlaphalāni bhuñjatu” [khādatu (sī.)].
13. “Kīm te idam ūrūnamantarasmim, supicchitam kaṇharivappakāsatī;
Akkhāhi me pucchito etamattham, kose nu te uttamaṅgam paviṭṭham”.
14. “Ahām vane mūlaphalesanam caram, āsādayim [assādayim (ka.)] accham sughorarūpam;
So mam patitvā sahasājjhapatto, panujja mam abbahi [abbuhi (syā. ka.)] uttamaṅgam.
15. “Svāyam vano khajjati kaṇḍuvāyati, sabbañca kālam na labhāmi sātam;
Paho bhavam kaṇḍumimam vinetum, kurutam bhavam yācito brāhmaṇattham”.
16. “Gambhīrarūpo te vano salohito, apūtiko vaṇagandho [pakkagandho (sī.), pannagandho (syā. pī.)] mahā ca;
Karomi te kiñci kasāyayogam, yathā bhavam paramasukhī bhaveyya”.
17. “Na mantayogā na kasāyayogā, na osadhā brahmacāri [brahmacārī (sī. syā. pī.)] kamanti;
Ghaṭte mudukena [yam te mudu tena (sī.), yam te mudū tena (pī.)] vinehi kaṇḍum [kaṇḍukaṇ (pī.)], yathā ahām paramasukhī bhaveyyam”.
18. “Ito nu bhoto katamena assamo, kacci bhavam abhiramasī [abhiramasī (pī.)] araññe;
Kacci nu te [kacci te (pī.)] mūlaphalam pahūtam, kacci bhavantam na vihiṁsanti vālā”.
19. “Ito ujuṁ uttarāyam disāyam, khemānadī himavatā pabhāvī [pabhāti (sī. pī.)];
Tassā tīre assamo mayha rammo, aho bhavam assamam mayham passe.
20. “Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo, uddālakā pāṭaliyo ca phullā;
Samantato kimpurisābhigītam, aho bhavam assamam mayham passe.
21. “Tālā ca mūlā ca phalā ca mettha, vanṇena gandhena upetarūpam;

Tam bhūmibhāgehi upetarūpam, aho bhavam assamam mayham passe.

21. “Phalā ca mūlā ca pahūtameṭtha, vaṇṇena gandhenā rasenupetā; Āyanti ca luddakā tam padesam, mā me tato mūlaphalam ahāsum”.
23. “Pitā mamaṁ mūlaphalesanam gato, idāni ḁagacchati sāyakāle; Ubhova gacchāmase assamam tam, yāva pitā mūlaphalato etu”.
24. “Aññe bahū isayo sādhurūpā, rājīsayo anumagge vasanti; Te yeva pucchesi mamassamam tam, te tam nayissanti mamaṁ sakāse”.
25. “Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamābhataṁ; Aggīpi te na hāpito [hāsito (sī. syā.)], kiṁ nu mandova jhāyasi.
26. “Bhinnāni kaṭṭhāni huto ca aggi, tapanīpi te samitā brahmačārī [brahmačāri (?)]; Pīṭhañca mayham udakañca hoti, ramasi tuvam [tvam (sī.)] brahmabhūto puratthā.
27. “Abhinnakaṭṭhosī anābhatodako, ahāpitaggīsi [ahāpitaggīpi (ka.)] asiddhabhojano [asīṭhabhojano (ka.)]; Na me tuvam ālapasī mamajja, naṭṭham nu kiṁ cetasikañca dukkham”.
28. “Idhāgamā jaṭilo brahmačārī, sudassaneyyo sutanū vineti; Nevātidīgho na panātirasso, sukañhakañhacchadanehi bhotō.
29. “Amassujāto apurāṇavaṇṇī, ādhārarūpañca panassa kaṇṭhe; Dve yamā [dve passa (sī.), dvāssa (pī.)] gaṇḍā uresu jātā, suvaṇṇatindukanibhā [suvaṇṇapindūpanibhā (sī.), suvaṇṇatiṇḍusannibhā (syā.), sovannapiṇḍūpanibhā (pī.)] pabhassarā.
30. “Mukhañca tassa bhusadassaneyyaṁ, kaṇṇesu lambanti ca kuñcitaggā; Te jotare carato māṇavassa, suttañca yam samyamanam jaṭānam.
31. “Aññā ca tassa samyamāni [samyamanī (sī. pī.)] catasso, nīlā pītā [nīlāpi tā (pī.)] lohitikā [lohitakā (syā. pī. ka.)] ca setā; Tā pimsare [samsare (sī. syā.)] carato māṇavassa, tiriṭi [ciriṭi (sī. pī.)] saṅghāriva pāvusamhi.
32. “Na mikhalam muñjamayaṁ dhāreti, na santhare [santace (sī.), santacām (pī.), santare (ka.)] no pana pabbajassa; Tā jotare jaghanantare [jaghanavare (sī. pī.)] vilaggā, sateratā vijjurivantalikkhe.
33. “Akhīlakāni ca avanṭakāni, heṭṭhā nabhyā kaṭisamohitāni; Aghaṭṭitā niccakīlam karonti, ham tāta kiṁrukkhaphalāni tāni.
34. “Jaṭā ca tassa bhusadassaneyyā, parosataṁ vellitaggā sugandhā; Dvedhā siro sādhu vibhattarūpo, aho nu kho mayha tathā jaṭāssu.
35. “Yadā ca so pakirati tā jaṭāyo, vaṇṇena gandhenā upetarūpā; Nīluppalam vātasameritamva, tatheva samvāti panassamo ayam.
36. “Pañko ca tassa bhusadassaneyyo, netādiso yādiso mayham kāye [kāyo (sī. syā. pī.)]; So vāyatī erito mālutena, vanam yathā aggagimhe supullam.

37. “Nihanti so rukkhaphalam pathabyā, sucittarūpam ruciram dassaneyyam; Khittañca tassa punareti hattham, ham tāta kiñrukkhaphalam nu kho tam.
38. “Dantā ca tassa bhusadassaneyyā, suddhā samā sañkhavarūpapannā; Mano pasādenti vivariyamānā, na hi [na ha (sī. pī.)] nūna so sākamakhādi tehi.
39. “Akakkasañ aggalitam muhūm mudum, ujum anuddhatam acapalamassa bhāsitam; Rudam manuññam karavīkasussaram, hadayañgamam rañjayateva me mano.
40. “Bindussaro nātivisañthavākyo [nātivissañthavākyo (sī. syā. pī.)], na nūna sajjhāyamatippayutto; Icchāmi bho [kho (sī. syā. pī.)] tam punadeva dañthum, mitto hi [mittam hi (sī. syā. pī.)] me māñavohu [māñavāhu (sī. syā.), māñavāhū (pī.)] puratthā.
41. “Susandhi sabbattha vimañthimam vañam, puthū [puthum (pī.), puthu (ka.)] sujātam kharapattasannibham; Teneva mam uttariyāna māñavo, vivaritam ūrum jaghanena pīlayi.
42. “Tapanti ābhanti virocere ca, sateratā vijjurivantalikkhe; Bāhā mudū añjanalomasādisā, vicitravañṭaṅgulikāssa sobhare.
43. “Akakkasañgo na ca dīghalomo, nakhāssa dīghā api lohitaggā; Mudūhi bāhāhi palissajanto, kalyāñarūpo ramayam [ramayham (ka.)] upañthahi.
44. “Dumassa tūlūpanibhā pabhassarā, suvañṇakambutalavañṭasuccavī; Hatthā mudū tehi mam samphusitvā, ito gato tena mam dahanti tāta.
45. “Na nūna [na ha nūna (sī. pī.)] so khārividham ahāsi, na nūna so kañthāni sayañ abhañji; Na nūna so hanti dume kuñhāriyā [kuñhāriyā (ka.)], na hissa [na piñña (sī. syā. pī.)] hatthesu khilāni atthi.
46. “Accho ca kho tassa vañam akāsi, so mañbravi sukhitam mam karoñi; Tāham kariñ tena mamāsi sokhyam, so cabravi sukhitosmīti brahme.
47. “Ayañca te māluvapanñasanthatā, vikiññarūpāva mayā ca tena ca; Kilantarūpā udake ramitvā, punappunam paññakuñtim vajāma.
48. “Na majja mantā paññabanti tāta, na aggihuttañ napi yaññatantam [yaññatantram (sī.), yaññam tatra (pī. ka.), yaññatatra (syā.)]; Na cāpi te mūlaphalāni bhuñje, yāva na passāmi tam brahmacāriñ.
49. “Addhā pajānāsi tuvampi tāta, yassañ disam [disayam (syā. pī. ka.)] vasate brahmacāriñ; Tam mam disam pāpaya tāta khippam, mā te aham amarimassamamhi.
50. “Vicitraphullam [vicitrapuppham (sī. pī.)] hi vanam sutam mayā, dijābhighuñtham dijasañghasevitam; Tam mam vanam pāpaya tāta khippam, purā te pāñam vijahāmi assame”.
51. “Imasmāham jotirase vanamhi, gandhabbadevaccharasañghasevite; Isinamāvāse sanantanamhi, netādisam aratiñ pāpuñetha.
52. “Bhavanti mittāni atho na honti, ñātīsu mittesu karonti pemam;

Ayañca jammo kissa vā niviñtho, yo neva jānāti kutomhi āgato.

53. “Samvāsena hi mittāni, sandhiyanti [sandhiyanti (sī. pī.)] punappunam; Sveva mitto [sā ca metti (pī.)] asamgantu, asamvāsena jīrati.
54. “Sace tuvam dakkhasi brahmacāriṁ, sace tuvam sallape [sallapi (sī.)] brahmacārinā; Sampannasassamva mahodakena, tapoguṇam khippamimam pahissasi [pahassasi (sī. syā. pī.)].
55. “Punapi [punappi (pī.)] ce dakkhasi brahmacāriṁ, punapi [punappi (pī.)] ce sallape brahmacārinā; Sampannasassamva mahodakena, usmāgatam khippamimam pahissasi.
56. “Bhūtāni hetāni [etāni (pī.)] caranti tāta, virūparūpena manussaloke; Na tāni sevetha naro sapañño, āsajja nam nassati brahmacāri”ti.

Nilinikājātakam [nañinijātakam (sī.), nañinijātakam (pī.)] pañhamam.

527. Ummādantijātakam (2)

57. “Nivesanam kassa nudam sunanda, pākārena pañdumayena guttam; Kā dissati aggisikhāva düre, vehāyasam [vehāsayam (sī. pī.)] pabbataggeva acci.
58. “Dhītā nvayam [nayam (sī. pī.), nvāyam (syā.)] kassa sunanda hoti, suñisā nvayam [nayam (sī. pī.), nvāyam (syā.)] kassa athopi bhariyā; Akkhāhi me khippamidheva puñtho, avāvaṭā yadi vā atthi bhattā”.
59. “Ahañhi jānāmi janinda etañ, matyā ca petyā ca athopi assā; Taveva so puriso bhūmipāla, rattindivam appamatto tavatthe.
60. “Iddho ca phīto ca suvaḍḍhito [subālhiko (pī.)] ca, amacco ca te aññataro janinda; Tassesā bhariyābhīpārakassa [ahīpārakassa (sī. pī.), abhipādakassa (ka.)], ummādantī [ummādantīti (ka.)] nāmadheyena rāja”.
61. “Ambho ambho nāmamidañ imissā, matyā ca petyā ca katañ susādhū; Tadā [tathā (sī. syā. pī.)] hi mayham avalokayantī, ummattakam ummadantī akāsi”.
62. “Yā puñnamāse [puñnamāye (ka.)] migamandalocanā, upāvisi puñdarīkattacaṅgī; Dve puñnamāyo tadahū amaññahañ, disvāna pārāvatarattavāsinim.
63. “Alārapamhehi subhehi vaggubhi, palobhayantī mañ yadā udikkhati; Vijambhamānā harateva me mano, jātā vane kimpurisīva pabbate.
64. “Tadā hi brahatī sāmā, āmuttamañikuñḍalā; Ekaccavasanā nārī, migī bhantāvudikkhati.
65. “Kadāssu mañ tambanakhā sulomā, bāhāmudū candanasāralittā; Vañṭaṅgulī sannatadhīrakuttiyā, nārī upaññissati sīsato subhā.
66. “Kadāssu mañ kañcanajāluracchadā, dhītā tirītissa vilaggamajjhā; Mudūhi bāhāhi palissajissati, brahāvane jātadumamva māluvā.

67. “Kadāssu [kadāssu mam (syā. ka.)] lākhārasarattasucchavī, bindutthanī puṇḍarīkattacaṅgī; Mukham mukhena upanāmayissati, soṇdova soṇdassa surāya thālam.
68. “Yadāddasaṁ [yathāddasaṁ (pī.)] tam tiṭṭhantim, sabbabhaddam [sabbagattam (sī. syā. pī.)] manoramaṁ; Tato sakassa cittassa, nāvabodhāmi kañcinam [kiñcinam (ka.), kiñcanam (pī.)].
69. “Ummādantimaham daṭṭhā [diṭṭhā (sī. syā. pī. ka.)], āmuttamaṇikuṇḍalam; Na supāmi divārattim, sahassamva parājito.
70. “Sakko ce [ca (sī. pī.)] me varam dajjā, so ca labbhetha me varo; Ekarattam dvirattam [dirattam (pī.)] vā, bhaveyyam abhipārako; Ummādantyā ramitvāna, sivirājā tato siyam” [siyā (syā. pī.)].
71. “Bhūtāni me bhūtapatī namassato, āgamma yakkho idametadabravi; Rañño mano ummadantyā niviṭṭho, dadāmi te tam paricārayassu”.
72. “Puññā vidhamse amaro na camhi, jano ca me pāpamidañca [pāpamidanti (sī. pī.)] jaññā; Bhuso ca tyassa manaso vighāto, datvā piyam ummadantim adaṭṭhā”.
73. “Janinda nāññatra tayā mayā vā, sabbāpi kammaṭṭha katassa jaññā; Yam te mayā ummadantī padinnā, bhusehi rājā vanathaṁ sajāhi”.
74. “Yo pāpakaṁ kamma karaṁ manusso, so maññati māyida [māyidha (ka.)] maññim̄su aññe; Passanti bhūtāni karontametaṁ, yuttā ca ye honti narā pathabyā.
75. “Añño nu te koci [kodha (pī.)] naro pathabyā, saddheyya [saddaheyya (sī.)] lokasmi na me piyāti; Bhuso ca tyassa manaso vighāto, datvā piyam ummadantim adaṭṭhā”.
76. “Addhā piyā mayha janinda esā, na sā mamaṁ appiyā bhūmipāla; Gaccheva tvam ummadantim bhadante, sīhova selassa guhaṁ upeti”.
77. “Na pīlitā attadukhena dhīrā, sukapphalam kamma pariccajanti; Sammohitā vāpi sukhena mattā, na pāpakaṁ kamma (pī.) samācaranti”.
78. “Tuvañhi mātā ca pitā ca mayhaṁ, bhattā patī posako devatā ca; Dāso aham tuyha saputtadāro, yathāsukham sāmi [sibba (sī.), sīvi (syā.)] karohi kāmam”.
79. “Yo issaromhīti karoti pāpam, katvā ca so nuttasate [nuttapate (pī.)] paresam; Na tena so jīvati dīghamāyū [dīghamāyū (sī. syā.)], devāpi pāpena samekkhare nam.
80. “Aññātakam sāmikehī padinnam, dhamme ṭhitā ye paṭicchanti dānam; Paṭicchakā dāyakā cāpi tattha, sukapphalāññeva karonti kammaṁ”.
81. “Añño nu te koci naro pathabyā, saddheyya lokasmi na me piyāti; Bhuso ca tyassa manaso vighāto, datvā piyam ummadantim adaṭṭhā”.
82. “Addhā piyā mayha janinda esā, na sā mamaṁ appiyā bhūmipāla; Yam te mayā ummadantī padinnā, bhusehi rājā vanathaṁ sajāhi”.
83. “Yo attadukkhena parassa dukkham, sukhena vā attasukham dahāti;

Yathevidam mayha tathā paresam, yo [so (pī.)] evam jānāti [pajānāti (ka.)] sa vedi dhammam.

84. “Añño nu te koci naro pathabyā, saddheyya lokasmi na me piyāti; Bhuso ca tyassa manaso vighāto, datvā piyam ummadantim adaṭṭhā”.
85. “Janinda jānāsi piyā mamesā, na sā mamam appiyā bhūmipāla; Piyena te dammi piyam janinda, piyadāyino deva piyam labhanti”.
86. “So nūnāham vadhissāmi, attānam kāmahetukam; Na hi dhammam adhammena, aham vadhitumussahe”.
87. “Sace tuvam mayha satim [santi (ka.)] janinda, na kāmayāsi naravīra settha; Cajāmi nam sabbajanassa sibyā [sibba (sī. pī.), majjhe (syā.)], mayā pamuttam tato avhayesi [avhayāsi (ka.)] nam”.
88. “Adūsiyam ce abhipāraka tvam, cajāsi katte ahitāya tyassa; Mahā ca te upavādopi assa, na cāpi tyassa nagaramhi pakkho”.
89. “Aham sahissam upavādametam, nindam pasamsam garahañca sabbam; Mametamāgacchatu bhūmipāla, yathāsukham sivi [sibba (sī. pī.)] karohi kāmam”.
90. “Yo neva nindam na panappasamsam, ādiyati garahañc noipi pūjam; Sirī ca lakkhī ca apeti tamhā, āpo suvuṭṭhīva yathā thalamhā”.
91. “Yam kiñci dukkhañca sukhañca etto, dhammatisārañca manovighātam; Urasā aham paccuttarissāmi [paṭicchissāmi (sī. syā.), paccupadissāmi (pī.)] sabbam, pathavī yathā thāvarānam tasānam”.
92. “Dhammatisārañca manovighātam, dukkhañca nicchāmi aham paresam; Ekovimañ hārayissāmi bhāram, dhamme ṭhito kiñci ahāpayanto”.
93. “Saggūpagañ puññakammam janinda, mā me tuvam antarāyam akāsi; Dadāmi te ummadantim pasanno, rājāva yaññe dhanañ brāhmañānam”.
94. “Addhā tuvam katte hitesi mayham, sakhā mamam ummadantī tuvañca; Nindeyyu devā pitaro ca sabbe, pāpañca passam abhisamparāyam”.
95. “Na hetadhammam sivirāja vajjum, sanegamā jānapadā ca sabbe; Yam te mayā ummadantī padinnā, bhusehi rājā vanatham sajāhi”.
96. “Addhā tuvam katte hitesi mayham, sakhā mamam ummadantī tuvañca; Satañca dhammāni sukittitāni, samuddavelāva duraccayāni”.
97. “Āhuneyyo mesi hitānukampī, dhātā vidhātā casi kāmapālo; Tayī hutā rāja mahapphalā hi [mahapphalā hi me (pī.)], kāmena me ummadantim paṭiccha”.
98. “Addhā hi sabbam abhipāraka tvam, dhammam acārī mama kattuputta; Añño nu te ko idha sothikattā, dvipado naro aruṇe jīvaloke”.
99. “Tuvam nu setho tvamanuttarosi, tvam dhammagū [dhammagutto (sī.)] dhammavidū sumedho; So dhammagutto cirameva jīva, dhammañca me desaya dhammapāla”.

- 100.** “Tadingha abhipāraka, suṇohi vacanam mama;
Dhammam te desayissāmi, satam āsevitam aham.
- 101.** “Sādu dhammaruci rājā, sādu paññāṇavā naro;
Sādu mittānamaddubbho, pāpassākaraṇam sukham.
- 102.** “Akkodhanassa vijite, ṭhitadhammassa rājino;
Sukham manussā āsetha, sītacchāyāya saṅghare.
- 103.** “Na cāhametam abhirocayāmi, kammaṇ asamekkhakatam asādhu;
Ye vāpi ḡatvāna sayam karonti, upamā imā mayham tuvam suṇohi.
- 104.** “Gavaṇ ce taramānānam, jimhaṇ gacchatī puṇgavo;
Sabbā tā jimhaṇ gacchanti, nette jimhaṇ gate sati.
- 105.** “Evameva [evamevaṇ (pī.)] manussesu, yo hoti setṭhasammato;
So ce adhammaṇ carati, pageva itarā pajā;
Sabbam raṭṭhaṇ dukhaṇ seti, rājā ce hoti adhammiko.
- 106.** “Gavaṇ ce taramānānam, ujuṇ gacchatī puṇgavo;
Sabbā gāvī ujuṇ yanti, nette ujuṇ gate sati.
- 107.** “Evameva manussesu, yo hoti setṭhasammato;
So sacce dhammaṇ carati, pageva itarā pajā;
Sabbam raṭṭhaṇ sukhaṇ seti, rājā ce hoti dhammiko.
- 108.** “Na cāpāhaṇ adhammena, amarattamabhipatthaye;
Imaṇ vā pathavim sabbam, vijetum abhipāraka.
- 109.** “Yañhi kiñci manussesu, ratanaṇ idha vijjati;
Gāvo dāso hiraññañca, vatthiyam haricandanam.
- 110.** “Assitthiyo [assitthiyo ca (sī.)] ratanaṇ maṇikañca, yañcāpi me candasūriyā abhipālayanti;
Na tassa hetu visamam careyyam, majjhe sivinam usabhomhi jāto.
- 111.** “Netā hitā [netābhi tā (sī.)] ugago raṭṭhapālo, dhammaṇ sivinam apacāyamāno;
So dhammamevānuvicintayanto, tasmā sake cittavase na vatto”.
- 112.** “Addhā tuvam mahārāja, niccaṇ abyasanam sivam;
Karissasi ciram rajjam, paññā hi tava tādisī.
- 113.** “Etaṇ te anumodāma, yaṇ dhammaṇ nappamajjasi;
Dhammaṇ pamajja khattiyo, raṭṭhā [ṭhānā (sī.)] cavati issaro.
- 114.** “Dhammaṇ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya;
Idha dhammaṇ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 115.** “Dhammaṇ cara mahārāja, puttadāresu khattiya...pe....
- 116.** “Dhammaṇ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya...pe....
- 117.** “Dhammaṇ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca...pe....
- 118.** “Dhammaṇ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca...pe....
- 119.** “Dhammaṇ cara mahārāja, raṭṭhesu janapadesu ca...pe....

120. “Dhammam̄ cara mahārāja, samaṇabrahmañesu ca...pe....
 121. “Dhammam̄ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya...pe....
 122. “Dhammam̄ cara mahārāja, dhammo ciṇo sukhāvaho;
 Idha dhammam̄ caritvāna, rāja saggam̄ gamissasi.

 123. “Dhammam̄ cara mahārāja, saindā devā sabrahmakā;
 Suciññena divam̄ pattā, mā dhammam̄ rāja pāmado”ti.

Ummādantījātakam̄ dutiyam̄.

528. Mahābodhijātakam̄ (3)

124. “Kiñ nu dañḍam̄ kimajinam̄, kiñ chattam̄ kimupāhanañ;
 Kimañkusañca pattañca, sañghātiñcāpi brāhmañ;
 Taramānarūpohāsi [gañhāsi (sī. syā. pī.)], kiñ nu patthayase disam̄”.

 125. “Dvādasetāni vassāni, vusitāni tavantike;
 Nābhijānāmi soñena, pingalenābhikūjitam̄.

 126. “Svāyam̄ dittova nadati, sukkadāñham̄ vidam̄sayam̄;
 Tava sutvā sabhariyassa, vītasaddhassa mañ pati”.

 127. “Ahu esa kato doso, yathā bhāsasi brāhmañ;
 Esa bhiyyo pasidāmi, vasa brāhmañ māgamā”.

 128. “Sabbaseto pure āsi, tatopi sabalo ahu;
 Sabbalohitako dāni, kālo pakkamitum̄ mama.

 129. “Abbhantaram̄ pure āsi, tato majjhe tato bahi;
 Purā niddhamanā hoti, sayameva vajāmaham̄.

 130. “Vītasaddham̄ na seveyya, udapānam̄vanodakam̄;
 Sacepi nañ anukhañe, vāri kaddamagandhikam̄.

 131. “Pasannameva seveyya, appasannañ vivajjaye;
 Pasannañ payirupāseyya, rahadam̄ vudakatthiko.

 132. “Bhaje bhajantam̄ purisam̄, abhajantañ na bhajjaye [bhājaye (pī.)];
 Asappurisadhammo so, yo bhajantam̄ na bhajjati [bhājati (pī.)].

 133. “Yo bhajantam̄ na bhajati, sevamānam̄ na sevati;
 Sa ve manussapāpiñtho, migo sākhassito yathā.

 134. “Accābhikkhañasamṣaggā, asamosarañena ca;
 Etena mittā jīranti, akāle yācanāya ca.

 135. “Tasmā nābhikkhañam̄ gacche, na ca gacche cirācirañ;
 Kālena yācam̄ yāceyya, evam̄ mittā na jīyare [jīrare (syā. pī.)].

 136. “Aticiram̄ nivāsenā, piyo bhavati appiyo;
 Āmanta kho tam̄ gacchāma, purā te homa appiyā”.

- 137.** “Evam ce yācamānānam, añjaliṁ nāvabujjhasi;
 Paricārakānam sataṁ [paricārikānam sattānam (sī. syā. pī.)], vacanam na karosi no;
 Evaṁ tam abhiyācāma, puna kayirāsi pariyāyam”.
- 138.** “Evam ce no viharatam, antarāyo na hessati;
 Tuyham vāpi [tumhañcāpi (sī.), tuyhañcāpi (pī.)] mahārāja, mayham vā [amham vā (sī.),
 mayhañca (pī.)] ratthavaddhana;
 Appeva nāma passema, ahorattānamaccaye”.
- 139.** “Udīraṇā ce saṃgatyā, bhāvāya manuvattati;
 Akāmā akaraṇīyam vā, karaṇīyam vāpi kubbati;
 Ākāmākaraṇīyamhi, kvidha pāpena lippati [limpati (syā. ka.)].
- 140.** “So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako;
 Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
- 141.** “Attano ce hi vādassa, aparādhām vijāniyā [vijāniya (sī. syā. pī.)];
 Na mam tvam garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso”.
- 142.** “Issaro sabbalokassa, sacce kappeti jīvitam;
 Iddhim [iddhi (pī. ka.)] byasanabhāvānca, kammaṁ kalyāṇapāpakam;
 Niddesakārī puriso, issaro tena lippati.
- 143.** “So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako;
 Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
- 144.** “Attano ce hi vādassa, aparādhām vijāniyā;
 Na mam tvam garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso”.
- 145.** “Sace pubbekatahetu, sukhadukkham nigacchatī;
 Porāṇakam kātam pāpam, tameso muccate [muñcate (sī. syā.)] iñam;
 Porāṇakaiñamokkho, kvidha pāpena lippati.
- 146.** “So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako;
 Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
- 147.** “Attano ce hi vādassa, aparādhām vijāniyā;
 Na mam tvam garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso”.
- 148.** “Catunnañyevupādāya, rūpaṁ sambhoti pāñinam;
 Yato ca rūpaṁ sambhoti, tatthevānupagacchatī;
 Idheva jīvati jīvo, pecca pecca vinassati.
- 149.** Ucchijjati ayam loko, ye bālā ye ca pañditā;
 Ucchijjamāne lokasmīm, kvidha pāpena lippati.
- 150.** “So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako;
 Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
- 151.** “Attano ce hi vādassa, aparādhām vijāniyā;
 Na mam tvam garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso”.

152. “Āhu khattavidā [khattavidhā (sī. syā. pī.)] loke, bālā paṇḍitamānino.
Mātarām pitaram haññe, atho jeṭṭhampi bhātaram;
Haneyyautta [putte ca (pī.)] dāre ca, atho ce tādiso siyā.
153. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Na tassa sākham bhañjeyya, mittadubbho [mittadūbhī (pī.)] hi pāpako.
154. “Atha atthe samuppanne, samūlamapi abbahe [abbhahe (syā. ka.)];
Attho me sambalenāpi, suhato vānaro mayā.
155. [ayam gāthā sīhañlapotthake natthi] “So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako;
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā [ayam gāthā sīhañlapotthake natthi].
156. “Attano ce hi vādassa, aparādhām vijāniyā;
Na mam tvam garaheyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
157. “Ahetuvādo puriso, yo ca issarakuttiko;
Pubbekatī ca ucchedī, yo ca khattavido naro.
158. “Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino;
Kareyya tādiso pāpam, atho aññampi kāraye;
Asappurisasamsaggo, dukkhanto [dukkha (sī.)] kaṭukudrayo.
159. “Urabbharūpena vakassu [bakāsu (sī. syā.), vakāsu (pī.)] pubbe, asamkito ajayūthām upeti;
Hantvā uranīm ajikam [ajiyam (sī. syā. pī.)] ajañca, utrāsayitvā [citrāsayitvā (sī. pī.)] yena
kāmam paleti.
160. “Tathāvidheke samañabrāhmañāse, chadanaṁ katvā vañcayanti manusse;
Anāsakā thañḍilaseyyakā ca, rajojallam ukkuṭikappadhānam;
Pariyāyabhattañca apānakattā, pāpācārā arahanto vadānā.
161. “Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino;
Kareyya tādiso pāpam, atho aññampi kāraye;
Asappurisasamsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.
162. “Yamāhu natthi vīriyanti, ahetuñca pavadanti [hetuñca apavadanti (sī. syā. pī.)] ye;
Parakāram attakārañca, ye tuccham samavañṇayum.
163. “Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino;
Kareyya tādiso pāpam, atho aññampi kāraye;
Asappurisasamsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.
164. “Sace hi vīriyam nāssa, kammaṁ kalyāṇapāpakam;
Na bhare vaḍḍhakim rājā, napi yantāni kāraye.
165. “Yasmā ca vīriyam atthi, kammaṁ kalyāṇapāpakam;
Tasmā yantāni kāreti, rājā bharati vaḍḍhakim.
166. “Yadi vassasataṁ devo, na vasse na himam pate;
Ucchijjeyya ayam loko, vinasseyya ayam pajā.
167. “Yasmā ca vassatī devo, himañcānuphusāyati;

Tasmā sassāni paccanti, raṭṭhañca pālite [pallate (sī. pī.), polayate (syā.)] ciram.

168. “Gavam ce taramānānam, jimham gacchati puṅgavo;
Sabbā tā jimham gacchanti, nette jimham [jimha (pī.)] gate sati.
169. “Evameva [evamevam (pī.)] manussesu, yo hoti setṭhasammato;
So ce adhammam carati, pageva itarā pajā;
Sabbam raṭṭham dukham seti, rājā ce hoti adhammiko.
170. “Gavam ce taramānānam, ujum gacchati puṅgavo;
Sabbā gāvī ujum yanti, nette ujum [ujū (pī.)] gate sati.
171. “Evameva manussesu, yo hoti setṭhasammato;
So sace [ceva (sī.), cepi (ka.)] dhammam carati, pageva itarā pajā;
Sabbam raṭṭham sukham seti, rājā ce hoti dharmmiko.
172. “Mahārukkhassa phalino, āmam chindati yo phalam;
Rasañcassa na jānāti, bījañcassa vinassati.
173. “Mahārukhhūpamam raṭṭham, adhammena pasāsati;
Rasañcassa na jānāti, raṭṭhañcassa vinassati.
174. “Mahārukkhassa phalino, pakkam chindati yo phalam;
Rasañcassa vijānāti, bījañcassa na nassati.
175. “Mahārukhhūpamam raṭṭham, dhammena yo pasāsati;
Rasañcassa vijānāti, raṭṭhañcassa na nassati.
176. “Yo ca rājā janapadam, adhammena pasāsati;
Sabbosadhīhi so rājā, viruddho hoti khattiyo.
177. “Tatheva negame himsam, ye yuttā kayavikkaye;
Ojadānabalikāre, sa kosenā virujjhati.
178. “Pahāravarakhettaññū, saṅgāme katanissame [kataniyame (ka.)];
Ussite himsayam rājā, sa balena virujjhati.
179. “Tatheva isayo himsam, saññate [samyame (syā. ka.)] brahmacāriyo [brahmacārino (sī.)];
Adhammacārī khattiyo, so saggenā virujjhati.
180. “Yo ca rājā adhammattho, bhariyam hanti adūsikam;
Luddam pasavate thānam [pāpam (sī.)], puttehi ca virujjhati.
181. “Dhammam care jānapade, negamesu [nigamesu (sī.)] balesu ca;
Isayo ca na himseyya, puttadāre samam care.
182. “Sa tādiso bhūmipati, raṭṭhapālo akodhano;
Sapatte [sāmante (sī. syā. pī.)] sampakampeti, indova asurādhipo”ti.

Mahābodhijātakam tatiyam.

Paññāsanipātam niṭhitam.

Tassuddānam –

Saniñikamavhayano pañhamo, dutiyo pana saummadantivaro;
Tatiyo pana bodhisirīvhayano, kathitā pana tīni jinena subhāti.

19. Sañchinipāto

529. Soñakajātakam (1)

1. “Tassa sutvā satam dammi, sahassam diñtha [dañthu (sī. pī.)] soñakam; Ko me soñakamakkhāti, sahāyam pamsukilītam”.
2. “Athabravī māñavako, daharo pañcacūlako; Mayham sutvā satam dehi, sahassam diñtha [dañthu (sī. pī.)] soñakam; Aham te soñakakkhissam [aham soñakamakkhissam (sī. pī.), aham te soñakamakkhissam (syā.)], sahāyam pamsukilītam”.
3. “Katamasmiñ [katarasmīm (sī. syā. pī.)] so janapade, rañthesu nigamesu ca; Kattha soñakamaddakkhi [kattha te soñako diñho (sī. pī.)], tam me akkhāhi pucchito”.
4. “Taveva deva vijite, tavevuyyānabhūmiyā; Ujuvamśā mahāsālā, nīlobhāsā manoramā.
5. “Tiñthanti meghasamānā, rammā aññoññanissitā; Tesam mūlamhi [mūlasmiñ (sī. pī.), mūlasmi (syā.)] soñako, jhāyatī anupādano [anupādino (syā.), anupādāno (pī.)]; Upādānesu lokesu, ḥayhamānesu nibbuto.
6. “Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturañgiyā; Kārāpetvā samam maggam, agamā yena soñako.
7. “Uyyānabhūmiñ gantvāna, vicaranto brahāvane; Āsīnam soñakam dakkhi, ḥayhamānesu nibbutam”.
8. “Kapaño vatayam bhikkhu, muñdo sañghātipāruto; Amātiko apitiko, rukkhamūlasmi jhāyati”.
9. “Imam vākyam nisāmetvā, soñako etadabravi; ‘Na rāja kapaño hoti, dhammañ kāyena phassayam [phusayañ (ka.)].
10. “Yo ca [yodha (sī. syā.)] dhammañ nirākatvā [nirākatvā (?)], adhammamanuvattati; Sa rāja kapaño hoti, pāpo pāpaparāyano””.
11. ““Arindamoti me nāmañ, kāsirājāti mam vidū; Kacci bhotu sukhaseyyā [sukhā seyyā (pī.), sukhaseyyo (ka.)], idha pattassa soñaka””.
12. “Sadāpi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno; Na tesam koñthe openti, na kumbhim na khañopiyam [na kumbhe na kañopiyā (syā. pī.)]; Paraniñhitamesānā, tena yāpentī subbatā.
13. “Dutiyampi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;

Anavajjapiṇḍo [anavajjo piṇḍā (pī.)] bhottabbo, na ca kocūparodhati.

14. “Tatiyampi bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Nibbuto piṇḍo bhottabbo, na ca kocūparodhati.
15. “Catutthampi [catuttham (pī.)] bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Muttassa rāṭṭhe carato, saṅgo yassa na vijjati.
16. “Pañcamampi [pañcamam (pī.)] bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Nagaramhi ḍayhamānamhi, nāssa kiñci adayhatha.
17. “Chaṭṭhampi [chaṭṭham (pī.)] bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Rāṭṭhe vilumpamānamhi [viluppamānamhi (ka.)], nāssa kiñci ahīratha [ahāratha (sī. syā.)].
18. “Sattamampi [sattamam (pī.)] bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Corehi rakkhitam maggam, ye caññe paripanthikā;
Pattacīvaramādāya, sotthim gacchati subbato.
19. “Aṭṭhamampi [aṭṭhamam (pī.)] bhadramadhanassa, anāgārassa bhikkhuno;
Yam yan disam pakkamati, anapekkhova gacchati”.
20. “Bahūpi bhadrā [bahūni samaṇabhadrāni (sī.), bahūpi bhadrakā ete (pī.)] etesam, yo tvam
bhikkhu pasamsasi;
Ahañca giddho kāmesu, katham kāhāmi soñaka.
21. “Piyā me mānusā kāmā, atho dibyāpi me piyā;
Atha kena nu vaṇṇena, ubho loke labhāmase”.
22. “Kāme giddhā [kāmesu giddhā (sī. pī.)] kāmaratā, kāmesu adhimuccitā;
Narā pāpāni katvāna, upapajjanti duggatim.
23. “Ye ca kāme pahantvāna [pahatvāna (sī. pī.)], nikkhantā akutobhayā;
Ekodibhāvādhigatā, na te gacchanti duggatim.
24. “Upamam te karissāmi, tam suṇohi arindama;
Upamāya midhekacce [pidhekacce (sī. pī.)], attham jānanti pañditā.
25. “Gaṅgāya kuṇapam disvā, vuyhamānam mahaṇnavē;
Vāyaso samacintesi, appapañño acetaso.
26. ““Yānañca vatidam laddham, bhakkho cāyam anappako’;
Tattha rattim tattha divā, tattheva nirato mano.
27. “Khādam nāgassa māmsāni, pivam bhāgīrathodakam [bhāgirasodakam (sī. syā. pī. ka.)];
Sampassam vanacetyāni, na palettha [paletvā (ka.)] vihaṅgamo.
28. “Tañca [tamva (pī.)] otarañī gaṅgā, pamattam kuṇape rataṁ;
Samuddam ajjhagāhāsi [ajjhagāhayi (pī.)], agatī yattha pakkhinam.
29. “So ca bhakkharikkhīṇo, udapatvā [uppatitvā (sī. syā.), udāpatvā (pī.)] vihaṅgamo.
Na pacchato na purato, nuttaram nōpi dakkhinam.

30. “Dīpaṁ so najjhagāgañchi [na ajjhagañchi (sī.), na ajjhagacchi (pī.)], agatī yattha pakkhinam; So ca tattheva pāpattha, yathā dubbalako tathā.
31. “Tañca sāmuddikā macchā, kumbhīlā makarā susū; Pasayhakārā khādimṣu, phandamānam vipakkhakam [vipakkhinaṁ (sī. pī.), vipakkhikam (syā.)].
32. “Evameva tuvam rāja, ye caññe kāmabhogino; Giddhā ce na vamissanti, kākapaññāva [kākapaññāya (sī. syā. pī.)] te vidū.
33. “Esā te upamā rāja, atthasandassanī katā; Tvañca paññāyase tena, yadi kāhasi vā na vā.
34. “Ekavācampi dvivācam, bhaṇeyya anukampako; Tatuttariṁ na bhāseyya, dāsovayyassa [dāso ayyassa (sī.), dāso ayirassa (pī.)] santike”.
35. “Idam vatvāna pakkāmi, soṇako amitabuddhimā [soṇako’mitabuddhimā (?)]; Vehāse antalikkhasmī, anusāsitvāna khattiyaṁ”.
36. “Ko nume rājakattāro, suddā veyyattamāgatā [sūtā veyyattimāgatā (sī. syā. pī.)]; Rajjam niyyādayissāmi, nāham rajjena matthiko.
37. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve; Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam” [vasamannagā (pī.)].
38. “Atthi te daharoutto, dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano; Tam rajje abhisīñcassu, so no rājā bhavissati”.
39. “Khippam kumāramānetha, dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanaṁ; Tam rajje abhisīñcissam, so vo rājā bhavissati”.
40. “Tato kumāramānesum, dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanaṁ; Tam disvā ālapī rājā, ekaputtam manoramam.
41. “Saṭṭhi gāmasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso; Te putta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
42. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve; Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam [vasamannagā (pī.)].
43. “Saṭṭhi nāgasahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā; Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
44. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi; Te putta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
45. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve; Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam.
46. “Saṭṭhi assasahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā; Ājāṇīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhino.

47. “Ārūlhā gāmanīyehi, illiyācāpadhāribhi [indiyācāpadhāribhi (ka.)];
Teutta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
48. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve;
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam.
49. “Saṭṭhi rathasahassāni, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
50. “Ārūlhā gāmanīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Teutta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
51. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve;
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam.
52. “Saṭṭhi dhenusahassāni, rohaññā puṅgavūsabhā;
Tāutta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
53. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve;
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam.
54. “Solasitthisahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā;
Vicitravatthābharaṇā, āmuttamanikuṇḍalā;
Tāutta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
55. “Ajjeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve;
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam”.
56. “Daharasseva me tāta, mātā matāti me sutam;
Tayā vinā aham tāta, jīvitumpi na ussahe.
57. “Yathā āraññakam nāgam, poto anveti pacchato;
Jessantam giriduggesu, samestu visamesu ca.
58. “Evam tam anugacchāmi, puttamādāya [pattamādāya (pī.)] pacchato;
Subharo te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharo”.
59. “Yathā sāmuddikam nāvam, vānijānam dhanesinam;
Vohāro tattha gaṇheyya, vānijā byasanī [byasanam (ka.)] siyā.
60. “Evamevāyam puttakali [puttaka (syā.)], antarāyakaro mama [mamaṁ (pī.)];
Imam kumāram pāpetha, pāsādam rativāḍḍhanam.
61. “Tattha kambusahatthāyo, yathā sakkanvva accharā;
Tā nam tattha ramessanti [ramissanti (syā. ka.)], tāhi ceso [meso (pī.)] ramissati.
62. “Tato kumāram pāpesum, pāsādam rativāḍḍhanam;
Tam disvā avacum kaññā, dīghāvum ratīthavāḍḍhanam.
63. “Devatā nusi gandhabbo, adu [ādu (sī. pī.)] sakko purindado;
Ko vā tvam kassa vā putto, katham jānemu tam mayam”.

64. “Namhi devo na gandhabbo, nāpi [namhi (ka.)] sakko purindado;
Kāsirañño aham putto, dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano;
Mamam [mama (pī.)] bharatha bhaddam vo [bhaddante (ka.)], aham bhattā bhavāmi vo”.
65. “Tam tattha avacum kaññā, dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanaṁ;
‘Kuhim rājā anuppatto, ito rājā kuhim gato’”.
66. “Pañkam rājā atikkanto, thale rājā patiṭṭhito;
Akaṇṭakam agahanaṁ, paṭipanno mahāpatham.
67. “Ahañca paṭipannosmi, maggam duggatigāminam;
Sakaṇṭakam sagahanam, yena gacchanti duggatiṁ”.
68. “Tassa te svāgataṁ rāja, sīhasseva giribbajaṁ;
Anusāsa mahārāja, tvam no sabbāsamissaro”ti.

Soṇakajātakam paṭhamam.

530. Saṅkiccajātakam (2)

69. “Disvā nisinnam rājānam, brahmadattam rathesabham;
Athassa paṭivedesi, yassāsi anukampako.
70. “Saṅkiccāyam anuppatto, isinam sādhusammato;
Taramānarūpo niyyāhi, khippam passa mahesinam.
71. “Tato ca rājā taramāno, yuttamāruhya sandanam;
Mittāmaccaparibyūlho [paribbūlho (sī. pī.)], agamāsi rathesabho.
72. “Nikkhippa pañca kakudhāni, kāśinam raṭṭhavaḍḍhano;
Vālabījani [vā ṥavījanī (sī. pī.)] muṇhīsam, khaggam chattañcupāhanam;
73. “Oruyha rājā yānamhā, ṭhapayitvā paṭicchadam;
Āśinam dāyapassasmim, saṅkiccamupasaṅkami.
74. “Upasaṅkamitvā so rājā, sammodi isinā saha;
Taṁ kathaṁ vītisāretvā, ekamantam upāvisi.
75. “Ekamantam nisinnova, atha kālam amaññatha;
Tato pāpāni kammāni, pucchitum paṭipajjatha.
76. “Isim pucchāma [pucchāmi (sī. pī.)] saṅkiccam, isinam sādhusammataṁ;
Āśinam dāyapassasmim, isisaṅghapurakkhatam [purakkhitam (ka.)].
77. “Kam gatim pecca gacchanti, narā dhammadicārino;
Aticinṇo mayā dhammo, tam me akkhāhi pucchito.
78. “Isī avaca saṅkicco, kāśinam raṭṭhavaḍḍhanam;
Āśinam dāyapassasmim, mahārāja suṇohi me.
79. “Uppathena vajantassa, yo maggamanusāsati;
Tassa ce vacanam kayirā, nāssa maggeyya kaṇṭako.

80. “Adhammam paṭipannassa, yo dhammadamanusāsati;
Tassa ce vacanam̄ kayirā, na so gaccheyya duggatim̄.
81. “Dhammo patho mahārāja, adhammo pana uppathero;
Adhammo nirayam̄ neti, dhammo pāpeti suggatim̄.
82. “Adhammacārino rāja, narā visamajīvino;
Yam̄ gatim̄ pecca gacchanti, niraye te suṇohi me.
83. “Sañjīvo kālaasutto ca, saṅghāto [saṅkhāṭo (syā. ka.)] dve ca roruvā;
Athāparo mahāvīci, tāpano [tapano (sī. pī.)] ca patāpano.
84. “Iccete atṭha nirayā, akkhātā duratikkamā;
Ākiṇṇā luddakammehi, paccekā soḷasussadā.
85. “Kadariyatāpanā [kadariyatāpanā (sī. pī.)] ghorā, accimanto [accimantā (pī.)] mahabbhayā;
Lomahaṁsanarūpā ca, bhesmā paṭibhayā dukhā.
86. “Catukkaṇṇā catudvārā, vibhattā bhāgaso mitā;
Ayopākārapariyantā, ayasā paṭikujjītā.
87. “Tesam ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā;
Samantā yojanasataṁ, phuṭā [pharitvā (a. ni. 3.36; pe. va. 71)] tiṭṭhanti sabbadā.
88. “Ete patanti niraye, uddhampādā avam̄sirā;
Isinam̄ ativattāro, saññatānam̄ tapassinam̄.
89. “Te bhūnahuno paccanti, macchā bilakatā yathā;
Saṃvacchare asaṅkheyye, narā kibbisakārino.
90. “Dayhamānena gattena, niccaṁ santarabāhiram̄;
Nirayā nādhigacchanti, dvāram̄ nikhamanesino.
91. “Puratthimena dhāvanti, tato dhāvanti pacchato;
Uttarenapi dhāvanti, tato dhāvanti dakkhiṇam̄;
Yam̄ yañhi dvāram̄ gacchanti, tam̄ tadeva pidhīyare [pithiyati (sī.), pithiyare (syā.), pithīyare (pī.)].
92. “Bahūni vassasahassāni, janā nirayagāmino;
Bāhā paggayha kandanti, patvā dukkhaṁ anappakaṁ.
93. “Āśīvisamva kupitaṁ, tejassim̄ duratikkamam̄;
Na sādhurūpe āsīde, saññatānam̄ tapassinam̄.
94. “Atikāyo mahissāso, aijuno kekakādhipo;
Sahassabāhu ucchinno, isimāsajja gotamam̄.
95. “Arajam̄ rajasā vaccham̄, kisam̄ avakiriya daṇḍakī;
Tālova mūlato [samūlo (ka.)] chinno, sa rājā vibhavaṅgato.
96. “Upahacca manam̄ majho [mejjho (ka.)], mātaṅgasim̄ yasassine;
Sapārisajjo ucchinno, majjhāraññam̄ tadā ahu.

97. “Kañhadīpāyanāsajja, isim andhakaveṇḍayo [venhuyo (sī. pī.), piṇhayo (?)]; Aññoññam [aññamaññam (sī. pī.)] musalā [musale (sī. syā. pī.)] hantvā, sampattā yamasādhanam [yamasādanaṁ (pī.)].
98. “Athāyam isinā satto, antalikkhacaro pure; Pāvekkhi pathavim [pathavim (sī. syā. pī.)] cecco, hīnatto pattapariyāyam.
99. “Tasmā hi chandāgamanam, nappasam̄santi paññitā; Aduṭṭhacitto bhāseyya, giram saccūpasam̄hitaṁ.
100. “Manasā ce paduṭṭhena, yo naro pekkhate muniṁ; Vijjācaraṇasampannaṁ, gantā so nirayam adho.
101. “Ye vuḍḍhe [vaddhe (ka.)] paribhāsanti, pharusūpakkamā janā; Anapaccā adāyādā, tālavatthu [tālavatthū (syā.), tālāvatthu (pī.)] bhavanti te.
102. “Yo ca pabbajitam hanti, katakiccam mahesinam; Sa kālaſutte niraye, cirarattāya paccati.
103. “Yo ca rājā adhammaṭṭho, raṭṭhaviddham̄sano mago [cuto (sī.)]; Tāpayitvā janapadaṁ, tāpane pecca paccati.
104. “So ca vassasahassāni [vassasahassānam (sī. syā.)], sataṁ dibbāni paccati; Accisaṅghapareto so, dukkham̄ vedeti vedanam̄.
105. “Tassa aggisikhā kāyā, niccharanti pabhassarā; Tejobhakkhassa gattāni, lomehi ca [lomaggehi ca (sī. syā. pī.)] nakhehi ca.
106. “Dayhamānenā gattena, niccam̄ santarabāhiram; Dukkhābhītunno nadati, nāgo tuttaṭṭito [tuttaddito (sī.)] yathā.
107. “Yo lobhā pitaram hanti, dosā vā purisādhamo; Sa kālaſutte niraye, cirarattāya paccati.
108. “Sa tādiso paccati lohakumbhiyam, pakkañca sattīhi hananti nittacam; Andham̄ karitvā muttakarīsabhakkhaṁ, khāre nimujjanti tathāvidham̄ naram.
109. “Tattam pakkuthitamayoguļañca [pakkudhitamayoguļañca (ka.)], dīghe ca phāle cirarattatāpīte; Vikkhambhamādāya vibandha [vibaddha (sī.), vibhajja (syā. pī.)] rajjubhi, vivaṭe mukhe sampavisanti [saṃcavanti (sī. syā. pī.)] rakkhasā.
110. “Sāmā ca soṇā sabalā ca gijjhā, kākoļasaṅghā ca dijā ayomukhā; Saṅgamma khādanti vipphandamānam, jivham̄ vibhajja vighāsam̄ salohitam̄.
111. “Tam daḍḍhatālam paribhinnagattam, nippothayantā anuvicaranti rakkhasā; Ratī hi nesam̄ dukhino panītare, etādisasmiṁ niraye vasanti; Ye keci loke idha pettīghātino.
112. “Putto ca mātarām hantvā, ito gantvā yamakkhayam; Bhusamāpajjate dukkham̄, attakammaphalūpago.

- 113.** “Amanussā atibalā, hantāram janayantiyā;
Ayomayehi vālehi [phālehi (pī.)], pīlayanti punappunam.
- 114.** “Tamassavaṁ [tam passavaṁ (sī. syā.), tam passutaṁ (pī.)] sakā gattā, ruhiram [rudhiram (sī. syā.)] attasambhavam;
Tambalohavilīnamva, tattam pāyenti mattigham [mattiyam (sī.)].
- 115.** “Jigucchaṁ kuṇapam pūtim, duggandham gūthakaddamam;
Pubbalohitasānkāsam, rahadamogayha [rahadoggayha (ka.)] tiṭhati.
- 116.** “Tamenam kimayo tattha, atikāyā ayomukhā;
Chavīm bhettvāna [chettvāna (sī. pī.)] khādanti, samgiddhā [pagiddhā (sī. syā. pī.)]
maṃsalohite.
- 117.** “So ca tam nirayaṁ patto, nimuggo sataporisam;
Pūtikam kuṇapam vāti, samantā satayojanam.
- 118.** “Cakkhumāpi hi cakkhūhi, tena gandhena jīyati;
Etādisam brahmadatta, mātugho labhate dukham.
- 119.** “Khuradhāramanukkamma, tikkham durabhisambhavam;
Patanti gabhapātiyo [gabbhapātiniyo (sī. syā. pī.)], duggam veteranīm [vettaranīm (syā. ka.)]
nadīm.
- 120.** “Ayomayā simbaliyo, solasaṅgulakanṭakā;
Ubhato abhilambanti, duggam veteranīm [vettaranīm (syā. ka.)] nadīm.
- 121.** “Te accimanto tiṭṭhanti, aggikkhandhāva ārakā;
Ādittā jātavedena, uddham yojanamuggatā.
- 122.** “Ete vajanti [sajanti (sī. pī.), pajjanti (syā.)] niraye, tatte tikhiṇakanṭake;
Nāriyo ca aticārā [aticāriniyo (sī. syā. pī.)], narā ca paradāragū.
- 123.** “Te patanti adhokkhandhā, vivattā vihatā puthū;
Sayanti vinividhaṅgā, dīgham jagganti sabbadā [saṃvarīm (sī. pī.)].
- 124.** “Tato ratyā vivasāne [vivasane (sī. syā. pī.)], mahatiṁ pabbatūpamam;
Lohakumbhiṁ pavajjanti, tattam aggisamūdakam.
- 125.** “Evam divā ca ratto ca, dussilā mohapārutā;
Anubhonti sakam kammam, pubbe dukkaṭamattano.
- 126.** “Yā ca bhariyā dhanakkītā, sāmikam atimaññati;
Sassum vā sasuram vāpi, jeṭṭham vāpi nanandaram [nanandanaṁ (syā. ka.)].
- 127.** “Tassā vañkena jivhaggam, nibbahanti sabandhanam;
Sa byāmamattam kiminaṁ, jivham passati attani [attano (sī. syā.)];
Viññāpetum na sakkoti, tāpane pecca paccati.
- 128.** “Orabbhikā sūkarikā, macchikā migabandhakā;
Corā goghātakā luddā, avanṇe vanṇakārakā.

129. “Sattīhi lohakūtehi, nettimsehi usūhi ca;
Haññamānā khāranadim, papatanti [sampatanti (ka.)] avamsirā.
130. “Sāyam pāto kūṭakārī, ayokūtehi haññati;
Tato vantaṁ durattānam, paresam bhuñjare [bhuñjate (sī. syā. pī.)] sadā.
131. “Dhaṅkā bheraṇḍakā [bhedaṇḍakā (ka.)] gijjhā, kākolā ca ayomukhā;
Vipphandamānam khādanti, naram kibbisakārakam [kibbisakārinam (pī.)].
132. “Ye migena migam hanti, pakkhim vā pana pakkhinā;
Asanto rajasā channā, gantā [gatā (ka.)] te nirayussadaṁ [nirayaṁ adho (pī.)].
133. “Santo ca [santova (syā.)] uddham gacchanti, sucin̄nenidha kammunā;
Sucin̄nassa phalam passa, saindā [sahindā (sī.)] devā sabrahmakā.
134. “Tam tam brūmi mahārāja, dhammam raṭṭhapatī cara;
Tathā [tathā tathā (sī. syā. pī.)] rāja carāhi dhammam, yathā tam sucin̄nam nānutappeyya pacchā”ti.

Saṅkiccajātakam dutiyam.

Saṭṭhinipātam niṭhitam.

Tassuddānam –

Atha saṭṭhinipātamhi, suṇātha mama bhāsitam;
Jātakasavhayano pavaro, soṇakaarindamasavhayano;
Tathā vuttarathesabhakiccavaroti.

20. Sattatinipāto

531. Kusajātakam (1)

1. “Idam te raṭṭham sadhanam sayoggam, sakāyuram sabbakāmūpapannaṁ; Idam te rajjam [raṭṭham (ka.)] anusāsa amma, gacchāmaham yattha piyā pabhāvatī”.
2. “Anujjhuhūtena haram mahantam, divā ca ratto ca nisīthakāle [nisīda kāle (ka.)]; Paṭigaccha tvam khippam kusāvatiṁ kusa [kusāvatiṁ (syā. ka.)], nicchāmi dubbaṇṇamaham vasantam”.
3. “Nāham gamissāmi ito kusāvatiṁ, pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava; Ramāmi maddassa niketaramme, hitvāna raṭṭham tava dassane rato.
4. “Pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava, sammūlharūpo vicarāmi mediniṁ [medaniṁ (syā. ka.)]; Disam na jānāmi kutomhi āgato, tayamhi matto migamandalocane.
5. “Suvannacīravasane, jātarūpasumekhale; Sussoṇi tava kāmā hi [kāmehi (sī. syā. pī.)], nāham rajjena matthiko”.
6. “Abbhūti [abhbū hi (sī.), abhūti (syā.), abbhu hi (pī.)] tassa bho hoti, yo anicchantamicchatī; Akāmam rāja kāmesi [kāmehi (sī. pī.)], akantam kantu [akanto kanta (sī. syā. pī.)] micchasi”.

7. “Akāmam vā sakāmam vā, yo naro labhate piyam; Lābhameutta pasam̄sāma, alābho tattha pāpako”.
8. “Pāsāṇasāram khaṇasi, kaṇikārassa dārunā; Vātam jālena bādhesi, yo anicchantamicchasi”.
9. “Pāsāṇo nūna te hadaye, ohito mudulakkhaṇe; Yo te sātaṁ na vindāmi, tirojanapadāgato.
10. “Yadā maṁ bhakuṭīm [bhūkuṭīm (sī. pī.)] katvā, rājaputtī udikkhati [rājaputti udikkhasi (sī. pī.)]; Ālāriko tadā homi, rañño maddassantepure [maddassa thīpure (sī. pī.) evamuparipi].
11. “Yadā umhayamānā maṁ, rājaputtī udikkhati [rājaputti udikkhasi (sī. pī.)]; Nālāriko tadā homi, rājā homi tadā kuso”.
12. “Sace hi vacanam saccam, nemittānam bhavissati; Neva me tvam patī assa, kāmaṁ chindantu sattadhā”.
13. “Sace hi vacanam saccam, aññesam yadi vā mamaṁ; Neva tuyham patī atthi, añño sīhassarā kusā”.
14. “Nekkham gīvam te kāressam, patvā khujje kusāvatim; Sace maṁ nāganāsūrū, olokeyya pabhāvatī.
15. “Nekkham gīvam te kāressam, patvā khujje kusāvatim; Sace maṁ nāganāsūrū, ālapeyya pabhāvatī.
16. “Nekkham gīvam te kāressam, patvā khujje kusāvatim; Sace maṁ nāganāsūrū, umhāyeyya pabhāvatī.
17. “Nekkham gīvam te kāressam, patvā khujje kusāvatim; Sace maṁ nāganāsūrū, pamhāyeyya pabhāvatī.
18. “Nekkham gīvam te kāressam, patvā khujje kusāvatim; Sace me nāganāsūrū, pāṇīhi upasamphuse”.
19. “Na hi nūnāyam rājaputtī, kuse sātampi vindati; Ālārike bhate pose, vetanena anatthike”.
20. “Na hi nūnāyam sā [nūna ayaṁ (sī. syā.)] khujjā, labhati jivhāya chedanam; Sunisitena satthena, evam dubbhāsitam bhaṇam”.
21. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati; Mahāyasoti katvāna, karassu rucire piyam.
22. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati; Mahaddhanoti katvāna, karassu rucire piyam.
23. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati; Mahabhaloti katvāna, karassu rucire piyam.

24. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Mahāraṭṭhoti katvāna, karassu rucire piyam.
25. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Mahārājāti katvāna, karassu rucire piyam.
26. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Sīhassaroti katvāna, karassu rucire piyam.
27. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Vaggussaroti katvāna, karassu rucire piyam.
28. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Bindussaroti katvāna, karassu rucire piyam.
29. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Mañjussaroti katvāna, karassu rucire piyam.
30. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Madhussaroti [madhurassaroti (sī.)] katvāna, karassu rucire piyam.
31. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Satasippoti katvāna, karassu rucire piyam.
32. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Khattiyotipi katvāna [karitvāna (sī.)], karassu rucire piyam.
33. “Mā nam rūpena pāmesi, ārohena pabhāvati;
Kusarājāti katvāna, karassu rucire piyam”.
34. “Ete nāgā upatthaddhā, sabbe tiṭṭhanti vammitā [vammikā (syā.)];
Purā maddanti pākāram, ānentetam pabhāvatim”.
35. “Satta bile [khaṇḍe (sī. pī.)] karitvāna, ahametaṁ pabhāvatim;
Khattiyānam padassāmi, ye mām hantum idhāgaṭā”.
36. “Avuṭṭhahi rājaputtī, sāmā koseyyavāsinī;
Assupuṇṇehi nettehi, dāsīgaṇapurakkhatā”.
37. “Tam nūna kakkūpanisevitam mukham, ādāsadtātarupaccavekkhitam;
Subham sunettam virajam anaṅgaṇam, chuddham vane ṭhassati khattiyehi.
38. “Te nūna me asite vellitagge, kese mudū candanasāralitte;
Samākule sīvathikāya majjhe, pādehi gijjhā parikaḍḍhissanti [parikaḍḍhayanti (sī. syā. pī.)].
39. “Tā nūna me tambanakhā sulomā, bāhā mudū candanasāralittā;
Chinnā vane ujjhitā khattiyehi, gayha dhaṇko [vako (pī.)] gacchati yena kāmam.
40. “Te nūna tālūpanibhe alambe, nisevite kāsikacandanena;
Thanesu me lambissati [lambahīti (pī.)] singālo [sigālo (sī. syā. pī.)], mātūva putto taruṇo tanūjo.

41. “Tam nūna soṇīm puthulam sukoṭitam, nisevitam kañcanamekhalāhi; Chinnam vane khattiyehī avattham, siṅgālasaṅghā parikaḍḍhissanti [gayhā vako gacchati yenakāmaṁ (pī.)].
42. “Soṇā dhaṅkā [vakā (pī.)] siṅgālā ca, ye caññe santi dāṭhino; Ajarā nūna hessanti, bhakkhayitvā pabhāvatim.
43. “Sace maṁsāni hariṁsu, khattiyā dūragāmino; Atṭhīni amma yācītvā, anupathe dahātha nam.
44. “Khettāni amma kāretvā, kaṇikārettha ropaya [ropaye (ka.)]; Yadā te pupphitā assu, hemantānam himaccaye; Sareyyātha mamaṁ [mama (pī.)] amma, evaṁvaṇṇā pabhāvatī”.
45. “Tassā mātā udāṭṭhāsi, khattiyā devavaṇṇinī; Disvā asiñca sūnañca, rañño maddassantepure”.
46. “Iminā nūna asinā, susaññaṁ tanumajjhimaṁ; Dhītarām madda [mama (sī.), maddo (pī.)] hantvāna, khattiyānam padassasi” [padassati (pī. ka.)].
47. “Na me akāsi vacanam, atthakāmāya puttike; Sajja lohitasañchannā, gacchasi [gañchisi (sī. pī.)] yamasādhanaṁ.
48. “Evaṁpajjatī poso, pāpiyañca nigacchati; Yo ve hitānam vacanam, na karoti [na karam (sī.)] atthadassinaṁ.
49. “Sace ca ajja [tvaṁ amma (sī.)] dhāresi [vāresi (pī.)], kumāram cārudassanaṁ; Kusena jātam khattiyam, suvaṇṇamaṇimekhalam; Pūjitam [pūjītā (pī.)] nātisaṅghehi, na gacchasi [gañchisi (sī. pī.)] yamakkhayam.
50. “Yatthassu bherī nadati, kuñjaro ca nikūjati [nikuñjati (pī.)]; Khattiyānam kule bhadde, kiṁ nu sukhataram tato.
51. “Asso ca sisati [asso hasisati (sī.), asso hasiyati (syā.), asso ca simṣati (pī.)] dvāre, kumāro uparodati; Khattiyānam kule bhadde, kiṁ nu sukhataram tato.
52. “Mayūrakoñcābhirude, kokilābhnikūjite; Khattiyānam kule bhadde, kiṁ nu sukhataram tato”.
53. “Kaham nu so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano; Kuso solārapaññāṇo, yo no dukkhā pamocaye”.
54. “Idheva so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano; Kuso solārapaññāṇo, yo te sabbe vadhiṣṣati” [yo no dukkhā pamocaye (sī.), so no sabbe vadhiṣṣati (pī.)].
55. “Ummattikā nu bhaṇasi, andhabālā pabhāsasi [ādu bālāva bhāsasi (sī. pī.)]; Kuso ce āgato assa, kiṁ na [kinnu (syā. ka.)] jānemu tam mayaṁ”.
56. “Eso ājāriko poso, kumārīpuramantare;

Dalham katvāna samvellim, kumbhim dhovati onato”.

57. “Veñī tvamasi cañḍalī, adūsi kulagandhinī;
Katham maddakule jātā, dāsam kayirāsi kāmukam”.
58. “Namhi veñī na cañḍalī, na camhi kulagandhinī;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi”.
59. “Yo brāhmaṇasahassāni, sadā bhojeti vīsatim;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi”.
60. “Yassa nāgasahassāni, sadā yojenti vīsatim;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi.
61. “Yassa assasahassāni, sadā yojenti vīsatim;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi.
62. “Yassa rathasahassāni, sadā yojenti vīsatim;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi.
- [() ayam gāthā sī. pī. potthakesuyeva dissati] (“Yassa usabhasahassāni, sadā yojenti vīsatim;
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi) [() ayam gāthā sī. pī. potthakesuyeva
dissati].
63. “Yassa dhenusahassāni, sadā duhanti vīsatim [duyhanti vīsati (sī. pī.)];
Okkākaputto bhaddante, tvam nu dāsoti maññasi”.
64. “Taggha te dukkaṭam bāle, yan khattiyam mahabbalam;
Nāgam mañḍukavaṇṇena, na nam [na tam (sī. pī.)] akkhāsidhāgataṃ” [akkhāsi āgataṃ (sī.)].
65. “Aparādhā mahārāja, tvam no khama rathesabha;
Yam tam aññātavesena, nāññāsimhā idhāgataṃ”.
66. “Mādisassa na tam channam, yoham ālāriko bhave;
Tvañneva me pasidassu, natthi te deva dukkaṭam”.
67. “Gaccha bāle khamāpehi, kusarājam mahabbalam;
Khamāpito kuso rājā [kusarājā (sabbattha)], so te dassati jīvitam”.
68. “Pitussa vacanam sutvā, devavaṇṇī pabhāvatī;
Sirasā aggahī pāde, kusarājam mahabbalam”.
69. “Yāmā ratyo atikkantā, tāmā deva tayā vinā;
Vande te sirasā pāde, mā me kujjhām rathesabha.
70. “Sabbam [saccam (sī. syā. pī.)] te paṭijānāmi, mahārāja sunohi me;
Na cāpi appiyam tuyham, kareyyāmi aham puna.
71. “Evam ce yācamānāya, vacanam me na kāhasi;
Idāni mam tāto hantvā, khattiyānam padassati”.
72. “Evam te yācamānāya, kiṁ na kāhāmi te vaco;

Vikuddho tyasmi kalyāṇi, mā tvam bhāyi pabhāvati.

73. “Sabbam te paṭijānāmi, rājaputti suṇohi me;
Na cāpi appiyam tuyham, kareyyāmi aham puna.
74. “Tava kāmā hi sussoṇi, pahu [bahu (syā.), bahū (pī.), bahum (ka.)] dukkham titikkhisam
[titikkhissam (sī. pī.)];
Bahum maddakulaṁ hantvā, nayitum tam pabhāvati”.
75. “Yojayantu rathe asse, nānācitte samāhite;
Atha dakkhatha me vegam, vidhamantassa [vidhamentassa (sabbattha)] sattavo”.
76. “Tañca tattha udikkhiṁsu, rañño maddassantepure;
Vijambhamānam sīhamva, phoṭentam diguṇam bhujam.
77. “Hathikkhandhañca āruyha, āropetvā pabhāvatim;
Saṅgāmaṁ otaritvāna, sīhanādaṁ nadī kuso.
78. “Tassa tam nadato sutvā, sīhassevitare migā;
Khattiyā vipalāyimṣu, kusasaddabhayaṭṭitā [kusasaddabhayaṭṭitā (pī.)].
79. “Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
Aññamaññassa chindanti, kusasaddabhayaṭṭitā.
80. “Tasmiṁ saṅgāmasīsasmiṁ, passitvā haṭṭha [tuṭṭha (sī.)] mānasō;
Kusassa rañño devindo, adā verocanam maṇiṁ.
81. “So tam vijitvā saṅgāmaṁ, laddhā verocanam maṇiṁ;
Hathikkhandhagato rājā, pāvekkhi nagaram puram.
82. “Jīvaggāham [jīvaggāham (sī. pī.)] gahetvāna, bandhitvā satta khattiye;
Sasurassupanāmesi, ime te deva sattavo.
83. “Sabbeva te vasam gatā, amittā vihatā tava;
Kāmaṁ karohi te tayā, muñca vā te hanassu vā”.
84. “Tuyheva sattavo ete, na hi te mayha sattavo;
Tvaññeva no mahārāja, muñca vā te hanassu vā”.
85. “Imā te dhītaro satta, devakaññūpamā subhā;
Dadāhi nesam ekekaṁ, hontu jāmātarō tava”.
86. “Amhākañceva tāsañca, tvam no sabbesamissaro;
Tvaññeva no mahārāja, dehi nesam yadicchasi”.
87. “Ekamekassa ekekaṁ, adā sīhassaro kuso;
Khattiyānam tadā tesam, rañño maddassa dhītaro.
88. “Pīṇitā tena lābhena, tuṭṭhā sīhassare kuse;
Sakaraṭṭhāni pāyimṣu, khattiyā satta tāvade.
89. “Pabhāvatiñca ādāya, maṇiṁ verocanam subham [tadā (pī.)];

Kusāvatiṁ kuso rājā, agamāsi mahabbalo.

90. “Tyassu ekarathē yantā, pavasantā kusāvatiṁ;
Samānā vaṇṇarūpena, nāññamaññatirocisuṁ [nāññamaññamatirocayuṁ (sī.)].
91. “Mātā puttē saṅgacchi [saṅgañchi (sī. syā. pī.)], ubhayo ca jayampatī;
Samaggā te tadā āsuṁ, phītam̄ dharaṇimāvasu”nti.

Kusajātakam̄ paṭhamam̄.

532. Soṇanandajātakam̄ (2)

92. “Devatā nusi gandhabbo, adu [ādu (sī. syā.)] sakko purindado;
Manussabhūto iddhimā, kathaṁ jānemu tam̄ mayam̄”.
93. “Nāpi devo na gandhabbo, nāpi sakko purindado;
Manussabhūto iddhimā, evam̄ jānāhi bhāradha” [bhārabha (ka.)].
94. “Katarūpamidaṁ bhotō [bhotō (sī. pī.)], veyyāvaccam̄ anappakam̄;
Devamhi vassamānamhi, anovassaṁ bhavaṁ akā.
95. “Tato vātātāpe ghore, sītacchāyam̄ bhavaṁ akā;
Tato amittamajjhēsu [amittamajjhē ca (sī.)], saratāṇam̄ bhavaṁ akā.
96. “Tato phītāni raṭṭhāni, vasino te bhavaṁ akā;
Tato ekasataṁ khatye, anuyante [anuyutte (pī.)] bhavaṁ akā.
97. “Patītāssu mayam̄ bhotō, vada tam̄ [vara tam̄ (sī. syā. pī.)] bhañja [bhañña (sī. pī.), bhuñja
(syā. ka.)] micchasi;
Hatthiyānaṁ assaratham̄, nāriyo ca alaṅkatā;
Nivesanāni rammāni, mayam̄ bhotō dadāmase.
98. “Atha vange [atha vā saṅge (sī. pī.)] vā magadhe, mayam̄ bhotō dadāmase;
Atha vā assakāvantī [assakāvantī (sī. syā. pī.)], sumanā damma te mayam̄.
99. “Upaḍḍham̄ vāpi rajjassa, mayam̄ bhotō dadāmase;
Sace te attho rajjena, anusāsa yadicchasi”.
100. “Na me atthopi rajjena, nagarena dhanena vā;
Athopi janapadena, attho mayham̄ na vijjati.
101. “Bhotova raṭṭhe vijite, araññe atthi assamo;
Pitā mayham̄ janettī ca, ubho sammanti assame.
102. “Tesāham̄ [tesvaham̄ (ka.)] pubbācariyesu, puññaṁ na labhāmi kātave;
Bhavantam̄ ajjhāvaram̄ katvā, soṇam̄ [sonam̄ (pī.)] yācemu samvaram̄”.
103. “Karomi te tam̄ vacanam̄, yaṁ maṁ bhaṇasi brāhmaṇa;
Etañca kho no akkhāhi, kīvanto hontu yācakā”.
104. “Parosatam̄ jānapadā, mahāsālā ca brāhmaṇā;
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino;

Bhavañca rājā manojo, alam hessanti yācakā”.

105. “Hatthī asse ca yojentu, ratham sannayha sārathi [nañ rathi (pi.)]; Ābandhanāni gañhātha, pādāsussārayaddhaje [pādesussārayam dhaje (sī.), pādāsussārayam dhaje (pi.)]; Assamam tam gamissāmi, yattha sammati kosiyo”.
106. “Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅginī; Agamā assamam rammam, yattha sammati kosiyo”.
107. “Kassa kādambayo [kassa kādambamayo (ka.)] kājo, vehāsañ caturaṅgulam; Añsam asamphusam eti, udahārāya [udahārassa (sī. syā. pi.)] gacchato”.
108. “Aham soñō mahārāja, tāpaso sahitabbato [sahitam vato (pi.)]; Bharāmi mātāpitaro, rattindivamatandito.
109. “Vane phalañca mūlañca, āharitvā disampati; Posemi mātāpitaro, pubbe katamanussaram”.
110. “Icchāma assamam gantum, yattha sammati kosiyo; Maggam no soñā akkhāhi, yena gacchemu [gacchāma (sī.)] assamam”.
111. “Ayañ ekapadī rāja, yenetam [yena tam (ka.)] meghasannibham; Kovilārehi sañchannam, eththa sammati kosiyo”.
112. “Idam vatvāna pakkāmi, taramāno mahāisi; Vehāse antalikkhasmim, anusāsitvāna khattiye.
113. “Assamam parimajjivā, paññapetvāna [paññapetvāna (sī. syā.)] āsanam; Paññasālam pavisitvā, pitaram paññabodhayi.
114. “Ime āyanti rājāno, abhijātā yassino; Assamā nikhamitvāna, nisīda tvam [nisidāhi (sī.)] mahāise.
115. “Tassa tam vacanam sutvā, taramāno mahāisi; Assamā nikhamitvāna, sadvāramhi upāvisi”.
116. “Tañca disvāna āyantam, jalantamriva tejasā; Khatyasañghaparibyūlham, kosiyo etadabravi.
117. “Kassa bherī mudīngā ca [mutīngā ca (pi.)], sañkhā pañavadindimā [deñdimā (sī. pi.)]; Purato pañipannāni, hāsayantā rathesabham.
118. “Kassa kañcanapaññena, puthunā vijjuvaññinā; Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyā jalam.
119. “Ukkāmukhapahaññhamva, khadirañgarasannibham; Mukhañca rucirā bhāti, ko eti siriyā jalam.
120. “Kassa paggahitañ chattam, sasalākañ manoramañ; Ādiccaramsāvarañam, ko eti siriyā jalam.

- 121.** “Kassa aṅgam pariggayha, vālabījanimuttamam;
Caranti varapuññassa [varapaññassa (sī. pī.)], hathikkhandhena āyato.
- 122.** “Kassa setāni chattāni, ājānīyā ca vammitā;
Samantā parikirenti [parikiranti (sī. syā. pī.)], ko eti siriyā jalam.
- 123.** “Kassa ekasatam khatyā, anuyantā [anuyuttā (pī.)] yasassino;
Samantānupariyanti, ko eti siriyā jalam.
- 124.** “Hatthi assaratha patti [hatthī assā rathā pattī (sī.)], senā ca caturaṅginī;
Samantānupariyanti [samantā anupariyāti (pī.)], ko eti siriyā jalam.
- 125.** “Kassesā mahatī senā, piṭhito anuvattati;
Akkhobhaṇī [akkhābhāṇī (sī.), akkhobhinī (syā.)] apariyantā, sāgarasseva ūmiyo”.
- 126.** “Rājābhīrājā [rājādhīrājā (ka.)] manojo, indova jayataṁ pati;
Nandassajjhāvaram eti, assamaṁ brahmacārinam.
- 127.** “Tassesā mahatī senā, piṭhito anuvattati;
Akkhobhaṇī apariyantā, sāgarasseva ūmiyo”.
- 128.** “Anulittā candanena, kāsikuttamadhārino [kāsikavatthadhārino (pī.)];
Sabbe pañjalikā hutvā, isīnam ajjhupāgamum”.
- 129.** “Kacci nu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam;
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
- 130.** “Kacci ḍāmsā makasā ca, appameva sarīsapā [siriṁsapā (sī. syā. pī.)];
Vane vālamigākiṇhe, kacci hiṁsā na vijjati”.
- 131.** “Kusalañceva no rāja, atho rāja anāmayaṁ;
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
- 132.** “Atho ḍāmsā makasā ca [ḍāmsā ca makasā (sī.), ḍāmsā ca makasā ca (pī.)], appameva
sarīsapā [siriṁsapā (sī. syā. pī.)];
Vane vālamigākiṇhe, hiṁsā mayham [a mhaṁ (sī. pī.)] na vijjati.
- 133.** “Bahūni vassapūgāni, assame sammatam [vasato (sī.)] idha;
Nābhijānāmi uppannam, ābādham amanoramam.
- 134.** “Svāgataṁ te mahārāja, atho te adurāgataṁ;
Issarosi anupatto, yan̄ idhatthi pavedaya.
- 135.** “Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo [kāsamāriyo (sī. syā.)];
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam.
- 136.** “Idampi pānīyam sītam, ābhataṁ girigabbharā;
Tato pīva mahārāja, sace tvam abhikañkhasi”.
- 137.** “Paṭiggahitaṁ yan̄ dinnam, sabbassa agghiyam kataṁ;
Nandassāpi nisāmetha, vacanam so [yan̄ (sī.), yan̄ so (pī.)] pavakkhati.

138. “Ajjhāvaramhā nandassa, bphoto santikamāgatā;
Suṇātu [suṇātu me (sī. syā.)] bhavam vacanam, nandassa parisāya ca”.
139. “Parosataṁ jānapadā [janapadā (pī.)], mahāsālā ca brāhmaṇā;
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino;
Bhavañca rājā manojo, anumaññantu me vaco.
140. “Ye ca santi [ye vasanti (sī.), ye hi santi (pī.)] samītāro, yakkhāni idha massame;
Araññe bhūtabhabhyāni, suṇantu vacanam mama.
141. “Namo katvāna bhūtānam, isiṁ vakkhāmi subbatam;
So tyāham dakkhiṇā bāhu, tava kosiya sammato.
142. “Pitaram me janettiñca, bhattukāmassa me sato;
Vīra puññamidam ṭhānam, mā mam kosiya vāraya.
143. “Sabbhi hetam upaññātam, mametam upanissaja;
Uṭṭhānapāricariyāya, dīgharattam tayā katam;
Mātāpitūsu puññāni, mama lokadado bhava.
144. “Tatheva santi manujā, dhamme dhammapadam vidū;
Maggo saggassa lokassa, yathā jānāsi tvam ise.
145. “Uṭṭhānapāricariyāya, mātāpitusukhāvaham;
Tam mam puññā nivāreti, ariyamaggāvaro naro”.
146. “Suṇantu bhonto vacanam, bhāturajjhāvarā mama;
Kulavaṁsam mahārāja, porāṇam parihāpayam;
Adhammadacārī jeṭhesu [yo jeṭho (sī.)], nirayaṁ sopapajjati [so upapajjati (sī. syā. pī.)].
147. “Ye ca dhammassa kusalā, porāṇassa disampati;
Cārittena ca sampannā, na te gacchanti duggatim.
148. “Mātāpitā ca bhātā ca, bhaginī nātibandhavā;
Sabbe jeṭhassa te bhārā, evam jānāhi bhāradha [bhāratha (syā.)].
149. “Ādiyitvā garum bhāram, nāviko viya ussahe;
Dhammañca nappamajjāmi, jetṭho casmi rathesabha”.
150. “Adhigamā [adhigatamhā (sī.), adhigamhā (syā.), adhigatamha (pī.)] tame nāṇam, jālamva
jātavedato;
Evameva no bhavam dhammam, kosiyo pavidamṣayi.
151. “Yathā udayamādicco, vāsudevo pabhañkarō;
Pāṇīnam pavidamseti, rūpam kalyāṇapāpakam;
Evameva no bhavam dhammam, kosiyo pavidamṣayi”.
152. “Evam me yācamānassa, añjaliṁ nāvabujjhatha;
Tava paddhacaro [tava paṭṭhacaro (syā.), tava baddhañcaro (pī.), tavupaṭṭhacaro (ka.)] hessam,
vuṭṭhito paricārako”.
153. “Addhā nanda vijānāsi [pajānāsi (sī.)], saddhammam sabbhi desitam;

Ariyo ariyasamācāro, bālham̄ tvam̄ mama ruccasi.

154. “Bhavantam̄ vadāmi bhotiñca, suñātha vacanam̄ mama;
Nāyam̄ bhāro bhāramato [bhāramatto (sī. syā.)], ahu mayham̄ kudācanam̄.
155. “Tam̄ mam̄ upat̄hitam̄ santam̄, mātāpitusukhāvaham̄;
Nando ajjhāvaram̄ katvā, upat̄hānāya yācati.
156. “Yo ve icchatī kāmena, santānam̄ brahmacārinam̄;
Nandam̄ vo varatha eko [nandam̄ vadatha eke (pī.)], kam̄ nando upatiñthatu”.
157. “Tayā tāta anuññātā, soṇa tam̄ nissitā mayam̄;
Upaghātum̄ [upaghāyitum̄ (sī.)] labhe nandam̄, muddhani brahmacārinam̄”.
158. “Assatthasseeva taruṇam̄, pavālam̄ māluteritam̄;
Cirassam̄ nandam̄ disvāna, hadayam̄ me pavedhati.
159. “Yadā suttāpi supine [suppante (syā. pī.)], nandam̄ passāmi āgataṁ;
Udaggā sumanā homi, nando no āgato ayaṁ.
160. “Yadā ca patibujjhitvā, nandam̄ passāmi nāgataṁ;
Bhiyyo āvisatī soko, domanassañcanappakam̄.
161. “Sāham̄ ajja cirassampi, nandam̄ passāmi āgataṁ;
Bhattucca [bhattuñca (ka.)] mayhañca piyo, nando no pāvisī gharam̄.
162. “Pitupi nando suppiyo, yaṁ nando nappavase [pāvisī (pī.)] gharā [gharam̄ (syā. pī. ka.)];
Labhatū tāta nando tam̄, maṁ nando upatiñthatu”.
163. “Anukampikā patiñthā ca, pubbe rasadadī ca no;
Maggio saggassa lokassa, mātā tam̄ varate ise.
164. “Pubbe rasadadī gottī, mātā puññūpasamphitā;
Maggio saggassa lokassa, mātā tam̄ varate ise”.
165. “Ākañkhamānā puttaphalam̄, devatāya namassati;
Nakkhattāni ca pucchati, utusam̄vaccharāni ca.
166. “Tassā utumhi nhātāya [utusinātāya (pī.)], hoti gabbhassa vokkamo [gabbhassa’vakkamo (sī. syā. pī.)];
Tena dohalinī hoti, suhadā tena vuccati.
167. “Sam̄vaccharam̄ vā ūnam̄ vā, pariharityā vijāyati;
Tena sā janayantīti, janetti [janettī (sī. syā. pī.)] tena vuccati.
168. “Thanakhīrena [thanakkhīrena (sī.)] gītena, aṅgapāvurañena [aṅgapāpurañena (pī.)] ca;
Rodantam̄ puttam̄ [eva (pī.)] toseti, tosentī tena vuccati.
169. “Tato vātātape ghore, mamaṁ katvā udikkhati;
Dārakam̄ appajānantaṁ, posentī tena vuccati.
170. “Yañca mātudhanam̄ hoti, yañca hoti pituddhanam̄;

Ubhayampetassa gopeti, api puttassa no siyā.

171. “Evam̄putta adum̄putta, iti mātā vihaññati;
Pamattam̄paradāresu, nisīthe pattayobbane;
Sāyam̄puttam̄anāyantam̄, iti mātā vihaññati.
172. “Evam̄kicchābhato poso, mātu aparicārako;
Mātari micchācaritvāna, nirayam̄sopapajjati.
173. “Evam̄kicchābhato poso, pitu aparicārako;
Pitari micchācaritvāna, nirayam̄sopapajjati.
174. “Dhanāpi dhanakāmānam̄, nassati iti me sutam̄;
Mātarām̄aparicarityvāna, kiccham̄vā so nigacchati.
175. “Dhanāpi dhanakāmānam̄, nassati iti me sutam̄;
Pitaram̄aparicarityvāna, kiccham̄vā so nigacchati.
176. “Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīlitam̄;
Mātarām̄paricarityvāna, labbhametam̄vijānato.
177. “Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīlitam̄;
Pitaram̄paricarityvāna, labbhametam̄vijānato.
178. “Dānañca peyyavajjañca [piyavācā ca (sī. syā. ka.)], attacariyāca yā idha;
Samānattatā [samānattā (pī.)]cadhammesu, tattha tattha yathārahām̄;
Ete kho saṅgahā loke, rathassāñīva yāyato.
179. Ete ca saṅgahānāssu, na mātāputtakāraṇā;
Labhetha mānam̄pūjam̄vā [pūjañca (pī.)], pitāvāputtakāraṇā.
180. “Yasmāca saṅgahā [saṅgahe (dī. ni. 3.273; a. ni. 4.32) tadañthakathāyo oloketabbā]ete,
sammapekkhanti [samavekkhanti (sī. syā. pī.) a. ni. 4.32]pañditā;
Tasmāmahattam̄papponti, pāsamsāca bhavanti te.
181. “Brahmāti [brahmāhi (pī.)]mātāpitaro, pubbācariyāti vuccare;
Āhuneyyāca puttānam̄, pajāya anukampakā.
182. “Tasmāhi ne namasseyya, sakkareyya ca pañdito;
Annena atho [matho (pī.), atha (a. ni. 4.63; itivu. 106)]pānena, vatthena sayanena ca;
Ucchādanena nhāpanena [nahāpanena (sī. pī.)], pādānam̄dhovanena ca.
183. “Tāyanam̄pāricariyāya [paricariyāya (pī.)], mātāpitūsu pañditā;
Idhevanam̄pasamsanti, pecca sagge pamodatī”ti.

Soṇanandajātakam̄dutiyam̄.

Sattatinipātam̄niṭhitam̄.

Tassuddānam̄ –

Atha sattatimamhi nipātavare, sabhāvantu kusāvatirājavaro;
Atha soṇasunandavaro ca puna, abhivāsitasattatimamhi suteti.

21. Asītinipāto

533. Cūlāhamṣajātakam (1)

1. “Sumukha anupacinanṭā, pakkamanti vihaṅgamā;
Gaccha tuvampi mā kaṅkhi, natthi baddhe [bandhe (syā. ka.)] sahāyatā”.
2. “Gacche vāham na vā gacche, na tena amaro siyam;
Sukhitam tam upāsitvā, dukkhitam tam katham jahe.
3. “Maraṇam vā tayā saddhim, jīvitam vā tayā vinā;
Tadeva maraṇam seyyo, yañce jīve tayā vinā.
4. “Nesa dhammo mahārāja, yam tam evam gataṁ jahe;
Yā gati tuyham sā mayham, ruccate vihagādhipa.
5. “Kā nu pāsena baddhassa [bandhassa (syā. ka.)], gati aññā mahānasā;
Sā katham cetayānassa, muttassa tava ruccati.
6. “Kam vā tvam passase attham, mama tuyhañca pakkhima;
Ñatīnam vāvasiñṭhānam, ubhinnam jīvitakkhave.
7. “Yam na kañcanadepiñcha [depiccha (sī. pī.), dvepiccha (syā.)], andhena tamasā gatam;
Tādise sañcajam pāṇam, kamathamabhiyotaye”.
8. “Katham nu patataṁ setṭha, dhamme attham na bujjhasi [bujjhase (sī.)];
Dhammo apacito santo, attham dasseti pāṇinam.
9. “Soham dhammam apekkhāno, dhammā cattham samuṭṭhitam;
Bhattiñca tayi sampassam, nāvakaṅkhāmi jīvitam”.
10. “Addhā eso satam dhammo, yo mitto mittamāpade;
Na caje jīvitassāpi, hetudhammadmanussaram.
11. “Svāyam dhammo ca te ciṇṇo, bhatti ca viditā mayi;
Kāmaṁ karassu mayhetam, gacchevānumato mayā”.
12. “Api tvevam gate kāle, yam khaṇḍam [baddham (sī.), bandham (pī.)] ñatīnam mayā;
Tayā tam buddhisampannam [buddhisampanna (sī. syā. pī.)], assa paramasamvutam.
13. “Iccevam [icceva (sī. pī.)] mantayantānam, ariyānam ariyavuttinam;
Paccadissatha nesādo, āturānamivantako.
14. “Te sattumabhisañcikkha, dīgharattam hitā dijā;
Tuṇhīmāsittha ubhayo, na sañcalesumāsanā [na ca sañcesu'māsanā (sī. pī.)].
15. “Dhataraṭṭhe ca disvāna, samuḍḍente tato tato;
Abhikkamatha vegena, dijasattu dijādhipe.

16. “So ca vegeṇabhiKKamma, āsaJja parame dije;
Paccakamittha [paccakampittha (sī. syā. pī.)] nesaDo, baddhā iti vicintayañ.
17. “Ekamva baddhamāsīnañ, abaddhañca punāparam;
- ĀsaJja baddhamāsīnañ, pekkhamānamadīnavamañ.
18. “Tato so vimatoyeva, pañdare ajjhahbhāsatha;
Pavaḍḍhakāye āsīne, dijasañghagañādhipe.
19. “Yam nu pāseṇa mahatā, baddho na kurute disam;
- Atha kasmā abaddho tvam, balī pakkhi na gacchasi.
20. “Kinnu tyāyam [tā’yam (sī. pī. ka.)] dijo hoti, mutto baddham upāsasi;
Ohāya sakuñā yanti, kiñ eko avahīyasi”.
21. “Rājā me so dijāmitta, sakha pāñasamo ca me;
Neva nam vijahissāmi, yāva kālassa pariyyāyam.
22. “Katham panāyam vihañgo, nāddasa pāsamodḍitam;
- Padañhetam mahantānañ, boddhumarahanti āpadam.
23. “Yadā parābhavo hoti, poso jīvitasañkhaye;
Atha jālañca pāsañca, āsaJJāpi na bujjhati.
24. “Api tveva mahāpañña, pāsā bahuvidhā tatā [tatā (syā. ka.)];
Guyhamāsajja [gūlhamāsajja (sī. pī.)] bajjhanti, athevam jīvitakkhayē”.
25. “Api nāyam tayā saddhiñ, samvāsassa [sambhāsassa (sī. pī.)] sukhudrayo;
Api no anumaññāsi, api no jīvitam dade”.
26. “Na ceva me tvam baddhosī, napi icchāmi te vadham;
- Kāmañ khippamito gantvā, jīva tvam anigho ciram”.
27. “Nevāhametamicchāmi, aññatretassa jīvitā;
Sace ekena tuṭṭhosī, muñcetañ mañca bhakkhaya.
28. “Ārohapariññāhena, tulyāsmā [tulyāmhā (ka.)] vayasā ubho;
Na te lābhena jīvatthi [jīnatthi (sī. syā. pī.)], etena niminā tuvañ.
29. “Tadiñgha samapekkhassu [samavekkhasu (sī. pī.)], hotu giddhi tavamhasu [tavamasu (sī. syā.)];
Mam pubbe bandha pāseṇa, pacchā muñca dijādhipam.
30. “Tāvadeva ca te lābho, katāssa [katassā (sī. pī.)] yācanāya ca;
Mitti ca dhataraṭṭhehi, yāvajīvāya te siyā”.
31. “Passantu no mahāsañghā, tayā muttam ito gatañ;
- Mittāmaccā ca bhaccā ca, puttadārā ca bandhavā.
32. “Na ca te tādisā mittā, bahūnañ [bahunnañ (sī. pī.)] idha vijjati;
Yathā tvam dhataratthassa, pāñasādhāraṇo sakha.

33. “So te sahāyam muñcāmi, hotu rājā tavānugo; Kāmam khippamito gantvā, nātimajjhē virocatha”.
34. “So patīto pamuttena, bhattunā [bhuttuno (syā.)] bhattugāravo; Ajjhabhāsatha vakkaṅgo [vaṅkaṅgo (syā.)], vācam kaṇṭasukham bhaṇam.
35. “Evam luddaka nandassu, saha sabbehi nātibhi; Yathāhamajja nandāmi, muttam disvā dijādhipam”.
36. “Ehi tam anusikkhāmi, yathā tvamapi lacchase; Lābham tavāyam [yathāyam (sī. pī.)] dhatarattho, pāpam kiñci [kañci (sī.)] na dakkhati.
37. “Khippamantepuram netvā [gantvā (syā. ka.)], rañño dassehi no ubho; Abaddhe pakatibhūte, kāje [kāce (pī.)] ubhayato thite.
38. “Dhataratthā mahārāja, hamṣādhipatino ime; Ayañhi rājā hamṣānam, ayam senāpatītaro.
39. “Asamsayam imam disvā, hamṣarājam narādhipo; Patīto sumano vitto [citto (ka.)], bahum dassati te dhanam”.
40. “Tassa tam vacanam sutvā, kammunā upapādayi; Khippamantepuram gantvā, rañño hamse adassayi; Abaddhe pakatibhūte, kāje ubhayato thite.
41. “Dhataratthā mahārāja, hamṣādhipatino ime; Ayañhi rājā hamṣānam, ayam senāpatītaro”.
42. “Katham panime vihaṅgā [vihaṅgā (sī. pī.)], tava hatthattamāgatā [hatthattha'māgatā (sī. syā. pī.)]; Katham luddo mahantānam, issare idha ajjhagā”.
43. “Vihitā santime pāsā, pallalesu janādhipa; Yam yadāyatanaṁ maññe, dijānam pāṇarodhanam.
44. “Tādisam pāsamāsajja, hamṣarājā abajjhatha; Tam abaddho upāśino, mamāyam ajjhabhāsatha.
45. “Sudukkaram anariyehi, dahate bhāvamuttamam; Bhatturatthe parakkanto, dhammayutto [dhamme yutto (sī. pī.)] vihaṅgamo.
46. “Attanāyam [attano yam (syā.)] cajitvāna, jīvitam jīvitāraho; Anuthunanto āśino, bhattu yāciththa jīvitam.
47. “Tassa tam vacanam sutvā, pasādamahamajjhagā; Tato nam pāmucim [pāmuñcim (pī. ka.)] pāsā, anuññāsim sukhena ca.
48. ““So patīto pamuttena, bhattunā bhattugāravo; Ajjhabhāsatha vakkaṅgo, vācam kaṇṭasukham bhaṇam.
49. ““Evam luddaka nandassu, saha sabbehi nātibhi; Yathāhamajja nandāmi, muttam disvā dijādhipam.

50. ““Ehi tam anusikkhāmi, yathā tvamapi lacchase;
Lābhām tavāyam dhatarattho, pāpam kiñci na dakkhati.
51. ““Khippamantepuram netvā [gantvā (sabbattha)], rañño dassehi no ubho;
Abaddhe pakatibhūte, kāje ubhayato thite.
52. ““Dhataratthā mahārāja, hamṣādhipatino ime;
Ayañhi rājā hamṣānam, ayam senāpatītaro.
53. ““Asaṁsayam imam disvā, hamṣarājam narādhipo;
Patīto sumano vitto, bahum dassati te dhanam”.
54. “Evametassa vacanā, ānītāme ubho mayā;
Ettheva hi ime āsum [assu (sī. syā. pī.)], ubho anumatā mayā.
55. “Soyam evam gato pakkhī, dijo paramadhammiko;
Mādisassa hi luddassa, janayeyyātha maddavam.
56. “Upāyanañca te deva, nāññam passāmi edisam;
Sabbasākuṇikāgāme, tam passa manujādhipa”.
57. “Disvā nisinnam rājānam, pīṭhe sovaṇṇaye subhe;
Ajjhabhāsatha vakkaṅgo, vācam kaṇṭasukham bhaṇam.
58. “Kaccinno bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam;
Kacci ratthamidaṁ phītam, dhammena manusāsasi”.
59. “Kusalañceva me hamṣa, atho hamṣa anāmayam;
Atho ratthamidaṁ phītam, dhammena manusāsaham” [manusissati (sī. pī.)].
60. “Kacci bhoto amaccesu, doso koci na vijjati;
Kacci ca [kaccinno (sī. pī.)] te tavatthesu, nāvakañkhanti jīvitam”.
61. “Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati;
Athopi te [athopime (sī. pī.)] mamañthesu, nāvakañkhanti jīvitam”.
62. “Kacci te sādisī bhariyā, assavā piyabhāñinī;
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā”.
63. “Atho me sādisī bhariyā, assavā piyabhāñinī;
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā”.
64. “Bhavantam [bhavaṁ tu (sī. pī.), bhavannu (syā.)] kacci nu mahā-sattuhatthattataṁ [hatthathataṁ (sī. syā. pī.)] gato;
Dukkhamāpajji vipulam, tasmiṁ paṭhamamāpade.
65. “Kacci yantāpatityāna, daññena samapothayi;
Evametesam jammānam, pātikam [pākatikam (sī. pī.)] bhavati tāvade”.
66. “Khemamāsi mahārāja, evamāpadiyā sati [evamāpadi saṁsati (sī. pī.)];
Na cāyam kiñci rasmāsu, sattūva samapajjatha.

67. “Paccagamittha nesādo, pubbeva ajjhabhāsatha;
Tadāyam sumukhoyeva, paññito paccabhāsatha.
68. “Tassa tam vacanam sutvā, pasādamayamajjhagā;
Tato mam pāmucī pāsā, anuññāsi sukhena ca.
69. “Idañca sumukheneva, etadatthāya cintitam;
Bhoto sakāsegamanam [sakāse + āgamanam], etassa dhanamicchatā”.
70. “Svāgatañcevidam bhavatam, patīto casmi dassanā;
Eso cāpi bahum vittam, labhatam yāvadicchati” [yāvaticchati (sī. pī.)].
71. “Santappayitvā nesādam, bhogehi manujādhipo;
Ajjhabhāsatha vakkañgam, vācam kaññasukham bhañgam”.
72. “Yam khalu dhammadādhīnam, vaso vattati kiñcanam;
Sabbathissariyam tava [sabbathissariyam bhavatam (sī. syā. pī.), sabbissariyam bhavatam (syā. ka.)], tam pasāsa [pasāsatha (sī. syā. pī.)] yadicchatha.
73. “Dānattham upabhottum vā, Yam caññam upakappati;
Etam dadāmi vo vittam, issariyam [isseram (sī.), issaram (pī.)] vissajāmi vo”.
74. “Yathā ca myāyam sumukho, ajjhabhāseyya paññito;
Kāmasā buddhisampanno, tam myāssa paramappiyam”.
75. “Ahām khalu mahārāja, nāgarājārvantarañ;
Pañivattum na sakkomi, na me so vinayo siyā.
76. “Amhākañceva so [yo (sī. pī.)] seṭho, tvañca uttamasattavo;
Bhūmipālo manussindo, pūjā bahūhi hetuhi.
77. “Tesam ubhinnam bhañtam, vattamāne vinicchaye;
Nantaram [nāntaram (sī. pī.)] pañivattabbam, pessena [pesena (ka.)] manujādhipa”.
78. “Dhammena kira nesādo, paññito aṇḍajo iti;
Na heva akatattassa, nayo etādiso siyā.
79. “Evam aggapakatimā, evam uttamasattavo;
Yāvatatthi mayā diṭṭhā, nāññam passāmi edisañ.
80. “Tuṭṭhosmi vo pakatiyā, vākyena madhurena ca;
Eso cāpi mamacchando, ciram passeyya vo ubho”.
81. “Yam kiccam [yañkiñci (pī.)] parame mitte, katamasmāsu [rasmāsu (sī. pī.)] tam tayā;
Pattā nissaṃsayam tyāmhā [tyāmhā (pī.)], bhattirasmāsu yā tava.
82. “Aduñca nūna sumahā, nātisaṅghassa mantarañ;
Adassanena asmākam [amhākam (sī. pī.)], dukkham bahūsu pakkhisu.
83. “Tesam sokavighātāya, tayā anumatā mayam;
Tam padakkhiñato katvā, nātim [nātī (sī. syā. pī.)] passemurindama [passemarindama (sī. pī.)].

84. “Addhāham vipulam pītim, bhavatam vindāmi dassanā;
Eso cāpi mahā attho, nātivissāsanā siyā”.
85. “Idam vatvā dhataraṭṭho [dhataratṭhā (sī.)], hamṣarājā narādhipam;
- Uttamam javamanvāya [uttamajavamattāya (sī. pī.)], nātisaṅgham upāgamum.
86. “Te aroge anuppatte, disvāna parame dije;
Kekāti makarum hamṣā, puthusaddo ajāyatha.
87. “Te patītā pamuttena, bhattunā bhattugāravā;
Samantā parikiriṁsu [parikariṁsu (sī. syā. pī.)], aṇḍajā laddhapaccayā”.
88. “Evam mittavataṁ atthā, sabbe honti padakkhiṇā;
Hamṣā yathā dhataraṭṭhā, nātisaṅgham upāgamu”nti.

Cūla [culla (sī. syā. pī.)] hamṣajātakam paṭhamam.

534. Mahāhamṣajātakam (2)

89. “Ete hamṣā pakkamanti, vakkaṅgā bhayameritā;
Harittaca hemavaṇṇa, kāmam sumukha pakkama.
90. “Ohāya mam nātigaṇā, ekam pāsavasam gataṁ;
Anapekkhamānā gacchanti, kiṁ eko avahīyasi.
91. “Pateva patataṁ setṭha, natthi baddhe sahāyatā;
Mā anīghāya hāpesi, kāmam sumukha pakkama”.
92. “Nāham dukkhparetopi [dukkhpareto”ti (jā. 1.15.136) aṭṭhakathāyo oloketabbā],
dhataraṭṭha tuvam [tavam (sī. pī.)] jahe;
Jīvitam maraṇam vā me, tayā saddhim bhavissati.
93. “Nāham dukkhparetopi, dhataraṭṭha tuvam jahe;
Na mam anariyasamyyutte, kamme yojetumarahasi.
94. “Sakumāro sakhā tyasmi, sacitte casmi te [samite (pī.), tyasmi te (ka.)] thito;
Nāto senāpati tyāham, hamṣānam pavaruttama.
95. “Katham aham vikatthissam [vikattissam (pī.)], nātimajjheto ito gato;
Taṁ hitvā patataṁ setṭha, kiṁ te vakkhāmito gato;
Idha pāṇam cajissāmi, nānariyam [na anariyam (pī.)] kattumussahe”.
96. “Eso hi dhammo sumukha, yam tvam ariyapathe thito;
Yo bhattāram sakhāram mam, na pariccattumussahe.
97. “Tañhi me pekkhamānassa, bhayaṁ natveva jāyati;
Adhigacchasi tvam mayham, evam bhūtassa jīvitam”.
98. “Iccevam [icceva (sī. pī.)] mantayantānam, ariyānam ariyavuttinam;
Danḍamādāya nesādo, āpatī [āpadī (ka.)] turito bhusaṁ.
99. “Tamāpatantam disvāna, sumukho atibrūhayi [aparibrūhayi (sī. pī.)];

Aṭṭhāsi purato rañño, haṁso vissāsayam̄ byadham̄ [byatham̄ (sī. syā. pī.)].

100. “Mā bhāyi patataṁ settha, na hi bhāyanti tādisā;
Ahaṁ yogam̄ payuñjissam̄, yuttaṁ dhammūpasam̄hitam̄;
Tena pariyāpadānena [pariyādānena (ka.)], khippam̄ pāsā pamokkhasi”.
101. “Tassa tam̄ vacanam̄ sutvā, sumukhassa subhāsitam̄;
Pahatthalomo nesādo, añjalissa pañāmayi.
102. “Na me sutam̄ vā diṭṭham̄ vā, bhāsanto mānusim̄ dijo;
Ariyam̄ bruvāno [brūhanto (syā. ka.)] vakkaṅgo, cajanto mānusim̄ giram̄.
103. “Kinnu tāyaṁ dijo hoti, mutto baddham̄ upāsasi;
Ohāya sakuñā yanti, kiñ eko avahīyasi”.
104. “Rājā me so dijāmitta, senāpaccassa kārayim̄;
Tamāpade pariccattum̄, nussahe vihagādhipam̄.
105. “Mahāgaṇāya bhattā me, mā eko byasanam̄ agā;
Tathā tam̄ samma nesāda, bhattāyaṁ abhito rame”.
106. “Ariyavattasi vakkaṅga, yo piñḍamapacāyasi;
Cajāmi te tam̄ bhattāram̄, gacchathūbho [gacchatu bho (pī.)] yathāsukham̄”.
107. “Sace attappayogena, ohito haṁsapakkhinam̄;
Paṭigāñhāma te samma, etam̄ abhayadakkhiṇam̄.
108. “No ce attappayogena, ohito haṁsapakkhinam̄;
Anissaro muñcamamhe, theyyam̄ kayirāsi luddaka”.
109. “Yassa tvam̄ bhatako [bhaṭako (ka.)] rañño, kāmam tasseva pāpaya;
Tattha samyamano [samyamāno (pī.)] rājā, yathābhiññam̄ karissati”.
110. “Iccevam̄ vutto nesādo, hemavaṇṇe harittace;
Ubho hatthehi saṅgayha [paggayha (syā. ka.)], pañjare ajjhavodahi.
111. “Te pañjaragate pakkhī, ubho bhassaravaṇṇine;
Sumukham̄ dhataraṭṭhañca, luddo ādāya pakkami”.
112. “Hariyamāno dhataraṭṭho, sumukham̄ etadabravi;
Bālham̄ bhāyāmi sumukha, sāmāya lakkhaṇūruyā;
Asmākam̄ vadhamāññāya, athattānam̄ vadhisati.
113. “Pākahamṣā ca sumukha, suhemā hemasuttacā;
Koñcī samuddatīreva, kapañā nūna rucchatī”.
114. “Evam̄ mahanto lokassa, appameyyo mahāgaṇī;
Ekitthimanusoceyya, nayidam̄ paññavatāmiva.
115. “Vātova gandhamādeti, ubhayam̄ chekapāpakam̄;
Bālo āmakapakkaṇva, lolo andhova āmisam̄.

- 116.** “Avinicchayaññu atthesu, mandova pañibhāsi [pañibhāti (ka.)] mamañ;
Kiccākiccañ na jānāsi, sampatto kālapariyāyam.
- 117.** “Aññhummatto udīresi, yo seyyā maññasitthiyo;
Bahuśādhārañā hetā, sonḍānamva surāgharam.
- 118.** “Māyā cesā marīcī ca, soko rogo cupaddavo;
Kharā ca bandhanā cetā, maccupāsā guhāsayā [paccupāso guhāsayo (sī. pī.)];
Tāsu yo vissase poso, so naresu narādhamo”.
- 119.** “Yam vuddhehi upaññātam, ko tam ninditumarahati;
Mahābhūtitthiyo nāma, lokasmim udapajjisum.
- 120.** “Khīḍdā pañihitā tyāsu, rati tyāsu patiññhitā;
Bījāni tyāsu rūhanti, yadidañ sattā pajāyare;
Tāsu ko nibbide [nibbjie (ka.)] poso, pāñamāsajja pāñibhi [pāñahi (sī.)].
- 121.** “Tvameva naññō sumukha, thīnañ atthesu yuñjasi;
Tassa tyajja bhaye jāte, bhītena jāyate mati.
- 122.** “Sabbo hi samsayam patto, bhayañ bhīru titikkhati;
Paññitā ca mahantāno [mahattāno (sī.)], atthe yuñjanti duyyuje.
- 123.** “Etadatthāya rājāno, sūramicchanti mantinam;
Pañibhāti yan sūro, āpadam attapariyāyam.
- 124.** “Mā no ajja vikantiñsu, raññō sūdā mahānase;
Tathā hi vañño pattānam, phalam veļumva tam vadhi.
- 125.** “Muttopi na icchi [nicchasi (ka.)] uññetum [oññetum (sī.)], sayam bandham upāgami;
Sopajja samsayam patto, atthañ gañhāhi mā mukham”.
- 126.** “So tam [tvam (syā. pī.)] yogam payuñjassu, yuttam dhammūpasamñhitam
[dhammopasaññitam (ka.)];
Tava pariyāpadānena, mama pāñesanam cara”.
- 127.** “Mā bhāyi patatañ settha, na hi bhāyanti tādisā;
Aham yogam payuñjissam, yuttam dhammūpasamñhitam [dhammopasaññitam (ka.)];
Mama pariyāpadānena, khippam pāsā pamokkhasi”.
- 128.** “So [sa (sī.)] luddo hañsakājena [hañsakācena (pī.)], rājadvāram upāgami;
Pañivedetha mamañ raññō, dhataratñhāyamāgato”.
- 129.** “Te disvā puññasamkāse, ubho lakkhañasammate [lakkhaññāsammate (sī. pī.)];
Khalu samyamano rājā, amacce aijhabhāsatha.
- 130.** “Detha luddassa vatthāni, annam pānañca bhojanam;
Kāmañ karō hiraññassa, yāvanto esa icchatī”.
- 131.** “Disvā luddam pasannattam, kāsirājā tadabravi;
Yadyāyam [yadāyam (sī. syā. pī.)] samma khemaka, puññā hañsehi tiññhati.

132. “Katham rucimajjhagataṁ, pāsañhattho upāgami;
Okiṇṇam nātisaṅghehi, nimmajjhimaṁ [nimajjhimaṁ (sī. pī. ka.)] katham gahi”.
133. “Ajja me sattamā ratti, adanāni [ādānāni (syā. pī. ka.)] upāsato [upāgato (ka.)];
Padametassa anvesaṁ, appamatto ghaṭassito.
134. “Athassa padamaddakkhiṁ, carato adanesanam;
Tatthāham odahim pāsaṁ, evam tam [evetaṁ (sī. pī.)] dijamaggahim”.
135. “Ludda dve ime sakuṇā, atha ekoti bhāsasi;
Cittam nu te vipariyattaṁ [vipariyatthaṁ (pī.)], adu kinnu jīgīsasi” [jigīmsasi (sī. pī.)].
136. “Yassa lohitakā tālā, tapanīyanibhā subhā;
Uraṁ samhacca tiṭṭhanti, so me bandhaṁ upāgami.
137. “Athāyam bhassaro pakkhī, abaddho baddhamāturam;
Ariyam bruvāno atṭhāsi, cajanto mānusim giram”.
138. “Atha kim [atha kinnu (sī. pī.), katham nu (syā.)] dāni sumukha, hanum samhacca tiṭṭhasi;
Adu me parisam patto, bhayā bhīto na bhāsasi”.
139. “Nāham kāsipati bhīto, ogayha parisam tava;
Nāham bhayā na bhāsissam, vākyam atthamhi tādise”.
140. “Na te abhisaram passe, na rathe napi pattike;
Nāssa cammaṁ va kīṭam vā, vammite ca dhanuggahe.
141. “Na hiraññaṁ suvaṇṇam vā, nagaram vā sumāpitam;
Okiṇṇaparikhām duggam, dalhamatṭālakoṭṭhakam;
Yattha paviṭṭho sumukha, bhāyitabbam na bhāyasi”.
142. “Na me abhisarenattho, nagarena dhanena vā;
Apathena patham yāma, antalikkhecarā mayam.
143. “Sutā ca pañcītā tyamhā, nipuṇā atthacintakā [catthacintakā (ka.)];
Bhāsematthavatim vācam, sacce cassa patiṭṭhito.
144. “Kiñca tuyham asaccassa, anariyassa karissati;
Musāvādissa luddassa, bhaṇitampi subhāsitam”.
145. “Tam brāhmaṇānam vacanā, imaṁ khemamakārayi [khemikārayi (sī. pī.)];
Abhayañca tayā ghuṭṭham, imāyo dasadhā disā.
146. “Ogayha te pokkharaniṁ, vippasannodakaṁ sucim;
Pahūtaṁ cādanaṁ tattha, ahimsā cettha pakkhinam.
147. “Idam sutvāna nigghosam, āgatamha tavantike;
Te te bandhasma pāsenā, etam te bhāsitam musā.
148. “Musāvādaṁ purakkhatvā, icchālobhañca pāpakaṁ;
Ubho sandhimatikkamma, asātam upapajjati”.

- 149.** “Nāparajjhāma sumukha, napi lobhāva maggahim; Sutā ca pañditātyattha, nipuṇā atthacintakā.
- 150.** “Appevathavatīm vācam, byāhareyyum [byākareyyum (sī. pī.)] idhāgatā; Tathā tam samma nesādo, vutto sumukha maggahi”.
- 151.** “Neva bhītā [bhūtā (syā. ka.)] kāsipati, upanītasmi jīvite; Bhāsemathavatīm vācam, sampattā kālapariyāyam.
- 152.** “Yo migena migam hanti, pakkhim vā pana pakkhinā; Sutena vā sutam kīnyā [kiṇe (sī. pī.)], kiṃ anariyataram tato.
- 153.** “Yo cāriyarudam [ca ariyarudam (sī. pī.)] bhāse, anariyadhammavassito [anariyadhammavassito (sī.)]; Ubho so dhamṣate lokā, idha ceva parattha ca.
- 154.** “Na majjetha yasam patto, na byādhe [byathe (sī. pī.)] pattasaṃsayam; Vāyametheva kiccesu, saṃvare vivarāni ca.
- 155.** “Ye vuddhā abbhatikkantā [nābbhacikkhantā (ka.)], sampattā kālapariyāyam; Idha dhammaṃ caritvāna, evamte [evete (sī. pī.)] tidivam gatā.
- 156.** “Idam sutvā kāsipati, dhammamattani pālaya; Dhataratṭhañca muñcāhi, haṃsānam pavaruttamam”.
- 157.** “Āharantudakam pajjam, āsanañca mahāraham; Pañjarato pamokkhāmi, dhataratṭham yasassinam.
- 158.** “Tañca senāpatīm dhīram, nipuṇam atthacintakam; Yo sukhe sukhito raññe [rañño (sī. syā. pī. ka.)], dukkhite hoti dukkhito.
- 159.** “Ediso kho arahati, piṇḍamasnātu bhattuno; Yathāyam sumukho rañño, pāṇasādhāraṇo sakħā”.
- 160.** “Pīṭhañca sabbasovaṇṇam, aṭṭhapādam manoramam; Maṭṭham kāsikamatthannam [kāsikapatthiṇṇam (sī.), kāsikavatthinaṃ (syā. pī.)], dhataratṭho upāvisi.
- 161.** “Kocchañca sabbasovaṇṇam, veyyagghaparisibbitam; Sumukho ajjhupāvekkhi, dhataratṭhassanantarā [anantaram (sī.)].
- 162.** “Tesañ cañcanapattehi, puthū ādāya kāsiyo; Haṃsānam abhihāresum, aggarañño pavāsitam”.
- 163.** “Disvā abhihaṭam aggam, kāsirājena pesitam; Kusalo khattadhammānam, tato pucchi anantarā.
- 164.** “Kaccinnu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam; Kacci rāṭṭhamidam phītam, dhammena manusāsasi”.
- 165.** “Kusalañceva me haṃsa, atho haṃsa anāmayam; Atho rāṭṭhamidam phītam, dhammenam manusāsaham.

- 166.** “Kacci bhoto amaccesu, doso koci na vijjati;
Kacci ca te tavatthesu, nāvakañkhanti jīvitam”.
- 167.** “Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati;
Athopi te mamatthesu, nāvakañkhanti jīvitam”.
- 168.** “Kacci te sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī;
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā”.
- 169.** “Atha me sādisī bhariyā, assavā piyabhāṇinī;
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā”.
- 170.** “Kacci rāṭham anuppiṭam, akutociupaddavam;
Asāhasena dhammena, samena manusāsasi”.
- 171.** “Atha rāṭham anuppiṭam, akutociupaddavam;
Asāhasena dhammena, samena manusāsaham”.
- 172.** “Kacci santo apacitā, asanto parivajjītā;
No ce [ca (syā. ka.)] dhammam niramkatvā, adhammamanuvattasi”.
- 173.** “Santo ca me apacitā, asanto parivajjītā;
Dhammamevānuvattāmi, adhammo me nirañkato”.
- 174.** “Kacci nānāgataṁ [kacci nunāgataṁ (syā. ka.)] dīgham, samavekkhasi khattiya;
Kacci matto [na matto (sī.)] madanīye, paralokam na santasi”.
- 175.** “Nāham anāgataṁ [aham anāgataṁ (syā.)] dīgham, samavekkhāmi pakkhima;
Thito dasasu dhammesu, paralokam na santase [santasiṁ (syā.)].
- 176.** “Dānam sīlam pariccāgam, ajjavam maddavam tapam;
Akkodham avihimsañca, khantiñca [khantī ca (ka.)] avirodhanam.
- 177.** “Iccete kusale dhamme, ṭhite passāmi attani;
Tato me jāyate pīti, somanassañcanappakam.
- 178.** “Sumukho ca acintetvā, visajji [vissaji (sī. pī.)] pharusam giram;
Bhāvadosamanaññāya, asmākāyam vihaṅgamo.
- 179.** “So kuddho pharusam vācam, nicchāresi ayoniso;
Yānasmāsu [yānasmāsu (sī. syā pī.)] na vijjanti, nayidam [na idam (sī. pī.)] paññavatāmiva”.
- 180.** “Atthi me tam atisāram, vegena manujādhipa;
Dhataraṭhe ca baddhasmiṁ, dukkham me vipulam ahu.
- 181.** “Tvam no pitāva puttānam, bhūtānam dharaṇīriva;
Asmākam adhipannānam, khamassu rājakuñjara”.
- 182.** “Etam [evam (syā. ka.)] te anumodāma, yaṁ bhāvam na nigūhasi;
Khilam pabhindasi pakkhi, ujukosi vihaṅgama”.
- 183.** “Yaṁ kiñci ratanam atthi, kāsirāja nivesane;

Rajatam jātarūpañca, muttā veluriyā bahū.

184. “Maṇayo saṅkhamuttañca, vatthakam haricandanaṁ;
Ajinam dantabhaṇḍañca, loham kālāyasam bahum;
Etam dadāmi vo vittam, issariyam [isseram (sī.), issaram (syā. pī. ka.)] vissajāmi vo”.
185. “Addhā apacitā tyamhā, sakkatā ca rathesabha;
Dhammesu vattamānānam, tvam no ācariyo bhava.
186. “Ācariya samanuññātā, tayā anumatā mayam;
Tam padakkhiṇato katvā, nātim [ñātī (sī. syā. pī.)] passemurindama” [passemarindama (sī. pī.)].
187. “Sabbarattim cintayitvā, mantayitvā yathātatham;
Kāsirājā anuññāsi, haṁsānam pavaruttamam”.
188. “Tato ratyā vivasāne, sūriyuggamanam [suriyassuggamanam (sī. syā.), suriyuggamanam (pī.)]
pati;
Pekkhato kāsirājassa, bhavanā te [bhavanato (syā. ka.)] vigāhisum”.

189. “Te aroge anuppatte, disvāna parame dije;
Kekāti makarum haṁsā, puthusaddo ajāyatha.

190. “Te patītā pamuttena, bhattunā bhattugāravā;
Samantā parikiriṁsu, aṇḍajā laddhapaccayā”.

191. “Evam mittavataṁ atthā, sabbe honti padakkhiṇā;
Haṁsā yathā dhataraṭṭhā, nātisaṅgham upāgamu”nti.

Mahāhaṁsajātakam dutiyam.

535. Sudhābhojanajātakam (3)

192. “Neva kiṇāmi napi vikkīṇāmi, na cāpi me sannicayo ca atthi [idhatthi (syā.)];
Sukiccharūpam vatidam parittam, patthodano nālamayaṁ duvinnam”.
193. “Appamhā appakam dajjā, anumajjhato majjhakam;
Bahumhā bahukam dajjā, adānam nupapajjati [na upapajjati (sī. pī.)].
194. “Tam tam vadāmi kosiya, dehi dānāni bhuñja ca;
Ariyamaggam samārūha [ariyam maggam samāruha (sī. pī.)], nekāsī labhate sukham”.
195. “Moghañcassa hutam hoti, moghañcāpi samīhitam;
Atithismiṁ yo nisinnasmiṁ, eko bhuñjati bhojanam.
196. “Tam tam vadāmi kosiya, dehi dānāni bhuñja ca;
Ariyamaggam samārūha, nekāsī labhate sukham”.
197. “Saccañcassa hutam hoti, saccañcāpi samīhitam;
Atithismiṁ yo nisinnasmiṁ, neko bhuñjati bhojanam.

- 198.** “Tam tam vadāmi kosiya, dehi dānāni bhuñja ca;
Ariyamaggam samārūha, nekāsī labhate sukham”.
- 199.** “Sarañca juhati poso, bahukāya gayāya ca;
Doñe timbarutitthasmīm, sīghasote mahāvahe.
- 200.** “Atra cassa hutam hoti, atra cassa samīhitam;
Atithismīm yo nisinnasmiṁ, neko bhuñjati bhojanam.
- 201.** “Tam tam vadāmi kosiya, dehi dānāni bhuñja ca;
Ariyamaggam samārūha, nekāsī labhate sukham”.
- 202.** “Balisañhi so nigilati [niggilati (sī. pī.)], dīghasuttam sabandhanam;
Atithismīm yo nisinnasmiṁ, eko bhuñjati bhojanam.
- 203.** “Tam tam vadāmi kosiya, dehi dānāni bhuñja ca;
Ariyamaggam samārūha, nekāsī labhate sukham”.
- 204.** “Ulāravāṇṇā vata brāhmaṇā ime, ayañca vo sunakho kissa hetu;
Uccāvacam vanṇanibham vikubbati, akkhātha no brāhmaṇā ke nu tumhe”.
- 205.** “Cando ca sūriyo ca [sūriyo ca (ka.)] ubho idhāgatā, ayam pana mātali devasārathi;
Sakkohamasmi tidasānamindo, eso ca kho pañcasikhoti vuccati.
- 206.** “Pāṇissarā mudīngā ca [mutiṅgā ca (sī. syā. pī.)], murajālambarāni ca;
Suttamenam pabodhenti, paṭibuddho ca nandati”.
- 207.** “Ye kecime maccharino kadariyā, paribhāsakā samaṇabrahmaṇānam;
Idheva nikhippa sarīradeham, kāyassa bhedā nirayam vajanti”.
- 208.** “Ye kecime suggatimāsamānā [suggatimāsasānā (sī. pī.), suggatāsisamānā (ka.)], dhamme
ṭhitā samyame saṃvibhāge;
Idheva nikhippa sarīradeham, kāyassa bhedā sugatim vajanti”.
- 209.** “Tvam nosi ñāti purimāsu jātisu, so maccharī rosako [kosiyo (syā. ka.)] pāpadhammo;
Taveva atthāya idhāgatamhā, mā pāpadhammo nirayam gamittha” [apattha (ka. sī. syā. pī.)].
- 210.** “Addhā hi mam vo hitakāmā, yam mam samanusāsatha;
Soham tathā karissāmi, sabbam vuttam hitesibhi.
- 211.** “Esāhamajjeva upāramāmi, na cāpiham [na cāpaham (sī. pī.)] kiñci kareyya pāpam;
Na cāpi me kiñci adeyyamatthi, na cāpidatvā udakam pivāmi [udakampaham pibe (sī.)].
- 212.** “Evañca me dadato sabbakālam [sabbakāle (ka.)], bhogā ime vāsava khīyissanti;
Tato aham pabbajissāmi sakka, hitvāna kāmāni yathodhikāni”.
- 213.** “Naguttame girivare gandhamādane, modanti tā devavarābhipālitā;
Athāgamā isivaro sabbalokagū, supupphitam dumavarasākhamādiya.
- 214.** “Sucim sugandham tidasehi sakkataṁ, pupphuttam amaravarehi sevitam;
Aladdha maccehi va dānavehi vā, aññatra devehi tadāraham hidam [hitam (syā.)].

- 215.** “Tato catasso kanakattacūpamā, uṭṭhāya nāriyo pamadādhipā munim; Āsā ca saddhā ca sīrī tato hirī, iccabravum nāradadeva brāhmaṇam.
- 216.** “Sace anuddittham tayā mahāmuni, puppham imam pārichattassa brahme; Dadāhi no sabbā gati te ijhatu, tuvampi no hohi yatheva vāsavo.
- 217.** “Tam yācamānābhisekkha nārado, iccabravī samkalahaṁ udīrayi; Na mayhamatthatthi imehi koci nam, yāyeva vo seyyasi sā piñandhatha” [piñayhatha (sī. pī.)].
- 218.** “Tvam nottamevābhisekkha nārada, yassicchasi tassā anuppavecchasu; Yassā hi no nārada tvam padassasi, sāyeva no hehitī sethasammataṁ”.
- 219.** “Akallametam vacanam sugatte, ko brāhmaṇo samkalahaṁ udīraye; Gantvāna bhūtādhipameva pucchatha, sace na jānātha idhuttamādhamam”.
- 220.** “Tā nāradena paramappakopitā, udīrifā vaṇṇamadena mattā; Sakāse [sakāsaṁ (ka.)] gantvāna sahassacakkhuno, pucchiṁsu bhūtādhipam kā nu seyyasi”.
- 221.** “Tā disvā āyattamanā purindado, iccabravī devavaro katañjalī; Sabbāva vo hotha sugatte sādisī, ko neva bhadde kalahaṁ udīrayi”.
- 222.** “Yo sabbalokaccarito [sabbalokam carako (sī. syā. pī.)] mahāmuni, dhamme ṭhito nārado [nārada (syā.)] saccanikkamo; So nobravi [bravī (sī. syā. pī.)] girivare gandhamādane, gantvāna bhūtādhipameva pucchatha; Sace na jānātha idhuttamādhamam”.
- 223.** “Asu [asū (syā.)] brahāraññacaro mahāmuni, nādatvā bhattam varagatte bhuñjati; Viceyya dānāni dadāti kosiyo, yassā hi so dassati sāva seyyasi”.
- 224.** “Asū hi yo sammati dakkhiṇam disam, gaṅgāya tīre himavantapassani [himavantapasmani (sī. pī. ka.)]; Sa kosiyo dullabhapānabhojano, tassa sudham pāpaya devasārathi”.
- 225.** “Sa [so (syā.)] mātalī devavarena pesito, sahassayuttam abhiruyha sandanam; Sukhippameva [sa khippameva (sī. pī.)] upagamma assamam, adissamāno munino sudham adā”.
- 226.** “Udaggihuttam upatitthato hi me, pabhāṇkaram lokatamonuduttamam; Sabbāni bhūtāni adhicca [aticca (sī. pī.)] vāsavo, ko neva me pāṇisu kiṁ sudhodahi.
- 227.** “Saṅkhūpamam setamatulyadassanaṁ, sucim sugandham piyarūpamabbhutam; Aditthapubbam mama jātu cakkhubhi [jātacakkuhi (sī. pī.)], kā devatā pāṇisu kiṁ sudhodahi”.
- 228.** “Aham mahindena mahesi pesito, sudhābhīhāsiṁ turito mahāmuni; Jānāsi mam mātali devasārathi, bhuñjassu bhattuttama mābhivārayi [mā vicārayi (sī. pī.)].
- 229.** “Bhuttā ca sā dvādasa hanti pāpake, khudam pipāsam aratiṁ daraklamam [daratham kilam (syā.), darathakkhamam (ka.)]; Kodhūpanāhañca vivādapesuṇam, sītuñhatandiñca rasuttamam idam”.
- 230.** “Na kappatī mātali mayha bhuñjitum, pubbe adatvā iti me vatuttamam;

Na cāpi ekāsnamarīyapūjitaṁ [ekāsanam̄ ariyapūjitaṁ (sī. pī.)], asaṁvibhāgī ca sukhaṁ na vindati”.

231. “Thīghātakā ye cime pāradārikā, mittadduno ye ca sapanti subbate;
Sabbe ca te maccharipañcamādhamā, tasmā adatvā udakampi nāsniye [nāsmiye (sī. pī.)].
232. “So hitthiyā vā purisassa vā pana, dassāmi dānam̄ vidusampavaṇṇitam̄;
Saddhā vadaññū idha vītamaccharā, bhavanti hete sucisaccasammata” [sammassammata (sī.)].
233. “Ato matā [mutā (sī. pī.)] devavarena pesitā, kaññā catasso kanakkattacūpamā;
Āsā ca saddhā ca sirī tato hirī [sirī hirī tato (pī.)], tam̄ assamaṁ āgamu [āgamum (sī. pī. ka.)]
yattha kosiyo.
234. “Tā disvā sabbo paramappamodito [sabbā paramappamoditā (syā.)], subhena vaṇṇena
sikhārivaggino;
Kaññā catasso caturo catuddisā, iccabravī mātalino ca sammukhā.
235. “Purimam̄ disam̄ kā tvam̄ pabhāsi devate, alaṅkatā tāravarāva osadhī;
Pucchāmi tam̄ kañcanavelliviggahe, ācikkha me tvam̄ katamāsi devatā.
236. “Sirāha devīmanujebhi [manujesu (sī. syā. pī.)] pūjitā, apāpasattūpanisevinī sadā;
Sudhāvivādena tavantimāgatā, tam̄ maṁ sudhāya varapañña bhājaya.
237. “Yassāhamicchāmi sudham̄ [sukhaṁ (pī.)] mahāmuni, so [sa (sī. pī.)] sabbakāmehi naro
pamodati;
Sirīti maṁ jānahi jūhatuttama, tam̄ maṁ sudhāya varapañña bhājaya”.
238. “Sippena vijjācaraṇena buddhiyā, narā upetā paguṇā sakammunā [sakammanā (sī. pī.)];
Tayā vihīnā na labhanti kiñcanam̄ [kiñcinam̄ (ka.)], tayidam̄ na sādhу yadidam̄ tayā kataṁ.
239. “Passāmi posam̄ alasam̄ mahagghasam̄, sudukkulīnampi arūpimam̄ naram̄;
Tayānugutto siri jātimāmapi [jātimam̄ api (sī.)], peseti dāsam̄ viya bhogavā sukhī.
240. “Tam̄ tam̄ asaccam̄ avibhajjasevinim̄, jānāmi mūlhaṁ vidurānupātinim̄;
Na tādisī arahati āsanūdakam̄, kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi”.
241. “Kā sukkadāṭhā paṭimukkakuṇḍalā, cittaṅgadā kambuvimaṭṭhadhārinī;
Osittavaṇṇam̄ paridayha sobhasi, kusaggirattam̄ apilayha mañjariṁ.
242. “Migīva bhantā saracāpadhārinā, virādhītā mandamiva udikkhasi;
Ko te dutīyo idha mandalocane, na bhāyasi ekikā kānane vane”.
243. “Na me dutīyo idha matthi kosiya, masakkasārappabhavamhi devatā;
Āsā sudhāsāya tavantimāgatā, tam̄ maṁ sudhāya varapañña bhājaya”.
244. “Āsāya yanti vāṇijā dhanesino, nāvaṁ samāruyha parenti aṇṇave;
Te tattha sīdanti athopi ekadā, jīnādhanā enti vinaṭṭhapābhata”.
245. “Āsāya khettāni kasanti kassakā, vapanti bijāni karontupāyaso;
Ītīnipātena avuṭṭhitāya [avuṭṭhikāya (sī. pī.)] vā, na kiñci vindanti tato phalāgamaṁ.
246. “Athattakārāni karonti bhattusu, āsaṁ purakkhatvā narā sukhesino;

Te bhutturathā atigālhitā puna, disā panassanti aladdha kiñcanam.

247. “Hitvāna [jahitva (sī. syā. pī.)] dhaññañca dhanañca nātake, āsāya saggādhimanā sukhesino; Tapanti lūkhampi tapañ cirantarañ, kumaggamāruyha [kummaggamāruyha (sī. syā. pī.)] parenti duggatiñ.
248. “Āsā visamvādikasammata ime, āse sudhāsam [sudhāya (syā pī. ka.)] vinayassu attani; Na tādisī arahati āsanūdakam, kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi”.
249. “Daddallamānā yasasā yasassinī, jighaññanāmavhayanañ disam pati; Pucchāmi tam kañcanavellivigghe, ācikkha me tvam katamāsi devatā”.
250. “Saddhāha devīmanujehi [devīmanujesu (sī. syā. pī.)] pūjītā, apāpasattūpanisevinī sadā; Sudhāvivādena tavantimāgatā, tam mañ sudhāya varapañña bhājaya”.
251. “Dānam damam cāgamathopi samyamam, ādāya saddhāya karonti hekadā; Theyam musā kūṭamathopi pesuñam, karonti heke puna viccūtā tayā.
252. “Bhariyāsu poso sadisīsu pekkhavā [pekkhavā (pī.)], sīlūpapannāsu patibbatāsupi; Vinetvāna [vinetvā (sī. syā. pī.)] chandañ kulithiyāsupi [kuladhītiyāsupi (sī. pī.)], karoti saddham puna [pana (sī. pī.)] kumbhadāsiyā.
253. “Tvameva saddhe paradārasevinī, pāpam karosi kusalampi riñcasī; Na tādisī arahati āsanūdakam, kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi”.
254. “Jighaññarattīm aruñasmimūhate, yā dissati uttamarūpavaññinī; Tathūpamā mañ pañibhāsi devate, ācikkha me tvam katamāsi accharā.
255. “Kālā nidāgheriva aggijāriva [aggijātiva (sī.), aggijātiva (pī.)], anileritā lohitapattamālinī; Kā tiñhasi mandamigāvalokayañ [mandamivāvalokayañ (sī. pī.)], bhāsesamānāva giram na muñcasī”.
256. “Hirāha devīmanujehi pūjītā, apāpasattūpanisevinī sadā; Sudhāvivādena tavantimāgatā, sāhañ na sakkomi sudhampi yācitum; Kopīnarūpā viya yācanitthiyā”.
257. “Dhammena nāyena sugatte lacchasi, eso hi dhammo na hi yācanā sudhā; Tam tam ayācantimaham nimantaye, sudhāya yañcicchasi tampi dammi te.
258. “Sā tvam mayā ajja sakamhi assame, nimantitā kañcanavellivigghe; Tuvañhi me sabbarasehi pūjiyā, tam pūjayitvāna sudhampi asniye”.
259. “Sā kosiyanānumatā jutīmatā, addhā hiri rammam pāvisi yassamam; Udakavantañ [udaññavantañ (sī. pī.)] phalamariyapūjītam, apāpasattūpanisevitam sadā.
260. “Rukkhaggahānā bahukettha pupphitā, ambā piyālā panasā ca kimsukā; Sobhañjanā loddamathopi padmakā, kekā ca bhañgā tilakā supupphitā.
261. “Sālā karerī bahukettha jambuyo, assathanigrodhamadhukavetasā [vedisā (ka.)]; Uddālakā pātali sinduvārakā [sinduvāritā (bahūsu)], manuññagandhā miscalindaketakā.
262. “Hareñukā veļukā keñu [veñu (sī. pī.)] tindukā, sāmākanīvāramathopi cīnakā;

Mocā kadalī bahukettha sāliyo, pavīhayo ābhūjino ca [ābhujinopi (sī. syā.)] taṇḍulā.

263. “Tassevuttarapassena [tassa ca uttare passe (sī. pī.), tassa ca uttarapassena (syā.)], jātā pokkharaṇī sivā;
Akakkasā apabbhārā, sādhu appaṭigandhikā.
264. “Tattha macchā sanniratā, khemino bahubhojanā;
Singū savaṇkā saṃkulā [sakulā (sī. syā. pī.)], satavaṇkā ca rohitā;
Āligaggarakākiṇṇā, pāṭhīnā kākamacchakā.
265. “Tattha pakkhī sanniratā, khemino bahubhojanā;
Haṃsā koñcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā;
Kuṇḍalakā bahū citrā, sikhaṇḍī jīvajīvakā.
266. “Tattha pānāya māyanti, nānā migagaṇā bahū;
Sīhā byagghā varāhā ca, acchakokataracchayo.
267. “Palāsādā gavajā ca, mahimṣā [mahisā (sī. syā. pī.)] rohitā rurū;
Eṇeyyā ca varāhā ca, gaṇino nīkasūkarā;
Kadalimigā bahukettha, biḷārā sasakaṇṇikā [sasakaṇṇakā (sī.)].
268. “Chamāgirī pupphavicitaranthatā, dijābhīghuṭṭhā dijasāṅghasevitā”.
269. “Sā suttacā nīladumābhilambitā, vijju mahāmegharivānupajjatha;
Tassā susambandhasiram kusāmayam, sucīm sugandham ajinūpasevitam;
Atricca [atriccha (sī. syā. pī.)] koccham hirimetadabravi, ‘nisīda kalyāṇi sukhayidamāsanam’.
270. “Tassā tadā kocchagatāya kosiyo, yadicchamānāya jaṭājinandharo [jaṭājutindharo (syā. ka.)];
Navehi pattehi sayam sahūdakam, sudhābhīhāsī turito mahāmuni.
271. “Sā tam paṭiggayha ubhohi pāṇibhi, iccabravi attamanā jaṭādharam;
‘Handāham etarahi pūjitā tayā, gaccheyyam brahme tidivam jitāvinī’.
272. “Sā kosiyenānumatā jutīmatā, udīritā [udirayi (ka.)] vanṇamadena mattā;
Sakāse gantvāna sahassacakkhuno, ayan saudhā vāsava dehi me jayam.
273. “Tamena [tamenam (syā. ka.)] sakkopi tadā apūjayi, sahindadevā [sahindā ca devā (sī. pī.)]
surakaññamuttamam;
Sā pañjalī devamanussapūjitā, navamhi kocchamhi yadā upāvisi”.
274. “Tameva saṃsī [tameva asamsī (syā.)] punadeva mātaliṃ, sahassanetto tidasānamindo;
Gantvāna vākyam mama brūhi kosiyaṃ, āsāya saddhā [saddha (pī.)] siriyā ca kosiya;
Hirī sudham kena malattha hetunā.
275. “Tam su vattham udatārayī ratham, daddallamānam upakāriyasādisam [upakiriyasādisam (sī. syā. pī.)].
Jambonadīsam tapaneyyasannibham [santikam (sī.pī.)], alaṅkataṃ kañcanacittasannibham.
276. “Suvanṇacandettha bahū nipātitā, hatthī gavassā kikibyagghadīpiyo [kimpurisabyagghadīpiyo (ka.)];
Eṇeyyakā laṅghamayettha pakkhino [pakkhiyo (sī. pī.)], mitetha veṭuriyamayā yudhā yutā.
277. “Tathassarājajarayo ayojayum, dasasatāni susunāgasādise;

Alaṅkate kañcanajāluracchade, āveśine saddagame asaṅgite.

278. “Tam yānasetṭham abhiruyha mātali, disā imāyo [dasa disā imā (sī. syā. pī.)] abhinādayittha; Nabhañca selañca vanappatiniñca [vanaspatīni ca (sī. pī.), vanappatiñca (syā. ka.)], sasāgaran̄ pabyadhyittha [pabyāthayittha (sī. pī.)] medinim̄.
279. “Sa khippameva upagamma assamam̄, pāvārāmekamsakato katañjalī; Bahussutam̄ vuddham̄ vinītavantam̄, iccabravī mātali devabrahmañam̄.
280. “Indassa vākyam nisāmehi kosiya, dūto aham pucchati tam purindado; Āsaya saddhā siriya ca kosiya, hirī sudham̄ kena malattha hetunā”.
281. “Andhā sirī mām paṭibhāti mātali, saddhā aniccā pana devasārathi; Āsā visamvādikasammata hi me, hirī ca ariyamhi guṇe patiñthitā”.
282. “Kumāriyo yācimā gottarakkhitā, jīṇā ca yā yā ca sabhattuitthiyo; Tā chandarāgam̄ purisesu uggatam̄, hiriya nivārenti sacittamattano.
283. “Saṅgāmasīse sarasattisamyute, parājītānam patataṁ palāyinam; Hiriya nivattanti jahitva [jahitvāna (syā. ka.)] jīvitam, te sampaticchanti punā hirīmanā.
284. “Velā yathā sāgaravegavārinī, hirāya hi pāpajanam nivārinī; Tam sabbaloke hirimariyapūjitatam̄, indassa tam vedaya devasārathi”.
285. “Ko te imam̄ kosiya diṭṭhimodahi, brahmā mahindo atha vā pajāpati; Hirāya devesu hi setthasammata, dhītā mahindassa mahesi jāyatha”.
286. “Handehi dāni tidivaṁ apakkama [samakkama (sī. pī.)], rathaṁ samāruyha mamāyitam̄ imam̄ [idaṁ (syā. ka.)]; Indo ca tam indasagotta kañkhati, ajeva tvam̄ indasahabyatam̄ vaja”.
287. “Evaṁ visujjhanti [samijjhanti (sī. pī.)] apāpakammino, atho sucinñassa phalam na nassati; Ye keci maddakkhu sudhāya bhojanam̄, sabbeva te indasahabyatam̄ gatā”.
288. “Hirī uppalavaññāsi, kosiyo dānapati bhikkhu; Anuruddho pañcasikho, ānando āsi mātali.
289. “Sūriyo kassapo bhikkhu, moggallānosī candimā; Nārado sāriputtosi, sambuddho āsi vāsavo”ti.

Sudhābhōjanajātakam̄ tatiyam̄.

536. Kuṇälajātakam̄ (4)

Evamakkhayati, evamanusūyati [suyyati (ka.)]. Sabbosadharaṇidhare nekapupphamālyavitate gaja-gavaja mahim̄sa-ruru-camara-pasada-khagga-gokaṇṇa-sīha-byaggha-dīpi-accha-koka-taraccha-uddāra-kadalimiga- biñāra-sasa-kaññikānucariteākiññanelamāṇḍalamahāvarāhanāgakulakareṇu [kañeru (sī. pī.)] -saṅghādhivuṭṭhe [vutthe (sī. pī.)] issamiga- sākhamiga-sarabhamiga-eñīmiga-vātamiga-pasadamiga-purisālu [purisallu (sī. pī.)] -kimpurisa-yakkha-rakkhasanisevite amajjavamañjarīdhara-pahaṭṭha [brahaṭṭha (sī. pī.)] -pupphaphusitaggā [pupphitaggā (sī. pī.)] nekapādapaganavitatekurara-cakora-vāraṇa-mayūra-parabhata- jīvañjīvaka-celāvakā-bhiñkāra-karavīkamattavihaṅgagaṇa-satata

[vihāngasata (sī. pī.)] sampaghuṭtheañjana-manosilā-haritāla- hiṅgulakahema-rajatakanakānekadhātusatavinaddhapaṭīmaṇḍitappadese evarūpe khalu, bho, ramme vanasaṇḍe **kuṇālo** nāma sakuṇo paṭivasati ativiya citto ativiya cittapattacchadano.

Tasseva khalu, bho, kuṇālassa sakuṇassa adḍhuḍḍhāni itthisahassāni paricārikā dijakaññāyo. Atha khalu, bho, dve dijakaññāyo kaṭṭham mukhena ḍamṣitvā [ḍasītvā (sī. pī.) evamuparipi] tam kuṇālam sakuṇam majjhe nisīdāpetvā uḍḍenti [ḍenti (sī. pī.) evamuparipi] – ‘mā naṁ kuṇālam sakuṇam addhānapariyāyapathe kilamatho ubbāheththā’ti [ubbāheththā (syā. ka.)].

Pañcasatā [pañcasata (pī.)] dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti – [ḍenti (sī. pī.) evamuparipi] ‘sacāyam kuṇālo sakuṇo āsanā paripatissati, mayam tam pakkhehi paṭiggaheśāmāti.

Pañcasatā dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti – [ḍenti (sī. pī.) evamuparipi] ‘mā naṁ kuṇālam sakuṇam ātapo paritāpesī’ti [parikāpīti (sī. pī.)].

Pañcasatā pañcasatā [sī. pī. potthakesu ‘pañcasatā’ti sakideva āgatam] dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti – [ḍenti (sī. pī.) evamuparipi] ‘mā naṁ kuṇālam sakuṇam sītam vā uṇhaṁ vā tiṇam vā rajo vā vāto vā ussāvo vā upapphusī’ti.

Pañcasatā dijakaññāyo purato purato uḍḍenti – ‘mā naṁ kuṇālam sakuṇam gopālakā vā pasupālakā vā tiṇahārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kaṭṭhalena vā [kathalāya vā (ka.)] pāṇīnā vā () [(pāsāñena vā) (syā.)] leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā sakkharāhi vā [sakkharāya vā (sī. pī.)] pahāram adamṣu. Māyam kuṇālo sakuṇo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā [idam padadvayam sī. pī. potthakesu natthi] thambhehi vā pāsāñehi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgamesī’ti [saṅgāmesīti (sī. pī.)].

Pañcasatā dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṇhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo – ‘māyam kuṇālo sakuṇo āsane pariukkanṭhī’ti.

Pañcasatā dijakaññāyo disodisam uḍḍenti anekarukkhavividhavikatiphalamāharantiyo – ‘māyam kuṇālo sakuṇo khudāya parikilamiththā’ti.

Atha khalu, bho, tā [natthi sī. pī. potthakesu] dijakaññāyo tam kuṇālam sakuṇam ārāmeneva ārāmam uyyāneneva uyyānam nadītittheneva nadītittham pabbatasikhareneva pabbatasikharam ambavaneneva ambavanam jambuvaneneva jambuvanam labujavaneneva labujavanam nālikerasañcāriyeneva [sañjādiyeneva (pī.)] nālikerasañcāriyam khippameva abhisambhonti ratitthaya [ratatthāya (sī. pī.)].

Atha khalu, bho, kuṇālo sakuṇo tāhi dijakaññāhi divasam paribyūlho evam apasādeti – ‘nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo, coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārikāyo anilo viya yenakāmaṇgamāyo’ti.

Tasseva khalu, bho, himavato pabbatarājassa puratthimadisābhāge susukhumasunipuṇagirippabhava [ppabhavā (sī. pī.)] – haritupayantiyo.

Uppala paduma kumuda naļina satapatta sogandhika mandālaka [mandālava (sī. pī.), mandārava (ka.)] sampativirūlhasucigandha manuññamāvakappadese [pāvakappadese (sī. pī.)].

Kuravaka-mucalinda-ketaka-vedisa-vañjula [vetasamañjula (sī. pī.)] -punnāgabakula-tilaka-piyaka-hasanasāla-saṭalacampaka asoka-nāgarukkha-tirīṭi-bhujapatta-lodda-candanoghavanekāṭāgaru-padmaka-piyañgu-devadārukacocagahane kakudhakuṭajaanākola-kaccikāra [kacchikāra (ka.)] -kaṇikāra-kaṇṇikāra-

kanavera-koraṇḍaka-koviḷāra-kiṁsuka-yodhika vanamallika [navamallika (sī. pī.)] -manaṅgaṇa-manavajja-bhaṇḍi-surucira-bhaginimālāmalyadhare jātisumanamadhudugandhika- [madhukabandhuka (ka.)] dhanutakkāri [dhanukāri (sī.), dhanukārika (pī.)] tālīsa-tagaramusirakoṭṭha-kacchavitate atimuttakasamkuṣumitalatāvitatapaṭīmaṇḍitappadese haṁsa-pilava-kādamba-kāraṇḍavābhinadite vijjādhara-siddha [sindhava (sī. pī.)] -samaṇa-tāpasagaṇādhivuṭṭhe varadeva-yakkha-rakkhasa-dānava-gandhabba-kinnaramahoragānuciṇṇappadese evarūpe khalu, bho, ramme vanasaṇde puṇṇamukho nāma phussakokilo paṭivasati ativiya madhuragiro vilāsitanayano mattakkho [savilāsitanayanamattakkho (ka.)].

Tasseva khalu, bho, puṇṇamukhassa phussakokilassa aḍḍhuḍḍhāni itthisatāni paricārikā dijakaññāyo. Atha khalu, bho, dve dijakaññāyo kaṭṭham mukhena ḍaṁsitvā tam puṇṇamukham phussakokilam majjhe nisīdāpetvā uḍḍenti – “mā nam puṇṇamukham phussakokilam addhānapariyāyapathe kilamatho ubbāhetthā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti – “sacāyam puṇṇamukho phussakokilo āsanā paripatissati, mayam tam pakkhehi paṭiggahessāmā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti – “mā nam puṇṇamukham phussakokilam ātapo paritāpesī”ti.

Paññāsa paññāsa dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti – “mā nam puṇṇamukham phussakokilam sītam vā uṇham vā tiṇam vā rajo vā vāto vā ussāvo vā upapphusi”ti.

Paññāsa dijakaññāyo purato purato uḍḍenti – “mā nam puṇṇamukham phussakokilam gopālakā vā pasupālakā vā tiṇahārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kathalāya vā pāṇinā vā leḍḍunā vā danḍena vā satthena vā sakkharāhi vā pahāram adamsu. Māyam puṇṇamukho phussakokilo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā thambhehi vā pāsāṇehi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgāmesī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṇhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo – “māyam puṇṇamukho phussakokilo āsane pariyükkantī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo disodisaṁ uḍḍenti anekarukkhavividhavikatiphalamāharantiyo – “māyam puṇṇamukho phussakokilo khudāya parikilamiththā”ti.

Atha khalu, bho, tā dijakaññāyo tam puṇṇamukham phussakokilam ārāmeneva ārāmaṇ uyyāneneva uyyānam nadītittheneva nadītittham pabbatasikhareneneva pabbatasikharam ambavaneneva ambavanam jambuvaneneva jambuvanam labujavaneneva labujavanam nālikerasañcāriyeneva nālikerasañcāriyam khippameva abhisambhonti ratitthāya.

Atha khalu, bho, puṇṇamukho phussakokilo tāhi dijakaññāhi divasam paribyūlho evam pasam̄satī – “sādhu, sādhu, bhaginiyo, etam kho, bhaginiyo, tumhākam patirūpam kuladhītānam, yam tumhe bhattāram paricareyyāthā”ti.

Atha khalu, bho, puṇṇamukho phussakokilo yena kuṇālo sakuṇo tenupasaṇkami. Addasam̄su kho kuṇālassa sakuṇassa paricārikā dijakaññāyo tam puṇṇamukham phussakokilam dūratova āgacchantam; disvāna yena puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṇkamim̄su; upasaṇkamitvā tam puṇṇamukham phussakokilam etadavocum – “ayam, samma puṇṇamukha, kuṇālo sakuṇo ativiya pharuso ativiya pharusavāco, appevanāma tavampi āgamma piyavācam labheyyāmā”ti. “Appevanāma, bhaginiyo”ti vatvā yena kuṇālo sakuṇo tenupasaṇkami; upasaṇkamitvā kuṇālena sakuṇena saddhim patisammoditvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho puṇṇamukho phussakokilo tam kuṇālam sakuṇam etadavoca

— “kissa tvam, samma kuñala, ithinam sujatanaṁ kuladhītānam sammāpaṭipannānam micchāpatipanno’si [patipanno (sī. pī.)]? Amanāpabhāṇīnampi kira, samma kuñala, ithinam manāpabhāṇīnā bhavitabbaṁ, kimaṅga pana manāpabhāṇīna”nti!

Evam vutte, kuñalo sakuṇo tam puṇṇamukham phussakokilaṁ evam apasādesi — “nassa tvam, samma jamma vasala, vinassa tvam, samma jamma vasala, ko nu tayā viyatto jāyājinē”ti. Evam apasādito ca pana puṇṇamukho phussakokilo tatoyeva [tato heva (sī. pī.)] paṭinivatti.

Atha khalu, bho, puṇṇamukhassa phussakokilassa aparena samayena nacirasseva [acirasseva accayena (ka.)] kharo ābādho uppajji lohitapakkhandikā. Bālhā vedanā vattanti māraṇantikā [maraṇantikā (syā.)]. Atha khalu, bho, puṇṇamukhassa phussakokilassa paricārikānam dijakaññānam etadahosi — “abādhiko kho ayam puṇṇamukho phussakokilo, appevanāma imamhā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti ekam adutiyam ohāya yena kuñalo sakuṇo tenupasaṅkamim̄su. Addasā kho kuñalo sakuṇo tā dijakaññāyo dūratova ḡacchantiyo, disvāna tā dijakaññāyo etadavoca — “kaham pana tumham vasaliyo bhattā”ti? “Ābādhiko kho, samma kuñala, puṇṇamukho phussakokilo appevanāma tamhā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti. Evam vutte, kuñalo sakuṇo tā dijakaññāyo evam apasādesi — “nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo, coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārikāyo anilo viya yenakāmaṇgamāyo”ti; vatvā yena puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam puṇṇamukham phussakokilaṁ etadavoca — “ham, samma, puṇṇamukhā”ti. “Ham, samma, kuñalā”ti.

Atha khalu, bho kuñalo sakuṇo tam puṇṇamukham phussakokilaṁ pakkhehi ca mukhatunḍakena ca pariggahetvā vuṭṭhāpetvā nānābhesajjāni pāyāpesi. Atha khalu, bho, puṇṇamukhassa phussakokilassa so ābādho paṭippassambhīti. Atha khalu, bho, kuñalo sakuṇo tam puṇṇamukham phussakokilaṁ gilānavuṭṭhitam [gilānavuṭṭhitam (sī. syā. pī.)] aciravuṭṭhitam gelaññā etadavoca —

“Diṭṭhā mayā, samma puṇṇamukha, kañhā dvepitikā pañcapatikāya chaṭṭhe purise cittam paṭibandhantiyā, yadidam kabandhe [kavandhe (sī. pī.)] pīṭhasappimhīti. Bhavati ca panuttaretha [punuttacettha (ka.) evamuparipi] vākyam —

290. “Athajjuno nakulo bhīmaseno [bhīmaseno (sī. syā. pī.)], yudhiṭṭhilo sahadēvo [sīhadevo (ka.)] ca rājā;
Ete patī pañca matticca nārī, akāsi khujjavāmanakena [khujjavāmanena (pī.)] pāpa”nti.

“Diṭṭhā mayā, samma puṇṇamukha, saccatapāpī [saccatapāvī (sī. pī.), pañcatapāvī (syā.)] nāma samaṇī susānamajjhe vasantī catutthabhattam pariñāmayamānā surādhuttakena [tulāputtakena (sī. pī.), sā surādhuttakena (ka.)] pāpamakāsi.

“Diṭṭhā mayā, samma puṇṇamukha, kākavatī [kākātī (sī.), kākāti (pī.)] nāma devī samuddamajjhe vasantī bhariyā venateyyassa naṭakuverena pāpamakāsi.

Diṭṭhā mayā, samma puṇṇamukha, kuruṅgadevī [kuraṅgavī (sī. pī.)] nāma lomasuddarī [lomasundarī (sī. syā. pī.)] elikakumāram [elamārakam (sī.), elakakumāram (syā.), elakamāram (pī.)] kāmayamānā chaṭṭaṅgakumāradhanantevāsinā pāpamakāsi.

Evañhetam mayā nītaṁ, brahmādattassa mātarām [mātukā (syā.)] ohāya kosalarājam pañcalacañḍena pāpamakāsi.

291. “Etā ca aññā ca akāmsu pāpam, tasmāhamitthīnam na vissase nappasamse;
Mahī yathā jagati samānarattā, vasundharā itarītarāpatiṭṭhā [itarītarānam patiṭṭhā (syā.), ittarītarappatiṭṭhā (?)];

Sabbasahā aphandanā akuppā, tathitthiyo tāyo na vissase naro.

292. “Sīho yathā lohitamāṇsabhojano, vālamigo pañcāvudho [pañcahatto (sī. pī.)] suruddho; Pasayhakhādī parahiṇsane rato, tathitthiyo tāyo na vissase naro.

“Na khalu [na khalu bho (syā. ka.)], samma puṇṇamukha, vesyo nāriyo gamaniyo, na hetā bandhakiyo nāma, vadhičkāyo nāma etāyo, yadidaṇ Vesyo nāriyo gamaniyo”ti.

“Coro [corā (sī. syā. pī.)] viya veṇikatā, madirāva [madirā viya (sī. syā.), madiriva (pī.)] diddhā [diṭṭhā (ka.), visaduṭṭhā (syā.)] vānijo [vānijā (pī.)] viya vācāsanthutiyō, issasiṅghamiva viparivattāyō [parivattāyō (pī.), viparivattārō (ka.)], uragāmiva dujivhāyo, sobbhamiva paṭicchannā, pātālamiva duppūrā rakkhasī viya duttosā, yamovekantahāriyo, sikhīriva sabbabhakkhā, nadīriva sabbavāhī, anilo viya yenakāmāṇcarā, neru viya avisesakarā, visarukkho viya niccaphalitāyō”ti. Bhavati ca panuttarettha vākyam –

293. “Yathā coro yathā diddhho, vānijova vikatthanī; Issasiṅghamiva parivattā [mivāvaṭṭo (sī.), mivāvattā (pī.)], dujivhā [dujjivha (pī.)] urago viya.

294. “Sobbhamiva paṭicchannā, pātālamiva duppurā; Rakkhasī viya duttosā, yamovekantahāriyo.

295. [yathā sikhī nadīvāho, anilo kāmacāravā; §nerūva avisesā ca, visarukkho viya niccaphalā; §nāsayanti ghare bhogam, ratanānantakaritthi yoti; (sī. syā.)]

“Yathā sikhī nadī vāto, nerunāva samāgatā.

Visarukkho viya niccaphalā, nāsayanti ghare bhogam; Ratanāntakaritthiyo”ti [yathā sikhī nadīvāho, anilo kāmacāravā; §nerūva avisesā ca, visarukkho viya niccaphalā; §nāsayanti ghare bhogam, ratanāntakaritthi yoti; (sī. syā.)].

“Cattārimāni, samma puṇṇamukha, yāni (vatthūni kicce jāte anatthacarāni bhavanti; tāni) [() sī. syā. potthakesu na dissati] parakule na vāsetabbāni – goṇam dhenuṁ yānam bhariyā. Cattāri etāni paṇḍito dhanāni [yāni (sī. syā. pī.)] gharā na vippavāsaye.

296. ‘Goṇam dhenuñca yānañca, bhariyam nātikule na vāsaye; Bhañjanti rathaṇayānakā, ativāhena hananti puṇḍavam; Dohena hananti vacchakam, bhariyā nātikule padussati”’ti.

“Cha imāni, samma puṇṇamukha, yāni (vatthūni) [() sī. pī. potthakesu nu dissati] kicce jāte anatthacarāni bhavanti –

297. ‘Aguṇam dhanu nātikule ca bhariyā, pāram nāvā akkhabhaggāñca yānam; Dūre mitto pāpasahāyako ca, kicce jāte anatthacarāni bhava”’nti.

“Aṭṭhahi khalu, samma puṇṇamukha, ṭhānehi itthī sāmikam avajānāti. Daliddatā, āturatā, jiṇṇatā, surāsonḍatā, muddhatā, pamattatā, sabbakiccesu anuvattanatā, sabbadhanaanuppadānenā – imehi khalu, samma puṇṇamukha, aṭṭhahi ṭhānehi itthī sāmikam avajānāti. Bhavati ca panuttarettha vākyam –

298. ‘Daliddam āturañcāpi, jiṇṇakaṇ surasoṇḍakam; Pamattam muddhapattañca, sabbakiccesu [rattam kiccesu (sī. pī.)] hāpanam; Sabbakāmappadānenā [sabbakāmapaṇidhānenā (syā)], avajānāti [avajānānti (sī. pī.)] sāmika”’nti.

“Navahi khalu, samma puṇṇamukha, ṭhānehi itthī padosamāharati. Ārāmagamanasīlā ca hoti, uyyānagamanasīlā ca hoti, nadītitthagamanasīlā ca hoti, nñātikulagamanasīlā ca hoti, parakulagamanasīlā ca hoti, ādāsadussamaṇḍanānuyogamanuyuttasīlā ca hoti, majjapāyinī ca hoti, nillokanasīlā ca hoti, sadvāraṭhāyinī [padvāraṭhāyinī (sī. syā. pī.)] ca hoti – imehi khalu, samma puṇṇamukha, navahi ṭhānehi itthī padosamāharatīti. Bhavati ca panuttarettha vākyam –

299. ‘Ārāmasīlā ca [ārāmasīlā (sī. pī.)] uyyānam, nadī nñāti parakulam;
Ādāsadussamaṇḍanamanuyuttā, yā citthī majjapāyinī.

300. ‘Yā ca nillokanasīlā, yā ca sadvāraṭhāyinī;
Navahetehi ṭhānehi, padosamāharanti itthiyo’’’ti.

“Cattālīsāya [cattālīsāyi (pī. ka.)] khalu, samma puṇṇamukha, ṭhānehi itthī purisam accācarati [accāvadati (sī. syā. pī.)]. Vijambhati, vinamati, vilasati, vilajjati, nakhena nakham ghaṭeti, pādena pādam akkamati, kaṭṭhena pathavim vilikhatti [likhati (sī. pī.)], dārakam ullaṅghati ullaṅghāpeti [dārakam ullaṅgheti olaṅgheti (sī. pī.)], kīlati kīlāpeti, cumbati cumbāpeti, bhuñjati bhuñjāpeti, dadāti, yācati, katamanukaroti, uccam bhāsatī, nīcam bhāsatī, aviccam bhāsatī, viviccam bhāsatī, naccena gītena vāditena rodanena [roditena (sī. pī.)] vilasitenā vibhūsitenā jagghati, pekkhati, kaṭīm cāleti, guyhabhaṇḍakam sañcāleti, ūruṇ vivarati, ūrum pidahati, thanam dasseti, kaccham dasseti, nābhīm dasseti, akkham nikhanati, bhamukam ukkhipati, oṭṭham upalikhati [oṭṭham palikhati jivham palikhati (sī. pī.)], jivham nillāleti, dussam muñcati, dussam paṭibandhati, sirasam muñcati, sirasam bandhati – imehi khalu, samma puṇṇamukha, cattālīsāya ṭhānehi itthī purisam accācarati.

“Pañcavīsāya [pañcavīsāhi (pī. ka.)] khalu, samma puṇṇamukha, ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Sāmikassa pavāsam vaṇneti, pavuṭṭham na sarati, āgataṁ nābhīnandati, avanṇam tassa bhaṇati, vanṇam tassa na bhaṇati, anattham tassa carati, attham tassa na carati, akiccam tassa karoti, kiccam tassa na karoti, paridahitvā sayati, parammukhī nipajjati, parivattakajātā kho pana hoti kuṇkumiyajātā, dīgham assasati, dukkham vedayati, uccārapassāvam abhīnham gacchatī, vilomamācarati, parapurisasaddam sutvā kaṇṇasotam vivaramodahati [vivarati kamodahati (pī.)], nihatabhogā kho pana hoti, paṭivissakehi santhavam karoti, nikkhantapādā kho pana hoti, visikhānucārinī aticārinī kho pana hoti, niccam [natthi sī. syā. pī. potthakesu] sāmike agāravā paduṭṭhamanasāñkappā, abhīnham dvāre tiṭṭhati, kacchāni aṅgāni thanāni dasseti, disodisam gantvā pekkhati – imehi khalu, samma puṇṇamukha, pañcavīsāya [pañcavīsāhi (ka.)] ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Bhavati ca panuttarettha vākyam –

301. ‘Pavāsam tassa vaṇneti, gatam tassa na socati [pavāsa’massa vaṇneti gatīm nānusocati (sī. pī.)];

Disvāna patimāgataṁ [disvāpatīm āgataṁ (sī. pī.)] nābhīnandati;
Bhattāravaṇṇam na kadāci bhāsatī, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

302. ‘Anattham tassa carati asaññatā, atthañca hāpeti akiccakārinī;
Paridahitvā sayati parammukhī, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

303. ‘Parivattajātā ca [parivattakajātā ca (sī.)] bhavati kuṇkumī, dīghañca assasati dukkhavedinī;
Uccārapassāvamabhiṇham gacchatī, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

304. ‘Vilomamācarati akiccakārinī, saddam nisāmeti parassa bhāsato;
Nihatabhogā ca karoti santhavam, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

305. ‘Kicchena laddham kasirābhataṁ [kasirenābhataṁ (sī.)] dhanam, vittam vināseti dukkhena sambhataṁ;
Paṭivissakehi ca karoti santhavam, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

- 306.** ‘Nikkhantapādā visikhānucārinī, niccañca sāmimhi [niccam sasāmimhi (pī. ka.)]
paduṭṭhamānasā;
Aticārinī hoti apetagāravā [tatheva’ gāravā (sī. pī.)], ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
- 307.** ‘Abhikkhaṇam tiṭṭhati dvāramūle, thanāni kacchāni ca dassayantī;
Disodisam pekkhati bhantacittā, ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
- 308.** ‘Sabbā nadī vaṅkagatī [vaṅkanadī (ka.)], sabbe kaṭṭhamayā vanā;
Sabbithiyo kare pāpam, labhamāne nivātake.
- 309.** ‘Sace labhetha khaṇam vā raho vā, nivātakam vāpi labhetha tādisam;
Sabbāva itthī kayirum nu [kareyyu no (sī.), kareyyum no (pī.)] pāpam, aññam alattha [aladdhā (syā. pī. ka.)] pīṭhasappināpi saddhiṃ.
- 310.** ‘Narānamārāmakarāsu nārisu, anekacittāsu aniggahāsu ca;
Sabbatha nāpītikarāpi [sabba’ttanā’ pītikārāpi (sī. syā.)] ce siyā [siyum (syā.)], na vissase titthasamā hi nāriyo’ti.
- 311.** ‘Yam ve [yañca (syā. ka.)] disvā kaṇḍarīkinnarānam [kinnarakinnarīnam (syā.)],
kinnarīkinnarānam (ka.)], sabbithiyo na ramanti agāre;
Taṇ tādisam maccam cajitvā bhariyā, aññam disvā purisam pīṭhasappiṃ.
- 312.** ‘Bakassa ca bāvarikassa [pāvārikassa (sī.), bāvariyyassa (syā.)] rañño, accantakāmānugatassa bhariyā;
Avācarī [accācari (syā.), anācari (ka.)] paṭṭhavasānugassa [baddhavasānugassa (sī. syā.),
pattavasānugatassa (ka.)], kam vāpi itthī nāticare tadaññam.
- 313.** ‘Piṅgiyānī sabbalokissarassa, rañño piyā brahmādattassa bhariyā;
Avācarī paṭṭhavasānugassa, taṇ vāpi sā nājjhagā kāmakāminī.
- 314.** ‘Luddhānam [khuddānam (sī. syā. pī.)] lahucittānam, akataññūna dubbhinam;
Nādevasatto puriso, thīnam saddhātumarahati.
- 315.** ‘Na tā pajānanti kataṇ na kiccam, na mātarāṇ pitaram bhātaram vā;
Anariyā samatikkantadhammā, sasseva cittassa vasam vajanti.
- 316.** ‘Cirānuvuṭṭhampi [cirānuvutthampi (sī. pī.)] piyam manāpam, anukampakam pāṇasamampi
bhattum [santam (sī. syā. pī.)];
Āvāsu kiccesu ca nam jahanti, tasmāhamitthīnam na vissasāmi.
- 317.** ‘Thīnañhi cittam yathā vānarassa, kannappakannam yathā rukkhachāyā;
Calācalam hadayamitthiyānam, cakkassa nemi viya parivattati.
- 318.** ‘Yadā tā passanti samekkhamānā, ādeyyarūpam purisassa vittam;
Saṇhāhi vācāhi nayanti menam, kambojakā jalajeneva assam.
- 319.** ‘Yadā na passanti samekkhamānā, ādeyyarūpam purisassa vittam;
Samantato nam parivajjayanti, tiṇṇo nadīpāragatova kullam.
- 320.** ‘Silesūpamāṇ sikhiriva sabbabhakkhā, tikkhamāyā nadīriva sīghasotā;
Sevanti hetā piyamappiyañca, nāvā yathā orakūlam [orakulam (sī.) evamuparipi] parañca.

- 321.** ‘Na tā ekassa na dvinnaṁ, āpaṇova pasārito;
Yo tā mayhanti maññeyya, vātam jālena bādhaye [bandhaye (syā. ka.)].
- 322.** ‘Yathā nadī ca pantho ca, pānāgāram sabhā papā;
Evaṁ lokitthiyo nāma, velā tāsam na vijjati [kesuci potthakesu imissā gāthāya pubbaddhāparaddham vipariyāyena dissati].
- 323.** ‘Ghatāsanasmā etā, kaṇhasappasirūpamā;
Gāvo bahitiṇasseva, omasanti varam varam.
- 324.** ‘Ghatāsanam kuñjaram kaṇhasappam, muddhābhisisattam pamadā ca sabbā;
Ete naro [etena so (pī.)] niccayato [niccayatto (sī. pī.)] bhajetha, tesam have dubbidu sabbabhāvo [saccabhāvo (syā.)].
- 325.** ‘Naccantavaṇṇā na bahūnam kantā, na dakkhiṇā pamadā sevitabbā;
Na parassa bhariyā na dhanassa hetu, etitthiyo pañca na sevitabbā’’.
- Atha khalu, bho, ānando gjjhārājā kuṇḍalassa sakunassā ādimajjhakathāpariyosānam [ādimajjhagāthāpariyosānam (syā. ka.)] viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –
- 326.** “Puṇṇampi cemam pathavim dhanena, dajjithiyā puriso sammatāya;
Laddhā khaṇam atimaññeyya tampi, tāsam vasam asatīnam na gacche.
- 327.** “Uṭṭhāhakam cepi alīnavuttiṁ, komārabhattāram piyam manāpaṁ;
Āvāsu kiccesu ca nam jahanti, tasmāhamitthīnam [tasmā hi itthīnam (sī. pī.)] na vissasāmi.
- 328.** “Na vissase icchatī manti poso, na vissase rodati me sakāse;
Sevanti hetā piyamappiyañca, nāvā yathā orakūlam parañca.
- 329.** “Na vissase sākhapurāṇasanthatam, na vissase mittapurāṇacoram;
Na vissase rājānam sakhā [rājā sakhā (sī. pī.)] mamanti, na vissase itthi dasanna mātarām.
- 330.** “Na vissase rāmakarāsu nārisu, accantasīlāsu asaññatāsu;
Accantapemānugatassa bhariyā, na vissase titthasamā hi nāriyo.
- 331.** “Haneyyūm chindeyyūm chedāpeyyumpi [haneyyu chindeyyumpi chadayeyyūm (sī. pī.), haneyyumpi chindeyyumpi chedāpeyyumpi (syā.)], kaṇṭhepi [kaṇṭhampi (sī. syā.)] chetvā rudhiram piveyyum;
Mā dīnakāmāsu asaññatāsu, bhāvam kare gaṅgitthūpamāsu.
- 332.** “Musā tāsam yathā saccam, saccam tāsam yathā musā;
Gāvo bahitiṇasseva, omasanti varam varam.
- 333.** “Gatenetā palobhenti, pekkhitena mhitenā ca;
Athopi dunnivatthena, mañjunā bhaṇitenā ca.
- 334.** “Coriyo kathinā [kathinā (sī. syā. pī.)] hetā, vālā ca lapasakkharā;
Na tā kiñci na jānanti, yam manussesu vañcanam.
- 335.** “Asā lokitthiyo nāma, velā tāsam na vijjati;
Sārattā ca pagabbhā ca, sikhī sabbagħaso yathā.

336. “Natthitthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati;
Sevanti hetā piyamappiyañca, nāvā yathā orakūlam parañca.
337. “Natthitthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati;
Dhanattā [dhanatthā (syā.)] pañivallanti, latāva dumanissitā.
338. “Hathibandham assabandham, gopurisañca mañdalam [cañdalam (sī. syā. pī.)];
Chavañāhakam pupphachadḍakam, sadhanamanupatanti nāriyo.
339. “Kulaputtampi jahanti akiñcanam, chavakasamasadisampi [chavakasamam (syā. pī.)];
Anugacchanti [gacchanti (pī.)] anupatanti, dhanahetu hi nāriyo”ti [dhanahetu ca nāriyo (syā.),
dhanahetu nāriyo (pī.)].

Atha khalu, bho, nārado devabrahmaño ānandassa gjjjharājassa ādimajjhakathāpariyosānam viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

340. “Cattārome na pūrenti, te me suñātha bhāsato;
Samuddo brāhmaño rājā, itthī cāpi dijampati.
341. “Saritā sāgaram yanti, yā kāci pathavissitā;
Tā samuddam na pūrenti, ūnattā hi na pūrati.
342. “Brāhmaño ca adhīyāna, vedamakkhānapañcamam;
Bhiyyopi sutamiccheyya, ūnattā hi na pūrati.
343. “Rājā ca pathavim sabbam, sasamuddam sapabbatam;
Ajjhāvasam vijinitvā, anantaratanocitam;
Pāram samuddam pattheti, ūnattā hi na pūrati.
344. “Ekamekāya itthiyā, atṭhaṭṭha patino siyā;
Sūrā ca balavanto ca, sabbakāmarasāharā;
Kareyya navame chandam, ūnattā hi na pūrati.
345. “Sabbithiyo sikhiriva sabbabhakkhā, sabbithiyo nadīriva sabbavāhī;
Sabbithiyo kañtakānamva sākhā, sabbithiyo dhanahetu vajanti.
346. “Vātañca jālena naro parāmase, osiñcaye [osañciyā (sī. pī.)] sāgaramekapāñinā;
Sakena hatthena kareyya ghosam [sakena kālena haneyya ghosanam (pī.)], yo sabbabhāvam pamadāsu osaje.
347. “Corīnam bahubuddhīnam, yāsu saccam sudullabham;
Thīnam bhāvo durājāno, macchassevodake gataṁ.
348. “Analā mudusambhāsā, duppūrā tā nadīsamā;
Sīdanti nam viditvāna, ārakā parivajjaye.
349. “Āvaṭṭanī mahāmāyā, brahmacariyavikopanā;
Sīdanti nam viditvāna, ārakā parivajjaye.
350. “Yam etā [yañcetā (syā.)] upasevanti, chandasā vā dhanena vā;
Jātavedova sañthānam, khippam anudahanti na”nti.

Atha khalu, bho, kuṇālo sakuṇo nāradassa devabrahmaṇassa ādimajjhakathāpariyosānam viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

351. “Sallape nisitakhaggapāṇinā, paṇḍito api pisācadosinā;
Uggatejamuragampi āside, eko ekāya pamadāya nālape [eko ekapamadaṁ hi nālape (pī.) eko ekapamādāya nālape (?)].
352. “Lokacittamathanā hi nāriyo, naccagītabhaṇitamhitāvudhā;
Bādhayanti anupaṭṭhitassatim [anupaṭṭhitāsatī (pī.)], dīpe rakkhasiganova [dīparakkhasigaṇāva (sī.)] vāñije.
353. “Natthi tāsam vinayo na samvaro, majjamaṇṣsaniratā [majjamaṇṣābhīratā (ka.)] asaññatā;
Tāgilanti purisassa pābhataṁ, sāgareva makaram timingalo [timingilo (sī. pī.)].
354. “Pañcakāmaguṇasātagocarā, uddhatā aniyatā asaññatā;
Osaranti pamadā pamādinam, loṇatoyavatiyamva āpakā.
355. “Yam naram upalapenti [uparamanti (sī. pī.), palāpenti (ka.)] nāriyo, chandasā va ratiyā dhanena vā;
Jātavedasadisampi tādisam, rāgadosavadhiyo [rāgadosavatiyo (sī. pī.)] dahanti nam.
356. “Aḍḍham īnatvā purisam mahaddhanam, osaranti sadhanā sahattanā;
Rattacittamativeṭhayanti nam, sāla māluvalatāva kānane.
357. “Tā upenti vividhena chandasā, citrabimbamukhiyo alaṅkatā;
Uhasanti [ūhasanti (sī. pī.), ohasantī (syā.)] pahasanti nāriyo, sambarova [samvarova (syā. pī. ka.)] satamāyakovidā.
358. “Jātarūpamaṇimuttabhūsitā, sakkatā patikulesu nāriyo;
Rakkhitā aticaranti sāmikam, dānavamva hadayantarassitā [hadayantanissitā (ka.), hadayantaranissitā (syā.)].
359. “Tejavāpi hi naro vicakkhaṇo, sakkato bahujanassa pūjito;
Nārinam vasagato na bhāsatī, rāhunā upahatova candimā.
360. “Yam kareyya kupito diso disam, duṭṭhacitto vasamāgataṁ arim [ari (sī. pī.)];
Tena bhiyyo byasanam nigacchati, nārinam vasagato apekkhavā.
361. “Kesalūnanakhachinnatajjitā, pādapāṇikasadaṇḍatālītā;
Hīnamevupagatā hi nāriyo, tā ramanti kuṇapeva makkhikā.
362. “Tā kulesu visikhantaresu vā, rājadhāninigamesu vā puna [vā pana (syā.)];
Odḍitam namucipāsavākaram [vāguram (syā.)], cakkhumā parivajje sukhaththiko.
363. “Ossajitva kusalam tapoguṇam, yo anariyacaritāni mācari;
Devatāhi nirayam nimissati, chedagāmimaṇiyamva vāñijo.
364. “So idha garahito parattha ca, dummatī upahato [upagato (sī. pī.)] sakammunā;
Gacchatī aniyato galāgaṇam, duṭṭhagadrabharathova uppathe.
365. “So upeti nirayam patāpanam, sattisimbalivanañca āyasam;
Āvasitvā tiracchānayoniyam, petarājavasayam na muñcati [muccati (ka.)].

- 366.** “Dibyakhiḍḍaratiyo ca nandane, cakkavatticaritañca mānuse; Nāsayanti pamadā pamādinaṁ, duggatiñca paṭipādayanti naṁ.
- 367.** “Dibyakhiḍḍaratiyo na dullabhā, cakkavatticaritañca mānuse; Soṇṇabyamhanilayā [suvaṇṇabyamhanilayā (syā. ka.), sovaṇṇabyamhanilayā (pī.)] ca accharā, ye caranti pamadāhanathikā.
- 368.** “Kāmadhātusamatikkamā gati, rūpadhātuyā bhāvo [rūpadhātuyā bhavo (sī.), rūpadhātusambhavo (syā.)] na dullabho; Vītarāgavisayūpapattiyā, ye caranti pamadāhanathikā.
- 369.** “Sabbadukkhasamatikkamaṁ sivam, accantamacalitam asaṅkhatam; Nibbutehi sucihī na dullabham, ye caranti pamadāhanathikā”ti.
- 370.** “Kuṇāloham tadā āsim, udāyī phussakokilo; Ānando gjijharājāsi, sāriputto ca nārado; Parisā buddhaparisā, evam dhāretha jātaka”nti.

Kuṇālajātakam catuttham.

537. Mahāsutasomajātakam (5)

- 371.** “Kasmā tuvam rasaka edisāni, karosi kammāni sudāruṇāni; Hanāsi itthī purise ca mūlho, maṁsassa hetu adu [ādu (sī. syā.)] dhanassa kāraṇā”.
- 372.** “Nam attahetū na dhanassa kāraṇā, na puttadārassa sahāyañātinam; Bhattā ca me bhagavā bhūmipālo, so khādati maṁsam bhadantedisam”.
- 373.** “Sace tuvam bhatturatthe payutto, karosi kammāni sudāruṇāni; Pātova antepuram pāpuṇitvā, lapeyyāsi me rājino sammukhe tam”.
- 374.** “Tathā karissāmi ahaṁ bhadante, yathā tuvam [yameva tvam (sī.)] bhāsasi kālahatthi; Pātova antepuram pāpuṇitvā, vakkhāmi te rājino sammukhe tam”.
- 375.** Tato ratyā vivasāne [vivasane (sī. syā. pī.)], sūriyuggamanam pati; Kālo rasakamādāya, rājānam upasaṅkami; Upasaṅkamma [upasaṅkamitvā (sī. syā. pī.)] rājānam, idam vacanamabravi.
- 376.** “Saccam kira mahārāja, rasako pesito tayā; Hanati ithipurise, tuvam maṁsāni khādasi”.
- 377.** “Evameva tathā kāla, rasako pesito mayā; Mama atham karontassa, kimetaṁ paribhāsasi”.
- 378.** “Ānando sabbamacchānam, khāditvā rasagiddhimā; Parikkhīṇāya parisāya, attānam khādiyā mato.
- 379.** “Evaṁ pamatto rasagārave ratto [rato (sī. syā. pī.)], bālo yadī āyati nāvabujjhati; Vidhamma putte caji [cajītvā (ka.)] nātakē ca, parivattiya attānaññeva [attānameva (sī. pī.)] khādati.
- 380.** “Idam te sutvāna vigetu [vihetu (sī. pī.)] chando, mā bhakkhayī [mā bhakkhasī (sī. pī.)] rāja

manussamaṇsam;

Mā tvam imam kevalam vārijova, dvipadādhipa [dipadādipa (sī. pī.) evamuparipi] suññamakāsi raṭṭham”.

381. “Sujāto nāma nāmena, oraso tassa atrajo [tassa orasa atrajo (sī.), tassa atraja oraso (pī.)]; Jambupesimaladdhāna, mato so tassa saṅkhaye.
382. “Evameva aham kāla, bhutvā bhakkham rasuttamam; Aladdhā mānusam māmsam, maññe hissāmi [hessāmi (sī. syā.), hassāmi (pī.)] jīvitam”.
383. “Māṇava abhirūposi, kule jātosi sotthiye; Na tvam arahasi tāta, abhakkham bhakkhayetave”.
384. “Rasānam aññataram etam, kasmā [yasmā (sī. pī.)] mam tvam nivāraye; Soham tattha gamissāmi, yattha lacchāmi edisam.
385. “Sovāham nippatissāmi, na te vacchāmi santike; Yassa me dassanena tvam, nābhinandasi brāhmaṇa”.
386. “Addhā aññepi dāyāde, putte lacchāma māṇava; Tvañca jamma vinassassu, yattha pattam na tam suṇe”.
387. “Evameva tuvam rāja, dvipadinda suṇohi me; Pabbājessanti tam raṭṭhā, soṇḍam māṇavakam yathā”.
388. “Sujāto nāma nāmena, bhāvitattāna sāvako; Accharam kāmayantova, na so bhuñji na so pivi.
389. “Kusaggenudakamādāya [kusagge udakamādāya (sī. pī.)], samudde udakam mine; Evam mānusakā kāmā, dibbakāmāna santike.
390. “Evameva aham kāla, bhutvā bhakkham rasuttamam; Aladdhā mānusam māmsam, maññe hissāmi jīvitam”.
391. “Yathāpi te dhataraṭṭhā, hamsā vehāyasāṅgamā; Abhuttaparibhogena [avuttiparibhogena (sī. pī.), ayuttaparibhogena (syā.)], sabbe abbhatthataṁ gatā.
392. “Evameva tuvam rāja, dvipadinda suṇohi me; Abhakkham rāja bhakkhesi, tasmā pabbajayanti tam”.
393. “Tīṭhāhīti mayā vutto, so tvam gacchasi pammukho [pāmukho (ka.)]; Aṭṭhito tvam ṭhitomhīti, lapasi brahmacārini; Idam te samaṇāyuttam, asiñca me maññasi kañkapattam” [kañkhapattam (syā. ka.)].
394. “Thitohamasmi sadhammesu rāja, na nāmagottam parivattayāmi; Corañca loke aṭhitam vadanti, āpāyikam nerayikam ito cutam.
395. “Sace tvam saddahasi [sacepi sahasi (sī. pī.)] rāja, sutam gaṇhāhi khattiya [khattiyam (syā.)]; Tena yaññam yajitvāna, evam saggam gamissasi”.
396. “Kismim nu raṭhe tava jātibhūmi [jātabhūmi (sī.)], atha kena atthena idhānupatto;

Akkhāhi me brāhmaṇa etamattham, kīmīchhasī demi tayajja patthitam”.

397. “Gāthā catasso dharanīmahissara, sugambhirathā varasāgarūpamā;
Taveva atthāya idhāgatosmi, suṇohi gāthā paramatthasamhitā”.
398. “Na ve rudanti matimanto sapaññā, bahussutā ye bahuṭṭhānacintino;
Dīpañhi etam paramam narānam, yam pañditā sokanudā bhavanti.
399. “Attānaṃ nātī udāhu [uda (sī. pī.)] puttadāram, dhaññām dhanam rajataṃ jātarūpam;
Kimeva tvam [kimo nu tvam (sī. pī.)] sutasomānutappe, korabyasetṭha vacanam suṇoma
tetam”.
400. “Nevāhamattānamanutthunāmi, na puttadāram na dhanam na rāṭṭham;
Satañca dhammo carito purāṇo, tam saṅkaram [saṅgaram (sī. syā. pī.) evamuparipi]
brāhmaṇassānutappe.
401. “Kato mayā saṅkaro brāhmaṇena, rāṭṭhe sake issariye ṛhitena;
Tam saṅkaram brāhmaṇasappadāya, saccānurakkhī punarāvajissam”.
402. “Nevāhametam abhisaddahāmi, sukhī naro maccumukhā pamutto;
Amittahattham punarāvajeyya, korabyasetṭha na hi maṇi upesi.
403. “Mutto tuvam porisādassa hatthā, gantvā sakam mandiram kāmakāmī;
Madhuram piyam jīvitam laddha rāja, kuto tuvam ehisi me sakāsam”.
404. “Matam vareyya parisuddhasilo, na jīvitam [na hi jīvitam (sī.)] garahito pāpadhammo;
Na hi tam naram tāyati [tāyate (sī. syā. pī. ka.)] duggatīhi, yassāpi hetu alikam bhaṇeyya.
405. “Sacepi vāto girimāvaheyya, cando ca sūriyo ca chamā pateyyum;
Sabbā ca najjo paṭisotam vajeyyum, na tvevaham rāja musā bhaṇeyyam.
406. [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati] “Nabham phaleyya udadhīpi susse, samvaṭṭaye
bhūtadharā vasundharā;
Siluccayo meru samūlamuppate, na tvevaham rāja musā bhaṇeyyam” [ayam gāthā sī. pī.
potthakesu na dissati].
407. “Asiñca sattiñca parāmasāmi, sapathampi te samma aham karomi;
Tayā pamutto anaṇo bhavitvā, saccānurakkhī punarāvajissam”.
408. “Yo te kato saṅkaro brāhmaṇena, rāṭṭhe sake issariye ṛhitena;
Tam saṅkaram brāhmaṇasappadāya, saccānurakkhī punarāvajassu”.
409. “Yo me kato saṅkaro brāhmaṇena, rāṭṭhe sake issariye ṛhitena;
Tam saṅkaram brāhmaṇasappadāya, saccānurakkhī punarāvajissam”.
410. “Mutto ca so porisādassa hatthā, gantvāna tam brāhmaṇam etadavoca;
Suṇoma [suṇomi (sī. syā.)] gāthāyo satārahāyo, yā me sutā assu hitāya brahme”.
411. “Sakideva sutasoma, sabbhi hoti [hotu (pī.)] samāgamo;
Sā nam saṅgati pāleti, nāsabbhi bahusaṅgamo.
412. “Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;

Satam saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo.

413. “Jīranti ve rājarathā sucittā, atho sarīrampi jaram upeti;
Satañca dhammo na jaram upeti, santo have sabbhi pavedayanti.
414. “Nabhañcam dūre pathavī ca dūre, pāram samuddassa tadāhu dūre;
Tato have dūrataram vadanti, satañca dhammo [dhammañ (sī. pī.)] asatañca rāja”.
415. “Sahassiyā [sahassiyō (sī. pī.)] imā gāthā, nahimā [na imā, (sī. pī.) nayimā (syā.)] gāthā satārahā;
Cattāri tvam sahassāni, khippam gañhāhi brāhmaṇa”.
416. “Āsītiyā nāvutiyā [asītiyā navutiyā (pī.)] ca gāthā, satārahā cāpi bhaveyya [bhavayyu (sī. syā. pī.)] gāthā;
Paccattameva sutasoma jānahi, sahassiyā nāma kā atthi [sahassiyō nāma idhatthi (sī.)] gāthā”.
417. “Icchāmi voham sutavuddhimattano, santoti mam [santo mamam (syā.), santo ca mañ (sī. pī. ka.)] sappurisā bhajeyyum;
Aham savantīhi mahodadhīva, na hi tāta tappāmi subhāsitena.
418. “Aggi yathā tiñakañtham dahanto, na tappatī sāgarova [sāgaro vā (sī. pī.)] nadīhi;
Evampi te paññitā rājaseñtha, sutvā na tappanti subhāsitena.
419. “Sakassa dāsassa yadā suñomi, gātham aham atthavatīm [gāthā aham atthavatī (sī. pī.)]
janinda;
Tameva sakkacca nisāmayāmi, na hi tāta dhammesu mamatti titti”.
420. “Idam te rañham sadhanañ sayoggam, sakāyuram sabbakāmūpapannañ;
Kim kāmahetu paribhāsasimam [bhāsase mañ (sī. syā. pī.)], gacchāmahañ porisādassa
ñatte” [porisādassa kante (sī. pī.), porisādassupante (ka.)].
421. “Attānurakkhāya bhavanti hete, hatthārohā rathikā pattikā ca;
Assāruhā [assārohā (syā. pī.)] ye ca dhanuggahāse, senam payuñjāma hanāma sattum”.
422. “Sudukkaram porisādo akāsi, jīvam gahetvāna avassajī mam;
Tam tādisam pubbakiccam saranto, dubbhe aham tassa kathañ janinda”.
423. “Vanditvā so pitaram mātarañca, anusāsetvā negamañca balañca;
Saccavādī saccānurakkhamāno, agamāsi so yattha porisādo”.
424. “Kato mayā sañkaro brāhmañena, rañthe sake issariye ṭhitena;
Tam sañkaranam brāhmañasappadāya, saccānurakkhī punarāgatosmi;
Yajassu yaññam khāda mam porisāda”.
425. “Na hāyate khāditam [khāditum (sī. syā. pī.)] mayham pacchā, citakā ayam tāva sadhūmikāva
[sadhuñmakā ca (syā.)];
Niddhūmake pacitam sādhupakkam, suñoma [suñomi (sī.), suñama (pī.)] gāthāyo satārahāyo”.
426. “Adhammiko tvam porisādakāsi [porisādamakāsi (ka.)], rañthā ca bhañtho udarassa hetu;
Dhammañcimā abhivadanti gāthā, dhammo ca adhammo ca kuhiñ sameti.
427. “Adhammikassa luddassa, niccam lohitapāñino;

Natthi saccam kuto dhammo, kim sutena karissasi”.

428. “Yo maṁsahetu migavam careyya, yo vā hane purisamattahetu; Ubhopi te pecca samā bhavanti, kasmā no [kasmā nu (ka.)] adhammikam brūsi maṁ tvam”.
429. “Pañca pañcanakhā bhakkhā, khattiyyena pajānatā; Abhakkham rāja bhakkhesi, tasmā adhammiko tuvam”.
430. “Mutto tuvam porisādassa hatthā, gantvā sakam mandiram kāmakāmī; Amitthattham punarāgatosi, na khattadhamme kusalosi rāja”.
431. “Ye khattadhamme kusalā bhavanti, pāyena te nerayikā bhavanti; Tasmā aham khattadhammaṁ pahāya, saccānurakkhī punarāgatosmi; Yajassu yaññam khāda mam porisāda”.
432. “Pāsādavasā pathavīgavassā, kāmitthiyō kāsikacandanañca; Sabbam tahiṁ labhasi [labbhati (pī.)] sāmitāya, saccena kim passasi ānisamsam”.
433. “Ye kecime atthi rasā pathabyā, saccam tesam sādhutaram rasānam; Sacce ṭhitā samaṇabrahmaṇā ca, taranti jātimaraṇassa pāram”.
434. “Mutto tuvam porisādassa hatthā, gantvā sakam mandiram kāmakāmī; Amitthattham punarāgatosi, na hi nūna te maraṇabhayaṁ janinda; Alīnacitto asi [ca’si (sī. syā. pī.)] saccavādī”.
435. “Katā me kalyāṇā anekarūpā, yaññā yiṭṭhā ye vipulā pasatthā; Visodhito paralokassa maggo, dhamme ṭhito ko maraṇassa bhāye.
436. “Katā me kalyāṇā anekarūpā, yaññā yiṭṭhā ye vipulā pasatthā; Anānutappam paralokam gamissam, yajassu yaññam ada [khāda (sī. syā. pī.)] maṁ porisāda.
437. “Pitā ca mātā ca upaṭṭhitā me, dhammena me issariyam pasattham; Visodhito paralokassa maggo, dhamme ṭhito ko maraṇassa bhāye.
438. “Pitā ca mātā ca upaṭṭhitā me, dhammena me issariyam pasattham; Anānutappam paralokam gamissam, yajassu yaññam ada mam porisāda.
439. “Ñātīsu mittesu katā me kārā [katūpakāro (syā. ka.)], dhammena me issariyam pasattham; Visodhito paralokassa maggo, dhamme ṭhito ko maraṇassa bhāye.
440. “Ñātīsum mittesu katā me kārā, dhammena me issariyam pasattham; Anānutappam paralokam gamissam, yajassu yaññam ada mam porisāda.
441. “Dinnam me dānam bahudhā bahūnam, santappitā samaṇabrahmaṇā ca; Visodhito paralokassa maggo, dhamme ṭhito ko maraṇassa bhāye.
442. “Dinnam me dānam bahudhā bahūnam, santappitā samaṇabrahmaṇā ca; Anānutappam paralokam gamissam, yajassu yaññam ada mam porisāda”.
443. “Visam pajānam puriso adeyya, āsīvisam jalitamuggatejam; Muddhāpi tassa viphaleyya [vipateyya (sī. pī.)] sattadhā, yo tādisam saccavādīm adeyya”.

- 444.** “Sutvā dhammam vijānanti, narā kalyāṇapāpakam; Api gāthā suṇitvāna, dhamme me ramate [ramatī (sī. pī.)] mano”.
- 445.** “Sakideva mahārāja [sutاسوما (sī. pī.)], sabbhi hoti samāgamo; Sā nam saṅgati pāleti, nāsabbhi bahusaṅgamo.
- 446.** “Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam; Satam saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo.
- 447.** “Jīranti ve rājarathā sucittā, atho sarīrampi jaram upeti; Satañca dhammo na jaram upeti, santo have sabbhi pavedayanti.
- 448.** “Nabhañcam dūre pathavī ca dūre, pāram samuddassa tadāhu dūre; Tato have dūrataram vadanti, satañca dhammo [dhammañ (sī. pī.)] asatañca rāja”.
- 449.** “Gāthā imā atthavatī subyañjanā, subhāsitā tuyha janinda sutvā; Ānandi vitto sumano patīto, cattāri te samma vare dadāmi”.
- 450.** “Yo nattano maraṇam bujjhasi tuvam [bujjhase tvam (sī. pī.), bujjhase tuvam (syā.)], hitāhitam vinipātañca saggam; Giddho rase duccarite niviñño, kiñ tvañ varam dassasi pāpadhamma.
- 451.** “Ahañca tam dehi varanti vajjam, tvañcāpi datvāna avākareyya; Sandiñthikam kalahamimam vivādam, ko pañđito jānamupabbajeyya”.
- 452.** “Na tam varam arahati jantu dātum, yan vāpi datvāna avākareyya; Varassu samma avikampamāno, pāñam cajitvānapi dassameva”.
- 453.** “Ariyassa ariyena sameti sakhyam [sakkhi (sī. syā. pī.)], paññassa paññāñavatā sameti; Passeyya tam vassasatam arogam [ārogyam (ka.)], etam varānam paññam varāmi”.
- 454.** “Ariyassa ariyena sameti sakhyam, paññassa paññāñavatā sameti; Passāsi mañ vassasatam arogam, etam varānam paññam dadāmi”.
- 455.** “Ye khattiyañce idha bhūmipalā, muddhābhisisittā katanāmadheyā; Na tādise bhūmipatī adesi, etam varānam dutiyam varāmi”.
- 456.** “Ye khattiyañce idha bhūmipalā, muddhābhisisittā katanāmadheyā; Na tādise bhūmipatī ademi, etam varānam dutiyam dadāmi”.
- 457.** “Parosatañ khattiya te gahitā, talāvutā assumukhā rudantā; Sake te rat̄he pañipādayāhi, etam varānam tatiyam varāmi”.
- 458.** “Parosatañ khattiya me gahitā, talāvutā assumukhā rudantā; Sake te rat̄he pañipādayāmi [sakena rat̄henā pañipādayāmi te (sī.)], etam varānam tatiyam dadāmi”.
- 459.** “Chiddam te rat̄ham byathitā [byathitam (sī.), byādhitam (pī.)] bhayā hi, puthū narā leñamanuppavīñhā; Manussamamṣam viramehi [viramāhi (syā.)] rāja, etam varānam catuttham varāmi”.
- 460.** “Addhā hi so bhakkho mama [mamam (sī. syā. pī.)] manāpo, etassa hetumhi [hetumpi (pī.)]

vanam paviṭṭho;
Soham kathaṁ etto upārameyyaṁ, aññam varānam catutthaṁ varassu”.

461. “Nam ve piyam meti janinda tādiso, attam niramkacca [niramkatvā (sī. syā. pī.)] piyāni sevati; Attāva seyyo paramā ca [paramāva (bahūsu) jā. 1.6.81 samsandetabbam] seyyo, labbhā piyā ocitatthena [ocitattena (ka.)] pacchā”.
462. “Piyam me mānusam māmsam, sutasoma vijānahi;
Namhi sakkā [namhi sakko (sī. pī.)] nivāretum, aññam [aññam tuvam (sī. syā. pī.)] varam samma varassu”.
463. “Yo ve piyam meti piyānurakkhī [piyānukañkhī (sī. pī.)], attam niramkacca piyāni sevati; Sonḍova pitvā visamissapānam [pitvana visassa thālam (sī. pī.), pitvā visamissathālam (syā. ka.)], teneva so hoti dukkhī parattha.
464. “Yo cīdha sañkhāya piyāni hitvā, kicchenapi sevati ariyadhamme [ariyadhammaṁ (sī. pī.)]; Dukkhitova pitvāna yathosadhāni, teneva so hoti sukhī parattha”.
465. “Ohāyaham pitaram mātarañca, manāpiye kāmaguṇe ca [kāmaguṇepi (syā. ka.)] pañca;
Etassa hetumhi vanam paviṭṭho, tam te varam kinti maham dadāmi”.
466. “Na pañditā diguṇamāhu vākyam, saccappaṭiññāva bhavanti santo;
Varassu samma iti mam avoca, iccabravī tvaṁ na hi te sameti”.
467. “Apuññalābhām ayasam akittim, pāpam bahum duccaritam kilesam;
Manussamamṣassa kate [bhavo (syā. ka.)] upāgā, tam te varam kinti maham dadeyyam.
468. “Nam tam varam arahati jantu dātum, yaṁ vāpi datvāna avākareyya;
Varassu samma avikampamāno, pāṇam cajitvānapi dassameva”.
469. “Pāṇam cajanti santo nāpi dhammaṁ, saccappaṭiññāva bhavanti santo;
Datvā varam khippamavākarohi, etena sampajja surājasetṭha.
470. “Caje dhanam [dhanam caje (sī.)] aṅgavarassa hetu [yo pana aṅgahetu (sī. pī.)], aṅgam caje jīvitam rakkhamāno;
Aṅgam dhanam jīvitañcāpi sabbam, caje naro dhammadanussaranto”.
471. “Yasmā hi dhammaṁ puriso vijaññā, ye cassa kañkham vinayanti santo;
Tam hissa dīpañca parāyañañca, na tena mittim jirayetha [jarayetha (sī. pī.)] pañño.
472. “Addhā hi so bhakkho mama manāpo, etassa hetumhi vanam paviṭṭho;
Sace ca mam yācasi etamatthanam, etampi te samma varam dadāmi.
473. “Satthā ca me hosi sakhā ca mesi, vacanampi te samma ahaṁ akāsiṁ;
Tuvampi [tvampi (syā. ka.)] me samma karohi vākyam, ubhopi gantvāna pamocayāma”.
474. “Satthā ca te homi sakhā ca tyamhi, vacanampi me samma tuvam akāsi;
Ahampi te samma karomi vākyam, ubhopi gantvāna pamocayāma”.
475. “Kammāsapādenam viheṭhitattha [viheṭhitamhā (syā. ka.)], talāvutā assumukhā rudantā;
Na jātu dubbhetha imassa rañño, saccappaṭiññam me paṭisūṇātha”.

- 476.** “Kammāsapādena viheṭhitamhā, talāvutā assumukhā rudantā;
Na jātu dubbhema imassa rañño, saccappaṭiññam te paṭissuṇāma”.
- 477.** “Yathā pitā vā atha vāpi mātā, anukampakā atthakāmā pajānaṁ;
Evameva vo [evameva (sī.), evampi vo (syā.)] hotu ayañca rājā, tumhe ca vo hotha yatheva puttā”.
- 478.** “Yathā pitā vā atha vāpi mātā, anukampakā atthakāmā pajānaṁ;
Evameva no hotu [evampi no (syā.)] ayañca rājā, mayampi hessāma yatheva [tatheva (pī.)] puttā”.
- 479.** “Catuppadaṁ sakuṇañcāpi maṁsaṁ, sūdehi randhaṁ sukataṁ suniṭṭhitam;
Sudhaṁva indo paribhuñjiyāna, hitvā katheko ramasī araññe.
- 480.** “Tā khattiyā vallivilākamajjhā, alaṅkatā samparivārayitvā;
Indamva devesu pamodayimṣu, hitvā katheko ramasī araññe.
- 481.** “Tambūpadhāne bahugoṇakamhi, subhamhi [sucimhi (sī. pī.)] sabbassayanamhi saṅge
[saññate (sī. pī.), laṅgate (syā.)];
Seyyassa [sayanassa (sī. syā. pī. ka.)] majhamhi sukham sayitvā, hitvā katheko ramasī araññe.
- 482.** “Pāṇissaram kumbhathūṇam nisīthe, athopi ve nippurisampi tūriyam;
Bahum sugītañca suvāditañca, hitvā katheko ramasī araññe.
- 483.** “Uyyānasampannaṁ pahūtamālyam, migājinūpetapuram [migācirūpetapuram (sī. pī.)]
surammam;
Hayehi nāgehi rathehupetam, hitvā katheko ramasī araññe”.
- 484.** “Kālapakkhe yathā cando, hāyateva suve suve;
Kālapakkhūpamo rāja, asataṁ hoti samāgamo.
- 485.** “Yathāham [yathā (sī.)] rasakamāgamma, sūdam kāpurisādhamam [sūdakam purisādhamam
(sī. pī.)];
Akāsim pāpakam kammam, yena gacchāmi duggatim.
- 486.** “Sukkapakkhe yathā cando, vadḍhateva suve suve;
Sukkapakkhūpamo rāja, satam hoti samāgamo.
- 487.** “Yathāham tuvamāgamma, sutasoma vijānahi;
Kāhāmi kusalaṁ kammaṁ, yena gacchāmi suggatiṁ.
- 488.** “Thale yathā vāri janinda vuṭṭham [vuṭṭham (sī. pī.)], anaddhaneyyam na ciraṭṭhitikam;
Evampi hoti asataṁ samāgamo, anaddhaneyyo udakaṁ thaleva.
- 489.** “Sare yathā vāri janinda vuṭṭham, ciraṭṭhitikam naravīrasetṭha [naraviriyasetṭha (sī. pī.)];
Evampi ve [evampi me (syā.), evampi ce (pī. ka.)] hoti satam samāgamo, ciraṭṭhitiko
[ciraṭṭhitikaṁ (ka.)] udakaṁ sareva.
- 490.** “Abyāyiko hoti satam samāgamo, yāvampi tiṭṭheyya tatheva hoti;
Khippañhi veti asataṁ samāgamo, tasmā satam dhammo asabbhi ārakā”.
- 491.** “Na so rājā yo [rājā na so yo (ka.)] ajeyyam jināti, na so sakhā yo sakhāram jināti;

Na sā bhariyā yā patino na vibheti, na te puttā [puttā na te (ka.)] ye na bharanti jin̄ṇam.

492. “Na sā sabhā yattha na santi santo, na te santo [santo na te (ka.)] ye na bhaṇanti dhammam; Rāgañca dosañca pahāya moham, dhammañ bhaṇṭāva bhavanti santo.
493. “Nābhāsamānam jānanti, missam bālehi paṇḍitam; Bhāsamānañca jānanti, desentam amatam padam.
494. “Bhāsaye jotaye dhammam, pagganhe isinam dhajam; Subhāsitaddhajā isayo, dhammo hi isinam dhajo”ti.

Mahāsutasomajātakam pañcamam.

Asītinipātam niṭhitam.

Tassuddānam –

Sumukho pana haṁsavaro ca mahā, sudhabhojaniko ca paro pavaro;
Sakuṇāladijādhipativhayano, sutasomavaruttamasavhayanoti.

22. Mahānipāto

538. Mūgapakkhajātakam (1)

1. “Mā paṇḍiccayam [paṇḍitiyam (sī.), paṇḍicciyam (pī.)] vibhāvaya, bālamato bhava sabbapāṇinam; Sabbo tam janō ocināyatū, evam tava attho bhavissati”.
2. “Karomi te tam vacanam, yam mam bhaṇasi devate; Atthakāmāsi me amma, hitakāmāsi devate”.
3. “Kim nu santaramānova, kāsum khaṇasi sārathi; Puttho me samma akkhāhi, kim kāsuyā karissasi”.
4. “Rañño mūgo ca pakkho ca, putto jāto acetaso; Somhi raññā samajjhīṭho, puttam me nikhaṇam vane”.
5. “Na badhiro na mūgosmi, na pakkho na ca vīkalo [napi paṅgulo (sī. pī.), na ca piṅgalo (syā.)]; Adhammañ sārathi kayirā, mam ce tvam nikhaṇam vane”.
6. “Ūrū bāhum [bāhū (sī. ka.)] ca me passa, bhāsitañca suṇohi me; Adhammañ sārathi kayirā, mam ce tvam nikhaṇam vane”.
7. “Devatā nusi gandhabbo, adu [ādu (sī.), ādū (syā.)] sakko purindado; Ko vā tvam kassa vā putto, katham jānemu tam mayam”.
8. “Namhi devo na gandhabbo, nāpi sakko purindado; Kāsirañño aham putto, yam kāsuyā nikhaññasi [nighaññasi (sī. pī.), nikhañchasi (?)]”.
9. “Tassa rañño aham putto, yam tvam sammūpajīvasti [samupajīvasti (sī. pī.)]; Adhammañ sārathi kayirā, mam ce tvam nikhaṇam vane.

10. “Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Na tassa sākham bhañjeyya, mittadubbho [mittadūbho (sī. pī.)] hi pāpako.
11. “Yathā rukkho tathā rājā, yathā sākhā tathā aham;
Yathā chāyūpago poso, evam tvamasi sārathi;
Adhammam sārathi kayirā, mam ce tvam nikhanam vane.
12. “Pahūtabhakkho [bahuttabhakkho (ka.)] bhavati, vippavuṭṭho [vippavuttho (sī. pī.),
vippamutto (ka.)] sakam [sakā (sī. pī.)] gharā;
Bahū nam upajīvanti, yo mittānam na dubbhati.
13. “Yam Yam janapadam yāti, nigame rājadhāniyo;
Sabbattha pūjito hoti, yo mittānam na dubbhati.
14. “Nāssa corā pasāhanti [pasahanti (sī. syā. pī.)], nātimaññanti khattiyā [nātimaññeti khattiyo
(sī. syā. pī.)];
Sabbe amitte tarati, yo mittānam na dubbhati.
15. “Akkuddho sagharam eti, sabhāyam [sabhāya (sī. syā. pī.)] paṭinandito;
Ñātīnam uttamo hoti, yo mittānam na dubbhati.
16. “Sakkatvā sakkato hoti, garu hoti sagāravo [garuko hoti gāravo (ka.)];
Vaṇṇakittibhato hoti, yo mittānam na dubbhati.
17. “Pūjako labhate pūjam, vandako paṭivandanaṁ;
Yaso kittiñca pappoti, yo mittānam na dubbhati.
18. “Aggi yathā pajjalati, devatāva virocati;
Siriyā ajahito hoti, yo mittānam na dubbhati.
19. “Gāvo tassa pajāyanti, khette vuttam virūhati;
Vuttānam phalamasnāti, yo mittānam na dubbhati.
20. “Darito pabbatāto vā, rukkhato patito naro;
Cuto patiṭṭham labhati, yo mittānam na dubbhati.
21. “Virūḍhamūlasantānam, nigrodhamiva māluto;
Amittā nappasāhanti, yo mittānam na dubbhati”.
22. “Ehi tam paṭinessāmi, rājaputta sakam gharam;
Rajjam kārehi bhaddante, kiṁ araññe karissasi”.
23. “Alam me tena rajjena, ñātakehi [ñātakena (syā. ka.)] dhanena vā;
Yam me adhammacariyāya, rajjam labbhetha sārathi”.
24. “Puṇṇapattam mam lābhehi [palābhehi (sī. pī.)], rājaputta ito gato;
Pitā mātā ca me dajjum, rājaputta tayī gate.
25. “Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Tepi attamanā dajjum, rājaputta tayī gate.
26. “Hatthārohā [hatthārūhā (sī. pī.) evamuparipi] anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;

Tepi attamanā dajjum [tepi dajjum patītāme (sī. pī.)], rājaputta tayī gate.

27. “Bahudhaññā jānapadā [bahū jānapadā caññe (sī.), bahū janapadā caññe (pī.)], negamā ca samāgatā;
Upāyanāni me dajjum, rājaputta tayī gate”.
28. “Pitu mātu caham catto, raṭṭhassa nigamassa ca;
Atho sabbakumārānam, natthi mayham sakam gharanam.
29. “Anuññāto aham matyā, sañcatto pitarā maham;
Ekoraññe pabbajito, na kāme abhipatthaye.
30. “Api ataramānānam, phalāsāva samijjhati;
Vipakkabrahmacariyosmi, evam jānāhi sārathi.
31. “Api ataramānānam, sammadattho vipaccati;
Vipakkabrahmacariyosmi, nikkhanto akutobhayo”.
32. “Evam vaggukatho santo, visatthavacano casi [ca so (syā. ka.)];
Kasmā pitu ca mātucca, santike na bhanī tadā”.
33. “Nāham asandhitā [asatthitā (sī.)] pakkho, na badhiro asotatā;
Nāham ajivhatā mūgo, mā mañ mūgamadhārayi [mūgo adhārayi (sī.)].
34. “Purimam sarāmaham jātim, yattha rajjamakārayim;
Kārayitvā tahim rajjam, pāpattham nirayam bhusam.
35. “Vīsatiñceva vassāni, tahim rajjamakārayim;
Asītivassasahassāni, nirayamhi apaccisam [apaccasim (syā.), apaccayim (pī.)].
36. “Tassa rajjassahaññā bhīto, mā mañ rajjābhiseucayum [rajjebhiseucayum (syā. ka.)];
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhanim tadā.
37. “Ucchañge mam nisādetvā, pitā atthānusāsatī;
Ekañ hanatha bandhatha, ekañ khārāpaticchakam [kharāpaticchakam (syā.),
kharāpaticchakam (ka.)];
Ekañ sūlasmiñ uppetha [appetha (sī.), ubbētha (syā.), accetha (pī.)], iccassa manusāsatī.
38. “Tāyāham [tassāham (sī. pī.)] pharusam sutvā, vācāyo samudīritā;
Amūgo mūgavaññena, apakkho pakkhasammato;
Sake muttakarīsasmiñ, acchāham samparipluto.
39. “Kasirañca parittañca, tañca dukkhena samyutam;
Komañ [ko tam (sī. pī.)] jīvitamāgamma, veram kayirātha kenaci.
40. “Paññāya ca alābhena, dhammassa ca adassanā;
Komañ [ko tam (sī. pī.)] jīvitamāgamma, veram kayirātha kenaci.
41. “Api ataramānānam, phalāsāva samijjhati;
Vipakkabrahmacariyosmi, evam jānāhi sārathi.
42. “Api ataramānānam, sammadattho vipaccati;

Vipakkabrahmacariyosmi, nikkhanto akutobhayo”.

43. “Ahampi pabbajissāmi, rājaputta tavantike;
Avhāyassu [avhayassu (sī. pī.)] mañ bhaddante, pabbajjā mama ruccati”.
44. “Ratham niyyādayitvāna, anañño ehi sārathi;
Ananassa hi pabbajjā, etam isīhi vaṇṇitam”.
45. “Yadeva tyāham vacanam, akaram bhaddamatthu te;
Tadeva me tvam vacanam, yācito kattumarahasi.
46. “Idheva tāva acchassu, yāva rājānamānaye;
Appeva te pitā disvā, patīto sumano siyā”.
47. “Karomi tetam vacanam, yam mam bhañasi sārathi;
Ahampi daññukāmosmi, pitaram me idhāgataṁ.
48. “Ehi samma nivattassu, kusalam vajjāsi ñātinañam;
Mātarām pitaram mayham, vutto vajjāsi vandanam”.
49. Tassa pāde gahetvāna, katvā ca nam padakkhiñam;
Sārathi rathamāruhya, rājadvāram upāgami.
50. “Suññam mātā ratham disvā, ekam sārathimāgatam;
Assupuññehi nettehi, rodantī nam udikkhati.
51. “Ayam so sārathi eti, nihantvā mama atrajam;
Nihato nūna me putto, pathabyā bhūmivadḍhano.
52. “Amittā nūna nandanti, patītā nūna verino;
Āgatam sārathim disvā, nihantvā mama atrajam.
53. “Suññam mātā ratham disvā, ekam sārathimāgatam;
Assupuññehi nettehi, rodantī paripucchi nam [rodantī paripucchatī (sī. pī.), rodantī nam paripucchatī (syā.)].
54. “Kinnu mūgo kiñ nu pakkho, kinnu so vilapī tada;
Nihaññamāno bhūmiyā, tam me akkhāhi sārathi.
55. “Katham hatthehi pādehi, mūgapakkho vivajjai;
Nihaññamāno bhūmiyā, tam me akkhāhi pucchito”.
56. “Akkheyam [akkhissam (sī. pī.)] te ahām ayye, dajjāsi abhayañ mama;
Yam me sutam vā diññham vā, rājaputtassa santike”.
57. “Abhayañ samma te dammi, abhīto bhañā sārathi;
Yam te sutam vā diññham vā, rājaputtassa santike”.
58. “Na so mūgo na so pakkho, visaññavacano ca so;
Rajjassa kira so bhīto, akarā [akarī (sī. pī.)] ālaye bahū.
59. “Purimam sarati so jātiñ, yattha rajjamakārayi;

Kārayitvā tahim̄ rajjam̄, pāpattha nirayam̄ bhusam̄.

60. “Viśatiñceva vassāni, tahim̄ rajjamakārayi;
Asītivassasahassāni, nirayamhi apacci so.
61. “Tassa rājjassa so bhīto, mā mam̄ rājjābhiseccayum;
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhañī tadā.
62. “Āngapaccaṅgasampanno, ārohapariṇāhavā;
Visañṭhavacano pañño, magge saggassa tiñṭhati.
63. “Sace tvam̄ dañṭhukāmāsi, rājaputtam̄ [rājaputti (sī.)] tavaṭrajam̄;
Ehi tam̄ pāpayissāmi, yattha sammati temiyo”.
64. “Yojayantu rathe asse, kaccham̄ nāgāna [nāgāni (syā. ka.)] bandhatha;
Udīrayantu sañkhapañavā, vādantu [vādantu (sī.), nadantu (syā. ka.), vadatam̄ (pī.)]
ekapokkharā.
65. “Vādantu [nadantu (sī. syā. pī.)] bherī sannaddhā, vaggū vādantu dundubhī;
Negamā ca mam̄ anventu, gaccham̄ puttānivedako [nivādako (syā. ka.)].
66. “Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Khippam̄ yānāni yojentu, gaccham̄ puttānivedako [nivādako (syā. ka.)].
67. “Hatthārohā anīkañṭhā, rathikā pattikārakā;
Khippam̄ yānāni yojentu, gaccham̄ puttānivedako [nivādako (syā. ka.)].
68. “Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
Khippam̄ yānāni yojentu, gaccham̄ puttānivedako” [nivādako (syā. ka.)].
69. “Asse ca sārathī yutte, sindhave sīghavāhane;
Rājadvāram̄ upāgacchum̄, yuttā deva ime hayā”.
70. “Thūlā javena hāyanti, kisā hāyanti thāmunā;
Kise thūle vivajjetvā, saṃsañṭhā yojitā hayā”.
71. “Tato rājā taramāno, yuttamāruhya sandanam̄;
Itthāgāram̄ ajjhabhāsi [abhāsatha (ka.)], sabbāva anuyātha mam̄.
72. “Vālabījanimuñhiṣam̄, khaggam̄ chattañca pañḍaram̄;
Upādhi rāthamāruhya [upādirāthamāruhya (sī.), upādhī rāthamāruhya (syā.)], suvaññehi
alañkatā.
73. “Tato sa [ca (sī. syā. pī.)] rājā pāyāsi, purakkhatvāna sārathiṁ;
Khippameva upāgacchi, yattha sammati temiyo.
74. “Tañca disvāna āyantam̄, jalantamiva tejasā;
Khattasaṅghaparibyūlhām̄ [paribbūlhām̄ (sī.)], temiyo etadabravi”.
75. “Kacci nu tāta kusalam̄, kacci tāta anāmayam̄;
Sabbā ca [kaccinnu (sī. pī.)] rājakaññāyo, arogā mayha mātarō”.

76. “Kusalañceva meutta, athoutta anāmayam;
Sabbā ca rājakaññāyo, arogā tuyha mātaro”.
77. “Kacci amajjapo [kaccissa'majjapo (sī. pī.)] tāta, kacci te suramappiyam;
Kacci sacce ca dhamme ca, dāne te ramate mano”.
78. “Amajjapo ahamutta, atho me suramappiyam;
Atho sacce ca dhamme ca, dāne me ramate mano”.
79. “Kacci arogam yoggam te, kacci vahati vāhanam;
Kacci te byādhayo natthi, sarīrassupatāpanā”.
80. “Atho arogam yoggam me, atho vahati vāhanam;
Atho me byādhayo natthi, sarīrassupatāpanā” [sarīrassupatāpiyā (syā. ka.)].
81. “Kacci antā ca te phītā, majjhe ca bahalā tava;
Koṭṭhāgārañca kosañca, kacci te paṭisanthataṁ” [paṭisanṭhitam (syā. ka.)].
82. “Atho antā ca me phītā, majjhe ca bahalā mama;
Koṭṭhāgārañca kosañca, sabbaṁ me paṭisanthataṁ”.
83. “Svāgatam te mahārāja, atho te adurāgatam;
Patiṭṭhapantu [patiṭṭhapantu (sī. syā. pī.)] pallaṅkam, yattha rājā nisakkati”.
84. “Idheva te nisīdassu [nisinnassa (sī. syā. pī.), nisinnassu (ka.)], niyate paññasanthare;
Etto udakamādāya, pāde pakkhālayassu [pakkhālayantu (sī.), pakkhālayanti (pī.)] te”.
85. “Idampi pañnakam mayham, randham rāja aloṇakam;
Paribhuñja mahārāja, pāhuno mesidhāgato” [āgato (sī. syā.)].
86. “Na cāham [na vāham (ka.)] pañnam bhuñjāmi, na hetam mayha bhojanam;
Sālinam odanam bhuñje, sucim mamṣūpasecanam”.
87. “Accherakam maṁ paṭibhāti, ekakampi rahogatam;
Edisam bhuñjamānānam, kena vaṇṇo pasīdati”.
88. “Eko rāja nipajjāmi, niyate paññasanthare;
Tāya me ekaseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
89. “Na ca nettiṁsabandhā [nettisabaddhā (sī. pī.)] me, rājarakkhā upaṭṭhitā;
Tāya me sukhaseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
90. “Atītam nānusocāmi, nappajappāmināgatam [nappajappāma'nāgatam (sī. syā. pī.)];
Paccuppannena yāpemi, tena vaṇṇo pasīdati.
91. “Anāgatappajappāya, atītassānusocanā;
Etena bālā sussanti, naļova harito”.
92. “Hatthānīkam rathānīkam, asse pattī ca vammino;
Nivesanāni rammāni, ahamutta dadāmi te.
93. “Itthāgārampi te dammi, sabbālaṅkārabhūsitaṁ;

Tāutta paṭipajjassu [tāsu putte paṭipajja (ka.)], tvam no rājā bhavissasi.

94. “Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturitthiyo [caturitthiyo (sī. pī.)];
Kāme tam ramayissanti, kiṁ araññe karissasi.
95. “Paṭirājūhi te kaññā, ānayissam̄ alaṅkatā;
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
96. “Yuvā ca daharo cāsi [cāpi (syā. ka.)], paṭhamuppattiko [paṭhamuppattito (sī. pī.)] susu;
Rajjam kārehi bhaddante, kiṁ araññe karissasi”.
97. “Yuvā care brahmacariyam̄, brahmacārī yuvā siyā;
Daharassa hi pabbajā, etam̄ isīhi vaṇṇitam̄.
98. “Yuvā care brahmacariyam̄, brahmacārī yuvā siyā;
Brahmacariyam̄ carissāmi, nāham rajjena matthiko.
99. “Passāmi voham̄ daharam̄, amma tāta vadantaram̄ [vadām̄ naraṁ (sī.)];
Kicchāladdham̄ piyam̄ puttam̄, appatvāva jaram̄ mataṁ.
100. “Passāmi voham̄ daharim̄, kumārim̄ cārudassanim̄;
Navavamsakalīramva, paluggam̄ jīvitakkhayam̄ [jīvitakkhave (sī. pī.)].
101. “Daharāpi hi miyyanti, narā ca atha nāriyo;
Tattha ko vissase poso, daharomhīti jīvite.
102. “Yassa ratyā vivasāne, āyu appataram̄ siyā;
Appodakeva macchānam̄, kiṁ nu komārakam̄ [komārataṁ (ka.)] tahim̄.
103. “Niccamabbhāhato loko, niccañca parivārito;
Amoghāsu vajantīsu, kiṁ maṁ rajjebhisiñcasi” [rajjena siñcasi (sī. pī.)].
104. “Kena mabbhāhato loko, kena ca parivārito;
Kāyo amoghā gacchanti, tam̄ me akkhāhi pucchito”.
105. “Maccunābbhāhato loko, jarāya parivārito;
Ratyo amoghā gacchanti, evam̄ jānāhi khattiya.
106. “Yathāpi tante vitate [vitante (syā. ka.)], yan̄ yadevūpaviyyati [yan̄ yan̄ devūpaviyyati (sī. pī.)];
Appakam̄ hoti vetabbam̄, evam̄ maccāna jīvitam̄.
107. “Yathā vārivaho pūro, gaccham̄ nupanivattati [na parivattati (syā.), nuparivattati (ka.)];
Evam̄yū manussānam̄, gaccham̄ nupanivattati.
108. “Yathā vārivaho pūro, vahe rukkhepakūlaje;
Evam̄ jarāmarañena, vuyhante sabbapāṇino”.
109. “Hatthānīkaṁ rathānīkaṁ, asse pattī ca vammino;
Nivesanāni rammāni, aham̄putta dadāmi te.
110. “Itthāgārampi te dammi, sabbālaṅkārabhūsitam̄;

Tāutta paṭipajjassu, tvam no rājā bhavissasi.

111. “Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturitthiyo;
Kāme tam ramayissanti, kiṁ araññe karissasi.
112. “Paṭirājūhi te kaññā, ānayissam alaṅkatā;
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
113. “Yuvā ca daharo cāsi, paṭhamuppattiko susu;
Rajjam kārehi bhaddante, kiṁ araññe karissasi.
114. “Koṭṭhāgārañca kosañca, vāhanāni balāni ca;
Nivesanāni rammāni, ahamputta dadāmi te.
115. “Gomanḍalaparibyūlho, dāsisaṅghapurakkhato;
Rajjam kārehi bhaddante, kiṁ araññe karissasi”.
116. “Kiṁ dhanena yam khīyetha [kiṁ dhanena yam jīyetha (sī.), kiṁ maṁ dhanena kīyetha (syā. ka.)], kiṁ bhariyāya marissati;
Kiṁ yobbanena jiṇñena [ciṇñena (sī. pī.), vaṇñena (ka.)], yam jarāyābhībhuyyati [yam jarā abhīhessati (sī. pī.)].
117. “Tattha kā nandi kā khiḍdā, kā rati kā dhanesanā;
Kiṁ me puttehi dārehi, rāja muttosmi bandhanā.
118. “Yoham [soham (sī. pī.)] evam pajānāmi, maccu me nappamajjati;
Antakenādhīpannassa, kā ratī kā dhanesanā.
119. “Phalānamiva pakkānam, niccam patanato bhayam;
Evaṁ jātāna maccānam, niccam maraṇato bhayam.
120. “Sāyameke na dissanti, pāto diṭṭhā bahū janā;
Pāto eke na dissanti, sāyam diṭṭhā bahū janā.
121. “Ajjeva kiccam ātappam, ko jaññā maraṇam suve;
Na hi no saṅkaram [saṅgaram (sī. pī.) ma. ni. 3.272] tena, mahāsenena maccunā.
122. “Corā dhanassa pattenti, rājamuttosmi bandhanā;
Ehi rāja nivattassu, nāhaṁ rajjena matthiko”ti.

Mūgapakkhajātakam paṭhamam.

539. Mahājanakajātakam (2)

123. “Koyam majjhe samuddasmiṁ, apassam tīramāyuhe;
Kaṁ [kiṁ (syā. ka.)] tvam atthavasam ūnatvā, evam vāyamase bhusam”.
124. “Nisamma vattam lokassa, vāyāmassa ca devate;
Tasmā majjhe samuddasmiṁ, apassam tīramāyuhe”.
125. “Gambhīre appameyyasmiṁ, tīram yassa na dissati;
Mogho te purisavāyāmo, appatvāva marissasi”.

126. “Anaño ñātinam hoti, devānam pitunañca [pituno ca (sī. pī.)] so; Karam purisakiccāni, na ca pacchānutappati”.
127. “Apāraṇeyyam yam kammañ, aphalañ kilamathuddayam; Tattha ko vāyamenattho, maccu yassābhinippatam” [yassābhinippatañ (syā.)].
128. “Apāraṇeyyamaccantam, yo viditvāna devate; Na rakkhe attano pāñam, jaññā so yadi hāpaye.
129. “Adhippāyaphalañ eke, asmiñ lokasmi devate; Payojayanti kammāni, tāni ijjhanti vā na vā.
130. “Sandiṭṭhikam kammaphalañ, nanu passasi devate; Sannā aññe tarāmahañ, tañca passāmi santike.
131. “So aham vāyamissāmi, yathāsatti yathābalam; Gacchañ pāram samuddassa, kassam [kāsam (sī. pī.)] purisakāriyam”.
132. “Yo tvam evam gate oghe, appameyye mahānnavē; Dhammavāyāmasampanno, kammunā nāvasīdasi; So tvam tattheva gacchāhi, yatha te nirato mano”.
133. “Āśīsetheva [āsimsetheva (sī. syā. pī.)] puriso, na nibbindeyya pañđito; Passāmi voham attānam, yathā icchim tathā ahu.
134. “Āśīsetheva puriso, na nibbindeyya pañđito; Passāmi voham attānam, udakā thalamubbhatañ.
135. “Vāyametheva puriso, na nibbindeyya pañđito; Passāmi voham attānam, yathā icchim tathā ahu.
136. “Vāyametheva puriso, na nibbindeyya pañđito; Passāmi voham attānam, udakā thalamubbhatañ.
137. “Dukkhūpanītopi naro sapañño, āsam na chindeyya sukhāgamāya; Bahū hi phassā ahitā hitā ca, avitakkitā maccumupabbajanti [maccumuppajjanti (syā.)].
138. “Acintitampi bhavati, cintitampi vinassati; Na hi cintāmayā bhogā, itthiyā purisassa vā”.
139. “Aporāñam [apurāñam (sī. pī.)] vata bho rājā, sabbabhummo disampati; Nājja nacce [na ca nacce (ka.)] nisāmeti, na gīte kurute mano.
140. “Na mige [mage (ka.)] napi uyyāne, napi hañse udikkhati; Mūgova tuñhimāsīno, na atthamanusāsatī”.
141. “Sukhakāmā rahosīlā, vadhabandhā upāratā [upārutā (syā. ka.)]; Kassa [kesam (sī. pī.)] nu ajja ārāme, daharā vuddhā ca acchare.
142. “Atikkantavanathā dhiñā, namo tesam mahesinam; Ye ussukamhi lokamhi, viharanti manussukā.

143. “Te chetvā maccuno jālam, tataṁ [tantam (sī. syā. pī.), tam tam (ka.)] māyāvino daļam; Chinnālayattā [santālayantā (syā. ka.)] gacchanti, ko tesam gatimāpaye” [nesam gati pāpaye (ka.)].
144. “Kadāhaṁ mithilam [midhilaṁ (ka.)] phītam, vibhattam bhāgaso mitam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu [kadāssu (sī. pī.), kadāsu (syā.)] bhavissati.
145. “Kadāhaṁ mithilam phītam, visālam sabbatopabham; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
146. “Kadāhaṁ mithilam phītam, bahupākāratoraṇam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
147. “Kadāhaṁ mithilam phītam, daļhamatālakoṭhakam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
148. “Kadāhaṁ mithilam phītam, suvibhattam mahāpatham; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
149. “Kadāhaṁ mithilam phītam, suvibhantarāpaṇam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
150. “Kadāhaṁ mithilam phītam, gavassarathapīlitaṁ; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
151. “Kadāhaṁ mithilam phītam, ārāmavanamāliniṁ; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
152. “Kadāhaṁ mithilam phītam, uyyānavanamāliniṁ; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
153. “Kadāhaṁ mithilam phītam, pāśādavanamāliniṁ; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
154. “Kadāhaṁ mithilam phītam, tipuram rājabandhuniṁ; Māpitam somanassena, vedehena yasassinā; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
155. “Kadāhaṁ vedehe phīte, nicite dhammarakkhite; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
156. “Kadāhaṁ vedehe phīte, ajeyye dhammarakkhite; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
157. “Kadāhaṁ antepuram [kadā antepuram (sī. pī.)] rammam, vibhattam bhāgaso mitam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
158. “Kadāhaṁ antepuram rammam, sudhāmattikalepanam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
159. “Kadāhaṁ antepuram rammam, sucigandham manoramam; Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.

- 160.** “Kadāhaṁ kūṭagāre ca, vibhatte bhāgaso mite;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 161.** “Kadāhaṁ kūṭagāre ca, sudhāmattikalepane;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 162.** “Kadāhaṁ kūṭagāre ca, sucigandhe manorame;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 163.** “Kadāhaṁ kūṭagāre ca, litte candanaphosite;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 164.** “Kadāhaṁ soṇṇapallāṅke [suvaṇṇapallāṅke (sī. syā. pī.)], gonake cittasanthatē;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 165.** [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati] “Kadāhaṁ maṇipallāṅke, gonake cittasanthatē;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati].
- 166.** “Kadāhaṁ kappāsakoseyyam, khomakoṭumbarāni ca;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 167.** “Kadāhaṁ pokkharaṇī rammā, cakkavākupakūjītā [cakkavākūpakūjītā (sī. pī.)];
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 168.** “Kadāhaṁ hatthigumbe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
- 169.** “Ārūlhe gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 170.** “Kadāhaṁ assagumbe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Ājānīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
- 171.** “Ārūlhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 172.** “Kadāhaṁ rathaseniyo, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
- 173.** “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 174.** “Kadāhaṁ sovaṇṇarathe, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
- 175.** “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 176.** “Kadāhaṁ sajjhurathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.

177. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
178. “Kadāhaṁ assarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
179. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
180. “Kadāhaṁ oṭharathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
181. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
182. “Kadāhaṁ gonarathē ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
183. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
184. “Kadāhaṁ ajarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
185. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
186. “Kadāhaṁ meṇḍarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
187. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
188. “Kadāhaṁ migarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje;
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārabhūsite.
189. “Ārūlhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
190. “Kadāhaṁ hathārohe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Nīlavammadhare sūre, tomaraṅkusapāṇine [pāṇino (syā. ka.)];
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
191. “Kadāhaṁ assārohe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Nīlavammadhare sūre, illiyācāpadlhārine [dhārino (syā. ka.)];
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
192. “Kadāhaṁ rathārohe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpīne [kalāpīno (syā. ka.)];
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
193. [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati] “Kadāhaṁ dhanuggahe ca, sabbālaṅkārabhūsite;

Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpine;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati [ayaṁ gāthā sī. pī. potthakesu na dissati].

194. “Kadāham rājaputte ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Citravammadhare sūre, kañcanāveḍadhārine;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
195. “Kadāham ariyagaṇe ca, vatavante [vatthavante (sī. syā. pī.)] alaṅkate;
Haricandalanalittaṅge, kāsikuttamadhārine;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
196. [ayaṁ gāthā sī. pī. potthakesu na dissati] “Kadāham amaccagaṇe ca, sabbālaṅkārabhūsite;
Pītavammadhare sūre, purato gacchamāline [gacchamālino (syā. ka.)];
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati [ayaṁ gāthā sī. pī. potthakesu na dissati].
197. “Kadāham [kadā (sī. pī.)] sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
198. “Kadāham [kadā (sī. pī.)] sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
199. “Kadāham [kadā (sī. pī.)] sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
200. “Kadāham [kadā (sī. pī.)] satapalam kamsam, sovaṇṇam satarājikam;
Pahāya pabbajissāmi, tam kudāssu bhavissati.
201. “Kadāssu maṇi hatthigumbā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
202. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
203. “Kadāssu maṇi assagumbā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Ājāṇīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
204. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
205. “Kadāssu maṇi rathasenī, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
206. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
207. “Kadāssu maṇi soṇṇarathā [sovaṇṇarathā (pī. ka.)], sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
208. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
209. “Kadāssu maṇi sajjhurathā, sannaddhā ussitaddhajā;

Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.

210. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
211. “Kadāssu maṇi assarathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
212. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
213. “Kadāssu maṇi oṭṭharathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
214. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
215. “Kadāssu maṇi goṇarathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
216. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
217. “Kadāssu maṇi ajarathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
218. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
219. “Kadāssu maṇi meṇḍarathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
220. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
221. “Kadāssu maṇi migarathā, sannaddhā ussitaddhajā;
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
222. “Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
223. “Kadāssu maṇi hatthārohā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Nīlavammadharā sūrā, tomaraṅkusapāṇino;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
224. “Kadāssu maṇi assārohā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Nīlavammadharā sūrā, illiyācāpadhārino;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
225. “Kadāssu maṇi rathārohā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino;
Yantam maṇi nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.

- 226.** “Kadāssu maṁ dhanuggahā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 227.** “Kadāssu maṁ rājaputtā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Citravammadharā sūrā, kañcanāveḍadhārino;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 228.** “Kadāssu maṁ ariyagaṇā, vatavantā alaṅkatā;
Haricandalalittāṅgā, kāsikuttamadhārino;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 229.** “Kadāssu maṁ amaccagaṇā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Pītavammadharā sūrā, purato gacchamālino [gacchamālinī (syā. ka.)];
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 230.** “Kadāssu maṁ sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 231.** “Kadāssu maṁ sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 232.** “Kadāssu maṁ sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī;
Yantam maṁ nānuyissanti, tam kudāssu bhavissati.
- 233.** “Kadāhaṁ pattam gahetvāna, muṇḍo saṅghāṭipāruto;
Piṇḍikāya carissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 234.** “Kadāhaṁ paṁsukūlānam, ujjhitānam [ujjhīṭhānam (ka.)] mahāpathe;
Saṅghāṭīm dhārayissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 235.** “Kadāhaṁ sattāhasammeghe [sattāhaṁ meghe (sī. syā.)], ovaṭṭho allacīvaro;
Piṇḍikāya carissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 236.** “Kadāhaṁ sabbattha gantvā [sabbahāṁ ṭhānam (sī.), sabbañham gantvā (syā.), sabbāham ṭhānam (pī.), sabbaṭṭhānam (ka.)], rukkhā rukkham vanā vanam;
Anapekkho gamissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 237.** “Kadāhaṁ giriduggesu, pahīnabhayabheravo;
Adutyo gamissāmi [viharissāmi (sī. pī.)], tam kudāssu bhavissati.
- 238.** “Kadāhaṁ vīṇam varujjako [vīṇarujjako (syā.), vīṇam virujjako (ka.)], sattatantīm manoramam;
Cittam ujuṁ karissāmi, tam kudāssu bhavissati.
- 239.** “Kadāhaṁ rathakārova, parikantam upāhanam;
Kāmasaññojane checcham [chetvā (ka.)], ye dibbe ye ca mānuse”.
- 240.** “Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
- 241.** “Tā ca sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā;

Bāhā paggayha pakkandū, kasmā no vijahissasi.

242. “Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāñinī;
Bāhā paggayha pakkandū, kasmā no vijahissasi.
243. “Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālañkārabhūsitā;
Hitvā sampaddavī [sampaddayī (sī.)] rājā, pabbajjāya purakkhato.
244. “Tā ca sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā;
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato.
245. “Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāñinī;
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato”.
246. “Hitvā satapalañ kamṣam, sovaññam satarājikam;
Aggahī mattikam pattam, tam dutiyābhiseccanam”.
247. “Bhesmā [vesmā (sī.), bhiṁsā (pī.), bhīsā (ka.)] aggisamā jālā, kosā ḥayhanti bhāgaso;
Rajatam jātarūpañca, muttā veluriyā bahū.
248. “Mañayo sañkhamuttā ca, vatthikam haricandanañ;
Ajinam dañḍabhañḍañca, loham kālāyasam bahū;
Ehi rāja nivattassu, mā tetam vinasa dhanam” [vinassā dhanam (syā. ka.)].
249. “Susukham vata jīvāma, yesam no natthi kiñcanam;
Mithilāya dayhamānāya, na me kiñci adayhatha”.
250. “Aṭaviyo samuppannā, raṭṭham viddhañsayanti tam;
Ehi rāja nivattassu, mā raṭṭham vinasa idam”.
251. “Susukham vata jīvāma, yesam no natthi kiñcanam;
Raṭṭhe vilumpamānamhi, na [mā (ka.)] me kiñci ahīratha.
252. “Susukham vata jīvāma, yesam no natthi kiñcanam;
Pītibhakkhā bhavissāma, devā ābhassarā yathā”.
253. “Kimheso mahato ghoso, kā nu gāmeva kīliyā [gāme kililiyā (sī.)];
Samāṇa teva [samaṇaññeva (sī. pī.), samaṇatveva (syā.)] pucchāma, kattheso abhisāto jano”.
254. “Mamañ ohāya gacchantam, ettheso abhisāto jano;
Sīmātikkamanam yantam, munimonassa pattiyā;
Missam nandīhi gacchantam, kim jānanamanupucchasi”.
255. “Māssu tiñño amaññittha [amaññittho (sī. syā. pī.)], sarīram dhārayam imam;
Atīrañeyya yamidam [atīrañeyyamidam kammañ (sī. syā. pī.)], bahū hi paripanthayo”.
256. “Ko nu me paripanthassa, mamañ evañvihārino;
Yo neva diñthe nādiñthe, kāmānamabhipathaye”.
257. “Niddā tandī vijambhitā, aratī bhattasammado;
Āvasanti sarīraṭṭhā, bahū hi paripanthayo”.

- 258.** “Kalyāṇam vata maṇi bhavam, brāhmaṇa manusāsati [manusāsasi (sī.)];
Brāhmaṇa teva [brāhmaṇaññeva (sī.)] pucchāmi, ko nu tvamasi mārisa”.
- 259.** “Nārado iti me nāmaṇi [nāmena (syā. ka.)], kassapo iti maṇi vidū;
Bhoto sakāsamāgacchim, sādhu sabbhi samāgamo.
- 260.** “Tassa te sabbo ānando, vihāro upavattatu;
Yaṇi ūnaṇi [yadūnaṇi (sī. syā. pī.)] tam paripūrehi, khantiyā upasamena ca.
- 261.** “Pasāraya sannatañca, unnatañca pasāraya [pahāraya (syā. pī. ka.)];
Kammaṇi vijjañca dhammañca, sakkatvāna paribbaja”.
- 262.** “Bahū hatthī ca asse ca, nagare janapadāni ca;
Hitvā janaka pabbajito, kapāle [kapalle (sī. pī.)] ratimajjhagā.
- 263.** “Kacci nu te jānapadā, mittāmaccā ca ñātakā;
Dubbhimakaṇsu janaka, kasmā te tam aruccatha”.
- 264.** “Na migājina jātucche [jātucca (sī. pī.)], ahaṇi kañci kudācanam;
Adhammena jine ñātiṇi, na cāpi ñātayo mamaṇi.
- 265.** “Disvāna lokavattantam, khajjantam kaddamīkatam;
Haññare bajjhare cettha, yattha sanno [satto (sī.)] puthujjano;
Etāham upamam katvā, bhikkhakosmi migājina”.
- 266.** “Ko nu te bhagavā sathā, kassetam vacanam suci;
Na hi kappam vā vijjam vā, paccakkhāya rathesabha;
Samaṇam āhu vattantam, yathā dukkhassatikkamo”.
- 267.** “Na migājina jātucche, ahaṇi kañci kudācanam;
Samaṇam brāhmaṇam vāpi, sakkatvā anupāvisim”.
- 268.** “Mahatā cānubhāvena, gacchanto siriyā jalā;
- Gīyamānesu gītesu, vajjamānesu vaggusu.
- 269.** “Tūriyatālañghutthe [turiyatālitasañghutthe (sī. pī.)], sammatālasamāhite;
Sa migājina maddakkhiṇi, phalim [phalam (sī. pī. ka.)] ambam tirocchadam;
Haññamānam [tujjamānam (sī.), tudamānam (syā.), taddamānam (pī.), hatamānam (ka.)]
manussehi, phalakāmehi jantubhi.
- 270.** “So khoham tam sirim hitvā, orohitvā migājina;
Mūlam ambassupāgacchim, phalino nipphalassa ca.
- 271.** “Phalim [phalam (sī. pī. ka.)] ambam hataṁ disvā, viddhamstam vinañikatam;
Athekaṁ [athetam (sī. pī.)] itaram ambam, nīlobhāsam manoramam.
- 272.** “Evameva nūnamhepi [nūna amhe (sī. pī.)], issare bahukanṭake;
Amittā no vadhisanti, yathā ambo phalī hato.
- 273.** “Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate;
Dhanamhi dhanino hanti, aniketamasanthavam;

Phalī ambo aphalo ca, te satthāro ubho mama”.

274. “Sabbo janō pabyādhito, rājā pabbajito iti;
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
275. “Assāsayitvā janataṁ, ṭhāpayitvā paṭicchadam;Puttam rajje ṭhāpetvāna, atha pacchā pabbajissasi”.
276. “Cattā mayā jānapadā, mittāmaccā ca nātakā;
Santi puttā videhānam, dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano;
Te rajjam kārayissanti, mithilāyam pajāpati”.
277. “Ehi tam anusikkhāmi, yan vākyam mama ruccati;
Rajjam tuvam kārayasi [kārayantī (sī. syā. pī.)], pāpam duccaritaṁ bahum;
Kāyena vācā manasā, yena gacchasi [kañchisi (sī. pī.)] duggatim.
278. “Paradinnakena paraniṭṭhitena, piṇḍena yāpehi sa dhīradhammo”.
279. “Yopi catutthe bhattakāle na bhuñje, ajuṭṭhamārīva [ajaddhumārīva (sī.), ajjhūṭṭhamārīva
(syā.), ajaddhumārīva (pī.) majjhimanikāye, aṅguttaranikāye ca passitabbam] khudāya miyye;
Na tveva piṇḍam luṭitam anariyam, kulaputtarūpo sappuriso na seve;
Tayidam na sādhu tayidam na sutṭhu, sunakhucchiṭṭhakam janaka bhuñjase tuvam”.
280. “Na cāpi me sīvali so abhakkho, yan hoti cattam gihino sunassa vā;
Ye keci bhogā idha dhammadaddhā, sabbo so bhakkho anavayoti [anavajjoti (sī. pī.)] vutto”.
281. “Kumārike upaseniye, niccam niggalamaṇḍite;
Kasmā te eko bhujo janati, eko te na janatī bhujo”.
282. “Imasmim me samaṇa hatthe, paṭimukkā dunīvarā [dunīdhurā (sī. pī.)];
Saṅghātā [saṅghaṭṭā (syā. ka.)] jāyate saddo, dutiyasseva sā gati.
283. “Imasmim me samaṇa hatthe, paṭimukko ekanīvaro [ekanīdhuro (sī. pī.)];
So adutyo na janati, munibhūtova tiṭṭhati.
284. “Vivādappatto [vivādamatto (pī.)] dutiyo, keneko vivadissati;
Tassa te saggakāmassa, ekattamuparocatam”.
285. “Suṇāsi sīvali kathā [gāthā (sī. syā. pī.)], kumāriyā paveditā;
Pesiyā [pessiyā (sī. pī.)] maṁ garahittho, dutiyasseva sā gati.
286. “Ayam dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvihi;
Tesam tvam ekam gaṇhāhi, ahamekaṁ punāparam.
287. “Māvaca [neva (sī. pī.), mā ca (syā. ka.)] maṁ tvam pati meti, nāham [māham (sī. pī.)]
bhariyāti vā puna”;
“Imameva kathayantā, thūṇam nagarupāgamum.
288. “Koṭṭhake usukārassa, bhattakāle upaṭṭhite;
Tatrā ca so usukāro, (ekam daṇḍam ujuṁ kataṁ;) [() natthi bahūsu]
Ekañca cakkhum niggayha, jimhamekena pekkhati”.
289. “Evam no sādhu passasi, usukāra suṇohi me;

Yadekam cakkhum niggayha, jimhamekena pekkhasi”.

290. “Dvīhi samāna cakkhūhi, visālam viya khāyati;
Asampatvā paramam [param (sī. pī.)] liṅgam, nujubhāvāya kappati.
291. “Ekañca cakkhum niggayha, jimhamekena pekkhato;
Sampatvā paramam liṅgam, ujubhāvāya kappati.
292. “Vivādappatto [vivādamatto (pī.)] dutiyo, keneko vivadissati;
Tassa te saggakāmassa, ekattamuparocatam”.
293. “Sunāsi sīvali kathā [gāthā (sī. syā. pī.)], usukārena veditā;
Pesiyā mam garahittho, dutiyasseva sā gati.
294. “Ayam dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvihi;
Tesam tvam ekam gaṇhāhi, ahamekam punāparam.
295. “Māvaca mam tvam pati meti, nāham bhariyāti vā puna”;
“Muñjāvesikā pavālhā, ekā vihara sīvalī”ti.

Mahājanakajātakam dutiyam.

540. Suvaṇṇasāmajātakam (3)

296. “Ko nu mam usunā vijjhi, pamattam udahārakam [hārikam (syā.), hāriyam (ka.)];
Khattiyo brāhmaṇo vesso, ko mam viddhā niliyasi.
297. “Na me mamsāni khajjāni, cammenattho na vijjati;
Atha kena nu vanṇena, viddheyam mam amanñatha.
298. “Ko vā tvam kassa vā putto, kathaṁ jānemu tam mayam;
Puṭṭho me samma akkhāhi, kiṁ mam viddhā niliyasi”.
299. “Rājāhamasmi kāsīnam, pīliyakkhoti mam vidū;
Lobhā ratṭham pahitvāna, migamesam carāmaham.
300. “Issatthe casmi kusalo, daṭṭhadhammoti vissuto;
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanam.
301. “Ko vā tvam kassa vā putto [tvam ca kassa vā puttosi (sī. pī.)], kathaṁ jānemu tam mayam;
Pituno attano cāpi, nāmagottam pavedaya”.
302. “Nesādaputto bhaddante, sāmo iti maṁ nītayo;
Āmantayimṣu jīvantam, svajjevāham gato [svajjevaṅgato (syā.), svajjevaṅgate (ka.)] saye.
303. “Viddhosmi puthusallena, savisena yathā migo;
Sakamhi lohite rāja, passa semi paripluto.
304. “Paṭīvāmagataṁ [paṭidhamma gataṁ (sī. pī.)] sallam, passa dhimhāmi [vihāmhi (sī. pī.)]
lohitam;
Āturo tyānupucchāmi, kiṁ mam viddhā niliyasi.

- 305.** “Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate;
Atha kena nu vaññena, viddheyyaṁ mam̄ amaññatha”.
- 306.** “Migo upaṭṭhito āsi, āgato usupātanaṁ;
Taṁ disvā ubbijī sāma, tena kodho mamāvisi”.
- 307.** “Yato sarāmi attānaṁ, yato pattrosmi viññutam;
Na maṁ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
- 308.** “Yato nidhim parihařiṁ, yato pattrosmi yobbanam;
Na maṁ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
- 309.** “Bhīrū kimpurisā rāja, pabbate gandhamādane;
Sammodamānā gacchāma, pabbatāni vanāni ca.
- 310.** (“Na maṁ migā uttasanti, araññe sāpadānipi;) [() natthi sī. syā. pī. potthakesu]
Atha kena nu vaññena, utrāsanti migā mamaṁ” [utrāse so migo mamaṁ (sī. pī.)].
- 311.** “Na tam tasa [na taddasā (sī. pī.)] migo sāma, kiṁ tāham alikam bhaṇe;
Kodhalobhābhībhūtāham, usum te tam avassajim [avissajim (syā.)].
- 312.** “Kuto nu sāma āgamma, kassa vā pahito tuvam;
Udahāro nadīm gaccha, āgato migasammataṁ”.
- 313.** “Andhā mātāpitā mayham, te bharāmi brahāvane;
Tesaham udakāhāro, āgato migasammataṁ.
- 314.** “Atthi nesam usāmattam, atha sāhassa jīvitam;
Udakassa alābhena, maññe andhā marissare.
- 315.** “Na me idam tathā dukkham, labbhā hi pumunā idam;
Yañca ammam na passāmi, tam me dukkhataram ito.
- 316.** “Na me idam tathā dukkham, labbhā hi pumunā idam;
Yañca tātam na passāmi, tam me dukkhataram ito.
- 317.** “Sā nūna kapañā ammā, cirarattāya rucchatī [ruccati (ka.)];
Aḍḍharatteva ratte vā, nadīva avasucchatī [avasussati (syā.)].
- 318.** “So nūna kapaño tāto, cirarattāya rucchatī [ruccati (ka.)];
Aḍḍharatteva ratte vā, nadīva avasucchatī [avasussati (syā.)].
- 319.** “Uṭṭhanapādacariyāya [pāricariyāya (sī. pī.)], pādasambāhanassa ca;
Sāma tāta vilapantā, hiñḍissanti brahāvane.
- 320.** “Idampi dutiyam sallam, kampeti hadayam mamaṁ;
Yañca andhe na passāmi, maññe hissāmi [yañca hessāmi (sī. pī.), tam mem hissāmi (ka.)]
jīvitam”.
- 321.** “Mā bālham paridevesi, sāma kalyāṇadassana;
Aham kammakaro hutvā, bharissam te brahāvane.

- 322.** “Issatthe casmi kusalo, daļhadhammoti vissuto;
Ahaṇṭ kammakaro hutvā, bharissam̄ te brahāvane.
- 323.** “Migānaṇam [magānaṇam (ka.)] vighāsamanesam̄, vanamūlaphalāni ca;
Ahaṇṭ kammakaro hutvā, bharissam̄ te brahāvane.
- 324.** “Katamaṇ tam vanam sāma, yattha mātāpitā tava;
Ahaṇṭ te tathā bharissam̄, yathā te abharī tuvam̄”.
- 325.** “Ayam ekapadī rāja, yoyam ussīsake mama;
Ito gantvā aḍḍhakosam̄, tattha nesam̄ agārakam̄;
Yattha mātāpitā mayham̄, te bharassu ito gato.
- 326.** “Namo te kāsirājatthu, namo te kāsivaḍḍhana;
Andhā mātāpitā mayham̄, te bharassu brahāvane.
- 327.** “Afñjaliṁ te pagganlhāmi, kāsirāja namatthu te;
Mātaram̄ pitaram̄ mayham̄, vutto vajjāsi vandanam̄”.
- 328.** “Idam̄ vatvāna so sāmo, yuvā kalyāṇadassano;
Mucchito visavegena, visaññī samapajjhatha.
- 329.** “Sa rājā paridevesi, bahum̄ kāruññasañhitam̄;
Ajarāmaroham̄ āsiṁ, ajjetam̄ ñāmi [ajjahaññāmi (ka.)] no pure;
Sāmam̄ kālañkataṁ disvā, natthi maccussa nāgamo.
- 330.** “Yassu mam̄ paṭimanteti, savisena samappito;
Svajjevam̄ gate kāle, na kiñci mabhibhāsatī.
- 331.** “Nirayaṇ nūna gacchāmi, ettha me natthi saṃsayo;
Tadā hi pakataṁ pāpam̄, cirarattāya kibbisam̄.
- 332.** “Bhavanti tassa vattāro, gāme kibbisakārako;
Araññe nimmanussamhi, ko mam̄ vattumarahati.
- 333.** “Sārayanti hi kammāni, gāme saṃgaccha māṇavā;
Araññe nimmanussamhi, ko nu mam̄ sārayissati”.
- 334.** “Sā devatā antarahitā, pabbate gandhamādane;
Raññova anukampāya, imā gāthā abhāsatha.
- 335.** “Āguṇ kira mahārāja, akari [akarā (sī.)] kamma dukkaṭam̄;
Adūsakā pitāputtā, tayo ekūsunā hatā.
- 336.** “Ehi tam̄ anusikkhāmi, yathā te sugatī siyā;
Dhammenandhe vane posa, maññeham̄ sugatī tayā.
- 337.** “Sa rājā paridevitvā, bahum̄ kāruññasañhitam̄;
Udakakumbhamādāya, pakkāmi dakkhiṇāmukho.
- 338.** “Kassa nu eso padasaddo, manussasseva āgato;
Neso sāmassa nigghoso, ko nu tvamasi mārisa.

- 339.** “Santañhi sāmo vajati, santam pādāni neyati [uttahi (sī.)];
Neso sāmassa nigghoso, ko nu tvamasi mārisa”.
- 340.** “Rājāhamasmi kāsīnam, pīliyakkhoti mām vidū;
Lobhā raṭṭham pahitvāna, migamesam carāmaham.
- 341.** “Issatthe casmi kusalo, daļhadhammoti vissuto;
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanam”.
- 342.** “Svāgataṁ te mahārāja, atho te adurāgataṁ;
Issarosi anuppatto, yan idhatthi pavedaya.
- 343.** “Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo;
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam.
- 344.** “Idampi pānīyam sītam, ābhataṁ girigabbharā;
Tato piva mahārāja, sace tvam abhikāñkhasi”.
- 345.** “Nālam andhā vane datthum, ko nu vo phalamāhari;
Anandhassevayam sammā, nivāpo mayha khāyati”.
- 346.** “Daharo yuvā nātibrahā, sāmo kalyāṇadassano;
Dīghassa kesā asitā, atho sūnagga [sonagga (ka.)] vellitā.
- 347.** “So have phalamāharityā, ito ādāya [ādā (sī. pī.)] kamañḍaluṁ;
Nadim gato udahāro, maññe na dūramāgato”.
- 348.** “Aham tam avadhiṁ sāmaṁ, yo tuyhaṁ paricārako;
Yam kumāraṁ pavedetha, sāmaṁ kalyāṇadassanaṁ.
- 349.** “Dīghassa kesā asitā, atho sūnaggavellitā;
Tesu lohitalittesu, seti sāmo mayā hato”.
- 350.** “Kena dukūlamantesi, hato sāmoti vādinā;
Hato sāmoti sutvāna, hadayam me pavedhati.
- 351.** “Assatthasseva taruṇam, pavālaṁ māluteritam;
Hato sāmoti sutvāna, hadayam me pavedhati”.
- 352.** “Pārike kāsirājāyam, so sāmaṁ migasammate;
Kodhasā usunā vijhi, tassa mā pāpamicchimhā”.
- 353.** “Kicchā laddho piyoutto, yo andhe abharī vane;
Tam ekaputtam ghātimhi, katham cittam na kopaye”.
- 354.** “Kicchā laddho piyoutto, yo andhe abharī vane;
Tam ekaputtam ghātimhi, akkodham āhu pañditā”.
- 355.** “Mā bālham paridevetha, hato sāmoti vādinā;
Aham kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
- 356.** “Issatthe casmi kusalo, daļhadhammoti vissuto;

Ahaṁ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.

357. “Migānam vighāsamanesam, vanamūlaphalāni ca;
Ahaṁ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane”.
358. “Nesa dhammo mahārāja, netam amhesu kappati;
Rājā tvamasi amhākam, pāde vandāma te mayam”.
359. “Dhammadam nesāda bhaṇatha, katā apacitī tayā;
Pitā tvamasi [tvamahi (?)] amhākam, mātā tvamasi pārike”.
360. “Namo te kāsirājatthu, namo te kāsivaḍḍhana;
Añjaliṁ te paggaṇhāma, yāva sāmānupāpaya.
361. “Tassa pāde samajjantā [pavaṭṭantā (pī.)], mukhañca bhujadassanam;
Saṃsumbhamānā attānam, kālamāgamyāmase”.
362. “Brahā vālamigākiṇṇam, ākāsantaṇva dissati;
Yattha sāmo hato seti, candova patito chamā.
363. “Brahā vālamigākiṇṇam, ākāsantaṇva dissati;
Yattha sāmo hato seti, sūriyova patito chamā.
364. “Brahā vālamigākiṇṇam, ākāsantaṇva dissati;
Yattha sāmo hato seti, pamsunā patikuntito [kuṇṭhito (sī. syā. pī.) evamuparipi].
365. “Brahā vālamigākiṇṇam, ākāsantaṇva dissati;
Yattha sāmo hato seti, idheva vasathassame”.
366. “Yadi tattha sahassāni, satāni niyutāni [nahutāni (sī. syā. pī.)] ca;
Nevamhākam bhayaṁ koci, vane vālesu vijjati”.
367. “Tato andhānamādāya, kāsirājā brahāvane;
Hatthe gahetvā pakkāmi, yattha sāmo hato ahu.
368. “Disvāna patitaṁ sāmaṁ, puttakam paṇsukunthitam;
Apaviddham brahāraññe, candaṇva patitaṁ chamā.
369. “Disvāna patitaṁ sāmaṁ, puttakam paṇsukunthitam;
Apaviddham brahāraññe, sūriyamva patitaṁ chamā.
370. “Disvāna patitaṁ sāmaṁ, puttakam paṇsukunthitam;
Apaviddham brahāraññe, kalūnam [karuṇam (sī. pī.)] paridevayum.
371. “Disvāna patitaṁ sāmaṁ, puttakam paṇsukunthitam;
Bāhā paggayha pakkandum, adhammo kira bho iti.
372. “Bālham kho tvam pamattosi, sāma kalyāṇadassana;
Yo ajjevam [svajjevam (ka.) evamuparipi] gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
373. “Bālham kho tvam padittosi, sāma kalyāṇadassana;
Yo ajjevam gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.

- 374.** “Bālham̄ kho tvam̄ pakuddhosī, sāma kalyāṇadassana;
Yo ajjevam̄ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
- 375.** “Bālham̄ kho tvam̄ pasuttosī, sāma kalyāṇadassana;
Yo ajjevam̄ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
- 376.** “Bālham̄ kho tvam̄ vimanosi, sāma kalyāṇadassana;
Yo ajjevam̄ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
- 377.** “Jaṭam̄ valinam̄ paṃsugatam̄ [paṅkahataṃ (sī. pī.)], ko dāni saṇṭhapessati [saṇṭhapessati (sī. syā. pī.)];
Sāmo ayam̄ kālaṅkato, andhānam̄ paricārako.
- 378.** “Ko me sammajjamādāya [ce sammajjanādāya (sī.), no sammajjanādāya (syā.), me sammajjanādāya (pī.)], sammajjissati assamam̄;
Sāmo ayam̄ kālaṅkato, andhānam̄ paricārako.
- 379.** “Ko dāni nhāpayissati, sītenuṇhodakena ca;
Sāmo ayam̄ kālaṅkato, andhānam̄ paricārako.
- 380.** “Ko dāni bhojayissati, vanamūlaphalāni ca;
Sāmo ayam̄ kālaṅkato, andhānam̄ paricārako”.
- 381.** “Disvāna patitam̄ sāmaṇ, puttakam̄ paṃsukunthitam̄;
Aṭṭitā puttasokena, mātā saccam̄ abhāsatha.
- 382.** “Yena saccenayam̄ sāmo, dhammadārī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 383.** “Yena saccenayam̄ sāmo, brahmacārī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 384.** “Yena saccenayam̄ sāmo, saccavādī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 385.** “Yena saccenayam̄ sāmo, mātāpetibharo [mātāpetibharo (syā.), mātāpittibharo (ka.)] ahu;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 386.** “Yena saccenayam̄ sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 387.** “Yena saccenayam̄ sāmo, pāṇā piyatara mama;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.
- 388.** “Yam̄ kiñcithi kataṇ puññam̄, mayhañceva pitucca te;
Sabbena tena kusalena, visam̄ sāmassa haññatu”.
- 389.** “Disvāna patitam̄ sāmaṇ, puttakam̄ paṃsukunthitam̄;
Aṭṭito puttasokena, pitā saccam̄ abhāsatha.
- 390.** “Yena saccenayam̄ sāmo, dhammadārī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam̄ sāmassa haññatu.

- 391.** “Yena saccenayam sāmo, brahmacārī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 392.** “Yena saccenayam sāmo, saccavādī pure ahu;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 393.** “Yena saccenayam sāmo, mātāpettibharo ahu;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 394.** “Yena saccenayam sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 395.** “Yena saccenayam sāmo, pāṇā piyataro mama;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 396.** “Yam kiñcithi [kiñcatthi (sī. pī.)] kataṁ puññam, mayhañceva mātucca te;
Sabbena tena kusalena, visam sāmassa haññatu.
- 397.** “Sā devatā antarahitā, pabbate gandhamādane;
Sāmassa anukampāya, imaṁ saccam abhāsatha.
- 398.** “Pabbatyāham gandhamādane, cirarattanivāsinī [ciram rattam nivāsinī (syā.)];
Na me piyataro koci, añño sāmena [sāmā na (sī. pī.)] vijjati;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu.
- 399.** “Sabbe vanā gandhamayā, pabbate gandhamādane;
Etena saccavajjena, visam sāmassa haññatu”.
- 400.** Tesam lālappamānānam, bahuṁ kāruññasañhitam;
Khippam sāmo samuṭṭhāsi, yuvā kalyāṇadassano.
- 401.** “Sāmohamasmi bhaddam vo [bhaddante (ka.)], sotthināmhi samuṭṭhito;
Mā bālham paridevetha, mañjunābhivadetha maṇam”.
- 402.** “Svāgataṁ te mahārāja, atho te adurāgataṁ;
Issarosi anuppatto, yan idhatthi pavedaya.
- 403.** “Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo;
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam.
- 404.** “Atthi me pāniyam sītaṁ, ābhataṁ girigabbharā;
Tato piva mahārāja, sace tvam abhikāñkhasi”.
- 405.** “Sammuyhāmi pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā;
Petam tam sāmamaddakkhim, ko nu tvam sāma jīvasi”.
- 406.** “Api jīvam mahārāja, purisam gālhavedanam;
Upanītamanasāñkappam, jīvantam maññate matam.
- 407.** “Api jīvam mahārāja, purisam gālhavedanam;
Tam nirodhagataṁ santam, jīvantam maññate mataṁ.

- 408.** “Yo mātaram pitaram vā, macco dhammena posati;
Devāpi nam tikicchanti, mātāpettibharam naram.
- 409.** “Yo mātaram pitaram vā, macco dhammena posati;
Idheva nam pasamsanti, pecca sagge pamodati”.
- 410.** “Esa bhiyyo pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā;
Saranam tam sāma gacchāmi [saranam sāma gacchāmi (syā. ka.)], tvañca me saranam bhava”.
- 411.** “Dhammam cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 412.** “Dhammam cara mahārāja, puttadāresu khattiya;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 413.** “Dhammam cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 414.** “Dhammam cara mahārāja, vāhanesu balesu ca;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 415.** “Dhammam cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 416.** “Dhammam cara mahārāja, raṭhesu janapadesu ca;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 417.** “Dhammam cara mahārāja, samaṇabrahmaṇesu ca;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 418.** “Dhammam cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 419.** “Dhammam cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho;
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
- 420.** “Dhammam cara mahārāja, saindā devā sabrahmakā;
Suciṇṇena divam pattā, mā dhammam rāja pāmodo”ti.

Suvaṇṇasāmajātakam [sāmajātakam (sī. pī.)] tatiyam.

541. Nimijātakam (4)

- 421.** “Accheram vata lokasmim, uppajjanti vicakkhaṇā;
Yadā ahu nimirājā, paṇḍito kusalathiko.
- 422.** “Rājā sabbavidehānam, adā dānam arindamo;
Tassa tam dadato dānam, saṅkappo udapajjatha;
Dānam vā brahmacariyam vā, katamam su mahapphalam.
- 423.** Tassa saṅkappamaññāya, maghavā devakuñjaro;
Sahassanetto pāturahu, vaṇṇena vihanaṇam [nihanam (sī. pī.), vihatam (syā. ka.)] tamam.

- 424.** Salomahaṭṭho manujindo, vāsavam̄ avacā nimi;
“Devatā nusi gandhabbo, adu sakko purindado.
- 425.** “Na ca me tādiso vaṇṇo, diṭṭho vā yadi vā suto;
[natthi sī. pī. potthakesu] Ācikkha me tvam̄ bhaddante, katham̄ jānemu taṁ mayam̄” [natthi sī. pī. potthakesu].
- 426.** Salomahaṭṭham̄ ñatvāna, vāsavo avacā nimim̄;
“Sakkohamasmi devindo, āgatosmi tavantike;
Alomahaṭṭho manujinda, puccha pañhaṁ yamicchasi”.
- 427.** So ca tena katokāso, vāsavam̄ avacā nimi;
“Pucchāmi tam mahārāja [mahābāhu (sī. pī.), devarāja (ka.)], sabbabhūtānamissara;
Dānam̄ vā brahmacariyam̄ vā, katamam̄ su mahapphalam̄”.
- 428.** So puṭṭho naradevena, vāsavo avacā nimim̄;
“Vipākam̄ brahmacariyassa, jānam̄ akkhāsijānato.
- 429.** “Hīnena brahmacariyena, khattiye upapajjati;
Majjhimena ca devattam̄, uttamena visujjhati.
- 430.** “Na hete sulabhā kāyā, yācayogena kenaci;
Ye kāye upapajjanti, anāgārā tapassino.
- 431.** “Dudīpo [dutipo (ka.)] sāgaro selo, mujakindo [mucalindo (sī. syā. pī.), mujakinto (ka.)]
bhagīraso;
Usindaro [usīnaro (sī. pī.)] kassapo ca [atṭhako ca (sī. pī.), atthako ca (syā.)], asako ca
puthujjano.
- 432.** “Ete caññe ca rājāno, khattiyaṁ brāhmaṇā bahū;
Puthuyaññam̄ yajitvāna, petattam̄ [petam̄ te (sī. pī.)] nātivattisum̄.
- 433.** “Atha yīme [addhā ime (sī. pī.), addhāyime (syā.)] avattim̄su, anāgārā tapassino;
Sattisayo yāmahanu, somayāmo [somayāgo (sī. syā. pī.)] manojavo.
- 434.** “Samuddo māgho bharato ca, isi kālapurakkhato [kālikarikkhiyo (sī. pī.)];
Āngīraso kassapo ca, kisavaccho akatti [akitti (sī. pī.), akanti (syā.)] ca.
- 435.** “Uttarena nadī sīdā, gambhīrā duratikkamā;
Naḷaggivāññā jotanti, sadā kañcanapabbatā.
- 436.** “Parūḍhakacchā tagarā, rūḍhakacchā vanā nagā;
Tatrāsum̄ dasasahassā, porāṇā isayo pure.
- 437.** “Ahām seṭṭhosmi dānena, samyamena damena ca;
Anuttaram̄ vataṁ katvā, pakiracārī samāhite.
- 438.** “Jātimantam̄ ajaccañca, ahām ujugatam̄ naram̄;
Ativelam̄ namassissam̄, kammabandhū hi māṇavā [mātiyā (sī. pī.)].
- 439.** “Sabbe vaṇṇā adhammaṭṭhā, patanti nirayaṁ adho;
Sabbe vaṇṇā visujjhanti, caritvā dhammaduttamam̄”.

- 440.** Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Vedehamanusāsitvā, saggakāyam apakkami.
- 441.** “Imam bhonto nisāmetha, yāvantettha samāgatā;
Dhammadikānam manussānam, vaṇṇam uccāvacanam bahum.
- 442.** “Yathā ayam nimirājā, paṇḍito kusalatthiko;
Rājā sabbavidehānam, adā dānam arindamo.
- 443.** “Tassa tam dadato dānam, saṅkappo udapajjatha;
Dānam vā brahmacariyam vā, katamaṁ su mahapphalam”.
- 444.** Abbhuto vata lokasmim, uppajji lomahaṁsano;
Dibbo ratho pāturahu, vedehassa yasassino.
- 445.** Devaputto mahiddhiko, mātali devasārathi;
Nimantayittha rājānam, vedeham mithilaggahaṁ.
- 446.** “Ehimam rathamāruhya, rājaseṭṭha disampati;
Devā dassanakāmā te, tāvatīmsā saindakā;
Saramānā hi te devā, sudhammāyaṁ samacchare”.
- 447.** Tato rājā taramāno, vedeho mithilaggaho;
Āsanā vuṭṭhahitvāna, pamukho rathamāruhi.
- 448.** Abhirūḍham ratham dibbaṁ, mātali etadabravi;
“Kena tam nemi maggena, rājaseṭṭha disampati;
Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā”.
- 449.** “Ubhayeneva maṁ nehi, mātali devasārathi;
Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā”.
- 450.** “Kena tam paṭhamam nemi, rājaseṭṭha disampati;
Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā”.
- 451.** “Niraye [niriyaṁ (syā. ka.)] tāva passāmi, āvāse [āvāsaṁ (syā. ka.)] pāpakamminam;
Thānāni luddakammānam, dussilānañca yā gati”.
- 452.** Dassesi mātali rañño, duggam̄ vetaraṇim nadim;
Kuthitam̄ khārasamyuttam, tattam̄ aggisikhūpamam̄ [aggisamodakaṁ (ka.)].
- 453.** Nimī have mātalimajjhabhāsatha [mātalimajjhabhāsi (syā.)], disvā janaṁ patamānam vidugge;
“Bhayañhi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakam̄su pāpam, yeme janā vetaraṇim patanti”.
- 454.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ pāpakammānam, jānam̄ akkhāsijānato.
- 455.** “Ye dubbale balavantā jīvaloke, hiṁsanti rosanti supāpadhammā;
Te luddakammā pasavetva pāpam, teme janā vetaraṇim patanti”.
- 456.** “Sāmā ca soñā sabalā ca gijjhā, kākolasaṅghā adanti [adenti (sī. syā. pī.) evamuparipi]

bheravā;

Bhayañhi mam vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme Jane kākolasanghā adanti”.

457. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
458. “Ye kecime maccharino kadariyā, paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānam;
Hiṁsanti rosanti supāpadhammā, te luddakammā pasavetva pāpam;
Teme Jane kākolasanghā adanti”.
459. “Sajotibhūtā pathavim kamanti, tattehi khandhehi ca pothayanti;
Bhayañhi mam vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā khandhahatā sayanti”.
460. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
461. “Ye jīvalokasmi supāpadhammino, narañca nāriñca apāpadhammam;
Hiṁsanti rosanti supāpadhammā [supāpadhammino (ka.)], te luddakammā pasavetva pāpam;
Teme janā khandhahatā sayanti”.
462. “Aṅgārakāsum apare phuṇanti [thunanti (sī. syā.), phunanti (pī.)], narā rudantā
paridaḍḍhagattā;
Bhayañhi mam vidanti sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā aṅgārakāsum phuṇanti”.
463. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
464. “Ye keci pūgāya dhanassa [pūgāyatana (sī. pī.)] hetu, sakkhim karitvā iṇam jāpayanti;
Te jāpayitvā janataṁ janinda, te luddakammā pasavetva pāpam;
Teme janā aṅgārakāsum phuṇanti”.
465. “Sajotibhūtā jalitā padittā, padissati mahatī lohakumbhī;
Bhayañhi mam vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā avamśirā lohakumbhim patanti”.
466. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
467. “Ye sīlavantam [sīlavam (pī.)] samaṇam brāhmaṇam vā, hiṁsanti rosanti supāpadhammā;
Te luddakammā pasavetva pāpam, teme janā avamśirā lohakumbhim patanti”.
468. “Luñcanti gīvam atha veṭhayitvā [aviveṭhayitvā (ka.)], uṇhodakasmim pakiledayitvā
[pakiledayitvā (sī. pī.)];
Bhayañhi mam vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā luttasirā sayanti”.
469. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.

- 470.** “Ye jīvalokasmi supāpadhammino, pakkhī gahetvāna viheṭhayanti te;
Viheṭhayitvā sakunām janinda, te luddakāmā pasavetva pāpam;
Teme janā luttasirā sayanti.
- 471.** “Pahūtatoyā anigādhakūlā [anikhātakūlā (sī. syā. pī.)], nadī ayam sandati suppatitthā;
Ghammābhitattā manujā pivanti, pītañca [pivatam ca (sī. syā. pī. ka.)] tesam bhusa hoti pāni.
- 472.** “Bhayañhi mañ vindati sūta disvā, pucchāmi tañ mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, pītañca tesam bhusa hoti pāni”.
- 473.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 474.** “Ye suddhadhaññam palāsenā missam, asuddhakammā kayino dadanti;
Ghammābhitattāna pipāsitānam, pītañca tesam bhusa hoti pāni”.
- 475.** “Usūhi sattīhi ca tomarehi, dubhayāni passāni tudanti kandatañ;
Bhayañhi mañ vindati sūta disvā, pucchāmi tañ mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā sattihatā sayanti”.
- 476.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 477.** “Ye jīvalokasmi asādhukammino, adinnamādāya karonti jīvikam;
Dhaññam dhanam rajatañ jātarūpam, ajelakañcāpi pasum mahimṣam [mahīsam (sī. pī.)];
Te luddakammā pasavetva pāpam, teme janā sattihatā sayanti”.
- 478.** “Gīvāya baddhā kissa ime puneke, aññe vikantā [vikattā (sī. pī.)] bilakatā sayanti [puneke (sī. pī.)];
Bhayañhi mañ vindati sūta disvā, pucchāmi tañ mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakamṣu pāpam, yeme janā bilakatā sayanti”.
- 479.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 480.** “Orabbhikā sūkarikā ca macchikā, pasum mahimṣañca ajelakañca;
Hantvāna sūnesu pasārayiñsu, te luddakammā pasavetva pāpam;
Teme janā bilakatā sayanti.
- 481.** “Rahado ayam muttakarīsapūro, duggandharūpo asuci pūti vāti;
Khudāparetā manujā adanti, bhayañhi mañ vindati sūta disvā;
Pucchāmi tañ mātali devasārathi, ime nu maccā kimakamṣu pāpam;
Yeme janā muttakarīsabhakkhā”.
- 482.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 483.** “Ye kecime kāraṇikā virosakā, paresam himṣāya sadā niviṭṭhā;
Te luddakammā pasavetva pāpam, mittadduno mīlhamadanti bālā.
- 484.** “Rahado ayam lohitapubbapūro, duggandharūpo asuci pūti vāti;
Ghammābhitattā manujā pivanti, bhayañhi mañ vindati sūta disvā;

Pucchāmi tam mātali devasārathi, ime nu maccā kimakāmsu pāpam;
Yeme janā lohitapubbabkhakkā”.

485. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
486. “Ye mātaram vā pitaram vā jīvaloke [pitaram va jīvaloke (sī.), pitaram va loke (pī.)], pārājikā arahante hananti;
Te luddakammā pasavetva pāpam, teme janā lohitapubbabkhakkā”.
487. “Jivhañca passa bañisena viddham, vihatañ yathā sañkusatena cammam;
Phandanti macchāva thalamhi khittā, muñcanti kheļam rudamānā kimete.
488. “Bhayañhi mañ vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakāmsu pāpam, yeme janā vañkaghastā sayanti”.
489. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
490. “Ye keci sandhānagatā [santhānagatā (sī., pī.), santhānagatā (syā.)] manussā, agghena aggham kayam hāpayanti;
Kuṭena kuṭam dhanalobhahetu, channam yathā vāricaram vadhäya.
491. “Na hi kūṭakārissa bhavanti tāñā, sakehi kammehi purakkhatassa;
Te luddakammā pasavetva pāpam, teme janā vañkaghastā sayanti”.
492. “Nārī imā samparibhinnagattā, paggayha kandanti bhuje dujaccā;
Sammakkhitā [samakkhitā (syā.), samakkhikā (ka.)] lohitapubbalittā, gāvo yathā āghātane vikantā;
Tā bhūmibhāgasmiñ sadā nikħātā, khandhātivattanti sajotibhūtā.
493. “Bhayañhi mañ vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Imā nu nāriyo kimakāmsu pāpam, yā bhūmibhāgasmiñ sadā nikħātā;
Khandhātivattanti sajotibhūtā”.
494. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
495. “Kolitthiyāyo [koliniyāyo (sī. pī.)] idha jīvaloke, asuddhakammā asatañ acārum;
Tā dittarūpā [dhuttarūpā (ka.)] pati vippahāya, aññam acārum ratikhidḍahetu;
Tā jīvalokasmiñ ramāpayitvā, khandhātivattanti sajotibhūtā.
496. “Pāde gahetvā kissa ime puneke, avāmsirā narake pātayanti;
Bhayañhi mam vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakāmsu pāpam, yeme janā avāmsirā narake pātayanti”.
497. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsijānato.
498. “Ye jīvalokasmi asādhukammino, parassa dārāni atikkamanti;
Te tādisā uttamabhañḍathenā, teme janā avāmsirā narake pātayanti.

- 499.** “Te vassapūgāni bahūni tattha, nirayesu dukkham̄ vedanam̄ vedayanti;
Na hi pāpakārissa [kūṭakārissa (ka.)] bhavanti tāñā, sakehi kammehi purakkhatassa;
Te luddakammā pasavetva pāpam̄, teme janā avamsirā narake pātayanti”.
- 500.** “Uccāvacāme vividhā upakkamā, nirayesu dissanti sughorarūpā;
Bhayañhi mam̄ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakāmsu pāpam̄, yeme janā adhimattā dukkhā tibbā;
Kharā kaṭukā vedanā vedayanti”.
- 501.** Tassa puṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ pāpakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 502.** “Ye jīvalokasmi supāpadiṭṭhino, vissāsakammāni karonti mohā;
Parañca diṭṭhīsu samādapenti, te pāpadiṭṭhim̄ [pāpadiṭṭhī (sī. syā.), pāpadiṭṭhīsu (pī.)]
pasavetva pāpam̄;
Teme janā adhimattā dukkhā tibbā, kharā kaṭukā vedanā vedayanti.
- 503.** “Viditā te mahārāja, āvāsā pāpakamminam̄;
Thānāni luddakammānam̄, duṣṣilānañca yā gati;
Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike”.
- 504.** “Pañcathūpam̄ dissatidam̄ vimānam̄, mālāpiļandhā sayanassa majjhe;
Tatthacchati nārī mahānubhāvā, uccāvacām̄ iddhi vikubbamānā.
- 505.** “Vittī hi maṇi vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ayañ nu nārī kimakāsi sādhum̄, yā modati saggapattā vimāne”.
- 506.** Tassa puṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 507.** “Yadi te sutā bīraṇī jīvaloke, āmāyadāsī ahu brāhmaṇassā;
Sā pattakāle [pattakālam̄ (sī. syā. pī.)] atithim̄ viditvā, mātāva puttam̄ sakimābhinandī;
Samyamā samvibhāgā ca, sā vimānasmi modati.
- 508.** “Daddallamānā ābhenti [ābhanti (syā. ka.)], vimānā satta nimmitā;
Tattha yakkho mahiddhiko, sabbābharaṇabhūsito;
Samantā anupariyāti, nārīgaṇapurakkhato.
- 509.** “Vittī hi maṇi vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ayañ nu macco kimakāsi sādhum̄, yo modati saggapatto vimāne”.
- 510.** Tassa puṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 511.** “Soṇadinno gahapati, esa dānapatī ahu;
Esa pabbajituddissa, vihāre satta kārayi.
- 512.** “Sakkaccam̄ te upaṭṭhāsi, bhikkhavo tattha vāsike;
Acchādanañca bhuttañca, senāsanam̄ padīpiyam̄.

Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

- 513.** “Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca [yā va (sī. pī.)] pakkhassa aṭṭhamī [aṭṭhamiṁ (sī. pī.)]; Pātiḥāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam̄.
- 514.** “Uposatham̄ upavasī, sadā sīlesu samvuto; Samyamā samvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
- 515.** “Pabhāsatī midam̄ byamham̄, phalikāsu sunimmitam̄; Nārīvaragañākiṇṇam̄, kūṭāgāravarocitam̄; Upetam̄ annapānehi, naccagītehi cūbhayam̄.
- 516.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi; Ime nu maccā kimakam̄su sādhum̄, ye modare saggapattā vimāne”.
- 517.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi; Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 518.** “Yā kāci nāriyo idha jīvaloke, sīlavantiyo upāsikā; Dāne ratā niccam̄ pasannacittā, sacce ṭhitā uposathe appamattā; Samyamā samvibhāgā ca, tā vimānasmi modare.
- 519.** “Pabhāsatī midam̄ byamham̄, veļuriyāsu nimmitam̄; Upetam̄ bhūmibhāgehi, vibhattam̄ bhāgaso mitam̄.
- 520.** “Ālambarā mudīngā ca, naccagītā suvāditā; Dibbā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.
- 521.** “Nāham̄ evamgataṁ jātu [jātam̄ (ka.)], evam̄suruciram̄ pure; Saddam̄ samabhijānāmi, diṭṭham̄ vā yadi vā sutam̄.
- 522.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi; Ime nu maccā kimakam̄su sādhum̄, ye modare saggapattā vimāne”.
- 523.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi; Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 524.** “Ye keci maccā idha jīvaloke, sīlavantā [sīlavanto (sī. pī.)] upāsakā; Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca; Arahante sītibhūte [arahantesu sītibhūtesu (ka.)], sakkaccam̄ paṭipādayum̄.
- 525.** “Cīvaraṁ piṇḍapātañca, paccayaṁ sayanāsanam̄; Adam̄su ujubhūtesu, vippasannena cetasa.
- 526.** “Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī; Pātiḥāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam̄.
- 527.** “Uposatham̄ upavasum̄, sadā sīlesu samvutā; Samyamā samvibhāgā ca, te vimānasmi modare.
- 528.** “Pabhāsatī midam̄ byamham̄, phalikāsu sunimmitam̄; Nārīvaragañākiṇṇam̄, kūṭāgāravarocitam̄.
- 529.** “Upetam̄ annapānehi, naccagītehi cūbhayam̄;

Najjo cānupariyāti, nānāpupphadumāyutā.

- 530.** “Vittī hi maṇi vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi; Ayaṇ nu macco kimakāsi sādhumi, yo modatī saggapatto vimāne”.
- 531.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi; Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 532.** “Mithilāyaṇ gahapati, esa dānapatī ahu; Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca; Arahante sītibhūte, sakkaccam paṭipādayi.
- 533.** “Cīvaraṇ piṇḍapātañca, paccayam sayanāsanam; Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
- 534.** “Cātuddasiṇ pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī; Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
- 535.** “Uposatham upavasī, sadā sīlesu samvuto; Saṃyamā samvibhāgā ca, so vimānasmi modati”.
- 536.** “Pabhāsatī midam byamham, phalikāsu sunimmitam [[veluriyāsu nimmitam \(pī.\)](#)]; Nārīvaragaṇākiṇṇam, kūṭagāravarocitam.
- 537.** “Upetam annapānehi, naccagītehi cūbhayaṇ; Najjo cānupariyāti, nānāpupphadumāyutā.
- 538.** “Rājāyatanā kapithhā ca, ambā sālā ca jambuyo; Tindukā ca piyālā ca, dumā niccaphalā bahū.
- 539.** “Vittī hi maṇi vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi; Ayaṇ nu macco kimakāsi sādhumi, yo modatī saggapatto vimāne”.
- 540.** “Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi; Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 541.** “Mithilāyaṇ gahapati, esa dānapatī ahu; Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca; Arahante sītibhūte, sakkaccam paṭipādayi.
- 542.** “Cīvaraṇ piṇḍapātañca, paccayam sayanāsanam; Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
- 543.** “Cātuddasiṇ pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī; Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
- 544.** “Uposatham upavasī, sadā sīlesu samvuto; Saṃyamā samvibhāgā ca, so vimānasmi modati”.
- 545.** “Pabhāsatī midam byamham, [veluriyāsu nimmitam](#); Upetam bhūmibhāgehi, vibhattam bhāgaso mitam.

- 546.** “Ālambarā mudiṅgā ca, naccagītā suvāditā;
Dibyā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.
- 547.** “Nāham evamgataṁ jātu [jātam (ka.)], evam̄suruciyaṁ pure;
Saddam̄ samabhijānāmi, diṭṭham̄ vā yadi vā sutam̄.
- 548.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ayaṁ nu macco kimakāsi sādhum̄, yo modati saggapatto vimāne”.
- 549.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 550.** “Bārāṇasiyaṁ gahapati, esa dānapatī ahu;
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca;
Arahante sītibhūte, sakkaccam̄ paṭipādayi.
- 551.** “Cīvaraṁ piṇḍapātañca, paccayaṁ sayanāsanam̄;
Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
- 552.** “Cātuddasiṁ pañcadasim̄, yā ca pakkhassa aṭṭhamī;
Pāṭīhāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam̄.
- 553.** “Uposathaṁ upavasī, sadāsilesu saṃvuto;
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
- 554.** “Yathā udayamādicco, hoti lohitako mahā;
Tathūpamaṁ idam̄ byamhaṁ, jātarūpassa nimmitam̄.
- 555.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ayaṁ nu macco kimakāsi sādhum̄, yo modatī saggapatto vimāne”.
- 556.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam̄ puññakammānam̄, jānam̄ akkhāsijānato.
- 557.** “Sāvatthiyam̄ gahapati, esa dānapatī ahu;
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca;
Arahante sītibhūte, sakkaccam̄ paṭipādayi.
- 558.** “Cīvaraṁ piṇḍapātañca, paccayaṁ sayanāsanam̄;
Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
- 559.** “Cātuddasiṁ pañcadasim̄, yā ca pakkhassa aṭṭhamī;
Pāṭīhāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam̄.
- 560.** “Uposathaṁ upavasī, sadā silesu saṃvuto;
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
- 561.** “Vehāyasā me bahukā, jātarūpassa nimmitā;
Daddallamānā ābhenti, vijjuvabbhaghanantare.
- 562.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam̄ mātali devasārathi;
Ime nu maccā kimakam̄su sādhum̄, ye modare saggapattā vimāne”.

- 563.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 564.** “Saddhāya suniviṭṭhāya, saddhamme suppavedite;
Akamṣu satthu vacanam, sammāsambuddhasāsane [sammāsambuddhasāvakā (syā.),
sammāsambuddhasāsanam (pī.)];
Tesam etāni ṭhānāni, yāni tvam rāja passasi.
- 565.** “Viditā te mahārāja, āvāsā pāpakamminam;
Atho kalyāṇakammānam, ṭhānāni viditāni te;
Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike”.
- 566.** “Sahassayuttam hayavāhim, dibbayānamadhiṭṭhito;
Yāyamāno mahārājā, addā sīdantare nage;
Disvānāmantayī sūtam, “ime ke nāma pabbatā”.
- 567.** [ayam gāthā sī. syā. pī. potthakesu aṭṭhakathāyañca na dissati] Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato [ayam gāthā sī. syā. pī. potthakesu aṭṭhakathāyañca na dissati].
- 568.** “Sudassano karavīko, īsadharo [isindharo (syā.), īsandharo (ka.)] yugandharo;
Nemindharo vinatako, assakaṇṇo girī brahā.
- 569.** “Ete sīdantare nagā, anupubbāsamuggatā;
Mahārājānamāvāsā, yāni tvam rāja passasi.
- 570.** “Anekarūpaṁ ruciram, nānācitram pakāsati;
Ākiṇṇam indasadisehi, byaggheheva surakkhitam [purakkhitam (syā. ka.)].
- 571.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Imam nu dvāram kimabhaññamāhu [kimabhiññamāhu (sī. pī.)], (manorama dissati dūratova.)
[() ayam pāṭho syāmapotthakeyeva dissati]
- 572.** Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato.
- 573.** “Citrakūtoti yam āhu, devarājapavesanam;
Sudassanassa girino, dvārañhetam pakāsati.
- 574.** “Anekarūpaṁ ruciram, nānācitram pakāsati;
Ākiṇṇam indasadisehi, byaggheheva surakkhitam;
Pavisetena rājīsi, arajam bhūmimakkama”.
- 575.** “Sahassayuttam hayavāhim, dibbayānamadhiṭṭhito;
Yāyamāno mahārājā, addā devasabham idam.
- 576.** “Yathā sarade ākāse [ākāso (sī. syā. pī.)], nīlobhāso padissati;
Tathūpamam idam byamham, veṭuriyāsu nimmitam.
- 577.** “Vittī hi maṁ vindati sūta disvā, pucchāmi tam mātali devasārathi;
Imam nu byamham kimabhaññamāhu [kimabhiññamāhu (sī. pī.)], (manorama dissati

dūratova.) [() ayam pāṭho syāmapothakeyeva dissati]

578. Tassa puṭṭho viyākāsi, mātali devasārathi;
Vipākam puññakammānam, jānam akkhāsijānato.
579. “Sudhammā iti yam āhu, passesā [esesā (syā. ka.)] dissate sabhā;
Veļuriyārucirā citrā, dhārayanti sunimmitā.
580. “Aṭṭhamasā sukatā thambhā, sabbe veļuriyāmayā;
Yattha devā tāvatiṃsā, sabbe indapurohitā.
581. “Attham devamanussānam, cintayantā samacchare;
Pavisetena rājīsi, devānam anumodanam”.
582. “Tam devā paṭinandiṃsu, disvā rājānamāgataṃ;
“Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ;
Nisīda dāni rājīsi, devarājassa santike”.
583. “Sakkopi paṭinandittha [paṭinanditvā (ka.)], vedeham mithilaggaham;
Nimantayittha [nimantayī ca (sī. pī.)] kāmehi, āsanena ca vāsavo.
584. “Sādu khosi anuppatto, āvāsam vasavattinam;
Vasa devesu rājīsi, sabbakāmasamiddhisu;
Tāvatiṃsesu devesu, bhuñja kāme amānuse”.
585. “Yathā yācitakam yānam, yathā yācitakam dhanam;
Evaṃsampadamevetam, yam parato dānapaccayā.
586. “Na cāhametamicchāmi, yam parato dānapaccayā;
Sayamkatāni puññāni, tam me āveṇikam [āveṇiyam (sī. syā. pī.), āvenikam (ka.)] dhanam.
587. “Soham gantvā manussesu, kāhāmi kusalam bahum;
Dānenā samacariyāya, saṃyamena damena ca;
Yam katvā sukhito hoti, na ca pacchānutappati”.
588. “Bahūpakāro no bhavam, mātali devasārathi;
Yo me kalyāṇakammānam, pāpānam paṭidassayi” [paṭidamsayi (pī.)].
589. “Idam vatvā nimirājā, vedeho mithilagaho;
Puthuyañnam yajitvāna, saṃyamam ajjhupāgami”ti.

Nimijātakam [nemirājajātakam (syā.)] catuttham.

542. Umaṅgajātakam (5)

590. “Pañcālo sabbasenāya, brahmadattoyamāgato;
Sāyam pañcāliyā senā, appameyyā mahosadha.
591. “Vīthimatī [piṭṭhimatī (sī. pī.), viddhimatī (syā.)] pattimatī, sabbasaṅgāmakovidā;
Ohārinī saddavatī, bherisaṅkhappabodhanā.

- 592.** “Lohavijjā alaṅkārā, dhajinī vāmarohinī;
Sippiyehi susampannā, sūrehi suppatiṭṭhitā.
- 593.** “Dasettha paṇḍitā āhu, bhūripaññā rahogamā [rahogatā (syā. ka.)];
Mātā ekādasī rañño, pañcāliyam pasāsatī.
- 594.** “Athetthekasataṁ khatyā, anuyantā yasassino;
Acchinnaraṭṭhā byathitā, pañcāliyam [pañcālīnaṁ (bahūsu)] vasam gatā.
- 595.** “Yamvadā-takkarā rañño, akāmā piyabhāṇino;
Pañcālamanuyāyanti, akāmā vasino gatā.
- 596.** “Tāya senāya mithilā, tisandhiparivāritā;
Rājadhānī videhānam, samantā parikhaññati.
- 597.** “Uddham tārakājātāva, samantā parivāritā;
Mahosadha vijānāhi, kathaṁ mokkho bhavissati”.
- 598.** “Pāde deva pasārehi, bhuñja kāme ramassu ca;
Hitvā pañcāliyam senam, brahmadatto palāyiti” [palāyati (sī. syā.)].
- 599.** “Rājā santhavakāmo te, ratanāni pavecchati;
Āgacchantu ito [tato (sī. syā.)] dūtā, mañjukā piyabhāṇino.
- 600.** “Bhāsantu mudukā vācā, yā vācā paṭinanditā;
Pañcālo ca video ca [pañcālā ca videhā ca (sī. pī.)], ubho ekā bhavantu te”.
- 601.** “Kathaṁ nu kevaṭṭa mahosadhena, samāgamo āsi tadiṅgha brūhi;
Kacci te paṭinijjhatto, kacci tuṭṭho mahosadho”.
- 602.** “Anariyarūpo puriso janinda, asammodako thaddho asabbhirūpo;
Yathā mūgo ca badhiro ca, na kiñciṭṭham abhāsatha” [abhāsitttha (ka.)].
- 603.** “Addhā idam mantapadam sududdasam, attho suddho naravīriyena diṭṭho;
Tathā hi kāyo mama sampavedhati, hitvā sayam ko parahatthamessati”.
- 604.** “Channañhi ekāva matī sameti, ye paṇḍitā uttamabhūripattā;
Yānam ayānam atha vāpi ṭhānam, mahosadha tvampi matim karohi”.
- 605.** “Jānāsi kho rāja mahānubhāvo, mahabbalo cūlanibrahmadatto;
Rājā ca tam icchatī māraṇattham [kāraṇattham (sī. pī.)], migam yathā okacarena luddo.
- 606.** “Yathāpi maccho baṭisam, vaṇkam maṇsena chāditaṁ;
Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇamattano.
- 607.** “Evameva tuvam rāja, cūlaneyyassa dhītaram;
Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇamattano.
- 608.** “Sace gacchasi pañcālam, khippamattam jahissati;
Migam panthānubandhamva [pathānupannamva (sī. syā. pī.)], mahantaṁ bhayamessati”.
- 609.** “Mayameva bālamhase eḷamūgā, ye uttamathāni tayī lapimhā;

Kimeva tvam naṅgalakoṭivadḍho, atthāni jānāsi yathāpi aññe”.

610. “Imam gale gahetvāna, nāsetha vijitā mama;
Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsatī”.
611. “Tato ca so apakkamma, vedehassa upantikā;
Atha āmantayī dūtam, mādharam [maḍharam (sī.), mādhuram (syā.), māṭharam (pī.)]
suvaṇḍitam.
612. “Ehi samma haritapakkha [harīpakkha (sī. pī.)], veyyāvaccam karohi me;
Atthi pañcālarājassa, sālikā sayanapālikā.
613. ‘Tam bandhanena [tam pattharena (sī. pī.), tam santhavena (syā.)] pucchassu, sā hi sabbassa
kovidā;
Sā tesam sabbam jānāti, rañño ca kosiyassa ca.
614. “Āmo’ti so paṭissutvā, mādharo suvaṇḍito;
Agamāsi haritapakkho [harīpakkho (sī. pī.)], sālikāya upantikam.
615. “Tato ca kho so gantvāna, mādharo suvaṇḍito;
Athāmantayi sugharam, sālikam mañjubhāṇikam.
616. ‘Kacci te sughare khamanīyam, kacci vesse anāmayaṁ;
Kacci te madhunā lājā, labbhate sughare tuvam’ [tava (sī. pī.)].
617. ‘Kusalañceva me samma, atho samma anāmayaṁ;
Atho me madhunā lājā, labbhate suvaṇḍita.
618. ‘Kuto nu samma āgamma, kassa vā pahito tuvam;
Na ca mesi ito pubbe, diṭṭho vā yadi vā suto’.
619. “Ahosim sivirājassa, pāsāde sayanapālako;
Tato so dhammiko rājā, baddhe mocesi bandhanā”.
620. “Tassa mekā dutiyāsi, sālikā mañjubhāṇikā;
Tam tattha avadhī seno, pekkhato sughare mama”.
621. “Tassā kāmā hi sammatto, āgatosmi tavantike;
Sace kareyya [kareyyāsi (sī.), kareyu (syā.), kareyyāsi me (pī.)] okāsam, ubhayova
vasāmase”.
622. “Suvova suvīm kāmeyya, sāliko pana sālikam;
Suvassa sālikāyeva [sālikāya ca (sī. pī.)], saṃvāso hoti kīdiso”.
623. “Yoyam kāme [yam yam kāmī (sī. pī.)] kāmayati, api caṇḍālikāmapi;
Sabbo hi sadiso hoti, natthi kāme asādiso”.
624. “Atthi jumpāvatī [jambāvatī (sī. syā.), campāvatī (ka.)] nāma, mātā sivissa [sibbissa (sī. pī.)]
rājino;
Sā bhariyā vāsudevassa, kaṇhassa mahesī piyā.
625. “Raṭṭhavatī [rathavatī (sī. pī.), ratanavatī (syā.)] kimpurisī, sāpi vaccham akāmayi;

Manusso migiyā saddhiṃ, natthi kāme asādiso”.

626. “Handa khvāham gamissāmi, sālike mañjubhāṇike;
Paccakkhānupadañhetam, atimaññasi nūna maṃ”.
627. “Na sirī taramānassa, mādhara suvapanḍita;
Idheva tāva acchassu, yāva rājāna dakkhasi [dakkhisī (pī.)];
Sossi [sossasi (sī.)] saddam mudīngānam, ānubhāvañca rājino”.
628. “Yo nu khvāyam tibbo saddo, tirojanapade [tirojanapadām (pī. ka.)] suto;
Dhītā pañcālarājassa, osadhī viya vanṇinī;
Tam dassati videhānam, so vivāho bhavissati”.
629. “Ediso mā [nediso te (sī.)] amittānam, vivāho hotu mādhara;
Yathā pañcālarājassa, vedehena bhavissati”.
630. “Ānayitvāna vedeham, pañcālānam rathesabho;
Tato nam ghātayissati, nassa sakhlī bhavissati”.
631. “Handa kho maṃ anujānāhi, rattiyo sattamattiyo;
Yāvāham sivirājassa, ārocemi mahesino;
Laddho ca me āvasatho, sālikāya upantikam” [upantikā (sī. ka.)].
632. “Handa kho tam anujānāmi, rattiyo sattamattiyo;
Sace tvam sattarattenā, nāgacchasi mamantike;
Maññe okkantasattam [okkantasantaṃ (syā. pī. ka.)] maṃ, matāya āgamissasi”.
633. “Tato ca kho so gantvāna, mādharo suvapanḍito;
Mahosadhassa akkhāsi, sālikāvacanam idam”.
634. “Yasseva ghare bhuñjeyya bhogam, tasseva attham puriso careyya”;
“Handāham gacchāmi pure janinda, pañcālarājassa puram surammam;
Nivesanāni māpetum, vedehassa yasassino.
635. “Nivesanāni māpetvā, vedehassa yasassino;
Yadā te pahiṇeyyāmi, tadā eyyāsi khattiya”.
636. “Tato ca pāyāsi pure mahosadho, pañcālarājassa puram surammam;
Nivesanāni māpetum, vedehassa yasassino”.
637. “Nivesanāni māpetvā, vedehassa yasassino;
Athassa pāhiṇī dūtam, [natthi sī. pī. potthakesu] vedeham mithilaggaham [natthi sī. pī. potthakesu];
Ehi dāni mahārāja, māpitam te nivesanam”.
638. “Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅgiyā [caturaṅginiyā (ka.)];
Anantavāhanam daṭṭhum, phītam kapiliyam [kampilliyam (sī. pī.)] puram”.
639. “Tato ca kho so gantvāna, brahmādattassa pāhiṇī;
‘Āgato’smi mahārāja, tava pādāni vanditum.
640. ‘Dadāhi dāni me bhariyam, nārim sabbaṅgasobhiniṃ;

Suvaṇṇena paṭicchannam, dāsīgaṇapurakkhatam””.

641. “Svāgataṁ teva [te (sī.), tepi (syā.), tena (pī.)] vedeha, atho te adurāgataṁ; Nakkhattamyeva paripuccha, aham kaññam dadāmi te; Suvaṇṇena paṭicchannam, dāsīgaṇapurakkhatam””.
642. “Tato ca rājā vedeho, nakkhattam paripucchatha [paripucchati (syā. ka.)]; Nakkhattam paripucchitvā, brahmadattassa pāhiṇi.
643. “Dadāhi dāni me bhariyam, nāriṁ sabbaṅgasobhinim; Suvaṇṇena paṭicchannam, dāsīgaṇapurakkhatam””.
644. “Dadāmi dāni te bhariyam, nāriṁ sabbaṅgasobhinim; Suvaṇṇena paṭicchannam, dāsīgaṇapurakkhatam””.
645. “Hathī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā [vammikā (syā. ka.)]; Ukkā padittā jhāyanti, kinnu maññanti paṇḍitā.
646. “Hathī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā [vammikā (syā. ka.)]; Ukkā padittā jhāyanti, kiṁ nu kāhanti [kāhati (ka.)] paṇḍita””.
647. “Rakkhati tam mahārāja, cūlaneyyo mahabbalo; Paduṭṭho brahmadattena [paduṭṭho te brahmadatto (sī. syā. pī.)], pāto tam ghātayissati””.
648. “Ubbedhati me hadayam, mukhañca parisussati; Nibbutim nādhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
649. “Kammārānam yathā ukkā, anto jhāyati no bahi; Evampi hadayam mayham, anto jhāyati no bahi””.
650. “Pamatto mantanātīto, bhinnamantosi khattiya; Idāni kho tam tāyantu, paṇḍitā mantino janā.
651. “Akatvāmaccassa vacanam, atthakāmahitesino; Attapītirato rājā, migo kūṭeva ohito.
652. “Yathāpi maccho bañsam, vañkam māmsena chāditam; Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇamattano.
653. “Evameva tuvam rāja, cūlaneyyassa dhītaram; Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇamattano.
654. “Sace gacchasi pañcālam, khippamattam jahissasi; Migam panthānubandhamva, mahantam bhayamessati.
655. “Anariyarūpo puriso janinda, ahīva ucchaṅgagato ḍaseyya; Na tena mittim kayirātha dhīro [pañño (pī.)], dukkho have kāpurisena [kāpurisehi (ka.)] saṅgamo.
656. “Yadeva [yam tveva (sī. syā. pī.)] jaññā purisam [puriso (syā. ka.)] janinda, sīlavāyam bahussuto; Teneva mittim kayirātha dhīro, sukho have sappurisena saṅgamo””.

- 657.** “Bālo tuvam eļamūgosi rāja, yo uttamathāni mayī lapittho;
Kimevaham naṅgalakotivadḍho, atthāni jānāmi [jānissam (sī. syā. pī.)] yathāpi aññe.
- 658.** “Imam gahetvāna, nāsetha vijitā mama;
Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsatī”.
- 659.** “Mahosadha atītena, nānuvijjhanti pañditā;
Kim mam assamva sambandham, patodeneva vijjhasi.
- 660.** “Sace passasi mokkham vā, khemam vā pana passasi;
Teneva mam anusāsa, kim atītena vijjhasi”.
- 661.** “Atītam mānusam kammaṁ, dukkaraṁ durabhisambhavam;
Na tam sakkomi mocetuṁ, tvaṁ pajānassu [tvampi jānassu (sī. pī.)] khattiya.
- 662.** “Santi vehāyasā [vehāsayā (sī. pī.)] nāgā, iddhimanto yasassino;
Tepi ādāya gaccheyyum, yassa honti tathāvidhā.
- 663.** “Santi vehāyasā assā, iddhimanto yasassino;
Tepi ādāya gaccheyyum, yassa honti tathāvidhā.
- 664.** “Santi vehāyasā pakkhī, iddhimanto yasassino;
Tepi ādāya gaccheyyum, yassa honti tathāvidhā.
- 665.** “Santi vehāyasā yakkhā, iddhimanto yasassino;
Tepi ādāya gaccheyyum, yassa honti tathāvidhā.
- 666.** “Atītam mānusam kammaṁ, dukkaraṁ durabhisambhavam;
Na tam sakkomi mocetuṁ, antalikkhena khattiya”.
- 667.** “Atīradassī puriso, mahante udakaṇṇave;
Yattha so labhate gādham [nāvam (ka.)], tattha so vindate sukham.
- 668.** “Evam amhañca rañño ca, tvaṁ patiṭṭhā mahosadha;
Tvam nosi mantinam sethō, amhe dukkhā pamocaya”.
- 669.** “Atītam mānusam kammaṁ, dukkaraṁ durabhisambhavam;
Na tam sakkomi mocetuṁ, tvaṁ pajānassu senaka”.
- 670.** “Sunohi metam [etam (sī. ka.)] vacanam, passa senam [passase’tam (sī. pī.)] mahabbhayam;
Senakan dāni pucchāmi, kim kiccam idha maññasi”.
- 671.** “Aggiṁ vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanam [vikattanam (sī. pī.)];
Aññamaññam vadhitvāna, khippam hissāma jīvitam;
Mā no rājā brahmadatto, ciram dukkhena mārayi”.
- 672.** “Sunohi metam vacanam, passa senam mahabbhayam;
Pukkusam dāni pucchāmi, kim kiccam idha maññasi”.
- 673.** “Visam khāditvā miyyāma, khippam hissāma jīvitam;
Mā no rājā brahmadatto, ciram dukkhena mārayi”.

- 674.** “Sunohi metam vacanam, passa senam mahabbhayam;
Kāmindaṁ [kāvindaṁ (sī. pī.)] dāni pucchāmi, kiṁ kiccam idha maññasi”.
- 675.** “Rajjuyā bajjha miyyāma, papātā papatāmase [papatemase (sī. pī.)];
Mā no rājā brahmadatto, ciram dukkhena mārayi”.
- 676.** “Sunohi metam vacanam, passa senam mahabbhayam;
Devindaṁ dāni pucchāmi, kiṁ kiccam idha maññasi”.
- 677.** “Aggiṁ vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanam;
Aññamaññam vadhitvāna, khippam hissāma jīvitam;
Na no sakkoti mocetum, sukheneva mahosadho”.
- 678.** “Yathā kadalino sāram, anvesam nādhigacchati;
Evaṁ anvesamānā naṁ, pañham najjhagamāmase.
- 679.** “Yathā simbalino sāram, anvesam nādhigacchati;
Evaṁ anvesamānā naṁ, pañham najjhagamāmase.
- 680.** “Adese vata no vuṭṭham, kuñjarānamvanodake;
Sakāse dummanussānam, bālānam avijānatam.
- 681.** “Ubbedhati me hadayaṁ, mukhañca parisussati;
Nibbutim nādhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
- 682.** “Kammārānam yathā ukkā, anto jhāyati no bahi;
Evampi hadayaṁ mayhaṁ, anto jhāyati no bahi”.
- 683.** “Tato so pañđito dhīro, atthadassī mahosadho;
Vedeham dukkhitam disvā, idam vacanamabravi.
- 684.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, rāhuggahaṁva [rāhugahitaṁva (sī. syā. pī.)] candimam.
- 685.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, rāhuggahaṁva sūriyaṁ.
- 686.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, pañke sannamva kuñjaram.
- 687.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, peñabaddhaṁva pannagaṁ.
- 688.** [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati] ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, pakkhim baddhamva pañjare [ayam gāthā sī. pī. potthakesu na dissati].
- 689.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Aham tam mocayissāmi, macche jālagateriva.
- 690.** ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;

Aham tam mocayissami, sayoggabalavahana.

691. ‘Mā tvam bhāyi mahārāja, mā tvam bhāyi rathesabha;
Pañcālam vāhayissāmi [bāhayissāmi (syā.), vārayissāmi (ka.)], kākasenamva ledḍunā.
692. ‘Adu paññā kimathiyā, amacco vāpi tādiso;
Yo tam sambādhapakkhandam [sambādhapakkhantam (sī. pī.)], dukkhā na parimocaye’’.
693. “Etha mānavā uṭṭhetha, mukham sodhetha sandhino;
Vedeho sahamaccehi, umāṅgena [ummaggena (sī. pī.), ummaṅge (syā.) evamuparipi] gamissati”.
694. “Tassa tam vacanam sutvā, pañditassānusārino (sī. syā. pī.);
Umaṅgadvāram vivarimṣu, yantayutte ca aggale”.
695. “Purato senako yāti, pacchato ca mahosadho;
Majjhe ca rājā vedeho, amaccaparivārito”.
696. “Umaṅgā nikkhamitvāna, vedeho nāvamāruhi;
Abhirūlhañca tam ḡatvā [abhiruyhañca ḡatvāna (syā. ka.)], anusāsi mahosadho.
697. ‘Ayam te sasuro deva, ayam sassu janādhipa;
Yathā mātu paṭipatti, evam te hotu sassuyā.
698. ‘Yathāpi niyako bhātā, saudariyo ekamātuko;
Evam pañcālacando te, dayitabbo rathesabha.
699. ‘Ayam pañcālacandī te, rājaputtī abhicchitā [abhijjhitā (sī. syā. pī.)];
Kāmañ karohi te tāya, bhariyā te rathesabha’’.
700. “Āruyha nāvam taramāno, kinnu tīramhi tiṭṭhasi;
Kicchā muttāmha dukkhato, yāma dāni mahosadha”.
701. “Nesa dhammo mahārāja, yoham senāya nāyako;
Senaṅgam pariḥāpetvā, attānam parimocaye.
702. “Nivesanamhi te deva, senaṅgam pariḥāpitam;
Tam dinnam brahmādattena, ānayissam rathesabha”.
703. “Appaseno mahāsenam, katham viggayha [niggayha (syā. ka.)] ḡhassasi;
Dubbalo balavantena, vihaññissasi pañḍita”.
704. “Appasenopi ce mantī, mahāsenam amantinam;
Jināti rājā rājāno, ādiccovudayam tamañ”.
705. “Susukham vata samvāso, pañditehīti senaka;
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva;
Amittahatthattagate [amittassa hatthagate (ka.)], mocayī no mahosadho”.
706. “Evametañ [evameva (syā.)] mahārāja, pañditā hi sukhāvahā;
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva;
Amittahatthattagate, mocayī no mahosadho”.

- 707.** “Rakkhitvā kasiṇam rattiṁ, cūlaneyyo mahabbalo;
Udentam aruṇuggasmim, upakārim upāgami.
- 708.** “Āruyha pavaram nāgam, balavantam saṭṭhihāyanam;
Rājā avoca pañcālo, cūlaneyyo mahabbalo.
- 709.** “Sannaddho maṇivammēna [maṇicammēna (syā.)], saramādāya pāṇinā;
Pesiye ajjhabhāsittha, puthugumbe samāgate.
- 710.** “Hatthārohe anīkaṭhe, rathike pattikārake;
Upāsanamhi katahatthe, vālavedhe samāgate”.
- 711.** “Pesetha kuñjare dantī, balavante saṭṭhihāyane;
Maddantu kuñjarā nagaram, vedehena sumāpitam.
- 712.** “Vacchadantamukhā setā, tikkhaggā aṭṭhivedhino;
Paṇunnā dhanuvegena, sampatantutarītarā.
- 713.** “Māṇavā vammino sūrā, citradanḍayutāvudhā;
Pakkhandino mahānāgā, hatthīnam hontu sammukhā.
- 714.** “Sattiyō teladhotāyo, accimantā [accimantī (sī.)] pabhassarā;
Vijjotamānā tiṭṭhantu, sataramsīva [sataramsā viya (sī.)] tārakā.
- 715.** “Āvudhabalavantānam, guṇikāyūradhārinam;
Etādisānam yodhānam, saṅgāme apalāyinam;
Vedeho kuto muccissati, sace pakkhīva kāhiti.
- 716.** “Tiṁsa me purisanāvutyo, sabbevekekaniccitā;
Yesam samaṁ na passāmi, kevalam mahimaṁ caram.
- 717.** “Nāgā ca kappitā dantī, balavanto saṭṭhihāyanā;
Yesam khandhesu sobhanti, kumārā cārudassanā;
- 718.** “Pītālaṅkārā pītavasanā, pītuttaranivāsanā;
Nāgakhandhesu sobhanti, devaputtāva nandane.
- 719.** “Pāṭhīnavaññā nettiṁsā, teladhotā pabhassarā;
Niṭṭhitā naradhīrehi [naravīrehi (sī. syā. pī.)], samadhārā sunissitā.
- 720.** “Vellālino vītamalā, sikkāyasamayā daļhā;
Gahitā balavantehi, suppahārappahāribhi.
- 721.** “Suvanṇatharusampannā, lohitakacchupadhāritā;
Vivattamānā sobhanti, vijjuvabbhaghanantare.
- 722.** “Paṭākā [patākā (sī. pī.), pathakā (syā.)] vammino sūrā, asicammasa kovidā;
Dhanuggahā sikkhitārā [tharuggahā sikkhitārō (sī. pī.)], nāgakhandhe nipātino
[nāgakhandhātipātino (sī. pī.)].
- 723.** “Etādisehi parikkhitto, natthi mokkho ito tava;
Pabhāvam te na passāmi, yena tvam mithilam vaje”.

724. “Kīm nu santaramānova, nāgam pesesi kuñjaram; Pahaṭṭharūpo āpatasi [āgamasi (syā.), ātapasi (ka.)], siddhatthosmīti [laddhatthosmīti (sī. syā. pī.)] maññasi.
725. “Oharetam dhanum cāpam, khurappaṁ paṭisamhara; Oharetam subham vammam, veṭuriyamanisanthatam” [veṭuriyamanisannibham (syā.)].
726. “Pasannamukhavaṇṇosi, mitapubbañca bhāsasi; Hoti kho marañakāle, edisī [tādisī (sī. pī.)] vaṇṇasampadā”.
727. “Mogham te gajjitaṁ rāja, bhinnamantosi khattiya; Duggaṇhosī [duggaṇho hi (sī. syā. pī.)] tayā rājā, khaļuñkeneva [khaļuñgeneva (ka.)] sindhavo.
728. “Tiṇṇo hiyyo rājā gaṅgam, sāmacco saparijjano; Haṁsarājam yathā dhanko, anujjavam patissasi”.
729. “Siṅgālā rattibhāgena, phullam disvāna kiṁsukam; Mamsapesīti maññantā, paribyūlhā migādhamā.
730. “Vītivattāsu rattīsu, uggatasmiṁ divākare [divākare (sī. syā. pī.)]; Kiṁsukam phullitam disvā, āsacchinnā migādhamā.
731. “Evameva tuvaṁ rāja, vedeham parivāriya [parivāraya (syā. pī.), parivāritam (ka.)]; Āsacchinno gamissasi, siṅgālā kiṁsukam yathā”.
732. “Imassa hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca chindatha; Yo me amittam̄ hatthagatam̄, vedeham̄ parimocayi.
733. “Imam̄ māmsam̄va pātabyaṁ [māmsam̄va pātabbaṁ (sī. pī.), māmsañca pātabyaṁ (ka.)], sūle katvā pacantu nam̄; Yo me amittam̄ hatthagatam̄, vedeham̄ parimocayi.
734. “Yathāpi āsabham̄ cammaṁ, pathabyā vitaniyyati; Sīhassa atho byagghassa, hoti saṅkusamāhataṁ.
735. “Evam̄ tam̄ vitanitvāna, vedhayissāmi sattiyā; Yo me amittam̄ hatthagatam̄, vedeham̄ parimocayi”.
736. “Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi; Evam̄ pañcālacandassa, vedeho chedayissati.
737. “Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi; Evam̄ pañcālacandiyā, vedeho chedayissati.
738. “Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi; Evam̄ nandāya deviyā, vedeho chedayissati.
739. “Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi; Evam̄ te puttadārassa, vedeho chedayissati.
740. “Sace māmsam̄va pātabyaṁ, sūle katvā pacissasi;

Evaṁ pañcālacandassa, vedeho pācayissati.

741. “Sace māṁsamva pātabyaṁ, sūle katvā pacissasi;
Evaṁ pañcālacandiyā, vedeho pācayissati.
742. “Sace māṁsamva pātabyaṁ, sūle katvā pacissasi;
Evaṁ nandāya deviyā, vedeho pācayissati.
743. “Sace māṁsamva pātabyaṁ, sūle katvā pacissasi;
Evaṁ te puttadārassa, vedeho pācayissati.
744. “Sace māṁ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā;
Evaṁ pañcālacandassa, vedeho vedhayissati.
745. “Sace māṁ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā;
Evaṁ pañcālacandiyā, vedeho vedhayissati.
746. “Sace māṁ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā;
Evaṁ nandāya deviyā, vedeho vedhayissati.
747. “Sace māṁ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā;
Evaṁ te puttadārassa, vedeho vedhayissati;
Evaṁ no mantitaṁ raho, vedehena mayā saha.
748. “Yathāpi palasataṁ cammaṁ, kontimantāsuniṭṭhitam [[kontimantīsuniṭṭhitam \(sī. pī.\)](#)];
Upeti tanutāṇḍaya, sarānam paṭihantave.
749. “Sukhāvaho dukkhanudo, vedehassa yasassino;
Matim te paṭihaññāmi, usum palasatena vā”.
750. “Ingha passa mahārāja, suññam antepuram tava;
Orodhā ca kumārā ca, tava mātā ca khattiya;
Umaṅgā nīharityāna, vedehassupanāmitā”.
751. “Ingha antepuram mayham, gantvāna vicinātha nam;
Yathā imassa vacanam, saccam vā yadi vā musā”.
752. “Evametaṁ mahārāja, yathā āha mahosadho;
Suññam antepuram sabbam, kākapaṭṭanakam yathā”.
753. “Ito gatā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā;
[Kosambaphalakasussoṇī \[kosumbaphalakasussoṇī \(sī. syā. pī.\)\]](#), hamsagaggarabhāṇīnī.
754. “Ito nītā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā;
Koseyyavasanā sāmā, jātarūpasumekhalā.
755. “Surattapādā kalyāṇī, suvaṇṇamaṇimekhalā;
Pārevatakkhī sutanū, bimboṭṭhā tanumajjhimā.
756. “Sujātā bhujalaṭṭhīva, vedīva [[vellīva \(sī. pī.\)](#)] tanumajjhimā;
Dīghassā kesā asitā, īsakaggapavellitā.

757. “Sujātā migachāpāva, hemantaggisikhāriva;
Nadīva giriduggesu, sañchannā khuddaveļubhi.
758. “Nāganāsūru kalyāṇī, paramā [paṭhamā (sī. pī.)] timbaruththanī;
Nātidīghā nātirassā, nālomā nātilomasā”.
759. “Nandāya nūna marañena, nandasi sirivāhana;
Ahañca nūna nandā ca, gacchāma yamasādhanaṁ”.
760. “Dibbam adhīyase māyam, akāsi cakkhumohanam;
Yo me amittam̄ hatthagatam̄, vedeham̄ parimocayi”.
761. “Adhīyanti mahārāja [adhīyanti ve mahārāja (syā. ka.)], dibbamāyidha paṇḍitā;
Te mocayanti attānam̄, paṇḍitā mantino janā.
762. “Santi māṇavaputtā me, kusalā sandhichedakā;
Yesam̄ katena maggena, vedeho mithilam̄ gato”.
763. “Ingha passa mahārāja, umaṅgam sādhu māpitam̄;
Hatthīnam̄ atha assānam̄, rathānam̄ atha pattinam̄;
Ālokabhūtaṁ tiṭṭhantam̄, umaṅgam sādhu māpitam̄” [niṭṭhitam̄ (sī. syā. pī.)].
764. “Lābhā vata videhānam̄, yassimedisā paṇḍitā;
Ghare vasanti vijite, yathā tvam̄si mahosadha”.
765. “Vuttiñca parihārañca, diguṇam bhattavetanam̄;
Dadāmi vipule bhoge, bhuñja kāme ramassu ca;
Mā videham̄ paccagamā, kiṁ videho karissati”.
766. “Yo cajetha mahārāja, bhattāram dhanakāraṇā;
Ubhinnam̄ hoti gārayho, attano ca parassa ca;
Yāva jīveyya vedeho, nāññassa puriso siyā.
767. “Yo cajetha mahārāja, bhattāram dhanakāraṇā;
Ubhinnam̄ hoti gārayho, attano ca parassa ca;
Yāva tiṭṭheyya vedeho, nāññassa vijite vase”.
768. “Dammi nikkhahassam te, gāmāsītiñca kāsisu;
Dāsisatāni cattāri, dammi bhariyāsatañca te;
Sabbaṁ senaṅgamādāya, sotthim̄ gaccha mahosadha.
769. “Yāva dadantu hatthīnam̄, assānam̄ digunaṁ vidham̄;
Tappentu annapānena, rathike pattikārake”.
770. “Haththī asse rathe patti, gacchevādāya paṇḍita;
Passatu tam̄ mahārājā, vedeho mithilam̄ gataṁ [mithilaggahaṁ (ka.)].
771. “Haththī assā rathā patti, senā padissate mahā;
Caturaṅginī bhīsarūpā, kiṁ nu maññasi paṇḍita” [maññanti paṇḍitā (sī. syā. pī.)].
772. “Ānando te mahārāja, uttamo paṭidissati;
Sabbaṁ senaṅgamādāya, sotthim̄ patto mahosadho”.

773. “Yathā petam susānasmiṃ, chaḍḍetvā caturo janā;
 Evaṃ kapilaye tyamha [kappiliye tyamhā (syā.), kampilliye tyamhā (sī.), kampilliyaraṭṭhe (pī.)], chaḍḍayitvā idhāgatā.
774. “Atha tvam kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā;
 Kena vā atthajātena, attānam parimocayi”.
775. “Attham atthena vedeha, mantam mantena khattiya;
 Parivārayim [parivārayissam (sī. syā.)] rājānam, jambudīpamva sāgaro”.
776. “Dinnaṃ nikkhahassamaṃ me, gāmāsīti ca kāsisu;
 Dāsīsatāni cattāri, dinnaṃ bhariyāsatañca me;
 Sabbam senaṅgamādāya, sotthināmhi idhāgato”.
777. “Susukham vata samvāso, paṇḍitehīti senaka;
 Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva;
 Amitthatthattagate [amittassa hatthagate (ka.)], mocayī no mahosadho”.
778. “Evametam mahārāja, paṇḍitā hi sukhāvahā;
 Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva;
 Amitthatthattagate, mocayī no mahosadho”.
779. “Āhaññantu sabbavīñā, bheriyo dindimāni ca;
 Dhamentu māgadhā saṅkhā, vaggū nadantu dundubhī”.
780. “Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
 Bahum annañca pānañca, paṇḍitassābhīhārayum.
781. “Hathārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
 Bahum annañca pānañca, paṇḍitassābhīhārayum.
782. “Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
 Bahum annañca pānañca, paṇḍitassābhīhārayum.
783. “Bahujano pasannosi, disvā paṇḍitamāgataṃ;
 Paṇḍitamhi anuppatte, celukkhepo avattathā”ti.

Umaṅgajātakam [mahāummaggajātakam (sī. pī.), mahosadhajātakam (syā. §ka.)] pañcamam.

543. Bhūridattajātakam (6)

784. “Yam kiñci ratanam atthi, dhataraṭṭhanivesane;
 Sabbāni te upayantu, dhītaram dehi rājino”.
785. “Na no vivāho nāgehi, katapubbo kudācanam;
 Tam vivāham asam्यuttam, kathaṃ amhe karomase”.
786. “Jīvitam nūna te cattam, raṭṭham vā manujādhipa;
 Na hi nāge kupitamhi, ciram jīvanti tādisā.
787. “Yo tvam deva manussosi, iddhimantam aniddhimā;
 Varuṇassa niyam puttam, yāmunam atimaññasi”.

- 788.** “Nātimāññāmi rājānam, dhataraṭṭham yasassinam;
Dhataraṭṭho hi nāgānam, bahūnamapi issaro.
- 789.** “Ahi mahānubhāvopi, na me dhītaramāraho;
Khattiyo ca videhānam, abhijātā samuddajā”.
- 790.** “Kambalassatarā uṭṭhentu, sabbe nāge nivedaya;
Bārāṇasim pavajjantu, mā ca kañci [kiñci (sī. pī. ka.)] viheṭhayum”.
- 791.** “Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca;
Rukkhaggesu ca lambantu, vitatā toraṇesu ca.
- 792.** “Ahampi sabbasetena, mahatā sumahañ puram;
Parikkhipissam bhogehi, kāśinam janayañ bhayañ”.
- 793.** Tassa tam vacanam sutvā, uragānekavaṇṇino;
Bārāṇasim pavajjimṣu, na ca kañci viheṭhayum.
- 794.** Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca;
Rukkhaggesu ca lambimṣu, vitatā toraṇesu ca.
- 795.** Tesu disvāna lambante, puthū kandimṣu nāriyo;
Nāge soṇḍikate disvā, passasante muhum muhum.
- 796.** Bārāṇasī pabyadhitā, āturā samapajjatha;
Bāhā paggayha pakkandum, “dhītaram dehi rājino”.
- 797.** “Pupphābhīhārassa vanassa majjhe, ko lohitakkho vitatantaramso;
Kā kambukāyūradharā suvatthā, tiṭṭhanti nāriyo dasa vandamānā.
- 798.** “Ko tvam brahābāhu vanassa majjhe, virocasi ghatasittova aggi;
Mahesakkho aññatarosi yakkho, udāhu nāgosi mahānubhāvo”.
- 799.** “Nāgohamasmi iddhimā, tejassī [tejasī (sī. syā. pī. ka.)] duratikkamo;
Damseyyam tejasā kuddho, phītam janapadañ api.
- 800.** “Samuddajā hi me mātā, dhataraṭṭho ca me pitā;
Sudassananātthosmi, bhūridattoti mam vidū”.
- 801.** “Yam gambhīram sadāvattam, rahadam bhismam pekkhasi;
Esa dibyo mamāvāso, anekasataporiso.
- 802.** “Mayūrakoñcābhīrudam, nīlodam vanamajjhato;
Yamunam pavisa mā bhīto, khemam vattavatam [vattavatim (syā. ka.)] sivam”.
- 803.** “Tattha patto sānucaro, saha puttena brāhmaṇa;
Pūjito mayham kāmehi, sukham brāhmaṇa vacchasi”.
- 804.** “Samā samantaparito, pahūtatagarā [bahukā taggarā (sī. syā. pī.)] mahī;
Indagopakasañchannā, sobhati harituttamā.
- 805.** “Rammāni vanacetyāni, rammā haṁsūpakūjitā;

Opupphāpadmā tiṭṭhanti, pokkharañño [pokkharaññā (syā. pī.)] sunimmitā.

806. “Aṭṭhamasā sukatā thambhā, sabbe veṭuriyāmayā;
Sahassathambhā pāsādā, pūrā kaññāhi jotare.
807. “Vimānam upapannosi, dibyam puññehi attano;
Asambādham sivam rammam, accantasukhasaṃhitam.
808. “Maññe sahassanettassa, vimānam nābhikaṅkhasi;
Iddhī hi tyāyam vipulā, sakkasseva jutīmato”.
809. “Manasāpi na patabbo, ānubhāvo jutīmato;
Paricārayamānānam, saindānam [indānam (syā. ka.)] vasavattinam”.
810. “Tam vimānam abhijjhāya, amarānam sukhesinam;
Uposatham upavasanto, semi vammikamuddhāni”.
811. “Ahañca migamesāno, saputto pāvissim vanam;
Tam mañ matam vā jīvam vā, nābhivedenti ñātakā.
812. “Āmantaye bhūridattam, kāsiputtam yasassinañ;
Tayā no samanuññātā, api passemu ñātake”.
813. “Eso hi vata me chando, yañ vasesi mamantike;
Na hi etādisā kāmā, sulabhā honti mānuse.
814. “Sace tvam nicchase vatthum, mama kāmehi pūjito;
Mayā tvam samanuññāto, sotthim passāhi ñātake”.
815. “Dhārayimañ mañim dibyam, pasum putte ca vindati;
Arogo sukhito hoti [hohi (syā.)], gacchevādāya brāhmaṇa”.
816. “Kusalam paṭinandāmi, bhūridatta vaco tava;
Pabbajissāmi jiññosmi, na kāme abhipathayē”.
817. “Brahmacariyassa ce bhaṅgo, hoti bhogehi kāriyam;
Avikampamāno eyyāsi, bahum dassāmi te dhanam”.
818. “Kusalam paṭinandāmi, bhūridatta vaco tava;
Punapi āgamissāmi, sace attho bhavissati”.
819. “Idam vatvā bhūridatto, pesesi caturo jane;
Etha gacchatha uṭṭhetha, khippam pāpetha brāhmaṇam.
820. Tassa tam vacanam sutvā, uṭṭhāya caturo janā;
Pesitā bhūridattena, khippam pāpesu brāhmaṇam.
821. “Mañim paggayha maṅgalyam, sādhuvittam [sādhucittam (pī.)] manoramam;
Selam byañjanasampannam, ko imam mañimajjhagā”.
822. “Lohitakkhasahassāhi, samantā parivāritam;
Ajjā kālam patham [padam (sī. pī.)] gaccham, ajjhagāham mañim imam”.

- 823.** “Supaciṇḍo ayam selo, accito mahito [mānito (ka.)] sadā;
Sudhārito sunikkhitto, sabbatthamabhisādhaye.
- 824.** “Upacāravipannassa, nikkepe dhāraṇāya vā;
Ayam selo vināsāya, pariciṇḍo ayoniso.
- 825.** “Na imam akusalo [kusalaṁ (ka.)] dibyam, maṇīm dhāretumāraho;
Paṭipajja satam nikkhām, dehimam ratanam mama”.
- 826.** “Na ca myāyam maṇī keyyo, gohi [kehi (ka.)] vā ratanehi vā;
Selo byañjanasampanno, neva keyyo maṇī mama”.
- 827.** “No ce tayā maṇī keyyo, gohi [kehi (ka.)] vā ratanehi vā;
Atha kena maṇī keyyo, tam me akkhāhi pucchito”.
- 828.** “Yo me samse mahānāgam, tejassim duratikkamam;
Tassa dajjam imam selam, jalantamiva tejasā”.
- 829.** “Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, supaṇṇo patatam varo;
Nāgam jigīsamanvesi, anvesam bhakkhamattano.
- 830.** “Nāham dijādhipo homi, na diṭṭho garulo mayā;
Āśīvisena vittoti [vittosmi (syā. ka.)], vajjo brāhmaṇa mam vidū”.
- 831.** “Kim nu tuyham balam atthi, kim sippam vijjate tava;
Kismiṁ vā tvam parathaddho, uragam nāpacāyasi”.
- 832.** “Āraññikassa isino, cirarattam tapassino;
Supaṇṇo kosiyassakkhā, visavijjam anuttaram.
- 833.** “Tam bhāvitattaññataram, sammantam pabbatantare;
Sakkaccaṁ tam upaṭṭhāsim, rattindivamatandito.
- 834.** “So tadā pariciṇḍo me, vattavā brahmacariyavā;
Dibbam pātukarī mantam, kāmasā bhagavā mama.
- 835.** “Tyāham mante parathaddho, nāham bhāyāmi bhoginam;
Ācariyo visaghātānam, alampānoti [ālambānoti (sī. pī.), ālambāyanoti (syā.)] mam vidū”.
- 836.** “Ganhāmase maṇīm tāta, somadatta vijānahi;
Mā dañḍena sirim pattam, kāmasā pajahimhase”.
- 837.** “Sakam nivesanam pattam, yo tam brāhmaṇa pūjayi;
Evaṁ kalyāṇakārissa, kim mohā dubbhīmicchasi”.
- 838.** “Sace tvam [sace hi (sī. pī. ka.)] dhanakāmosi, bhūridatto padassati [bhūridattam padissasi (ka.)];
Tameva gantvā yācassu, bahum dassati te dhanam”.
- 839.** “Hatthagataṁ pattagataṁ, nikinṇam khāditum varam;
Mā no sanditthiko attho, somadatta upaccagā”.

- 840.** “Paccati niraye ghore, mahissamapi vivarati [mahissamava dīyati (sī. pī.), mahimassa vindriyati (syā.)];
Mittadubbhī hitaccāgī, jīvarevāpi sussati [jīvare cāpi sussare (sī. pī.)].
- 841.** “Sace tvam [sace hi (sī. pī. ka.)] dhanakāmosi, bhūridatto padassati;
Maññe attakatam veram, naciram vedayissasi”.
- 842.** “Mahāyaññam yajitvāna, evam sujjhanti brāhmaṇā;
Mahāyaññam yajissāma, evam mokkhāma pāpākā”.
- 843.** “Handa dāni apāyāmi, nāham ajja tayā saha;
Padampekam [padamekam (syā. ka.)] na gaccheyyam, evam kibbisakārinā”.
- 844.** “Idam vatvāna pitaram, somadatto bahussuto;
Ujjhāpetvāna bhūtāni, tamhā ṭhānā apakkami.
- 845.** “Gañhāhetam mahānāgam, āharetam maṇim mama;
Indagopakavaṇṇābho, yassa lohitako siro.
- 846.** “Kappāsapicurāsīva, eso kāyo padissati [kāya’ssa dissati (sī. pī.)];
Vammikaggagato seti, tam tvam gañhāhi brāhmaṇa”.
- 847.** “Athosadhehi dibbehi, jappam mantapadāni ca;
Evam tam asakkhi satthum [saṭṭhum (sī. pī.), yuṭṭhum (syā.), suttum (ka.)], katvā parittamattano”.
- 848.** “Mamaṁ disvāna āyantam, sabbakāmasamiddhinam;
Indriyāni ahaṭhāni, sāvam [sāmam (sī. pī.)] jātaṇ mukham tava.
- 849.** “Padmaṁ yathā hatthagataṁ, pāṇinā parimadditam;
Sāvam jātam [yantam (ka.)] mukham tuyham, mamaṁ disvāna edisam.
- 850.** “Kacci nu te nābhisisi [te nābhisiyi (sī.), te nābhissasi (syā.)], kacci te atthi vedanā;
Yena sāvam mukham tuyham, mamaṁ disvāna āgataṁ”.
- 851.** “Supinam tāta addakkhim, ito māsam adhogatam;
Dakkhiṇam viya me bāhum, chetvā ruhiramakkhitam;
Puriso ādāya pakkāmi, mama rodantiyā sati.
- 852.** “Yatoham [yato tam (sī.)] supinamaddakkhim, sudassana vijānahi;
Tato divā vā rattim vā, sukham me nopalabbhati”.
- 853.** “Yam pubbe parivārimsu [paricārimsu (sī. pī.)], kaññā ruciraviggahā;
Hemajālapaṭicchannā, bhūridatto na dissati.
- 854.** “Yam pubbe parivārimsu [paricārimsu (sī. pī.)], nettiṁsavavaradhārino;
Kaṇikārāva samphullā, bhūridatto na dissati.
- 855.** “Handa dāni gamissāma, bhūridattanivesanam;
Dhammaṭṭham sīlasampannaṁ, passāma tava bhātarām”.
- 856.** “Tañca disvāna āyantiṁ, bhūridattassa mātaram;

Bāhā paggayha pakkandum, bhūridattassa nāriyo.

857. “Puttam̄ teyye na jānāma, ito māsam̄ adhogataṁ;
Mataṁ vā yadi vā jīvam̄, bhūridattam̄ yasassinaṁ”.
858. “Sakuṇī hataputtāva, suññam̄ disvā kulāvakam̄;
Ciram̄ dukkhena jhāyissam̄, bhūridattam̄ apassatī [imissā gāthāyānantare sī. pī. potthakesu –
“sakuṇī hataputtāva, suññam̄ disvā kulāvakam̄; tena tena padhāvissa, piyaputtaṁ apassatī”ti
iti ayampi gāthā āgatā].
859. “Kurarī hatachāpāva, suññam̄ disvā kulāvakam̄;
Ciram̄ dukkhena jhāyissam̄, bhūridattam̄ apassatī.
860. “Sā nūna cakkavākīva, pallalasmīm̄ anodake;
Ciram̄ dukkhena jhāyissam̄, bhūridattam̄ apassatī.
861. “Kammārānam yathā ukkā, anto jhāyati no bahi;
Evaṁ jhāyāmi sokena, bhūridattam̄ apassatī”.
862. “Sālāva sampamathitā [sampamadditā (syā. ka.)], mālutena pamadditā;
Senti puttā ca dārā ca, bhūridattanivesane”.
863. “Idam sutvāna nigghosam̄, bhūridattanivesane;
Ariṭṭho ca subhogo [subhago (sī. pī.)] ca, padhāviṁsu anantarā [upadhāviṁsu anantarā (sī.
pī.)].
864. “Amma assāsa mā soci, evam̄dhammā hi pāṇino;
Cavanti upapajjanti, esassa pariṇāmitā”.
865. “Ahampi tāta jānāmi, evam̄dhammā hi pāṇino;
Sokena ca paretasmi, bhūridattam̄ apassatī.
866. “Ajja ce me imam̄ rattim̄, sudassana vijānahi;
Bhūridattam̄ apassantī, maññe hissāmi jīvitam̄”.
867. “Amma assāsa mā soci, ānayissāma bhātaram̄;
Disodisam̄ gamissāma, bhātupariyesanam̄ caram̄.
868. “Pabbate giriduggesu, gāmesu nigamesu ca;
Orena sattarattassa [orena dasarattassa (sī. pī.)], bhātaraṁ passa āgatam̄”.
869. “Hatthā pamutto urago, pāde te nipatī bhusaṁ;
Kacci nu tam̄ ḍāmsī tāta [kacci tam̄ nu ḍāsī tāta (sī.), kacci nu ḍāmsito tāta (syā.),
kaccitānuḍasī tāta (pī.)], mā bhāyi sukhiyo bhava”.
870. “Neva mayham̄ ayaṁ nāgo, alam̄ dukkhāya kāyaci;
Yāvatatthi ahiggāho, mayā bhiyyo na vijjati”.
871. “Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, ditto [datto (sī. syā. pī.)] parisamāgato;
Avhāyantu suyuddhena, suṇantu parisā mama”.
872. “Tvam̄ maṁ nāgena ālampa, ahaṁ maṇḍūkachāpiyā;

Hotu no abbhutam tattha, āsaħassehi pañcahi”.

- 873.** “Ahañhi vasumā addho, tvam daliddosi māñava;
Ko nu te pāñibhogatthi, upajūtañca kiñ siyā.
- 874.** “Upajūtañca me assa, pāñibhogo ca tādiso;
Hotu no abbhutam tattha, āsaħassehi pañcahi”.
- 875.** “Sunohi me mahārāja, vacanam bhaddamatthu te;
Pañcannam me saħassānam, pāñibhogo hi kittima”.
- 876.** “Pettikam vā iñam hoti, yañ vā hoti sayamkatañ;
Kiñ tvam evam buhuñ mayham, dhanam yācasi brāhmaṇa”.
- 877.** “Alampāno hi nāgena, mamam abhijigīsat [abhijigimsati (sī. syā. pī.)];
Aham mañḍukachāpiyā, ḍaṁsayissāmi brāhmaṇam.
- 878.** “Tam tvam daṭṭhum mahārāja, ajja rāṭṭhābhivadḍhana;
Khattasaṅghaparibyūlho, niyyāhi ahidassanam” [abhidassanam (sī. pī.)].
- 879.** “Neva tam atimaññāmi, sippavādena māñava;
Atimattosi sippena, uragam nāpacāyasi”.
- 880.** “Ahampi nātimaññāmi, sippavādena brāhmaṇa;
Avisena ca nāgena, bhusam vañcayase janam.
- 881.** “Evam cetam janō jaññā, yathā jāñāmi tam aham;
Na tvam labhasi ālampa, bhusamuṭṭhim [thusamuṭṭhim (syā.), sattumuṭṭhim (sī. pī.)] kuto
dhanam”.
- 882.** “Kharājino jaṭī dummī [rummī (sī. syā. pī.)], ditto parisamāgato;
Yo tvam evam gatam nāgam, aviso atimaññasi.
- 883.** “Āsajja kho nam jaññāsi, puṇṇam uggassa tejaso;
Maññe tam bhasmarāsimva, khippameso karissati”.
- 884.** “Siyā visam siluttassa, deḍḍubhassa silābhuno;
Neva lohitasīsassa, visañ nāgassa vijjati”.
- 885.** “Sutametam arahatam, saññatānam tapassinañ;
Idha dānāni datvāna, saggam gacchanti dāyakā;
Jīvanto dehi dānāni, yadi te atthi dātave.
- 886.** “Ayam nāgo mahiddhiko, tejassī duratikkamo;
Tena tam ḍaṁsayissāmi, so tam bhasmañ karissati”.
- 887.** “Mayāpetam sutam samma, saññatānam tapassinam;
Idha dānāni datvāna, saggam gacchanti dāyakā;
Tvameva dehi jīvanto, yadi te atthi dātave.
- 888.** “Ayam ajamukhī [accimukhī (sī. syā. pī.)] nāma, puṇṇā uggassa tejaso;
Tāya tam ḍaṁsayissāmi, sā tam bhasmañ karissati”.

- 889.** “Yā dhītā dhataraṭṭhassa, vemātā bhaginī mama;
Sā tam ḍamṣatvajamukhī [sā dissatu accimukhī (sī. pī.)], puṇṇā uggassa tejaso”.
- 890.** “Chamāyam ce nisiñcissam, brahmadatta vijānahi;
Tiṇalatāni osadhyo, ussusseyyum asamsayam.
- 891.** “Uddhaṁ ce pātayissāmi, brahmadatta vijānahi;
Satta vassāniyam devo, na vasse na himam pate.
- 892.** “Udake ce nisiñcissam, brahmadatta vijānahi;
Yāvantodakajā [yāvatā odakā (sī.), yāvatā udakajā (pī.)] pāṇā, mareyyum macchakacchapā”.
- 893.** “Lokyam sajantam udakam, payāgasmiṁ patiṭhitam;
Komam ajjhoharī bhūto, ogālham yamunaṁ nadim”.
- 894.** “Yadesa lokādhipatī yasassī, bārāṇasim pakriya [pakiraparī (sī. pī.), pakiraharī (syā.)]
samantato;
Tassāha putto uragūsabhassa, subhogoti maṁ brāhmaṇa vedayanti”.
- 895.** “Sace hi putto uragūsabhassa, kāsissa [kāmsassa (sī. pī.)] rañño amarādhipassa;
Mahesakkho aññataro pitā te, maccesu mātā pana te atulyā;
Na tādiso arahati brāhmaṇassa, dāsampi ohāritum [ohātum (sī. pī.)] mahānubhāvo”.
- 896.** “Rukkham nissāya vijjhitho, eṇeyyam pātumāgataṁ;
So viddho dūramacari [dūra'masarā (sī. pī.)], saravegena sīghavā [sekhavā (sī. pī.), pekkhavā
(syā. ka.)].
- 897.** “Tam tvam patitamaddakkhi, araññasmim brahāvane;
Samam sakājamādāya, sāyam nigrodhupāgami.
- 898.** “Sukasālikasaṅghuṭham, piṅgalam [piṅgiyam (sī. syā. pī.)] santhatāyutam;
Kokilābhīrudam rammaṁ, dhuvam haritasaddalam.
- 899.** “Tattha te so pāturaḥu, iddhiyā yasasā jalām;
Mahānubhāvo bhātā me, kaññāhi parivārito.
- 900.** “So tena paricīṇo tvam, sabbakāmehi tappito;
Aduṭṭhassa tuvam dubbhi, tam te veraṁ idhāgataṁ.
- 901.** “Khippam gīvam pasārehi, na te dassāmi jīvitam;
Bhātu parisaram veram, chedayissāmi te siram”.
- 902.** “Ajjhāyako yācayogī, āhutaggi ca brāhmaṇo;
Etehi tīhi ṭhānehi, avajho hoti [bhavati (sī. syā. pī.)] brāhmaṇo”.
- 903.** “Yam pūraṁ dhataraṭṭhassa, ogālham yamunaṁ nadim;
Jotate sabbasovaṇṇam, girimāhacca yāmunam.
- 904.** “Tattha te purisabyagghā, sodariyā mama bhātaro;
Yathā te tattha vakkhanti, tathā hessasi brāhmaṇa”.
- 905.** “Anittarā ittarasampayuttā, yaññā ca vedā ca subhogaloke;

Tadaggarayhañhi vinindamāno, jahāti vittañca satañca dhammam̄.

906. “Ajjhenamariyā pathavim̄ janindā, vessā kasim̄ pāricariyañca suddā; Upāgu paccekam̄ yathāpadesam̄, katāhu ete vasināti āhu”.
907. “Dhātā vidhātā varuṇo kuvero, somo yamo candimā vāyu sūriyo; Etepi yaññam̄ puthuso yajitvā, ajjhāyakānam̄ atho sabbakāme.
908. “Vikāsitā cāpasatāni pañca, yo ajjuno balavā bhīmaseno; Sahassabāhu asamo pathabyā, sopi tadā mādahi jātavedam̄”.
909. “Yo brāhmaṇe bhojayi dīgharattam̄, annena pānena yathānubhāvam̄; Pasannacitto anumodamāno, subhoga devaññataro ahosi”.
910. “Mahāsanam̄ devamanomavañṇam̄, yo sappinā asakkhi bhojetumaggim̄ [jetumaggim̄ (sī. pī.)]; Sa yaññatantam̄ varato yajitvā, dībbaṁ gatim̄ miscalindajjhagacchi”.
911. “Mahānubhāvo vassasahassajīvī, yo pabbajī dassaneyyo uṭāro; Hitvā apariyantaraṭṭham̄ [ratham̄ (sī. pī.)] sasenam̄, rājā dudīpopi jagāma [dudīpopajjhagāmi (syā.)] saggam̄”.
912. “Yo sāgarantam̄ sāgaro vijitvā, yūpaṁ subhaṁ soñnamayam̄ [sovannamayam̄ (syā. ka.)] uṭāram̄; Ussesi vessānaramādahāno, subhoga devaññataro ahosi.
913. “Yassānubhāvena subhoga gaṅgā, pavattatha [pavattati (syā. ka.)] dadhisannisinnam̄ [dadhisanna (sī. pī.)] samuddam̄; Salomapādo paricariyamaggim̄, aṅgo sahassakkhapurajjhagacchi”.
914. “Mahiddhiko devavaro yasassī, senāpati tidive vāsavassa; So somayāgena malam̄ vihantvā, subhoga devaññataro ahosi”.
915. “Akārayi lokamimaṁ parañca, bhāgīrathim̄ himavantañca gjijham̄ [gijjham̄ (syā. ka.), viñjham̄ (?)]; Yo iddhimā devavaro yasassī, sopi tadā ādahi jātavedam̄.
916. “Mālāgirī himavā yo ca gjijho [vijjho (ka.), vijjhā (syā.)], sudassano nisabho kuveru [kākaneru (sī. pī.), kākaveru (syā.)]; Ete ca aññe ca nagā mahantā, cityā katā yaññakarehi māhu”.
917. “Ajjhāyakam̄ mantaguṇūpapannam̄, tapassinam̄ yācayogotidhāhu [ticāha (sī. pī.), ti cāhu (ka.)]; Tīre samuddassudakam̄ sajantam̄ [siñcantam̄ (ka.)], sāgarojjhohari tenapeyyo.
918. “Āyāgavaththūni puthū pathabyā, samvijjanti brāhmaṇā vāsavassa; Purimaṁ disam̄ pacchimaṁ dakkhiṇuttaram̄, samvijjamānā janayanti vedam̄”.
919. “Kalī hi dhīrāna kaṭam̄ magānam̄, bhavanti vedajjhagatānarīṭha; Marīcidhammam̄ asamekkhitattā, māyāguṇā nātivahanti paññam̄.
920. “Vedā na tāṇḍyā bhavanti dassa, mittadduno bhūnahuno narassa; Na tāyate pariciṇṇo ca aggi, dosantaram̄ maccamanariyakammam̄.

- 921.** “Sabbañca maccā sadhanañ sabhogam [sadhanā sabhogā (sī. syā. pī. ka.)], ādīpitam dāru tiñena missam; Daham na tappe [na tappe aggi (ka.)] asamatthatejo, ko tam subhikkham dvirasaññu kayirā [dirasañña kuriyā (sī.), dirasaññu kuriyā (pī.)].
- 922.** “Yathāpi khīram vipariñāmadhammañ, dadhi bhavitvā navanītampi hoti; Evampi aggi vipariñāmadhammo, tejo samorohatī yogayutto.
- 923.** “Na dissatī aggimanuppaviñño, sukkhesu kañthesu navesu cāpi; Nāmatthamāno [nāmanthamāno (sī. pī.)] araññinarena, nākammunā jāyati jātavedo.
- 924.** “Sace hi aggi antarato vaseyya, sukkhesu kañthesu navesu cāpi; Sabbāni susseyyu vanāni loke, sukhāni kañhāni ca pajjaleyyum.
- 925.** “Karoti ce dārutiñena puññam, bhojam naro dhūmasikhiñ patāpavam; Angārikā loñakarā ca sūdā, sarīradāhāpi kareyyu puññam.
- 926.** “Atha ce hi ete na karonti puññam, ajjhenañaggim idha tappayitvā; Na koci lokasmiñ karoti puññam, bhojam naro dhūmasikhiñ patāpavam.
- 927.** “Kathañhi lokāpacito samāno, amanuññagandham bahūnam akantam; Yadeva maccā parivajjayanti, tadappasattham dvirasaññu bhuñje.
- 928.** “Sikhimpi devesu vadanti heke, āpam milakkhū [milakkhā (sī. pī.)] pana devamāhu; Sabbeva ete vitatham bhañanti [gañhanti (ka.)], aggī na devaññataro na cāpo.
- 929.** “Anindriyabaddhamasaññakāyam [nirindriyam antam asaññakāyam (sī. pī.), anidriyam santamasaññakāyam (syā.)], vessānaram kammakaram pajānam; Paricariya maggiñ sugatiñ katham vaje, pāpāni kammāni pakubbamāno [pakubbamāno (syā. ka.)].
- 930.** “Sabbābhībhū tāhudha jīvikatthā, aggissa brahmā paricārakoti; Sabbānubhāvī ca vasī kimattham, animmito nimmitam vanditassa.
- 931.** “Hassam anijjhānakhamam ataccham, sakkārahetu pakiriñsu pubbe; Te lābhasakkāre apātubhonte, sandhāpitā [santhambhitā (sī. pī.), sandhābhītā (syā.), santāpitā (ka.)] jantubhi santidhammadam.
- 932.** “Ajjhenamariyā pathavim janindā, vessā kasiñ pāricariyañca suddā; Upāgu paccekam yathāpadesam, katāhu ete vasināti āhu.
- 933.** “Etañca saccam vacanam bhaveyya, yathā idam bhāsitam brāhmañehi; Nākhattiyo jātu labhetha rajjam, nābrāhmaño mantapadāni sikkhe; Nāññatra vessehi kasiñ kareyya, suddo na mucce parapesanāya [parapessitāya (sī. pī.)].
- 934.** “Yasmā ca etam vacanam abhūtam, musāvime odariyā bhañanti; Tadappapaññā abhisaddahanti, passanti tam pañditā attanāva.
- 935.** “Khatyā hi vessānam [khattā na vessā na (sī. pī.)] balim haranti, ādāya satthāni caranti brāhmañā; Tam tādisam sañkhubhitam pabhinnam, kasmā brahmā nuju karoti lokam.

936. “Sace hi so issaro sabbaloke, brahmā bahūbhūtapatī [brahmapahū bhūtapatī (syā.)] pajānam; Kim sabbalokam̄ vidahī alakkhim̄, kim sabbalokam̄ na sukhim̄ akāsi.
937. “Sace hi so issaro sabbaloke, brahmā bahūbhūtapatī pajānam; Māyā musāvajjamadena [musāvañcanapadena (ka.)] cāpi, lokam̄ adhammena kimatthamakāri [kimattha’kāsi (sī. pī.), kimatthakārī (syā.)].
938. “Sace hi so issaro sabbaloke, brahmā bahūbhūtapatī pajānam; Adhammiko bhūtapatī arīṭha, dhamme sati yo vidahī adhammadam̄.
939. “Kīṭā paṭaṅgā uragā ca bhekā [bhiṅgā (syā.)], hantvā kimī sujjhati makkhikā ca; Etepi dhammā anariyarūpā, kambojakānam̄ vitathā bahūnam̄.
940. “Sace hi so sujjhati yo hanāti, hatopi so saggamupeti ṭhānam̄; Bhovādi bhovādina mārayeyyum [mārabheyyum (ka.)], ye cāpi tesam̄ abhisaddaheyyum.
941. “Neva migā na pasū nōpi gāvo, āyācanti attavadhāya keci; Vipphandamāne idha jīvikatthā, yaññesu pāne pasumārabhanti [māharanti (sī. syā. pī.)].
942. “Yūpussane [yūpassa te (sī.), yūpassa ne (pī.)] pasubandhe ca bālā, cittehi vanṇehi mukham̄ nayanti; Ayam te yūpo kāmaduho parattha, bhavissati sassato samparāye.
943. “Sace ca yūpe maṇisaṅkhamuttam̄, dhaññam̄ dhanam̄ rajataṁ jātarūpaṁ; Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi, sace duhe tidive sabbakāme; Tevijjasāṅghāva puthū yajeyyum, abrahmaṇam̄ [na brāhmaṇā (sī. syā.)] kañci na yājayeyyum.
944. “Kuto ca yūpe maṇisaṅkhamuttam̄, dhaññam̄ dhanam̄ rajataṁ jātarūpaṁ; Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi, kuto duhe tidive sabbakāme.
945. “Saṭhā ca luddā ca paluddhabālā [upaladdhabālā (sī. pī.)], cittehi vanṇehi mukham̄ nayanti; Ādāya aggim̄ mama dehi vittam̄, tato sukhī hohisi sabbakāme.
946. “Tamaggihuttam̄ saraṇam̄ pavissa, cittehi vanṇehi mukham̄ nayanti; Oropayitvā kesamassum̄ nakhañca, vedehi vittam̄ atigālhayanti [atigālayanti (sī. pī.)].
947. “Kākā ulūkam̄va raho labhitvā, ekaṁ samānam̄ bahukā samecca; Annāni bhutvā kuhakā kuhitvā, muñdam̄ karitvā yaññapathossajanti.
948. “Evañhi so vañcito brāhmaṇehi, eko samāno bahukā [bahuhī (sī.)] samecca; Te yogayogena vilumpamānā, diṭṭham̄ adiṭṭhena dhanam̄ haranti.
949. “Akāsiyā rājūhivānusiṭṭhā, tadassa ādāya dhanam̄ haranti; Te tādisā corasamā asantā, vajjhā na haññanti arīṭha loke.
950. “Indassa bāhārasi dakkhiṇāti, yaññesu chindanti palāsayaṭṭhim; Tam̄ cepi saccam̄ maghavā chinnabāhu, kenassa indo asure jināti.
951. “Tañceva tuccham̄ maghavā samaṅgī, hantā avajjho paramo sa devo [sudevo (syā. ka.)]; Mantā ime brāhmaṇā tuccharūpā, sandiṭṭhikā vañcanā esa loke.
952. “Mālāgiri himavā yo ca gjijho, sudassano nisabho kuveru;

Ete ca aññe ca nagā mahantā, cityā katā yaññakarehi māhu.

953. “Yathāpakārāni hi iṭṭhakāni, cityā katā yaññakarehi māhu;
Na pabbatā honti tathāpakārā, aññā disā acalā tiṭṭhaselā.
954. “Na iṭṭhakā honti silā cirena [cirenapi (sī. pī.)], na tattha sañjāyati ayo na loham;
Yaññañca etam parivanṇayantā, cityā katā yaññakarehi māhu.
955. “Ajjhāyakam mantagūṇūpapannam, tapassinam yācayogotidhāhu;
Tīre samuddassudakam sajantam, tam sāgarojjhohari tenapeyyo.
956. “Parosahassampi samantavede, mantūpapanne nadiyo vahanti;
Na tena byāpannarasūdakā na, kasmā samuddo atulo apeyyo.
957. “Ye keci kūpā idha jīvaloke, loñūdakā kūpakhañehi khātā;
Na brāhmañajjhoharañena [brāhmañajjhohari tena (ka.)] tesu, āpo apeyyo dvirasaññu māhu.
958. “Pure puratthā kā kassa bhariyā, mano manussam ajanesi pubbe;
Tenāpi dhammena na koci hīno, evampi vossaggavibhañgamāhu [vossaggavibhāgāmāhu (sī.)].
959. “Cañḍālaputtopi adhicca vede, bhāseyya mante kusalo matīmā [mutīmā (sī. pī.)];
Na tassa muddhāpi phaleyya sattadhā, mantā ime attavadhāya katā [katta (sī. pī.)].
960. “Vācākatā giddhikatā [giddhigatā (ka.)] gahītā, dummcayā kabyapathānupannā;
Bālāna cittam visame niviññham, tadappapaññā abhisaddahanti.
961. “Sīhassa byagghassa ca dīpino ca, na vijjatī porisiyam̄balena;
Manussabhāvo ca gavañva pekkho, jātī hi tesam asamā samāna [samānam (syā. ka.)].
962. “Sace ca rājā pathaviñ vijitvā, sajīvavā assavapārisajjo;
Sayameva so sattusañgham vijeyya, tassappajā niccasukhī [niccasukhā (pī.)] bhaveyya.
963. “Khattiyamantā ca tayo ca vedā, atthena ete samakā bhavanti;
Tesañca attham avinicchinitvā, na bujjhatī oghapathañva channam.
964. “Khattiyamantā ca tayo ca vedā, atthena ete samakā bhavanti;
Lābho alābho ayaso yaso ca, sabbeva tesam catunnañca [sabbe te sabbesam catunna (sī. pī.)]
dhammā.
965. “Yathāpi ibbhā dhanadhaññahetu, kammāni karonti [kārenti (sī. syā. pī.)] puthū pathabyā;
Tevijjasañghā ca tatheva ajja, kammāni karonti [kārenti (sī. syā. pī.)] puthū pathabyā.
966. “Ibbhehi ye te [ete (sī. syā. pī.)] samakā bhavanti, niccussukā kāmaguñesu yuttā;
Kammāni karonti [kārenti (sī. syā. pī.)] puthū pathabyā, tadappapaññā dvirasaññurā te”.
967. “Kassa bherī mudiñgā ca, sañkhāpañavadindimā;
Purato pañipannāni, hāsayantā rathesabham.
968. “Kassa kañcanapaññena, puthunā vijjuvaññinā;
Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyā jalām.
969. “Ukkāmukhapahaññhamva, khadirañgārasannibham;

Mukhañca rucirā bhāti, ko eti siriyā jalam.

970. “Kassa jambonadām chattam, sasalākam manoramam;
Ādiccaramsāvaraṇam, ko eti siriyā jalam.
971. “Kassa aṅgam [aṅkam (sī. pī.)] pariggayha, vālabījanimuttamam;
Ubhato varapuññassa [carate varapaññassa (sī. pī.)], muddhani uparūpari.
972. “Kassa pekhunāhatthāni, citrāni ca mudūni ca;
Kañcanamaṇidāṇḍāni [tapaññamaṇidāṇḍāni (sī. pī.), suvanṇamaṇidāṇḍāni (syā. ka.)], caranti dubhato mukham.
973. “Khadiraṅgāravaṇṇābhā, ukkāmukhapahaṇṣitā;
Kassete kuṇḍalā vaggū, sobhanti dubhato mukham.
974. “Kassa vātena chupitā, niddhantā mudukālakā [mudukālakam (sī.), mudu kālikā (syā.)];
Sobhayanti nalāṭantam, nabhā vijjurivuggatā.
975. “Kassa etāni akkhīni, āyatāni puthūni ca;
Ko sobhati visālakkho, kassetam uṇṇajam mukham.
976. “Kassete lapanajātā [lapanajā suddhā (sī. pī.)], suddhā saṅkhavarūpamā;
Bhāsamānassa sobhanti, dantā kuppilasādisā.
977. “Kassa lākhārasasamā, hatthapādā sukhedhitā;
Ko so bimboṭṭhasampanno, divā sūriyova bhāsatī.
978. “Himaccaye himavati [hemavato (sī. syā. pī.)], mahāsālova pupphito;
Ko so odātapāvāro, jayaṇ indova sobhati.
979. “Suvanṇapīlakākiṇṇam, maṇidāṇḍavicitakam;
Ko so parisamogayha, īsam khaggam pamuñcati [īso khaggamva muñcati (sī. pī.), bhante khaggam pamuñcati (syā.)].
980. “Suvanṇavikatā cittā, sukatā cittasibbanā [sibbinī (syā. ka.)];
Ko so omuñcate pādā, namo katvā mahesino”.
981. “Dhataratthā hi te nāgā, iddhimanto yasassino;
Samuddajāya uppannā, nāgā ete mahiddhikā”ti.

Bhūridattajātakam chattham.

544. Candakumārajātakam (7)

982. “Rājāsi luddakammo, ekarājā pupphavatīyā;
So pucchi brahmabandhum, khaṇḍahālam purohitam mūlhām.
983. ‘Saggāna maggamacikkha [saggamaggamacikkha (sī. pī.)], tvam̄si brāhmaṇa
dhammadvinayakusalo;
Yathā ito vajanti sugatim, narā puññāni katvāna’.

- 984.** ‘Atidānam daditvāna, avajjhe deva ghātetevā;
Evaṁ vajanti sugatim, narā puññāni katvāna’.
- 985.** ‘Kiṁ pana tam atidānam, ke ca avajjhā imasmi lokasmiṁ;
Etañca kho no akkhāhi, yajissāmi dadāmi [yajissāma dadāma (sī. pī.)] dānāni’.
- 986.** ‘Puttehi deva yajitabbam, mahesīhi negamehi ca;
Usabhehi ājāniyehi catūhi, sabbacatukena deva yajitabbam’’’.
- 987.** ‘‘Tam sutvā antepure, kumārā mahesiyo ca haññantu;
Eko ahosi nigghoso, bhismā accuggato saddo’’’.
- 988.** ‘‘Gacchatha vadetha kumāre, candaṁ sūriyañca bhaddasenañca;
Sūrañca vāmagottañca, pacurā [pasurā (sī. pī. ka.)] kira hotha yaññatthāya.
- 989.** ‘‘Kumāriyopi vadetha, upasenam [upasenim (sī.), upaseṇim (pī.)] kokilañca muditañca;
Nandañcāpi kumārim, pacurā [pasurā (sī. pī. ka.)] kira hotha yaññatthāya.
- 990.** ‘‘Vijayampi mayham māhesim, erāvatim [ekapatim (pī.), erāpatim (ka.)] kesinim sunandañca;
Lakkhañavarūpapannā, pacurā kira hotha yaññatthāya.
- 991.** ‘‘Gahapatayo ca vadetha, puññamukham bhaddiyam siṅgālañca;
Vaḍḍhañcāpi gahapatim, pacurā kira hotha yaññatthāya’’’.
- 992.** ‘‘Te tattha gahapatayo, avocisum samāgatā puttadāraparikiññā;
Sabbeva sikhino deva karohi, atha vā no dāse sāvehi’’’.
- 993.** ‘‘Abhayañkarampi me hatthim, nālāgirim accuggataṁ varuṇadantaṁ [nālāgirim accutam
varuṇadantaṁ (sī.), rājagirim accutavaruṇadantaṁ (pī.)];
Ānetha kho ne khippam, yaññatthāya bhavissanti.
- 994.** ‘‘Assaratanampi [assatarampi (sī. pī.), assaratanampi me (syā.)] kesim, surāmukham
puññakam vinatakañca;
Ānetha kho ne khippam, yaññatthāya bhavissanti.
- 995.** ‘‘Usabhampi [usabhampi me (syā.)] yūthapatim anojam, nisabham gavampatim tepi mayham
ānetha;
Samūha [samupā (sī. pī.), sammukhā (syā.)] karontu sabbam, yajissāmi dadāmi dānāni.
- 996.** ‘‘Sabbam [sabbampi (syā.)] paṭiyādetha, yaññam pana uggatamhi sūriyamhi;
Āñāpetha ca kumāre [āñāpetha candakumāre (syā. ka.)], abhiramantu imam rattim.
- 997.** ‘‘Sabbam [sabbampi (syā.)] upaṭṭhapetha, yaññam pana uggatamhi sūriyamhi;
Vadetha dāni kumāre, ajja kho [vo (pī.)] pacchimā ratti’’’.
- 998.** ‘‘Tamtam mātā avaca, rodantī āgantvā vimānato;
Yañño kira teutta, bhavissati catūhi puttehi’’’.
- 999.** ‘‘Sabbepi mayham puttā cattā, candasmiṁ haññamānasmiṁ;
Puttehi yaññam yajitvāna, sugatim saggam gamissāmi’’’.
- 1000.** ‘‘Mā tam [mā (sī. pī.)]putta saddahesi, sugati kira hoti puttayaññena;

Nirayāneso maggo, neso maggo hi saggānam.

1001“Dānāni dehi koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabhyānam”;
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayaññena”.

1002“Ācariyānam vacanā, ghātessam candañca sūriyañca;
Puttehi yaññam [puttehi (sī. syā. pī.)] yajitvāna duccajehi, sugatim saggam gamissāmi”.

1003“Tamtam pitāpi avaca, vasavattī orasam sakam puttam;
Yañño kira te puta, bhavissati catūhi puttehi”.

1004“Sabbepi mayham puttā cattā, candasmim haññamānasim;
Puttehi yaññam yajitvāna, sugatim saggam gamissāmi”.

1005“Mā tamputta saddahesi, sugati kira hoti puttayaññena;
Nirayāneso maggo, neso maggo hi saggānam.

1006“Dānāni dehi koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabhyānam;
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayaññena”.

1007“Ācariyānam vacanā, ghātessam candañca sūriyañca;
Puttehi yaññam yajitvāna duccajehi, sugatim saggam gamissāmi”.

1008“Dānāni dehi koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabhyānam;
Puttaparivuto tuvam, rāṭham janapadañca pālehi”.

1009“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigalabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.

1010“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.

1011“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigalabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.

1012“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa [idam padam sī. pī. potthakesu natthi];
Yassa honti tava kāmā, api rāṭhā pabbājītā;
Bhikkhācariyam carissāma”.

1013“Dukkham kho me janayatha, vilapantā jīvitassa kāmā hi;
Muñcetha [muñcatha (sī. pī.)] dāni kumāre, alampi me hotu puttayaññena”.

1014“Pubbeva khosi me vutto, dukkaram durabhisambhavañcetam;
Atha no upakkhaṭassa yaññassa, kasmā karosi vikkhepañ.

1015“Sabbe vajanti sugatim, ye yajanti yepi yājenti;
Ye cāpi anumodanti, yajantānam edisam mahāyaññam”.

1016“Atha kissa jano [ca no (sī. syā. pī.)] pubbe, sotthānam brāhmaṇe avācesi;
Atha no akāraṇasmā, yaññatthāya deva ghātesi.

1017“Pubbeva no daharakāle [daharake samāne (sī. pī.)], na hanesi [na māresi (sī. pī.)] na ghātesi;

Daharamhā yobbanam̄ pattā, adūsakā tāta haññāma.

- 1018.**“Hathhigate assagate, sannaddhe passa no mahārāja;
Yuddhe vā yujjhamāne vā, na hi mādisā sūrā honti yaññathāya.
- 1019.**“Paccante vāpi kupite, aṭavīsu vā mādise niyojenti;
Atha no akāraṇasmā, abhūmiyam̄ tāta haññāma.
- 1020.**“Yāpi hi tā sakuṇiyo, vasanti tiṇagharāni katvāna;
Tāsampi piyā puttā, atha no tvam̄ deva ghātesi.
- 1021.**“Mā tassa saddahesi, na maṇi khaṇḍahālo ghāteyya;
Mamañhi so ghātētvāna, anantarā tampi deva ghāteyya.
- 1022.**“Gāmavaram nigamavaram dadanti, bhogampissa mahārāja;
Athaggapiṇḍikāpi, kule kule hete bhuñjanti.
- 1023.**“Tesampi tādisānam̄, icchanti dubbhitum̄ mahārāja;
Yebhuyena ete, akataññuno brāhmaṇā deva.
- 1024.**“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigaṇabandhakāpi, hathī asse ca pālema.
- 1025.**“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigaṇabandhakāpi, hathichakaṇāni ujjhema.
- 1026.**“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Api nigaṇabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
- 1027.**“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khaṇḍahālassa;
Yassa honti tava kāmā, api ratṭhā pabbājītā;
Bhikkhācariyam̄ carissāma”.
- 1028.**“Dukkham̄ kho me janayatha, vilapantā jīvitassa kāmā hi;
Muñcetha dāni kumāre, alampi me hotu puttayaññena”.
- 1029.**“Pubbeva khosi me vutto, dukkaram̄ durabhisambhavañcetam̄;
Atha no upakkhaṭassa yaññassa, kasmā karosi vikkhepañ.
- 1030.**“Sabbe vajanti sugatim̄, ye yajanti yepi yājenti;
Ye cāpi anumodanti, yajantānam̄ edisam̄ mahāyaññam̄”.
- 1031.**“Yadi kira yajitvā puttehi, devalokam̄ ito cutā yanti;
Brāhmaṇo tāva yajatu, pacchāpi yajasi tuvam̄ rājā.
- 1032.**“Yadi kira yajitvā puttehi, devalokam̄ ito cutā yanti;
Esveva khaṇḍahālo, yajataññ sakehi puttehi.
- 1033.**“Evam̄ jānanto khaṇḍahālo, kiññ puttakē na ghātesi;
Sabbañca ñātijanam̄, attānañca na ghātesi.
- 1034.**“Sabbe vajanti nirayam̄, ye yajanti yepi yājenti;

Ye cāpi anumodanti, yajantānam edisam mahāyaññam.

1035 [ayaṁ gāthā sī. syā. pī. potthakesu na dissati] “Sace hi so sujhati yo hanāti, hatopi so saggamupeti thānam; Bhovādi bhovādina mārayeyum, ye cāpi tesam abhisaddaheyyum” [ayaṁ gāthā sī. syā. pī. potthakesu na dissati].

1036 “Kathañca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharaṇiyo ca; Nagarāmhi na uparavanti rājānam, mā ghātayi orasam puttam.

1037 “Kathañca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharaṇiyo ca; Nagarāmhi na uparavanti rājānam, mā ghātayi atrajam puttam.

1038 “Rañño camhi atthakāmo, hito ca sabbajanapadassa [sabbadā janapadassa (sī. pī.)]; Na koci assa paṭigham, mayā jānapado na pavedetii”.

1039 “Gacchatha vo gharaṇiyo, tātañca vadetha khaṇḍahālañca; Mā ghātetha kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.

1040 “Gacchatha vo gharaṇiyo, tātañca vadetha khaṇḍahālañca; Mā ghātetha kumāre, apekkhite sabbalokassa”.

1041 “Yam nūnāham jāyeyyaṁ, rathakārakulesu vā; Pukkusakulesu vā vesseu vā jāyeyyaṁ; Na hajja mam rāja yaññe [yaññatthāya (sī. pī.)] ghāteyya”.

1042 “Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa khaṇḍahālassa; Pādesu nipatatha, aparādhāham na passāmi.

1043 “Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa khaṇḍahālassa; Pādesu nipatatha, kinte bhante mayam adūsema”.

1044 “Kapañā [kapañām (sī. pī.)] vilapati selā, disvāna bhātare [bhātaro (sī. syā. pī. ka.)] upanītatte; Yañño kira me ukkhipito, tātena saggakāmena”.

1045 “Āvatti parivatti ca, vasulo sammukhā rañño; Mā no pitaram avadhi, daharamhā yobbanam pattā”.

1046 “Eso te vasula pitā, samehi pitarā saha; Dukkham kho me janayasi, vilapanto antepurasmiṁ; Muñcetha dāni kumāre, alampi me hotu puttayaññena”.

1047 “Pubbeva khosi me vutto, dukkaram durabhisambhavañcetam; Atha no upakkhaṭassa yaññassa, kasmā karosi vikkhepaṁ.

1048 “Sabbe vajanti sugatim, ye yajanti yepi yājenti; Ye cāpi anumodanti, yajantānam edisam mahāyaññam”.

1049 “Sabbaratanassa yañño upakkhaṭo, ekarāja tava paṭiyatto; Abhinikkhamassu deva, saggam gato tvam pamodissasi”.

1050 “Daharā sattasatā etā, candakumārassa bhariyāyo;

Kese pakirityāna [parikirityāna (sī. pī.), vikirityāna (syā. ka.)], rodantiyo maggamanuyāyimṣu [maggamanuyānti (sī. pī.), maggamanuyāyanti (syā.)].

1051.“Aparā pana sokena, nikkhantā nandane viya devā;
Kese pakirityāna [parikirityāna (sī. pī.), vikirityāna (syā. ka.)], rodantiyo maggamanuyāyimṣu” [maggamanuyānti (sī. pī.), maggamanuyāyanti (syā.)].

1052.“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.

1053.“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, mātu katvā hadayasokam̄.

1054.“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, janassa katvā hadayasokam̄.

1055.“Maṁsarasaṁbojanā nhāpaka sunhāpitā [nahāpaka sunhāpitā (pī.)], kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.

1056[imā dve gāthā natthi pī potthake] “Maṁsarasaṁbojanā nhāpaka sunhāpitā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, mātu katvā hadayasokam̄.

1057.“Maṁsarasaṁbojanā nhāpaka sunhāpitā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyanti candasūriyā, janassa katvā hadayasokam̄ [imā dve gāthā natthi pī potthake].

1058.“Yassu pubbe hatthivaradhuragate, hatthīhi [hatthikā (syā.), pattikā (pī.)] anuvajanti;
Tyajja candasūriyā, ubhova pattikā yanti.

1059.“Yassu pubbe assavaradhuragate, assehi [assakā (syā.), pattikā (pī.)] anuvajanti;
Tyajja candasūriyā, ubhova pattikā yanti.

1060.“Yassu pubbe rathavaradhuragate, rathehi [rathikā (syā.), pattikā (pī.)] anuvajanti;
Tyajja candasūriyā, ubhova pattikā yanti.

1061.“Yehissu pubbe nīyimṣu [niyyaṁsu (sī. pī.)], tapanīyakappanehi turaṅgehi;
Tyajja candasūriyā, ubhova pattikā yanti”.

1062.“Yadi sakuṇi maṁsamicchasi, ḍayassu [uyyassu (syā. ka.)] pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūlho catūhi puttehi.

1063.“Yadi sakuṇi maṁsamicchasi, ḍayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūlho catūhi kaññāhi.

1064.“Yadi sakuṇi maṁsamicchasi, ḍayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūlho catūhi mahesīhi.

1065.“Yadi sakuṇi maṁsamicchasi, ḍayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūlho catūhi gahapatīhi.

1066.“Yadi sakuṇi maṁsamicchasi, ḍayassu pubbe pupphavatiyā;

Yajatettha ekarājā, sammūļho catūhi hatthīhi.

1067“Yadi sakuṇi māṃsamicchasi, ḫayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūļho catūhi assehi.

1068“Yadi sakuṇi māṃsamicchasi, ḫayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūļho catūhi usabhehi.

1069“Yadi sakuṇi māṃsamicchasi, ḫayassu pubbena pupphavatiyā;
Yajatettha ekarājā, sammūļho sabbacatuṭṭkena”.

1070“Ayamassa pāsādo, idam antepuram suramaṇīyam [sovaṇṇo pupphamalyavikiṇṇo (ka.)];
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1071“Idamassa kūṭagāram, sovaṇṇam pupphamalyavikiṇṇam;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1072“Idamassa uyyānam, supupphitam sabbakālikam rammaṇ;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1073“Idamassa asokavanam, supupphitam sabbakālikam rammaṇ;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1074“Idamassa kaṇikāravanaṇ, supupphitam sabbakālikam rammaṇ;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1075“Idamassa pāṭalivanam, supupphitam sabbakālikam rammaṇ;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1076“Idamassa ambavanam, supupphitam sabbakālikam rammaṇ;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1077“Ayamassa pokkharanī, sañchannā padumapuṇḍarīkehi;
Nāvā ca sovaṇṇavikatā, pupphavalliyā [pupphāvaliyā (sī. pī.)] cittā suramaṇīyā;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā”.

1078“Idamassa hatthiratanam, erāvaṇo gajo balī dantī;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1079“Idamassa assaratanam, ekakhūro [ekakhūro vego (syā.)] asso;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1080“Ayamassa assaratho, sāliya [sāliya viya (syā.)] nigghoso subho ratanavicitto;
Yatthassu ayyaputtā, sobhiṃsu nandane viya devā;
Tedāni ayyaputtā, cattāro vadhbāya ninnītā.

1081“Katham nāma sāmasamasundarehi, candanamudukagattehi [candanamarakatagattehi (sī. pī.)];
Rājā yajissate yaññaṇam, sammūļho catūhi puttehi.

1082“Katham nāma sāmasamasundarāhi, candanamudukagattāhi;
Rājā yajissate yaññaṇam, sammūļho catūhi kaññāhi.

1083.“Katham nāma sāmasamasundarāhi, candanamudukagattāhi;
Rājā yajissate yaññām, sammūlho catūhi mahesīhi.

1084.“Katham nāma sāmasamasundarehi, candanamudukagattehi;
Rājā yajissate yaññām, sammūlho catūhi gahapatīhi.

1085.“Yathā honti gāmanigamā, suññā amanussakā brahāraññā;
Tathā hessati pupphavatiyā, yiṭhesu candasūriyesu”.

1086.“Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā pañsunā ca [pañsunāva (syā. ka.)] parikiṇṇā;
Sace candavaram [candakumāram (syā.)] hanti, pāṇā me deva rujjhanti [nirujjhanti (sī.),
bhijjanti (syā.)].

1087.“Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā pañsunā ca parikiṇṇā;
Sace sūriyavaram hanti, pāṇā me deva rujjhanti”.

1088.“Kim nu mā na ramāpeyyum, aññamaññām piyamvadā;
Ghaṭikā uparikkhī ca, pokkharaṇī ca bhārikā [ghaṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca nāyikā
(sī.) ghaṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca gāyikā (pī.)];
Candasūriyesu naccantiyo, samā tāsam na vijjati”.

1089.“Imam mayham hadayasokam, pañmuñcatu [pañmuccatu (ka.)] khanḍahāla tava mātā;
Yo mayham hadayasoko, candalhi vadhbāya ninnīte.

1090.“Imam mayham hadayasokam, pañmuñcatu khanḍahāla tava mātā;
Yo mayham hadayasoko, sūriyamhi vadhbāya ninnīte.

1091.“Imam mayham hadayasokam, pañmuñcatu khanḍahāla tava jāyā;
Yo mayham hadayasoko, candalhi vadhbāya ninnīte.

1092.“Imam mayham hadayasokam, pañmuñcatu khanḍahāla tava jāyā;
Yo mayham hadayasoko, sūriyamhi vadhbāya ninnīte.

1093.“Mā ca putte mā ca patim, addakkhi khanḍahāla tava mātā;
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.

1094.“Mā ca putte mā ca patim, addakkhi khanḍahāla tava mātā;
Yo ghātesi kumāre, apekkhite sabbalokassa.

1095.“Mā ca putte mā ca patim, addakkhi khanḍahāla tava jāyā;
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.

1096.“Mā ca putte mā ca patim, addakkhi khanḍahāla tava jāyā;
Yo ghātesi kumāre, apekkhite sabbalokassa”.

1097.“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khanḍahālassa;
Api nigalabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.

1098.“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khanḍahālassa;
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.

1099.“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khanḍahālassa;

Api nigañabandhakāpi, assachakañāni ujjhema.

1100.“Mā no deva avadhi, dāse no dehi khañdahālassa;
Yassa honti tava kāmā, api raññā pabbajitā;
Bhikkhācariyāñ carissāma.

1101.“Dibbam̄ deva upayācanti, puttathikāpi daliddā;
Paññabhānānīpi hitvā, putte na labhanti ekaccā.

1102.“Āsīsikāni [assāsakāni (sī. pī.), āsāsakāni (syā.)] karonti, puttā no jāyantu tato paputtā [puttā (sī. pī.)];
Atha no akārañasmā, yaññatthāya deva ghātesi.

1103.“Upayācitakena puttam̄ labhanti, mā tāta no aghātesi;
Mā kicchāladdhakehi puttehi, yajittho imam̄ yaññam̄.

1104.“Upayācitakena puttam̄ labhanti, mā tāta no aghātesi;
Mā kapañaladdhakehi puttehi, ammāya no vippavāsesi”.

1105.“Bahudukkhā [bahudukkham̄ (syā. ka.)] posiya candañ, amma tuvam̄ jīyase puttam̄;
Vandāmi kho te pāde, labhatam̄ tāto paralokam̄.

1106.“Handa ca mam̄ upaguyha, pāde te amma vanditum̄ dehi;
Gacchāmi dāni pavāsam̄ [vippavāsam̄ (ka.)], yaññatthāya ekarājassa.

1107.“Handa ca mam̄ upaguyha [upaguyha (syā. ka.)], pāde te amma vanditum̄ dehi;
Gacchāmi dāni pavāsam̄, mātu katvā hadayasokam̄.

1108.Handa ca mam̄ upaguyha [upaguyha (syā. ka.)], pāde te amma vanditum̄ dehi;
Gacchāmi dāni pavāsam̄, janassa katvā hadayasokam̄”.

1109.“Handa ca padumapattānam̄, molim̄ bandhassu gotamiputta;
Campakadalamissāyo [campakadalivītimissāyo (sī. pī.), campakadalimissāyo (ka.)], esā te porānikā pakati.

1110.“Handa ca vilepanam̄ te, pacchimakam̄ candanam̄ vilimpassu;
Yehi ca suvilitto, sobhasi rājaparisāyam̄.

1111.“Handa ca mudukāni vatthāni, pacchimakam̄ kāsikam̄ nivāsehi;
Yehi ca sunivattho, sobhasi rājaparisāyam̄.

1112.“Muttāmañikanakavibhūsitāni, ganhassu hatthābharañāni;
Yehi ca hatthābharañehi, sobhasi rājaparisāyam̄”.

1113.“Na hi nūnāyam̄ raññhapalo, bhūmipati janapadassa dāyādo;
Lokissaro mahanto, putte sneham̄ janayati”.

1114.“Mayhampi piyā puttā, attā ca piyo tumhe ca bhariyāyo;
Saggañca patthayāno [patthayamāno (syā. ka.)], tenāham̄ ghātayissāmi”.

1115.“Mam̄ pañhamam̄ ghātehi, mā me hadayam̄ dukkham̄ phālesi;
Alañkato [analāñkato (ka.)] sundarako, putto deva tava sukhumālo.

- 1116.**“Handayya mām hanassu, paraloke [salokā (sī. syā. ka.)] candakena [candiyena (sī. pī. ka.)]
hessāmi;
Puññam karassu vipulam, vicarāma ubhopi paraloke”.
- 1117.**“Mā tvam cande rucci maraṇam [idam padam natthi sī. pī. potthakesu], bahukā tava devarā
visālakkhi;
Te tam ramayissanti, yiṭṭhasmim gotamiputte”.
- 1118.**“Evam vutte candā attānam, hanti hatthalakehi”;
“Alameththa [alamatthu (sī. pī.)] jīvitena, pissāmi [pāyāmi (sī. pī.)] visam marissāmi.
- 1119.**“Na hi nūnimassa rañño, mittāmaccā ca vijjare suhadā;
Ye na vadanti rājānam, mā ghātayi orase putte.
- 1120.**“Na hi nūnimassa rañño, nātī mittā ca vijjare suhadā;
Ye na vadanti rājānam, mā ghātayi atraje putte.
- 1121.**“Ime tepi mayhaṁ puttā, guṇino kāyūradhārino rāja;
Tehipi yajassu yaññam, atha muñcatu [muccatu (pī. ka.)] gotamiputte.
- 1122.**“Bilasataṁ mām katvāna, yajassu sattadhā mahārāja;
Mā jetṭhaputtamavadhi, adūsakam sīhasaṅkāsaṁ.
- 1123.**“Bilasataṁ mām katvāna, yajassu sattadhā mahārāja;
Mā jetṭhaputtamavadhi, apekkhitam sabbalokassa”.
- 1124.**“Bahukā tava dinnābharaṇā, uccāvacā subhanitamhi;
Muttāmaṇiveṇuriyā, etam te pacchimakam dānam”.
- 1125.**“Yesam pubbe khandhesu, phullā mālāguṇā vivattiṁsu;
Tesajjapi sunisito [pitānisito (sī. pī.)], nettīṁso vivattissati khandhesu.
- 1126.**“Yesam pubbe khandhesu, cittā mālāguṇā vivattiṁsu;
Tesajjapi sunisito, nettīṁso vivattissati khandhesu.
- 1127.**“Aciram [acirā (sī. syā. pī.)] vata nettīṁso, vivattissati rājaputtānam khandhesu;
Atha mama hadayaṁ na phalati, tāva daḥhabandhañca me āsi.
- 1128.**“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilitā;
Niyyātha candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
- 1129.**“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilitā;
Niyyātha candasūriyā, mātu katvā hadayasokam.
- 1130.**“Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilitā;
Niyyātha candasūriyā, janassa katvā hadayasokam.
- 1131.**“Maṁsarasaṁbojanā nhāpaka sunhāpita, kuṇḍalino agalucandanavilitā;
Niyyātha candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
- 1132.**“Maṁsarasaṁbojanā nhāpaka sunhāpita, kuṇḍalino agalucandanavilitā;
Niyyātha candasūriyā, mātu katvā hadayasokam.

1133.“Maṃsarasabhojanā nhāpakaśunhāpitā, kuṇḍalino agalucandanavilittā;
Niyyātha candasūriyā, janassa katvā hadayasokam”.

1134.“Sabbasmiṃ upakkhaṭasmiṃ, nisīdite candasmiṃ [candiyasmiṃ (sī. pī.), candasūriyasmiṃ (syā.)] yaññathāya;
Pañcālarājadhītā pañjalikā, sabbaparisāya samanupariyāyi [sabbaparisamanupariyāsi (sī. pī.),
sabbaparisantaramanupariyāsi (syā.)].

1135.“Yena saccena khaṇḍahālo, pāpakammam karoti dummedho;
Etena saccavajjena, samaṅginī sāmikena homi.

1136.“Ye idhatthi amanussā, yāni ca yakkhabhūtabhabhyāni;
Karontu me veyyāvatīkam, samaṅginī sāmikena homi.

1137.“Yā devatā idhāgatā, yāni ca yakkhabhūtabhabhyāni;
Saranesinīm anātham tāyatha mām, yācāmahaṃ patimāham ajeyam” [ajiyam (sī.)].

1138.“Tam sutvā amanusso, ayokūṭam paribbhāmetvāna;
Bhayamassa janayanto, rājānam idamavoca.

1139.“Buḍḍhassu kho rājakali, mā tāham [mā teham (syā.)] matthakam nitālesim [nitālemi (sī. pī.),
nippahālesim (ka.)];
Mā jetṭhaputtamavadhi, adūsakam sīhasaṅkāsam.

1140.“Ko te diṭṭho rājakali, puttabhariyāyo haññamānāyo [haññamānā (ka.)];
Seṭṭhi ca gahapatayo, adūsakā saggakāmā hi.

1141.“Tam sutvā khaṇḍahālo, rājā ca abbhutamidaṃ disvāna;
Sabbesam bandhanāni mocesum, yathā tam anupaghātaṃ [apāpānaṃ (sī. pī.)].

1142.“Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum;
Sabbe ekekaledḍukamadamsu, esa vadho khaṇḍahālassa”.

1143.“Sabbe paviṭṭhā [patiṃsu (sī.), patitvā (pī.)] nirayam, yathā tam pāpakam karitvāna;
Na hi pāpakammaṃ katvā, labbhā sugatim ito gantum”.

1144.“Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum;
Candaṃ abhisicciṃsu, samāgatā rājaparisā [rājapurisā (syā.)] ca.

1145.“Sabbesu vippamuttesu, ye [yā (syā.)] tattha samāgatā tadā āsum;
Candaṃ abhisicciṃsu, samāgatā rājakaññāyo ca.

1146.“Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum;
Candaṃ abhisicciṃsu, samāgatā devaparisā [devapurisā (syā.)] ca.

1147.“Sabbesu vippamuttesu, ye [yā (syā.)] tattha samāgatā tadā āsum;
Candaṃ abhisicciṃsu, samāgatā devakaññāyo ca.

1148.“Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum;
Celukkhepamakarum, samāgatā rājaparisā [rājapurisā (syā.)] ca.

1149.“Sabbesu vippamuttesu, ye [yā (syā.)] tattha samāgatā tadā āsum;

Celukkhepamakarum, samāgatā rājakaññāyo ca.

1150“Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum;

Celukkhepamakarum, samāgatā devaparisā [devapurisā (syā.)] ca.

1151“Sabbesu vippamuttesu, ye [yā (syā.)] tattha samāgatā tadā āsum;

Celukkhepamakarum, samāgatā devakaññāyo ca.

1152“Sabbesu vippamuttesu, bahū ānanditā ahum [bahu ānandano ahu vamso (sī.), bahu ānandito ahu vamso (pī.)];

Nandim pavesi nagaram [vādimsu nandipavesanagaram (syā.), nandim pavesi nagare (ka.)], bandhanā mokkho aghosiththā”ti.

Candakumārajātakam [khaṇḍahālajātakam (sī. pī.)] sattamaṁ.

545. Mahānāradakassapajātakam (8)

1153“Ahu rājā videhānam, aṅgati [aṅgāti (sī.) evamuparipi] nāma khattiyo;

Pahūtayoggo dhanimā, anantabalaporiso.

1154So ca pannarasim [pannarase (syā. ka.)] rattim, purimayāme anāgate;

Cātumāsā [cātumassa (sī. pī.)] komudiyā, amacce sannipātayi.

1155“Paṇḍite sutasampanne, mitapubbe [mihitapubbe (sī. pī.)] vicakkhaṇe;

Vijayañca sunāmañca, senāpatim alātakam.

1156“Tamanupucchi vedeho, “paccekam brūtha sam ruciṁ;

Cātumāsā komudajja, junham byapahatam [byapagataṁ (sī. pī.)] tamam;

Kāyajja ratiyā rattim, viharemu imam utum”.

1157“Tato senāpati rañño, alāto etadabravi;

“Haṭṭham yoggam balaṁ sabbam, senam sannāhayāmase.

1158“Niyyāma deva yuddhāya, anantabalaporisā;

Ye te vasam na ḥyanti, vasam upanayāmase [upaniyyāmase (ka.)];

Esā mayham sakā diṭṭhi, ajitam ojināmase.

1159Alātassa vaco sutvā, sunāmo etadabravi;

“Sabbe tuyham mahārāja, amittā vasamāgatā.

1160“Nikkhittasatthā paccatthā, nivātamanuvattare;

Uttamo ussavo ajja, na yuddham mama ruccati.

1161“Annapānañca khajjañca, khippam abhiharantu te;

Ramassu deva kāmehi, naccagīte suvādite”.

1162Sunāmassa vaco sutvā, vijayo etadabravi;

“Sabbe kāmā mahārāja, niccam tava mupaṭṭhitā.

1163“Na hete dullabhā deva, tava kāmehi moditum;

Sadāpi kāmā sulabhā, netam cittamataṁ [cittam matī (ka.)] mama.

1164.“Samaṇam brāhmaṇam vāpi, upāsemu bahussutam; Yo najja vinaye kaṅkham, atthadhammadvidū ise”.

1165.Vijayassa vaco sutvā, rājā aṅgati mabravi;
“Yathā vijayo bhaṇati, mayhampetamva ruccati.

1166.“Samaṇam brāhmaṇam vāpi, upāsemu bahussutam; Yo najja vinaye kaṅkham, atthadhammadvidū ise.

1167.“Sabbeva santā karotha matim, kam upāsemu paṇḍitam; Yo [ko (sī. pī.)] najja vinaye kaṅkham, atthadhammadvidū ise”.

1168.“Vedehassa vaco sutvā, alāto etadabravi;
“Atthāyam migadāyasmim, acelo dhīrasammato.

1169.“Guṇo kassapagottayam, suto citrakathī gaṇī;
Tam deva [tadeva (ka.)] payirupāsemu [payirupāsaya (sī. pī.)], so no kaṅkham vinessati”.

1170.“Alātassa vaco sutvā, rājā codesi sārathim;
“Migadāyam gamissāma, yuttam yānam idhānaya”.

1171.Tassa yānam ayojesum, dantam rūpiyapakkharan [rūpiyupakkharam (ka.)];
Sukkamaṭṭhaparivāram, paṇḍaram dosināmukham.

1172.“Tatrāsum kumudāyuttā, cattāro sindhavā hayā;
Anilūpamasamuppātā [anilūpamasamuppādā (ka.)], sudantā soṇṇamālino.

1173.“Setacchattam setaratho, setassā setabījanī;
Vedeho sahamaccehi, niyyam candova sobhati.

1174.“Tamanuyāyiṁsu bahavo, indikhaggadharā [indakhaggadharā (sī.), iṭṭikhaggadharā (pī.)]
balī;
Assapiṭṭhigatā vīrā, narā naravarādhipam.

1175.So muhuttaṁva yāyitvā, yānā oruya khattiyo;
Vedeho sahamaccehi, pattī guṇamupāgami.

1176.Yepi tattha tadā āsum, brāhmaṇibbhā samāgatā;
Na te apanayī rājā, akataṁ bhūmimāgate.

1177.“Tato so mudukā bhisiyā, muducittakasanthate [muducittakaṭandake (sī. pī.)];
Mudupaccatthate rājā, ekamantaṁ upāvisi.

1178.“Nisajja rājā sammodi, katham sāraṇiyam tato;
“Kacci yāpaniyam bhante, vātānamaviyaggatā [vātānamavisaggatā (sī. pī.), vātānamaviyattatā (syā.)].

1179.“Kacci akasirā vutti, labhasi [labbhati (sī. pī.)] piṇḍayāpanam [piṇḍiyāpanam (syā. ka.)];
Apābādho casi kacci, cakkhum na parihāyati”.

1180.Tam guṇo paṭisammodi, vedeham vinaye rataṁ;
“Yāpaniyam mahārāja, sabbametaṁ tadūbhayam.

- 1181.**“Kacci tuyhampi vedeha, paccantā na balīyare;
 Kacci arogam yoggam te, kacci vahati vāhanam;
 Kacci te byādhayo natthi, sarīrassupatāpiyā” [sarīrassupatāpikā (sī. pī.), sarīrassupatāpanā (?)].
- 1182.**Patisammodito rājā, tato pucchi anantarā;
 Attham dhammañca ñāyañca, dhammadāmo rathesabho.
- 1183.**“Katham dhammam care macco, mātāpitūsu kassapa;
 Katham care ācariye, puttadāre katham care.
- 1184.**“Katham careyya vuḍḍhesu, katham samaṇabrahmaṇe;
 Kathañca balakāyasmīm, katham janapade care.
- 1185.**“Katham dhammam caritvāna, maccā gacchanti [pecca gacchati (sī. syā. pī.)] suggatim;
 Kathañceke adhammaṭhā, patanti nirayam atho”.
- 1186.**“Vedehassa vaco sutvā, kassapo etadabravi;
 “Sunohi me mahārāja, saccam avitatham padam.
- 1187.**“Natthi dhammacaritassa [dhammassa ciṇṇassa (sī.)], phalam kalyāṇapāpakam;
 Natthi deva paro loko, ko tato hi idhāgato.
- 1188.**“Natthi deva pitaro vā, kuto mātā kuto pitā;
 Natthi ācariyo nāma, adantam ko damessati.
- 1189.**“Samatulyāni bhūtāni, natthi jetṭhāpacāyikā;
 Natthi balañ vīriyam vā, kuto utṭhānaporisam;
 Niyatāni hi bhūtāni, yathā goṭaviso tathā.
- 1190.**“Laddheyam labhate macco, tattha dānaphalam kuto;
 Natthi dānaphalam deva, avaso devavīriyo.
- 1191.**“Bālehi dānam paññattam, paññitehi paṭicchitam;
 Avasā denti dhīrānam, bālā paññitamānino.
- 1192.**“Sattime sassatā kāyā, acchejjā avikopino;
 Tejo pathavī āpo ca, vāyo sukham dukhañcime;
 Jīve ca sattime kāyā, yesam chettā na vijjati.
- 1193.**“Natthi hantā va chettā vā, haññe yevāpi [haññe vāpi (sī. syā. pī.)] koci nam;
 Antareneva kāyānam, satthāni vītvattare.
- 1194.**“Yo cāpi [yopāyam (sī. pī.), yo cāyam (syā. ka.)] siramādāya, paresam nisitāsinā;
 Na so chindati te kāye, tattha pāpaphalam kuto.
- 1195.**“Cullāsītimahākappe, sabbe sujjhanti saṃsaram;
 Anāgate tamhi kāle, saññatopi na sujjhati.
- 1196.**“Caritvāpi bahum bhadram, neva sujjhantināgate;
 Pāpañcepi bahum katvā, tam khaṇam nātivattare.

- 1197.**“Anupubbena no suddhi, kappānam cullasītiyā;
Niyatim nātivattāma, velantamiva sāgaro””.
- 1198.**Kassapassa vaco sutvā, alāto etadabravi;
“Yathā bhadanto bhaṇati, mayhampetamva ruccati.
- 1199.**“Ahampi purimam jātim, sare samsaritattano;
Piṅgalo nāmahaṇam āsim, luddo goghātako pure.
- 1200.**‘Bārāṇasiyaṇ phīṭāyam, bahum pāpam kataṇ mayā;
Bahū mayā hatā pāṇā, mahimṣā sūkarā ajā.
- 1201.**“Tato cuto idha jāto, iddhe senāpatikule;
Natthi nūna phalaṇ pāpam, yoham [pāpe sohaṇ (sī. pī.)] na nirayam gato.
- 1202.**Athettha bijako nāma, dāso āsi paṭaccarī [paṭaccarī (sī. pī.), paṭajjarī (ka.)];
Uposathaṇ upavasanto, guṇasantikupāgami.
- 1203.**Kassapassa vaco sutvā, alātassa ca bhāsitam;
Passasanto muhūṇ uṇham, rudam assūni vattayi.
- 1204.**Tamanupucchi vedeho, “kimattham samma rodasi;
Kim te sutam vā diṭṭham vā, kim maṇi vedesi vedanam””.
- 1205.**Vedehassa vaco sutvā, bijako etadabravi;
“Natthi me vedanā dukkhā, mahārāja sunohi me.
- 1206.**“Ahampi purimam jātim, sarāmi sukhamattano;
Sāketāham pure āsim, bhāvaseṭṭhi guṇe rato.
- 1207.**“Sammato brāhmaṇibbhāṇam, saṇvibhāgarato suci;
Na cāpi pāpakaṇ kammaṇ, sarāmi katamattano.
- 1208.**“Tato cutāham vedeha, idha jāto duritthiyā;
Gabbhamhi kumbhadāsiyā, yato jāto suduggato.
- 1209.**“Evampi duggato santo, samacariyam adhiṭṭhito;
Upaḍḍhabhāgaṇ bhattassa, dadāmi yo me icchatī.
- 1210.**“Cātuddasiṇ pañcadasim, sadā upavasāmaham;
Na cāpi [na ahaṇ (ka.)] bhūte hiṇsāmi, theyyañcāpi vivajjayim.
- 1211.**“Sabbameva hi nūnetam, suciṇṇam bhavati nipphalam;
Niratham maññidaṇ sīlam, alāto bhāsatī yathā.
- 1212.**“Kalimeva nūna gaṇhāmi, asippo dhuttako yathā;
Kaṭam alāto gaṇhāti, kitavosikkhito yathā.
- 1213.**“Dvāram nappaṭipassāmi, yena gacchāmi suggatiṁ;
Tasmā rāja parodāmi, sutvā kassapabhāsitam””.
- 1214.**Bijakassa vaco sutvā, rājā aṅgati mabravi;

“Natthi dvāram sugatiyā, niyatim [niyatam (syā.)] kañkha bijaka.

1215“Sukham vā yadi vā dukkham, niatiyā kira labbhati;
Saṁsārasuddhi sabbesam, mā turittho [turito (syā.)] anāgate.

1216“Ahampi pubbe kalyāṇo, brāhmaṇibbhesu byāvaṭo [vāvaṭo (ka.)];
Vohāramanusāsanto, ratihīno tadantarā”.

1217“Punapi bhante dakkhemu, saṅgati ce bhavissati”;
Idam vatvāna vedeho, paccagā sanivesanam.

1218Tato ratyā vivasāne, upaṭṭhānamhi aṅgati;
Amacce sannipātētvā, idam vacanamabravi.

1219“Candake me vimānasmīm, sadā kāme vidhentu me;
Mā upagacchum atthesu, guyhappakāsiyesu ca.

1220“Vijayo ca sunāmo ca, senāpati alātako;
Ete atthe nisīdantu, vohārakusalā tayo”.

1221Idam vatvāna vedeho, kāmeva bahumaññatha;
Na cāpi brāhmaṇibbhesu, atthe kismiñci byāvaṭo.

1222Tato dvesattarattassa, vedehassatrajā piyā;
Rājakaññā rucā [rujā (sī. pī.) evamuparipi] nāma, dhātimātaramabravi.

1223Alaṅkarotha mām khippam, sakhiyo cālaṅkarontu [ca karontu (sī. pī.)] me;
Suve pannaraso dibyo, gacchaṇam issarasantike’ [pitussa santike (syā.)].

1224Tassā mālyam abhihariṇsu, candanañca mahāraham;
Maṇisaṅkhamuttāratanaṁ, nānāratte ca ambare.

1225Tañca sovaṇṇaye [sonṇamaye (ka.)] pīṭhe, nisinnam bahukitthiyo;
Parikiriya pasobhiṇsu [asobhiṇsu (sī. syā. pī.)], rucam ruciravaṇṇinim.

1226Sā ca sakhimajjhagatā, sabbābharaṇabhūsitā;
Sateratā abbhamiva, candakam pāvisī rucā.

1227Upasaṅkamitvā vedeham, vanditvā vinaye rataṁ;
Suvaṇṇakhacite [suvaṇṇavikate (sī. pī.)] pīṭhe, ekamantaṇ upāvisi”.

1228Tañca disvāna vedeho, accharānaṁva saṅgamam;
Rucam sakhimajjhagataṁ, idam vacanamabravi.

1229“Kacci ramasi pāsāde, antopokkharaṇim pati;
Kacci bahuvidham khajjam, sadā abhiharanti te.

1230“Kacci bahuvidham mālyam, ocinitvā kumāriyo;
Gharake karotha paccekam, khidḍāratiratā muhum [ahu (syā. ka.)].

1231“Kena vā vikalama tuyham, kim khippam āharantu te;
Manokarassu kuḍḍamukhī [kuṭṭamukhī (sī. pī.)], api candasamamhipi” [api candasamampi te

(ka.)].

- 1232.** Vedehassa vaco sutvā, rucā pitaramabravi;
“Sabbametaṁ mahārāja, labbhatissarasantike.
- 1233.** “Suve pannaraso dibyo, sahassam āharantu me;
Yathādinnañca dassāmi, dānam sabbavanīsvahaṁ” [sabbavaṇīsvahaṁ (syā. ka.)].
- 1234.** Rucāya vacanaṁ sutvā, rājā aṅgati mabravi;
“Bahum vināsitam vittam, nirattham aphalam tayā.
- 1235.** “Uposathe vasam niccam, annapānam na bhuñjasi;
Niyatetam abhuttabbam, natthi puññam abhuñjato”.
- 1236.** “Bījakopi hi sutvāna, tadā kassapabhāsitam;
Passasanto muhum uñham, rudam assūni vattayi.
- 1237.** “Yāva ruce jīvamānā [jīvasino (sī. pī.)], mā bhattamapanāmayi;
Natthi bhadde paro loko, kim nirattham vihaññasi”.
- 1238.** Vedehassa vaco sutvā, rucā ruciravaṇṇinī;
Jānam pubbāparam dhammadam, pitaram etadabravi.
- 1239.** “Sutameva pure āsi, sakkhi [paccakkham (ka.)] diṭṭhamidam mayā;
Bālūpasevī yo hoti, bālova samapajjatha.
- 1240.** “Mūlho hi mūlhamāgama, bhiyyo moham nigacchati;
Patirūpam alātena, bijakena ca muyhitum.
- 1241.** “Tvañca devāsi sappañño, dhīro atthassa kovidō;
Kathaṁ bālehi sadisam, hīnadiṭṭhim upāgami.
- 1242.** “Sacepi samṣārapathena sujjhati, niratthiyā pabbajjā guṇassa;
Kītova aggim jalitam apāpatam, upapajjati mohamūlho [momuho (sī. pī.)] naggabhāvam.
- 1243.** “Samṣārasuddhīti pure niviṭṭhā, kammaṁ vidūsentī bahū ajānam [bahū pajā (ka.)];
Pubbe kalī duggahitovaatthā [attho (ka.), duggahitova'natthā (?)], dummo ca yā balisā ambujova.
- 1244.** “Upamam te karissāmi, mahārāja tavatthiyā;
Upamāya midhekacce, attham jānanti pañditā.
- 1245.** “Vānijānam yathā nāvā, appamāṇabharā [appamāṇaharā (pī.)] garu;
Atibhāram samādāya, aṇṇave avasīdati.
- 1246.** “Evameva naro pāpam, thokam thokampi ācinam;
Atibhāram samādāya, niraye avasīdati.
- 1247.** “Na tāva bhāro paripūro, alātassa mahīpati;
Ācināti ca tam pāpam, yena gacchati duggatim.
- 1248.** “Pubbevassa kataṁ puññam, alātassa mahīpati;

Tasseva deva nissando, yañceso labhate sukham.

1249“Khīyate cassa tam puññam, tathā hi aguṇe rato;
Ujumaggam̄ avahāya [apāhāya (sī.)], kummaggamanudhāvati.

1250“Tulā yathā paggahitā, ohite tulamandalē;
Unnameti tulāsīsam̄, bhāre oropite sati.

1251“Evameva naro puññam, thokam̄ thokampi ācinam̄;
Saggātimāno dāsova, bījako sātave [sādhave (ka.)] rato.

1252“Yamajja bījako dāso, dukkham̄ passati attani;
Pubbevassa [pubbe tassa (sī. pī.)] kataṁ pāpam̄, tameso paṭisevati.

1253“Khīyate cassa tam pāpam̄, tathā hi vinaye rato;
Kassapañca samāpajja, mā hevuppathamāgamā.

1254“Yam yañhi rāja bhajati, santam̄ vā yadi vā asam̄;
Sīlavantam̄ visīlam̄ vā, vasam̄ tasseva gacchati.

1255“Yādisam̄ kurute mittam̄, yādisam̄ cūpasevati;
Sopi tādisako hoti, sahavāso hi [sahavāsopi (ka.)] tādiso.

1256“Sevamāno sevamānam̄, samphuṭṭho samphusam̄ param̄;
Saro diddho kalāpañva, alittamupalimpati;
Upalepabhayā [upalimpabhayā (ka.)] dhīro, neva pāpasakhā siyā.

1257“Pūtimaccham̄ kusaggena, yo naro upanayhati;
Kusāpi pūti vāyanti, evam̄ bālūpasevanā.

1258“Tagarañca palāsenā, yo naro upanayhati;
Pattāpi surabhi vāyanti, evam̄ dhīrūpasevanā.

1259“Tasmā pattapuṭasseva [phalapuṭasseva (sī. pī.)], ñatvā sampākamattano;
Asante nopaseveyya, sante seveyya pañđito;
Asanto nirayam̄ nenti, santo pāpenti suggatim̄”.

1260Ahampi jātiyo satta, sare samsaritattano;
Anāgatāpi satteva, yā gamissam̄ ito cutā.

1261“Yā me sā sattamī jāti, ahu pubbe janādhipa;
Kammāraputto magadhesu, ahum̄ rājagahe pure.

1262“Pāpam̄ sahāyamāgamma, bahuṁ pāpam̄ kataṁ mayā;
Paradārassa heṭhento, carimhā amarā viya.

1263“Tam̄ kammaṁ nihitam̄ aṭṭhā, bhasmacchannova pāvako;
Atha aññehi kammehi, ajāyim̄ vamsabhūmiyam̄.

1264“Kosambiyam̄ seṭhikule, iddhe phīte mahaddhane;
Ekaputto mahārāja, niccam̄ sakkatapūjito.

- 1265.**“Tattha mittam asevissam, sahāyam sātave rataṁ;
Pañditam sutasampannam, so maṁ atthe nivesayi.
- 1266.**“Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, bahum rattim upāvasiṁ;
Tam kammaṁ nihitam atṭhā, nidhīva udakantike.
- 1267.**“Atha pāpāna kammānam, yametam magadhe kataṁ;
Phalam pariyāga maṁ [pariyāga tam (sī), pariyyagataṁ (syā. pī.)] pacchā, bhutvā duṭṭhavisam yathā.
- 1268.**“Tato cutāham vedeha, roruve niraye ciram;
Sakammunā apaccissam, tam saram na sukham labhe.
- 1269.**“Bahuvassagaṇe tattha, khepayitvā bahum dukham;
Bhinnāgate [bheṇṇākaṭe (sī. pī.)] ahum rāja, chagalo uddhatapphalo [chakalo uddhitapphalo (sī. pī.)].
- 1270.**“Sātaputtā mayā vūlhā, piṭṭhiyā ca rathena ca;
Tassa kammassa nissando, paradāragamanassa me.
- 1271.**“Tato cutāham vedeha, kapi āsim brahāvane;
Niluñcitaphalo [nilicchitaphalo (sī. pī.)] yeva, yūthapena pagabbhinā;
Tassa kammassa nissando, paradāragamanassa me.
- 1272.**“Tato cutāham vedeha, dassanesu [dasanñesu (sī. pī.), dasannesu (syā.)] pasū ahum;
Niluñcito javo bhadro, yoggam vūlham ciram mayā;
Tassa kammassa nissando, paradāragamanassa me.
- 1273.**“Tato cutāham vedeha, vajjīsu kulamāgamā;
Nevithī na pumā āsim, manussatte sudullabhe;
Tassa kammassa nissando, paradāragamanassa me.
- 1274.**“Tato cutāham vedeha, ajāyim nandane vane;
Bhavane tāvatimsāham, accharā kāmavaṇṇinī [varavaṇṇinī (ka.)].
- 1275.**“Vicittavatthābharaṇā, āmuttamaṇikuṇḍalā;
Kusalā naccagītassa, sakkassa paricārikā.
- 1276.**“Tattha ṭhitāham vedeha, sarāmi jātiyo imā;
Anāgatāpi satteva, yā gamissaṁ ito cutā.
- 1277.**“Pariyāgataṁ tam kusalaṁ, yan me kosambiyaṁ kataṁ;
Deve ceva manusse ca, sandhāvissaṁ ito cutā.
- 1278.**“Satta jacco [jaccā (syā. pī.)] mahārāja, niccaṁ sakkatapūjītā;
Thībhāvāpi na muccissam, chaṭṭhā nigatiyo [chaṭṭhā gatiyo (syā.)] imā.
- 1279.**“Sattamī ca gati deva, devaputto mahiddhiko;
Pumā devo bhavissāmi [bhavissati (ka.)], devakāyasmimuttamo.
- 1280.**“Ajjāpi santānamayaṁ, mālam ganthenti nandane;
Devaputto javo nāma, yo me mālam paṭicchatī.

- 1281.**“Muhutto viya so dibyo, idha vassāni sołasa;
Rattindivo ca so dibyo, mānusim̄ saradosatam̄.
- 1282.**“Iti kammāni anventi, asaṅkheyyāpi jātiyo;
Kalyāṇam̄ yadi vā pāpam̄, na hi kammam̄ vinassati [panassati (sī. pī.)].
- 1283.**“Yo icche puriso hotum̄, jātim̄ jātim̄ [jātijātim̄ (sī. pī.)] punappunaṁ;
Paradāram̄ vivajjeyya, dhotapādova kaddamam̄.
- 1284.**“Yā icche puriso hotum̄, jātim̄ jātim̄ punappunaṁ;
Sāmikam̄ apacāyeyya, indam̄va paricārikā.
- 1285.**“Yo icche dibyabhogañca, dibbamāyum̄ yasaṁ sukham̄;
Pāpāni parivajjetvā [parivajjeyya (ka.)], tividham̄ dhammadācare.
- 1286.**“Kāyena vācā manasā, appamatto vicakkhaṇo;
Attano hoti atthāya, itthī vā yadi vā pumā.
- 1287.**“Ye kecime mānujā jīvaloke, yasassino sabbasamantabhogā;
Asaṁsayam̄ tehi pure sucinṇam̄, kammassakāse puthu sabbasattā.
- 1288.**“Inghānucintesi sayampi deva, kutonidānā te imā janinda;
Yā te imā accharāsannikāsā, alaṅkatā kañcanajālachannā”.
- 1289.**Iccevam̄ pitaram̄ kaññā, rucā tosesi aṅgatim̄;
Mūlhassa maggamācikkhi, dhammadakkhāsi subbatā.
- 1290.**Athāgamā brahmalokā, nārado mānusim̄ pajam̄;
Jambudīpaṁ avekkhanto, addā rājānamāṅgatim̄.
- 1291.**“Tato patiṭṭhā pāsāde, vedehassa puratthato [purakkhato (syā. ka.)];
Tañca disvānānuppattam̄, rucā isimavandatha.
- 1292.**“Athāsanamhā oruyha, rājā byathitamānaso [byamhitamānaso (sī. syā. pī.)];
Nāradam̄ paripucchanto, idam̄ vacanamabravi.
- 1293.**“Kuto nu āgacchasi devavaṇṇi, obhāsayam̄ sabbadisā [samvarim̄ (sī. pī.)] candimāva;
Akkhāhi me pucchito nāmagottam̄, kathaṁ tam̄ jānanti manussaloke”.
- 1294.**“Ahañhi devato idāni emi, obhāsayam̄ sabbadisā [samvarim̄ (sī. pī.)] candimāva;
Akkhāmi te pucchito nāmagottam̄, jānanti maṁ nārado kassapo ca”.
- 1295.**“Accherarūpam̄ tava [vata (sī. pī.)] yādisañca, vehāyasam̄ gacchasi tiṭṭhasī ca;
Pucchāmi tam̄ nārada etamattham̄, atha kena vaṇṇena tavāyamiddhi”.
- 1296.**“Saccañca dhammo ca damo ca cāgo, guṇā mamete pakatā purāṇā;
Teheva dhammehi susevitehi, manojavō yena kāmam̄ gatosmi”.
- 1297.**“Accheramācikkhasi puññasiddhim̄, sace hi etehi [ete tvam̄ (sī. pī.)] yathā vadesi;
Pucchāmi tam̄ nārada etamattham̄, puṭṭho ca me sādhū viyākarohi”.
- 1298.**“Pucchassu maṁ rāja tavesa attho, yaṁ saṁsayam̄ kuruse bhūmipāla;

Aham tam nissamsayatam gamemi, nayehi nāyehi ca hetubhī ca”.

1299“Pucchāmi tam nārada etamattham, puṭṭho ca me nārada mā musā bhaṇi;
Atthi nu devā pitaro nu atthi, loko paro atthi jano yamāhu”.

1300“Attheva devā pitaro ca atthi, loko paro atthi jano yamāhu;
Kāmesu giddhā ca narā pamūlhā, lokam param na vidū mohayutta”.

1301“Atthīti ce nārada saddahāsi, nivesanam paraloke matānam;
Idheva me pañca satāni dehi, dassāmi te paraloke sahassam”.

1302“Dajjemu kho pañca satāni bhoto, jaññāmu ce sīlavantam vadaññum [vataññum (ka.)];
Luddam tam bhontam niraye vasantam, ko codaye paraloke sahassam.

1303“Idheva yo hoti adhammasilo [akammasilo (pī.)], pāpācāro alaso luddakammo;
Na pañditā tasmim iñam dadanti, na hi āgamo hoti tathāvidhamhā.

1304“Dakkhañca posam manujā vidityā, uṭṭhānakam [uṭṭhāhakam (sī.)] sīlavantam vadaññum;
Sayameva bhogehi nimantayanti, kammañ karitvā puna māharesi”.

1305“Ito cuto [gato (sī. pī.)] dakkhasi tattha rāja, kākolasāṅghehi vikassamānam [kākoḷasāṅghehipi
kaḍḍhamānam (sī. pī.)];
Tam khajjamānam niraye vasantam, kākehi gjjhēhi ca senakehi [soṇakehi (syā. ka.)];
Sañchinnagattam ruhiram savantam, ko codaye paraloke sahassam.

1306“Andhamtam tam tattha na candasūriyā, nirayo sadā tumulo ghorarūpo;
Sā neva rattī na divā paññāyati, tathāvidhe ko vicare dhanatthiko.

1307“Sabalo ca sāmo ca duve suvānā, pavaddhakāyā balino mahantā;
Khādanti dantehi ayomayehi, ito pañunnam paralokapattam [paraloke patantam (ka.)].

1308“Tam khajjamānam niraye vasantam, luddehi vālehi aghammigehi ca;
Sañchinnagattam ruhiram savantam, ko codaye paraloke sahassam.

1309“Usūhi sattīhi ca sunisitāhi, hananti vijjhanti ca paccamittā [pothayanti (ka.)];
Kālūpakālā nirayamhi ghore, pubbe naram dukkaṭakammakārim.

1310“Tam haññamānam niraye vajantam, kucchismim passasmiñ vippahālitūdaram;
Sañchinnagattam ruhiram savantam, ko codaye paraloke sahassam.

1311“Sattī usū tomarabhīñḍivālā, vividhāvudhā vassanti tattha devā;
Patanti aṅgāramivaccimanto, silāsanī vassati luddakamme.

1312“Uṇho ca vāto nirayamhi dussaho, na tamhi sukham labbhati [seti (ka.)] ittarampi;
Tam tam vidhāvantamalenamāturañ, ko codaye paraloke sahassam.

1313“Sandhāvamānampi [sandhāvamānam tam (sī. pī.)] rathesu yuttam, sajotibhūtam pathavim
kamantam;
Patodalañṭhīhi sucodayantam [sucodiyantam (sī. pī.)], ko codaye paraloke sahassam.

1314“Tamāruhantam khurasāñcitam girim, vibhiṁsanam pajjalitam bhayānakam;
Sañchinnagattam ruhiram savantam, ko codaye paraloke sahassam.

- 1315.**“Tamāruhantam pabbatasannikāsam, aṅgārarāśim jalitam bhayānakam;
Sudaddhagattam kapanam rudantam, ko codaye paraloke sahassam.
- 1316.**“Abbhakūṭasamā uccā, kaṇṭakanicitā [kaṇṭakāpacitā (sī. pī.), kaṇṭakāhicitā (syā.)] dumā;
Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
- 1317.**“Tamāruhanti nāriyo, narā ca paradāragū;
Cuditā sattihatthehi, yamaniddesakāribhi.
- 1318.**“Tamāruhantam nirayaṁ, simbalim ruharimakkhitam;
Vidaḍḍhakāyam [viduṭṭhakāyam (pī.)] vitacam, āturaṁ gālhavedanam.
- 1319.**“Passasantam muhum uṇham, pubbakammāparādhikam;
Dumagge vitacam gattam [dumaggaviṭapaggataṁ (sī.)], ko tam yāceyya tam dhanam.
- 1320.**“Abbhakūṭasamā uccā, asipattācitā dumā;
Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
- 1321.**“Tamāruhantam asipattapādapam, asīhi tikkhehi ca chijjamānam [pabhijjamānam (ka.)];
Sañchinnagattam ruhiram savantam, ko codaye paraloke sahassam.
- 1322.**“Tato nikkhantamattam tam, asipattācitā dumā [asipattanirayā dukhā (sī. pī.)];
Sampatitam vetaraṇim, ko tam yāceyya tam dhanam.
- 1323.**“Kharā kharodakā [khārodikā (sī.), kharodikā (pī.)] tattā, duggā vetaraṇī nadī;
Ayopokkharasañchannā, tikkhā pattehi sandati.
- 1324.**“Tattha sañchinnagattam tam, vuyhantam ruhiramakkhitam;
Vetaraññe anālambe, ko tam yāceyya tam dhanam”.
- 1325.**“Vedhāmi rukkho viya chijjamāno, disam na jānāmi pamūļhasañño;
Bhayānutappāmi mahā ca me bhayā, sutvāna kathā [gāthā (sī. syā. pī.)] tava bhāsitā ise.
- 1326.**“Āditte vārimajjhāmva, dīpaṇvoghe mahaṇṇave;
Andhakāreva pajjoto, tvam nosi saraṇam ise.
- 1327.**“Atthañca dhammam anusāsa maṇi ise, atītamaddhā aparādhitaṁ mayā;
Ācikkha me nārada suddhimaggam, yathā aham no nirayam pateyyam”.
- 1328.**“Yathā ahu dhataraṭṭho () [ettha kiñci ūnam viya dissati], vessāmitto atṭhako yāmataggi;
Usindaro cāpi sivī ca rājā, paricārakā samanabrahmaṇānam.
- 1329.**“Ete caññe ca rājāno, ye saggavisayam [sakkavisayam (sī. pī.)] gatā;
Adhammaṁ parivajjetvā, dhammaṁ cara mahīpati.
- 1330.**“Annahatthā ca te byamhe, ghosayantu pure tava;
Ko chāto ko ca tasito, ko mālaṇi ko vilepanam;
Nānārattānam vatthānam, ko naggo paridahissati.
- 1331.**“Ko panthe chattamāneti [chatta'mādeti (sī. syā. pī.)], pādukā ca mudū subhā;
Iti sāyañca pāto ca, ghosayantu pure tava.

- 1332.**“Jinñam posam gavassañca, māssu yuñja yathā pure;
Parihārañca dajjāsi, adhikārakato balī.
- 1333.**“Kāyo te rathasaññāto, manosārathiko lahu;
Avihimsāsāritakkho, samvibhāgapatiçchado.
- 1334.**“Pādasaññamanemiyo, hatthasaññamapakkharo;
Kucchisaññamanabbhanto, vācāsaññamakūjano.
- 1335.**“Saccavākyasamattañgo, apesuññasusaññato;
Girāsakhilanelāñgo, mitabhāñnisilesito.
- 1336.**“Saddhālobhasusañkhāro, nivātañjalikubbaro;
Athaddhatānatīsāko [athaddhatānatīsāko (sī. pī.)], sīlasaṁvaranandhano.
- 1337.**“Akkodhanamanugghātī, dhammapaṇḍarachattako;
Bāhusaccamapālambo, ṭhitacittamupādhiyo [dhicittamupādhiyo (ka.)].
- 1338.**“Kālaññutācittasāro, vesārajyatidañdako;
Nivātavuttiyottako [nivātavuttiyottañgo (ka.)], anatimānayugo lahu.
- 1339.**“Alīnacittasanthāro, vuddhisevī rajohato;
Sati patodo dhīrassa, dhiti yogo ca rasmiyo.
- 1340.**“Mano dantam patham neti [patha’nveti (sī. pī.)], samadantehi vāhibhi;
Icchā lobho ca kummaggo, ujumaggo ca samyamo.
- 1341.**“Rūpe sadde rase gandhe, vāhanassa padhāvato;
Paññā ākoṭanī rāja, tattha attāva sārathi.
- 1342.**“Sace etena yānena, samacariyā daļhā dhitī;
Sabbakāmaduho rāja, na jātu nirayaṁ vaje”.
- 1343.**“Alāto devadattosi, sunāmo āsi bhaddaji;
Vijayo sāriputtosi, moggallānosī bījako.
- 1344.**“Sunakkhatto licchaviputto, guṇo āsi acelako;
Ānando sā rucā āsi, yā rājānaṁ pasādayi.
- 1345.**“Ūruvelakassapo rājā, pāpadiṭṭhi tadā ahu;
Mahābrahmā bodhisatto, evam dhāretha jātaka”nti.
Mahānāradakassapajātakam aṭṭhamam.

546. Vidyurajātakam (9)

Dohaļakanḍam

- 1346.**“Pañdu kisiyāsi dubbalā, vanñarūpam [vanñarūpe (ka.)] natavedisam pure;
Vimale akkhāhi pucchitā, kīdisī tuyham sariravedanā”.

- 1347.**“Dhammo manujesu mātīnam [mātinām (sī. pī.)], dohaļo nāma janinda vuccati; Dhammāhatam nāgakuñjara, vidhurassa hadayābhīpatthaye”.
- 1348.**“Candaṁ kho tvām dohaļāyasi, sūriyam vā atha vāpi mālutaṁ; Dullabhañhi [dullabhe (sī. pī.)] vidhurassa dassanam [dassane (sī. pī.)], ko vidhuramidha mānayissati”.
- 1349.**“Kinnu tāta tuvām pajjhāyasi, padumam̄ hatthagatamva te mukham; Kinnu dummanarūposi issara, mā tvām soci amittatāpana”.
- 1350.**“Mātā hi tava irandhati [irandati (sī. syā. pī.)], vidhurassa hadayaṁ dhaniyati; Dullabhañhi vidhurassa dassanam̄, ko vidhuramidha mānayissati”.
- 1351.**“Tassa bhattupariyesanam [bhattupariyesanam (sī. pī.)] cara, yo vidhuramidha mānayissati”; “Pituno ca sā sutvāna vākyam̄, rattiṁ nikhamma avassutim̄ cari”.
- 1352.**“Ke gandhabbe rakkhase ca nāge, ke kimpurise cāpi mānuse; Ke paṇḍite sabbakāmadade [sabbakāmade (sī. pī.)], dīgharattam bhattā me bhavissati”.
- 1353.**“Assāsa hessāmi te pati, bhattā te hessāmi anindalocane; Paññā hi mamaṁ tathāvidhā, assāsa hessasi bhariyā mama.
- 1354.**“Avacāsi puṇakam̄ irandhatī [irandatī (sī. pī.)], pubbapathānugatena cetasā; Ehi gacchāma pitu mamantike [pitu mama santikam̄ (ka.)], esova te etamattham pavakkhati.
- 1355.**“Alaṅkatā suvasanā, mālinī candanussadā; Yakkham̄ hatthe gahetvāna, pitusantikupāgami”.
- 1356.**“Nāgavara vaco suṇohi me, patirūpam̄ paṭipajja suṇkiyam̄; Patthemi ahaṁ irandhatim̄, tāya samaṅgim̄ karohi maṁ tuvām̄.
- 1357.**“Sataṁ hatthī satam̄ assā, satam̄ assatarīrathā; Satam̄ valabhiyo puṇñā, nānāratnassa kevalā; Te nāga paṭipajjassu, dhītarām̄ dehirandhatim̄”.
- 1358.**“Yāva āmantaye ñātī, mitte ca suhadajjane [suhadamjanam (sī. pī.)]; Anāmanta katam̄ kammam̄, tam̄ pacchā anutappati”.
- 1359.**Tato so varuṇo nāgo, pavisitvā nivesanam̄; Bhariyam̄ āmantayitvāna, idam̄ vacanamabravi.
- 1360.**“Ayaṁ so puṇako yakkho, yācatī maṁ irandhatim̄; Bahunā vittalābhena, tassa dema piyam̄ mamaṁ”.
- 1361.**“Na dhanena na vittena, labbhā amhaṁ irandhatī; Sace ca kho hadayaṁ paṇḍitassa, dhammena laddhā idha māhareyya; Etena vittena kumāri labbhā, nāññam̄ dhanam̄ uttari patthayāma”.
- 1362.**Tato so varuṇo nāgo, nikhamitvā nivesanā; Puṇṇakāmantayitvāna, idam̄ vacanamabravi.
- 1363.**“Na dhanena na vittena, labbhā amhaṁ irandhatī;

Sace tuvam̄ hadayaṁ pañditassa, dhammena laddhā idha māharesi;
Etena vittena kumāri labbhā, nāññam̄ dhanam̄ uttari patthayāma”.

1364.“Yam̄ pañditotyeke vadanti loke, tameva bāloti punāhu aññe;
Akkhāhi me vippavadanti ettha, kam̄ pañditam̄ nāga tuvam̄ vadesi”.

1365.“Korabyarājassa dhanañcayassa [dhanañjayassa (sī. syā. pī.)], yadi te suto vidhuro nāma kattā;
Ānehi tam̄ pañditam̄ dhammaladdhā, irandhatī padacarā [paddhacarā (sī. pī.), paṭṭhacarā (syā. ka.)] te hotu.

1366.“Idañca sutvā varuṇassa vākyam̄, uṭṭhāya yakkho paramappatīto;
Tattheva santo purisam̄ asaṃsi, ānehi ājaññamidheva yuttam̄.

1367.“Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā [kācamhamayā (sī.), kācambhamayā (pī.)] khurā;
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado”.

1368.“Devavāhavaham̄ yānaṃ, assamāruyha puṇṇako;
Alaṅkato kappitakesamassu, pakkāmi vehāyasamantalikkhe [antalikkham̄ (ka.)].

1369.“So puṇṇako kāmarāgena [kāmavegena (sī. pī.)] giddho, irandhatīm̄ nāgakaññaṃ jigīsam̄ [jigīmsam̄ (sī. syā. pī.)];
Gantvāna tam̄ bhūtapatīm̄ yasassiṃ, iccabravī vessavaṇam̄ kuveram̄.

1370.“Bhogavatī nāma mandire, vāsā hiraññavatīti vuccati;
Nagare nimmite kañcanamaye, maṇḍalassa uragassa niṭṭhitam̄.

1371.“Aṭṭalakā oṭṭhagīviyo, lohitaṅkassa masāragallino;
Pāsādettha silāmayā, sovaṇṇaratanehi chāditā.

1372.“Ambā tilakā ca jambuyo, sattapaṇṇā mucalindaketakā;
Piyāgu [piyakā (sī. pī.), piyangukā (syā.)] uddalakā sahā, uparibhaddakā sinduvārakā [bhinduvāritā (syā. pī.), bhindhavāritā (ka.)].

1373.“Campeyyakā nāgamallikā, bhaginīmālā atha mettha koliyā;
Ete dumā pariṇāmitā, sobhayanti uragassa mandiram̄ [mandire (syā. ka.)].

1374.“Khajjurettha silāmayā, sovaṇṇadhuvapupphitā bahū;
Yattha vasato papātiko, nāgarājā varuṇo mahiddhiko.

1375.“Tassa komārikā bhariyā, vimalā kañcanavelliviggahā;
Kālā taruṇāva uggaṭā, pucimandatthanī cārudassanā.

1376.“Lākhārasarattasucchavī, kaṇikārāva nivātapupphitā [kaṇikārova nivātapupphito (sī. pī.)];
Tidivokacarāva accharā, vijjuvabbhaghanā vinissaṭā.

1377.“Sā dohaļinī suvimhitā, vidhurassa hadayaṁ dhaniyati;
Tam̄ tesam̄ demi issara, tena te denti irandhatīm̄ mamaṁ”.

1378.“So puṇṇako bhūtapatīm̄ yasassiṃ, āmantaya vessavaṇam̄ kuveram̄;
Tattheva santo [santam̄ (pī.)] purisam̄ asaṃsi, ānehi ājaññamidheva yuttam̄.

- 1379.**“Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā khurā;
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado.
- 1380.**“Devavāhavaham yānam, assamāruyha puṇṇako;
Alaṅkato kappitakesamassu, pakkāmi vehāyasamantalikkhe”.
- 1381.**“So aggamā rājagahaṇam surammaṇ, aṅgassa rañño nagaram durāyutam [durāsadaṇ (syā.)];
Pahūtabhakkham bahuannapānam, masakkasāraṇ viya vāsavassa.
- 1382.**“Mayūrakoñcāgaṇasampaghuṭṭham, dijābhighuṭṭham dijasāṅghasevitam;
Nānāsakuntābhirudam suvaṅgaṇam [subhaṅgaṇam (sī. pī.)], pupphābhikiṇṇam himavamva
pabbatam.
- 1383.**“So puṇṇako veplamābhīrūhi [vepullamābhīrucchi (sī. pī.)], siluccayam kimpurisānuciṇṇam;
Anvesamāno maṇiratanam uṭṭaram, tamaddasā pabbatakuṭṭamajjhе.
- 1384.**“Disvā maṇim pabhassaram jātimantam [jātivantam (sī. syā.)], manoharam [dhanāharam (sī. pī. ka.)] maṇiratanam uṭṭaram;
Daddallamānam yasasā yassinaṇ, obhāsatī vijjurivantalikkhe.
- 1385.**“Tamaggahī veṭuriyam mahaggham, manoharam nāma mahānubhāvam;
Ājañnamāruyha manomavaṇṇo, pakkāmi vehāyasamantalikkhe.
- 1386.**“So aggamā [agamā (syā. pī. ka.)] nagaramindapattham, oruyupāgacchi sabham kurūnam;
Samāgate ekasataṇ samagge, avhettha yakkho avikampamāno.
- 1387.**“Ko nīdha raññam varamābhijeti, kamābhijeyyāma varaddhanena [varaṇḍhanena (sī. pī.)];
Kamanuttaram ratanavaram jināma, ko vāpi no jeti varaddhanena”.
- 1388.**“Kuhim nu raṭṭhe tava jātibhūmi, na korabyasseva vaco tavedam;
Abhītosi [abhibhosi (sī. pī.)] no vaṇṇanibhāya sabbe, akkhāhi me nāmañca bandhave ca”.
- 1389.**“Kaccāyano māṇavakosmi rāja, anūnanāmo iti mavhayanti;
Aṅgesu me nītayo bandhavā ca, akkhena devasmi idhānupatto”.
- 1390.**“Kim māṇavassa ratanāni atthi, ye tam jinanto hare akkhadutto;
Bahūni rañño ratanāni atthi, te tvam daliddo kathamavhayesi”.
- 1391.**“Manoharo nāma maṇī mamāyam, manoharam maṇiratanam uṭṭaram;
Imañca ājañnamamittatāpanam, etam me jinitvā hare akkhadutto”.
- 1392.**“Eko maṇī māṇava kim karissati, ājāniyeko pana kiṁ karissati;
Bahūni rañño maṇiratanāni atthi, ājāniyā vātajavā anappakā”.
- Dohaḷakanḍam nāma.
- Maṇikanḍam**
- 1393.**“Idañca me maṇiratanam, passa tvam dvipaduttama;
Itthīnam viggahā cettha, purisānañca viggahā.
- 1394.**“Migānam viggahā cettha, sakuṇānañca viggahā;

Nāgarājā supaṇṇā ca [nāgarāje supaṇṇe ca (sī. syā. pī.)], maṇimhi passa nimmitam.

1395.‘Hathhānīkaṁ rathānīkaṁ, asse pattī ca vammīne [dhajāni ca (pī.)];
Caturaṅginimāṁ senam, maṇimhi passa nimmitam.

1396.‘Hatthārohe anīkaṭhe, rathike pattikārake;
Balaggāni viyūlhāni [viyūhāni (syā. ka.)], maṇimhi passa nimmitam.

1397.‘Puraṁ uddhāpasampannam [uddāpasampannam (sī. pī.), aṭṭālasampannam (syā.)],
bahupākāratoraṇam;
Siṅghāṭakesu bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitam.

1398.‘Esikā parikhāyo ca, palikhaṁ aggālāni ca;
Aṭṭālake ca dvāre ca, maṇimhi passa nimmitam.

1399.‘Passa toraṇamaggesu, nānādijā gaṇā bahū;
Haṁsā koñcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā.

1400.‘Kuṇḍalakā bahū citrā, sikhaṇḍī jīvajīvakā;
Nānādijagaṇākiṇṇam, maṇimhi passa nimmitam.

1401.‘Passa nagaram supākāram, abbhutam lomahāmaṇsanam;
Samussitadhajam rammaṁ, soṇṇavālukasanthataṁ.

1402.‘Passettha [passa tvam (sī. pī.)] paṇṇasālāyo, vibhattā bhāgaso mitā;
Nivesane nivese ca, sandhibyūhe pathaddhiyo.

1403.‘Pānāgāre ca sonde ca, sūnā [sūṇā (sī. pī.), suddā (syā. ka.)] odaniyā gharā;
Vesī ca gaṇikāyo ca, maṇimhi passa nimmitam.

1404.‘Mālākāre ca rajake, gandhike atha dussike;
Suvaṇṇakāre maṇikāre, maṇimhi passa nimmitam.

1405.‘Ālārike ca sūde ca, naṭanāṭakagāyino;
Pāṇissare kumbhathūnike, maṇimhi passa nimmitam.

1406.‘Passa bherī mudiṅgā ca, saṅkhā paṇavadindimā;
Sabbañca tālāvacaram, maṇimhi passa nimmitam.

1407.‘Sammatālañca vīṇañca, naccagītam suvāditam;
Tūriyatālītaśaṅghuṭṭham, maṇimhi passa nimmitam.

1408.‘Laṅghikā muṭṭhikā cettha, māyākārā ca sobhiyā;
Vetālike [vettalike (ka.)] ca jalle ca, maṇimhi passa nimmitam.

1409.‘Samajjā cettha vattanti, ākiṇṇā naranāribhi;
Mañcātimañce bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitam.

1410.‘Passa malle samajjasmiṁ, phoṭente [pāṭhente (sī. syā. pī.)] diguṇam bhujam;
Nihate nihatamāne ca, maṇimhi passa nimmitam.

1411.‘Passa pabbatapādesu, nānāmigagaṇā bahū;

Sīhā byagghā varāhā ca, acchakokataracchayo.

- 1412.**“Palāsādā gavajā ca, mahimṣā rohitā rurū;
Eṇeyyā ca varāhā [sarabhā (syā.)] ca, gaṇino nīka [niṅka (sī. syā. pī.)] sūkarā.
- 1413.**“Kadalimigā bahū citrā, biṭārā sasakaṇṭakā;
Nānāmigagaṇākiṇṇam, maṇimhi passa nimmitam.
- 1414.**“Najjāyo supatitthāyo, soṇṇavālukasanthatā;
Acchā savanti ambūni, macchagumbanisevitā.
- 1415.**“Kumbhīlā makarā cettha, susumārā ca kacchapā;
Pāṭhīnā pāvusā macchā, balajā [valajā (sī.), vālajā (pī.)] muñjarohitā.
- 1416.**“Nānādijagaṇākiṇṇā, nānādumagaṇāyutā;
Veṇuriyaka-rodāyo [veṇuriyaphalakarodāyo (sī.)], maṇimhi passa nimmitam.
- 1417.**“Passettha pokkharāṇiyo, suvibhattā catuddisā;
Nānādijagaṇākiṇṇā, puthulomanisevitā.
- 1418.**“Samantodakasampannam, mahim sāgarakuṇḍalam;
Upetam vanarājehi, maṇimhi passa nimmitam.
- 1419.**“Purato videhe passa, goyāniye ca pacchato;
Kuruyo jambudīpañca, maṇimhi passa nimmitam.
- 1420.**“Passa candam sūriyañca, obhāsante catuddisā;
Sinerum anupariyante, maṇimhi passa nimmitam.
- 1421.**“Sinerum himavantañca, sāgarañca mahītalam [mahiddhikam (sī. pī.), mahiddhiyam (syā.)];
Cattāro ca mahārāje, maṇimhi passa nimmitam.
- 1422.**“Ārāme vanagumbe ca, pāṭiye [piṭṭhiye (ka.)] ca siluccaye;
Ramme kimpurisākiṇne, maṇimhi passa nimmitam.
- 1423.**“Phārusakam cittalataṁ, missakam nandanaṁ vanam;
Vejayantañca pāsādaṁ, maṇimhi passa nimmitam.
- 1424.**“Sudhammaṁ tāvatimṣañca, pārichattañca pupphitaṁ;
Erāvaṇaṁ nāgarājaṁ, maṇimhi passa nimmitam.
- 1425.**“Passettha devakaññāyo, nabhā vijjurivuggata;Nandane vicarantiyo, maṇimhi passa nimmitam.
- 1426.**“Passettha devakaññāyo, devaputtapalobhinī;
Devaputte ramamāne [caramāne (sī. pī.)], maṇimhi passa nimmitam.
- 1427.**“Parosahassapāsāde, veṇuriyaphalasanthatē;
Pajjalante ca [pajjalantena (sī. syā. pī.)] vaṇṇena, maṇimhi passa nimmitam.
- 1428.**“Tāvatimse ca yāme ca, tusite cāpi nimmite;
Paranimmitavasavattino [paranimmitābhiratino (sī. pī.)], maṇimhi passa nimmitam.

1429.“Passettha pokkharaṇīyo, vippasannodikā sucī;
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.

1430.“Dasettha rājiyo setā, dasanīlā [dassanīyā (ka.)] manoramā;
Cha piṅgalā pannarasa, haliddā ca catuddasa.

1431.“Vīsatī tattha sovaṇṇā, vīsatī rajatāmayā;
Indagopakavaṇṇābhā, tāvā dissanti tiṁsatī.

1432.“Dasettha kāliyo chacca, mañjetṭhā pannavīsatī;
Missā bandhukapupphēhi, nīluppalavīcittikā.

1433.“Evam sabbaṅgasampannam, accimantam pabhassaram;
Odhisūṅkam mahārāja, passa tvam dvipaduttama”.

Maṇikanḍam nāma.

Akkhakanḍam

1434.“Upāgatam rāja mupehi lakkham, netādisam mañiratanam tavatthi;
Dhammena jissāma [jīyāma (sī. syā. pī.)] asāhasena, jito ca no khippamavākarohi.

1435.“Pañcāla -paccuggata-sūrasena, macchā [majjhā (ka.)] ca maddā saha kekakebhi;
Passantu note asaṭhena yuddham, na no sabhāyam na karonti kiñci”.

1436.“Te pāvisum akkhamadena mattā, rājā kurūnam puṇṇako cāpi yakkho;
Rājā kalim viccinamaggahesi, kaṭam aggahī puṇṇako nāma yakkho.

1437.“Te tattha jūte ubhaye samāgate, raññam sakāse sakhīnañca majjhe;
Ajesi yakkho naravīraseṭṭham, tatthappanādo tumulo babbūva”.

1438.“Jayo mahārāja parājayo ca, āyūhatam aññatarassa hoti;
Janinda jīnosi [jinnosi (syā.), jitosi (pī.) jinomhi (ka.)] varaddhanena, jito ca me
khippamavākarohi”.

1439.“Hathī gavassā maṇikuṇḍalā ca, yañcāpi mayham [aññam (ka.)] ratanam pathabyā;
Gaṇhāhi kaccāna varam dhanānam, ādāya yenicchasi tena gaccha”.

1440.“Hathī gavassā maṇikuṇḍalā ca, yañcāpi tuyham ratanam pathabyā;
Tesam varo vidhuro nāma kattā, so me jito tam me avākarohi”.

1441.“Attā ca me so saraṇam gatī ca, dīpo ca leṇo ca parāyaṇo ca;
Asantuleyyo mama so dhanena, pāṇena me sādiso esa kattā”.

1442.“Ciram vivādo mama tuyhañcassa, kāmañca pucchāma tameva gantvā;
Esova no vivaratu etamattham, yam vakkhatī hotu kathā [tathā (syā. ka.)] ubhinnam”.

1443.“Addhā hi saccam bhaṇasi, na ca māṇava sāhasam;
Tameva gantvā pucchāma, tena tussāmubho janā”.

1444.“Saccam nu devā vidahū kurūnam, dhamme ṛhitam vidhuram nāmamaccam;
Dāsosi rañño uda vāsi ñāti, vidhuroti saṅkhā katamāsi loke”.

1445.‘Āmāyadāsāpi bhavanti heke, dhanena kītāpi bhavanti dāsā;
Sayampi heke upayanti dāsā, bhayā pañunnāpi bhavanti dāsā.

1446.‘Ete narānam catureva dāsā, addhā hi yonito ahampi jāto;
Bhavo ca rañño abhavo ca rañño, dāsāham devassa parampi gantvā;
Dhammena mam māñava tuyha dajjā’.

1447.‘Ayam [ayampi (syā. ka.)] dutīyo vijayo mamajja, puṭṭho hi kattā vivarettha [vivarittha (sī. syā. ka.)] pañham;
Adhammarūpo vata rājaseṭṭho, subhāsitam nānujānāsi mayham’.

1448.‘Evam ce no so vivarettha pañham, dāsohamasmi na ca khosmi nāti;
Gaṇhāhi kaccāna varam dhanānam, ādāya yenicchasi tena gaccha’.
Akkhakaṇḍam nāma.

Gharāvāsapañhā

1449.‘Vidhura vasamānāssa, gahaṭṭhassa sakam gharam;
Khemā vutti katham assa, kathannu assa saṅgaho.

1450.‘Abyābajjhām [abyāpajjhām (sī. syā. pī.)] katham assa, saccavādī ca māñavo;
Asmā lokā param lokam, katham pecca na socati’.

1451.Tam tattha gatimā dhitimā, matimā atthadassimā;
Saṅkhātā [saṅkhātā (ka.)] sabbadhammānam, vidhuro etadabravi.

1452.‘Na sādhāraṇadārassa, na bhuñje sādumekako;
Na seve lokāyatikam, netam paññāya vaḍḍhanam.

1453.‘Sīlavā vattasampanno, appamatto vicakkhaṇo;
Nivātavutti atthaddho, surato sakhilo mudu.

1454.‘Saṅgahetā ca mittānam, sañvibhāgī vidhānavā;
Tappeyya annapānena, sadā samaṇabrāhmaṇe.

1455.‘Dhammadāmo sutādhāro, bhaveyya paripucchako;
Sakkaccam payirupāseyya, sīlavante bahussute.

1456.‘Gharamāvasamānassa, gahaṭṭhassa sakam gharam;
Khemā vutti siyā evam, evam nu assa saṅgaho.

1457.‘Abyābajjhām siyā evam, saccavādī ca māñavo;
Asmā lokā param lokam, evam pecca na socati’.

Gharāvāsapañhā nāma.

Lakkhaṇakaṇḍam

1458.‘Ehi dāni gamissāma, dinno no issarena me;
Mamevatthām [tamevatthām (pī.)] paṭipajja, esa dhammo sanantano’.

- 1459.**“Jānāmi māṇava tayāhamasmi, dinnohamasmi tava issarena;
Tīhañca tam vāsayemu agāre, yenaddhunā anusāsemu putte”.
- 1460.**“Tam me tathā hotu vasemu tīham, kurutam bhavajja gharesu kiccam;
Anusāsatam puttadāre bhavajja, yathā tayī pecca [pacchā (sī. pī.)] sukhī bhaveyya”.
- 1461.**“Sādhūti vatvāna pahūtakāmo, pakkāmi yakkho vidhurena saddhim;
Tam kuñjarājaññahayānuciññam, pāvekkhi antepuramariyaseṭṭho”.
- 1462.**“Koñcam mayūrañca piyañca ketam, upāgami tattha surammarūpam;
Pahūtabhakkham bahuannapānam, masakkasāram viya vāsavassa”.
- 1463.**“Tattha naccanti gāyanti, avhāyanti varāvaram;
Accharā viya devesu, nāriyo samalañkatā.
- 1464.**“Samāngikatvā pamadāhi yakkham, annena pānena ca dhammapālo;
Atthattha [aggattha (syā. aṭṭha.)] mevānuvicintayanto, pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.
- 1465.**“Tam candanagandharasānulittam, suvaññajambonadanikkhasādisam;
Bhariyamvacā ehi suñohi bhoti, puttāni āmantaya tambanette.
- 1466.**“Sutvāna vākyam patino anujjā [anojā (syā. ka.)], sunisamvaca tambanakhim sunettam;
Āmantaya vammadharāni cete, puttāni indīvarapupphasāme”.
- 1467.**“Te āgate muddhani dhammapālo, cumbitvā putte avikampamāno;
Āmantayitvāna avoca vākyam, dinnāham raññā idha māṇavassa.
- 1468.**“Tassajjaham attasukhī vidheyyo, ādāya yenicchatī tena gacchati;
Ahañca vo sāsitumāgatosmi [anusāsitum āgatosmi (syā. ka.)], kathañ aham aparittāya gacche.
- 1469.**“Sace vo rājā kururatthavāsī [kurukhettavāsī (sī. pī.)], janasandho puccheyya pahūtakāmo;
Kimābhijānātha pure purāñam, kiñ vo pitā anusāse puratthā.
- 1470.**“Samāsanā hotha mayāva sabbe, konīdha rañño abbhatico manusso;
Tamañjaliṁ kariya vadetha evam, mā hevam deva na hi esa dhammo;
Viyaggharājassa nihīnajacco, samāsano deva kathañ bhaveyya”.
- Lakkhañakañdam [pekkhañakañdam (sī. ka.)] nāma.
- ### Rājavasati
- 1471.**“So ca putte [mitte (sī. pī.)] amacce ca, ñātayo suhadajjane;
Alīnamanañkappo, vidhuro etadabravi.
- 1472.**“Ethayyo [ethayyā (syā.)] rājavasatiṁ, nisīditvā suñātha me;
Yathā rājakulam patto, yasam poso nigacchati.
- 1473.**“Na hi rājakulam patto, aññāto labhate yasam;
Nāsūro nāpi dummedho, nappamatto kudācanam.
- 1474.**“Yadāssa sīlam paññañca, soceyyam cādhigacchati;
Atha vissasate tyamhi, guyhañcassa na rakkhati.

1475.“Tulā yathā paggahitā, samadaṇḍā sudhāritā;
Ajjhiṭṭho na vikampeyya, sa rājavasatīm vase.

1476.“Tulā yathā paggahitā, samadaṇḍā sudhāritā;
Sabbāni abhisambhonto, sa rājavasatīm vase.

1477.“Divā vā yadi vā rattīm, rājakiccesu paṇḍito;
Ajjhiṭṭho na vikampeyya, sa rājavasatīm vase.

1478.“Divā vā yadi vā rattīm, rājakiccesu paṇḍito;
Sabbāni abhisambhonto, sa rājavasatīm vase.

1479.“Yo cassa sukato maggo, rañño suppaṭiyādito;
Na tena vutto gaccheyya, sa rājavasatīm vase.

1480.“Na rañño sadisam [samakam (sī. syā. pī.)] bhuñje, kāmabhoge kudācanam;
Sabbattha pacchato gacche, sa rājavasatīm vase.

1481.“Na rañño sadisam vattham, na mālam na vilepanam;
Ākappam sarakuttiṃ vā, na rañño sadisamācare;
Aññam kareyya ākappam, sa rājavasatīm vase.

1482.“Kīle rājā amaccehi, bhariyāhi parivārito;
Nāmacco rājabhariyāsu, bhāvam kubbetha paṇḍito.

1483.“Anuddhato acapalo, nipako samvutindriyo;
Manopaṇidhisampanno, sa rājavasatīm vase.

1484.“Nāssa bhariyāhi kīleyya, na manteyya rahogato;
Nāssa kosā dhanam gaṇhe, sa rājavasatīm vase.

1485.“Na niddam bahu maññeyya [na niddannam bahuṃ maññe (sī. pī.)], na madāya suram pive;
Nāssa dāye mige haññe, sa rājavasatīm vase.

1486.“Nāssa pīṭham na pallaṅkam, na koccham na nāvam [nāgam (sī. pī.)] ratham;
Sammatomhīti ārūhe, sa rājavasatīm vase.

1487.“Nātidūre bhaje [bhave (sī. pī.)] rañño, nāccāsanne vicakkhaṇo;
Sammukhañcassa tiṭṭheyya, sandissanto sabhattuno.

1488.“Na ve [me (syā. ka.)] rājā sakha hoti, na rājā hoti methuno;
Khippam kujjhanti rājāno, sūkena’kkhīva ghaṭṭitam.

1489.“Na pūjito maññamāno, medhāvī paṇḍito naro;
Pharusam patimanteyya, rājānam parisamgataṃ.

1490.“Laddhadvāro labhe dvāram [laddhavārolabhe vāram (pī.)], neva rājūsu vissase;
Aggīva samyato tiṭṭhe [aggīva yato tiṭṭheyya (sī. pī.)], sa rājavasatīm vase.

1491.“Puttam vā bhātaram vā sam, sampagganṭhāti khattiyo;
Gāmehi nigamehi vā, ratṭhehi janapadehi vā;
Tuṇḍibhūto upekkheyya, na bhaṇe chekapāpakaṃ.

- 1492.**“Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake;
Tesam̄ kammāvadānena [[kammāpavādena \(syā.\)](#)], rājā vaḍḍheti vetanam̄;
Na tesam̄ antarā gacche, sa rājavasatiṁ vase.
- 1493.**“Cāpovūnudaro dhīro [[cāpova oname dhīro \(syā.\)](#)], vam̄sovāpi pakampaye;
Paṭilomam̄ na vatteyya, sa rājavasatiṁ vase.
- 1494.**“Cāpovūnudaro assa, macchovassa ajivhavā [[ajivhatā \(syā. ka.\)](#)];
Appāsī nipako sūro, sa rājavasatiṁ vase.
- 1495.**“Na bālhaṁ itthim̄ gaccheyya, sampassam̄ tejasāñkhayaṁ;
Kāsam̄ sāsam̄ daram̄ balyaṁ, khīnamedho nigacchati.
- 1496.**“Nātivelam̄ pabhāseyya, na tuṇhī sabbadā siyā;
Avikiñṇam̄ mitam̄ vācam̄, patte kāle udīraye.
- 1497.**“Akkodhano asaṅghaṭo, sacco sañho apesuṇo;
Sampham̄ giram̄ na bhāseyya, sa rājavasatiṁ vase.
- 1498**[[ayam gāthā natthi pī. potthake](#)] “Mātāpettibharo assa, kule jeṭṭhāpacāyiko;
Sañho sakhilasambhāso [[hiriottappasampanno \(sī. ka.\)](#)], sa rājavasatiṁ vase [[ayam gāthā natthi pī. potthake](#)].
- 1499.**“Vinīto sippavā danto, katatto niyato mudu;
Appamatto suci dakkho, sa rājavasatiṁ vase.
- 1500.**“Nivātavutti vuddhesu, sappatisso sagāravo;
Surato sukhasaṁvāso, sa rājavasatiṁ vase.
- 1501.**“Ārakā parivajjeyya, sahitum̄ pahitam̄ janaṁ;
Bhattāraññevudikkheyya, na ca aññassa rājino.
- 1502.**“Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute;
Sakkaccam̄ payirupāseyya, sa rājavasatiṁ vase.
- 1503.**“Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute;
Sakkaccam̄ anuvāseyya, sa rājavasatiṁ vase.
- 1504.**“Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute;
Tappeyya annapānena, sa rājavasatiṁ vase.
- 1505.**“Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute;
Āsajja paññe sevetha, ākañkham̄ vuddhimattano.
- 1506.**“Dinnapubbaṁ na hāpeyya, dānam̄ samaṇabrahmaṇe;
Na ca kiñci nivāreyya, dānakāle vanibbake.
- 1507.**“Paññavā buddhisampanno, vidhānavidhikovidō;
Kālaññū samayaññū ca, sa rājavasatiṁ vase.
- 1508.**“Uṭṭhātā kammadheyyesu, appamatto vicakkhaṇo;
Susam̄vihītakammanto, sa rājavasatiṁ vase.

1509.“Khalaṁ sālam pasum khettam, gantā cassa abhikkhaṇam;
Mitam dhaññam nidhāpeyya, mitamva pācaye ghare.

1510.“Puttam vā bhātaram vā sam, sīlesu asamāhitam;
Anaṅgavā hi te bālā, yathā petā tatheva te;
Colañca nesam piñḍañca, āśinānam padāpaye.

1511.“Dāse kammakare pesse, sīlesu susamāhite;
Dakkhe utthānasampanne, ādhipaccamhi thāpaye.

1512.“Sīlavā ca alolo [alobho (syā. ka.)] ca, anurakkho [anuratto (sī. pī.)] ca rājino;
Āvī raho hito tassa, sa rājavasatiṁ vase.

1513.“Chandaññū rājino cassa, cittaṭho assa rājino;
Asaṅkusakavutti’ssa, sa rājavasatiṁ vase.

1514.“Ucchādaye ca nhāpaye [acchādane ca nhāpe ca (syā. ka.)], dhove pāde adhosiram;
Āhatopi na kuppeyya, sa rājavasatiṁ vase.

1515.“Kumbhampañjaliṁ kariyā [kuriyā (sī.)], cāṭañcāpi [vāyasam vā (sī. pī.)] padakkhiṇam;
Kimeva sabbakāmānam, dātāram dhīramuttamam.

1516.“Yo deti sayanam vattham, yānam āvasathaṁ gham;

Pajjunnoriva bhūtāni, bhogehi abhivassati.

1517.“Esayyo rājavasati, vattamāno yathā naro;
Ārādhayati rājānam, pūjam labhati bhattusu”.

Rājavasati nāma.

Antarapeyyālam

1518.“Evam samanusāsitvā, nātisaṅgham vicakkhaṇo;
Parikiṇṇo suhadehi, rājānamupasaṅkami.

1519.“Vanditvā sirasā pāde, katvā ca nam padakkhiṇam;
Vidhuro avaca rājānam, paggahetvāna añjaliṁ.

1520.“Ayam maṁ māṇavo neti, kattukāmo [gantukāmo (ka.)] yathāmati;
Nātīnattham pavakkhāmi, tam suṇohi arindama.

1521.“Putte ca me udikkhesi, yañca maññam ghare dhanam;
Yathā pecca [pacchā (syā. ka.)] na hāyetha, nātisaṅgho mayī gate.

1522.“Yatheva khalatī bhūmyā, bhūmyāyeva patiṭṭhati;
Evetam khalitam mayham, etam passāmi accayam”.

1523.“Sakkā na gantuṁ iti mayha hoti, chetvā [jhatvā (sī. pī.)] vadhitvā idha kātiyānam;
Idheva hohī iti mayha ruccati, mā tvam agā uttamabhūripañña”.

1524.“Mā hevadhammesu manam paññādahi, atthe ca dhamme ca yutto bhavassu;
Dhiratthu kammam akusalam anariyam, yam katvā pacchā nirayaṁ vajeyya.

- 1525.**“Nevesa dhammo na puneta [puneti (syā. ka.)] kiccam, ayiro hi dāsassa janinda issaro; Ghātetum jhāpetum athopi hantum, na ca mayha kodhatthi vajāmi cāham”.
- 1526.**“Jeṭṭhaputtam upaguyha, vineyya hadaye daram; Assupuṇṇehi nettehi, pāvisī so mahāgharam”.
- 1527.**“Sālāva sammapatitā [sampamathitā (sī. pī.)], mālutena pamadditā; Senti puttā ca dārā ca, vidhurassa nivesane.
- 1528.**“Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca; Bāhā paggayha pakkandum, vidhurassa nivesane.
- 1529.**“Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā; Bāhā paggayha pakkandum, vidhurassa nivesane.
- 1530.**“Hathārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā; Bāhā paggayha pakkandum, vidhurassa nivesane.
- 1531.**“Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā; Bāhā paggayha pakkandum, vidhurassa nivesane.
- 1532.**“Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca; Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
- 1533.**“Orodhā ca kumārā ca, dāsisattasatāni ca; Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
- 1534.**“Hathārohā anīkaṭṭhā, dāsisattasatāni ca; Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
- 1535.**“Samāgatā jānapadā, dāsisattasatāni ca; Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi”.
- 1536.**“Katvā gharesu kiccāni, anusāsitvā sakam janam; Mittāmacce ca bhacce ca [suhajje (pī. ka.)], puttadāre ca bandhave.
- 1537.**“Kammantam saṃvidhetvāna, ācikkhitvā ghare dhanam; Nidhiñca iñadānañca, puṇṇakam etadabravi.
- 1538.**“Avasī tuvam̄ mayha tīham̄ agāre, katāni kiccāni gharesu mayham̄; Anusāsitā puttadārā mayā ca, karoma kaccāna [kiccāni (syā. ka.)] yathāmatim̄ te”.
- 1539.**“Sace hi katte anusāsitā te, puttā ca dārā anujīvino ca; Handehi dānī taramānarūpo, dīgho hi addhāpi ayam̄ puratthā.
- 1540.**“Achambhitova [ayambhitova (sī. pī.)] gaṇhāhi, ājāneyyassa vāladhim; Idam̄ pacchimakam̄ tuyham̄, jīvalokassa dassanam”.
- 1541.**“Soham̄ kissa nu bhāyissam̄, yassa me natthi dukkaṭam; Kāyena vācā manasā, yena gaccheyya duggatim”.
- 1542.**“So assarājā vidhuram̄ vahanto, pakkāmi vehāyasamantalikkhe;

Sākhāsu selesu asajjamāno, kālāgiriṁ khippamupāgamāsi”.

1543.“Itthisahassam̄ bhariyānam̄, dāsisattasatāni ca;
Bāhā paggayha pakkandum̄, yakkho brāhmaṇavaṇṇena;
Vidhuram̄ ādāya gacchati.

1544.“Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
Bāhā paggayha pakkandum̄, yakkho brāhmaṇavaṇṇena;
Vidhuram̄ ādāya gacchati.

1545.“Itthisahassam̄ bhariyānam̄, dāsisattasatāni ca;
Bāhā paggayha pakkandum̄, paṇḍito so kuhiṁ gato.

1546.“Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
Bāhā paggayha pakkandum̄, paṇḍito so kuhiṁ gato”.

1547.“Sace so sattarattena, nāgacchissati paṇḍito;
Sabbe aggim̄ pavekkhāma [pavissāma (syā.)], natthattho jīvitena no”.

1548.“Paṇḍito ca viyatto ca, vibhāvī ca vicakkhaṇo;
Khippam̄ mociya attānam̄, mā bhāyitthāgamissati” [khippam̄ mocessata’ttānam̄, mā bhātha
āgamissati (sī. pī.)].

Antarapeyyālam̄ nāma.

Sādhunaradhammakaṇḍam̄

1549.“So tattha gantvānā vicintayanto, uccāvacā cetanakā [cetanatā (ka.)] bhavanti;
Nayimassa jīvena mamatti kiñci, hantvānimam̄ hadayamānayissam̄” [ādiyissam̄ (sī. pī.)].

1550.“So tattha gantvā pabbatantarasmim̄ [pabbatapādasmim̄ (ka.)], anto pavisitvāna paduṭṭhacitto;
Asamvutasmim̄ jagatippadese, adhosiram̄ dhārayi kātiyāno.

1551.“So lambamāno narake papāte, mahabbhaye lomahaṁse vidugge;
Asantasanto kurūnam̄ kattuseṭṭho, iccabravi puṇṇakam̄ nāma yakkham̄.

1552.“Ariyāvakāsosi anariyarūpo, asaññato saññatasannikāso;
Accāhitam̄ kammam̄ karosi ludram̄, bhāve ca te kusalam̄ natthi kiñci.

1553.“Yam̄ mam̄ papātasmim̄ papātumicchasi, ko nu tavattho maraṇena mayham̄;
Amānusasseva tavajja vaṇṇo, ācikkha me tvam̄ katamāsi devatā”.

1554.“Yadi te suto puṇṇako nāma yakkho, rañño kuverassa hi so sajibbo [sajīvo (sī. pī.)];
Bhūmindharo varuṇo nāma nāgo, brahā sucī vaṇṇabalūpapanno.

1555.“Tassānujaṁ dhītaram̄ kāmayāmi, irandhatī nāma sā nāgakaññā;
Tassā sumajjhāya piyāya hetu, patārayim̄ tuyha vadhāya dhīra”.

1556.“Mā heva tvam̄ [te (syā. ka.)] yakkha ahosi mūlho, naṭṭhā bahū duggahītena loke [lokā (sī.
syā. ka.)];
Kiṁ te sumajjhāya piyāya kiccam̄, maraṇena me iṅgha sunomi [sunoma (sī. pī.)] sabbam̄”.

1557. ‘Mahānubhāvassa mahoragassa, dhītukāmo nātibhato [nātigato (pi.)] hamasmi;
Tam yācamānam sasuro avoca, yathā mamaññim̄su sukāmanītam̄.

1558. ‘Dajjemu kho te sutanum sunettam̄, sucimhitam candalalittagattam̄;
Sace tuvam̄ hadayam̄ pañditassa, dhammena laddhā idha māharesi;
Etena vittena kumāri labbhā, naññam̄ dhanam̄ uttari patthayāma.

1559. ‘Evam̄ na mūlhosmi suñohi katte, na cāpi me duggahitatti kiñci;
Hadayena te dhammaladdhena nāgā, irandhatim̄ nāgakaññam̄ dadanti.

1560. ‘Tasmā aham tuyham vadhāya yutto, evam̄ mamattho marañena tuyham̄;
Idheva tam̄ narake pātayitvā, hantvāna tam̄ hadayamānayissam̄’.

1561. ‘Khippam̄ mamam̄ uddhara kātiyāna, hadayena me yadi te atthi kiccam̄;
Ye kecime sādhunarassa dhammā, sabbeva te pātukaromi ajja’.

1562. ‘So puññako kurūnam̄ kattuseṭṭham̄, nagamuddhani khippam̄ patiṭṭhapetvā;
Assatthamāsīnam̄ samekkhiyāna, paripucchi kattāramanomapaññam̄.

1563. ‘Samuddhato mesi tuvam̄ papātā, hadayena te ajja mamatthi kiccam̄;
Ye kecime sādhunarassa dhammā, sabbeva me pātukarohi ajja’.

1564. ‘Samuddhato tyasmi aham̄ papātā, hadayena me yadi te atthi kiccam̄;
Ye kecime sādhunarassa dhammā, sabbeva te pātukaromi ajja’.

1565. ‘Yātānuyāyī ca bhavāhi māṇava, allañca [addañca (sī. pi.)] pāñim̄ parivajjayassu;
Mā cassu mittesu kadāci dubbhī, mā ca vasam̄ asatīnam̄ nigacche’.

1566. ‘Kathaṁ nu yātam̄ anuyāyī hoti, allañca pāñim̄ dahate kathaṁ so;
Asatī ca kā ko pana mittadubbho, akkhāhi me pucchito etamattham̄’.

1567. ‘Asanthutam̄ [asandhavam̄ (syā. ka.)] nōpi ca diṭṭhapubbam̄, yo āsanenāpi nimantayeyya;
Tasseva attham̄ puriso kareyya, yātānuyāyīti tamāhu pañḍitā.

1568. ‘Yassekarattampi ghare vaseyya, yathannapānam̄ puriso labheyya;
Na tassa pāpam̄ manasāpi cintaye, adubbhī pāñim̄ dahate mittadubbho.

1569. ‘Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā;
Na tassa sākham̄ bhañjeyya, mittadubbho hi pāpako.

1570. ‘Puññampi cemam̄ pathavim̄ dhanena, dajjithiyā puriso sammatāya;
Laddhā khañam̄ atimaññeyya tampi, tāsam̄ vasam̄ asatīnam̄ na gacche.

1571. ‘Evam̄ kho yātam̄ anuyāyī hoti, allañca pāñim̄ dahate punevam̄;
Asatī ca sā so pana mittadubbho, so dhammiko hoti jahassu adhammam̄’.

Sādhunaradhammakanḍam̄ nāma.

Kālāgirikanḍam̄

1572. ‘Avasiṁ aham tuyham tīham̄ agāre, annena pānena upaṭṭhitosmi;
Mitto mamāsī visajjāmaham̄ tam̄, kāmam̄ gharam̄ uttamapañña gaccha.

- 1573.**“Api hāyatu nāgakulā [nāgakulassa (sī. syā. pī.)] attho, alampi me nāgakaññāya hotu;
So tvam̄ sakeneva subhāsitena, muttosi me ajja vadhbāya pañña”.
- 1574.**“Handa tuvam̄ yakkha mamampi nehi, sasuram̄ te [sassuram̄ nu te (sī. syā. pī. ka.)] attham̄
mayi carassu;
Mayañca nāgādhipatiñ vimānam̄, dakkhemu nāgassa adiñthapubbam̄”.
- 1575.**“Yam̄ ve narassa ahitāya assa, na tam̄ pañño arahati dassanāya;
Atha kena vanñena amittagāmam̄, tuvamicchasi uttamapañña gantum̄”.
- 1576.**“Addhā pajānāmi ahampi etam̄, na tam̄ pañño arahati dassanāya;
Pāpañca me natthi katañ kuhiñci, tasmā na sañke marañāgamāya”.
- 1577.**“Handa ca thānam̄ atulānubhāvam̄, mayā saha dakkhasi ehi katte;
Yatthacchatī naccagītehi nāgo, rājā yathā vessavaño naññām̄ [niññām̄ (syā.), niññām̄
(ka.)].
- 1578.**“Tam̄ nāgakaññā caritañ gañena, nikilitam̄ niccamaho ca rattim̄;
Pahūtamālyam̄ [bahuttamallam̄ (ka.)] bahupupphachannam̄ [bahupupphasañchannam̄ (ka.)],
obhāsatī vijjurivantalikkhe.
- 1579.**“Annena pānena upetarūpam̄, naccehi gītehi ca vāditehi;
Paripūram̄ kaññāhi alañkatāhi, upasobhati vatthapilandhanena [vatthapilandhanehi (ka.)].
- 1580.**“So puññako kurūnam̄ kattuseñtham̄, nisīdayī pacchato āsanasmim̄;
Ādāya kattāramanomapaññam̄, upānayī bhavanam̄ nāgarāñño.
- 1581.**“Patvāna thānam̄ atulānubhāvam̄, aññāsi kattā pacchato puññakassa;
Sāmaggi pekkhamāno [sāmaggipekkhī pana (sī. syā. pī.)] nāgarājā, pubbeva
jāmātaramajjhabhāsatha”.
- 1582.**“Yannu tuvam̄ agamā maccalokam̄, anvesamāno hadayam̄ pañditassa;
Kacci samiddhena idhānupatto, ādāya kattāramanomapaññam̄”.
- 1583.**“Ayañhi so āgato yam̄ tuvamicchasi, dhammena laddho mama dhammapālo;
Tam̄ passatha sammukhā [tam̄ passa dhammañ samukhā (ka.)] bhāsamānam̄, sukho have
[bhāve (pī.)] sappurisehi sañgamo”.
- Kālāgirikanḍam̄ nāma.
- 1584.**“Adiñthapubbam̄ disvāna, macco maccubhayaññito [bhayaddito (sī. pī.)];
Byamhito nābhivādesi, nayidañ paññavatāmiva”.
- 1585.**“Na camhi byamhito nāga, na ca maccubhayaññito;
Na vajjho abhvādeyya, vajjham̄ vā nābhivādaye.
- 1586.**“Katham̄ no abhvādeyya, abhvādāpayetha ve;
Yam̄ naro hantumiccheyya, tam̄ kammam̄ nupapajjati”.
- 1587.**“Evametañ yathā brūsi, saccam̄ bhāsasi paññita;
Na vajjho abhvādeyya, vajjham̄ vā nābhivādaye.

- 1588.**“Katham no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve;
Yam naro hantumiccheyya, tam kammam nupapajjati”.
- 1589.**“Asassataṁ sassataṁ nu tavayidaṁ, iddhījutībalavīriyūpapatti [iddhim jutim balam
vīriyūpapatti (ka.)];
Pucchāmi tam nāgarājetamattham, katham nu te laddhamidam vimānam.
- 1590.**“Adhiccaladdham pariñāmajaṁ te, sayamkataṁ udāhu devehi dinnam; Akkhāhi me nāgarājetamattham, yatheva te laddhamidam vimānam.
- 1591.**“Nādhiccaladdham na pariñāmajaṁ me, na sayamkataṁ nāpi devehi dinnam; Sakehi kammehi apāpakehi, puññehi me laddhamidam vimānam”.
- 1592.**“Kim te vataṁ kim pana brahmacariyam, kissa sucinṇassa ayam vipāko; Iddhījutībalavīriyūpapatti, idañca te nāga mahāvimānam”.
- 1593.**“Ahañca bhariyā ca manussaloke, saddhā ubho dānapatī ahumhā; Opānabhūtam me gharam tadāsi, santappitā samanabrahmañā ca.
- 1594.**“Mālañca gandhañca vilepanañca, padīpiyam seyyamupassayañca; Acchādanam sāyanamannapānam, sakkacca dānāni adamha tattha.
- 1595.**“Tam me vataṁ tam pana brahmacariyam, tassa sucinṇassa ayam vipāko; Iddhījutībalavīriyūpapatti, idañca me dhīra mahāvimānam”.
- 1596.**“Evam ce te laddhamidam vimānam, jānāsi puññānam phalūpapattim; Tasmā hi dhammaṁ cara appamatto, yathā vimānam puna māvasesi”.
- 1597.**“Nayidha santi samanabrahmañā ca, yesannapānāni dademu katte; Akkhāhi me pucchito etamattham, yathā vimānam puna māvasema”.
- 1598.**“Bhogī hi te santi idhūpapannā, puttā ca dārā anujīvino ca; Tesu tuvam vacasā kammunā ca, asampaduṭṭho ca bhavāhi niccam.
- 1599.**“Evam tuvam nāga asampadosam, anupālaya vacasā kammunā ca; Thatvā idha yāvatāyukam vimāne, uddham ito gacchasi devalokam”.
- 1600.**“Addhā hi so socati rājasetṭho, tayā vinā yassa tuvam sajibbo; Dukkhūpanītopi tayā samecca, vindeyya poso sukhamāturopi”.
- 1601.**“Addhā sataṁ bhāsasi nāga dhammaṁ, anuttaram atthapadaṁ sucinṇam; Etādisiyāsu hi āpadāsu, paññāyate mādisānam viseso”.
- 1602.**“Akkhāhi no tāyam mudhā nu laddho, akkhehi no tāyam ajesi jūte; Dhammena laddho iti tāyamāha [mā'ya'māha (syā.)], katham nu tvam hatthamimassa māgato”.
- 1603.**“Yo missaro tattha ahosi rājā, tamāyamakkhehi ajesi jūte; So maṁ jito rājā imassadāsi, dhammena laddhosmi asāhasena.
- 1604.**“Mahorago attamano udaggo, sutvāna dhīrassa subhāsitāni; Hatthe gahetvāna anomapaññam, pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.

- 1605.**“Yena tvam vimale pañdu, yena bhattam na ruccati;
Na ca me tādiso vaṇṇo, ayameso tamonudo.
- 1606.**“Yassa te hadayenattho, āgatāyam pabhañkaro;
Tassa vākyam nisāmehi, dullabham dassanam puna.
- 1607.**“Disvāna tam vimalā bhūripaññam, dasaṅgulī añjaliṁ paggahetvā;
Haṭṭhena bhāvena patītarūpā, iccabravi kurūnam kattuseṭṭham.
- 1608.**“Adiṭṭhapubbam disvāna, macco maccubhayaṭṭito;
Byamhito nābhivādesi, nayidañ paññavatāmiva”.
- 1609.**“Na camhi byamhito nāgi, na ca maccubhayaṭṭito;
Na vajjho abhivādeyya, vajjhañ vā nābhivādaye.
- 1610.**“Katham no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve;
Yañ naro hantumiccheyya, tam kammañ nupapajjati”.
- 1611.**“Evametam yathā brūsi, saccam bhāsasi pañḍita;
Na vajjho abhivādeyya, vajjhañ vā nābhivādaye.
- 1612.**“Katham no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve;
Yañ naro hantumiccheyya, tam kammañ nupapajjati”.
- 1613.**“Asassatañ sassatañ nu tavayidam, iddhījutībalavīriyūpapatti;
Pucchāmi tam nāgakaññetamattham, katham nu te laddhamidam vimānam.
- 1614.**“Adhiccaladdham pariñāmajañ te, sayamkatañ udāhu devehi dinnam;
Akkhāhi me nāgakaññetamattham, yatheva te laddhamidam vimānam”.
- 1615.**“Nādhiccaladdham na pariñāmajañ me, na sayam katañ nāpi devehi dinnam;
Sakehi kammehi apāpakehi, puññehi me laddhamidam vimānam”.
- 1616.**“Kim te vatam kim pana brahmacariyam, kissa sucinṇassa ayam vipāko;
Iddhījutībalavīriyūpapatti, idañca te nāgi mahāvimānam”.
- 1617.**“Ahañca kho sāmiko cāpi mayhañ, saddhā ubho dānapatī ahumhā;
Opānabhūtam me gharam tadāsi, santappitā samañabrāhmañ ca.
- 1618.**“Mālañca gandhañca vilepanañca, padīpiyam seyyamupassayañca;
Acchādanam sāyanamannapānam, sakkaccañ dānāni adamha tattha.
- 1619.**“Tam me vatam tam pana brahmacariyam, tassa sucinṇassa ayam vipāko;
Iddhījutībalavīriyūpapatti, idañca me dhīra mahāvimānam”.
- 1620.**“Evam ce te laddhamidam vimānam, jānāsi puññānam phalūpapattim;
Tasmā hi dhammañ cara appamattā, yathā vimānam puna māvasesi”.
- 1621.**“Nayidha santi samañabrāhmañ ca, yesannapānāni dademu katte;
Akkhāhi me pucchito etamattham, yathā vimānam puna māvasema”.
- 1622.**“Bhogī hi te santi idhūpapannā, puttā ca dārā anujīvino ca;

Tesu tuvam̄ vacasā kammunā ca, asampaduṭṭhā ca bhavāhi niccam̄.

1623“Evam̄ tuvam̄ nāgi asampadosam̄, anupālaya vacasā kammunā ca;
Thatvā idha yāvatāyukam̄ vimāne, uddham̄ ito gacchasi devalokam̄”.

1624“Addhā hi so socati rājasetṭho, tayā vinā yassa tuvam̄ sajibbo;
Dukkhūpanītopi tayā samecca, vineyya poso sukhamāturopi”.

1625“Addhā sataṁ bhāsasi nāgi dhammaṁ, anuttaram̄ atthapadaṁ sucinṇam̄;
Etādisiyāsu hi āpadāsu, paññāyate mādisānam̄ viseso”.

1626“Akkhāhi no tāyam̄ mudhā nu laddho, akkhehi no tāyam̄ ajesi jūte;
Dhammena laddho iti tāyamāha, katham̄ nu tvam̄ hatthamimassa māgato”.

1627“Yo missaro tattha ahosi rājā, tamāyamakkhehi ajesi jūte;
So maṁ jito rājā imassadāsi, dhammena laddhosmi asāhasena.

1628“Yatheva varuṇo nāgo, pañham̄ pucchittha pañditam̄;
Tatheva nāgakaññāpi, pañham̄ pucchittha pañditam̄.

1629“Yatheva varuṇam̄ nāgam̄, dhīro tosesi pucchito;
Tatheva nāgakaññampi, dhīro tosesi pucchito.

1630“Ubhopi te attamane viditvā, mahoragam̄ nāgakaññañca dhīro [vidhūro (ka.)];
Achambhī abhīto alomahaṭṭho, iccabravi varuṇam̄ nāgarājānam̄.

1631“Mā rodhayi [mā heṭhayi (pī.)] nāga āyāhamasmi, yena tavattho idam̄ sarīram̄;
Hadayena mañṣena karohi kiccam̄, sayam̄ karissāmi yathāmati te”.

1632“Paññā have hadayam̄ pañditānam̄, te tyamha paññāya mayam̄ sutuṭṭhā;
Anūnanāmo labhatajja dāram̄, ajjeva tam̄ kuruyo pāpayātu”.

1633“Sa puṇṇako attamano udaggo, irandhatiṁ nāgakaññam̄ labhitvā;
Haṭṭhena bhāvena patītarūpo, iccabravi kurūnam̄ kattuseṭṭham̄.

1634“Bhariyāya maṁ tvam̄ akari samaṅgiṁ, ahañca te vidhura karomi kiccam̄;
Idañca te mañiratanam̄ dadāmi, ajjeva tam̄ kuruyo pāpayāmi”.

1635“Ajeyyamesā tava hotu metti, bhariyāya kaccāna piyāya saddhim̄;
Ānandi vitto [ānandacitto (syā. pī.)] sumano patīto, datvā mañim̄ mañca nayindapattham̄.

1636“Sa puṇṇako kurūnam̄ kattuseṭṭham̄, niśidayī purato āsanasmīm̄;
Ādāya kattāramanomapaññam̄, upānayī nagaram̄ indapattham̄.

1637“Mano manussassa yathāpi gacche, tatopissa khippataram̄ [tatopi samkhippataram̄ (sī. pī.)]
ahosi;
Sa puṇṇako kurūnam̄ kattuseṭṭham̄, upānayī nagaram̄ indapattham̄”.

1638“Etindapattham̄ nagaram̄ padissati, rammāni ca ambavanāni bhāgaso;
Ahañca bhariyāya samaṅgibhūto, tuvañca pattosi sakam̄ niketam̄”.

1639“Sa puṇṇako kurūnam̄ kattuseṭṭham̄, oropiya dhammasabhāya majjhe;

Ājaññamāruyha anomavaṇṇo, pakkāmi vehāyasamantalikkhe.

1640“Tam disvā rājā paramappatīto, uṭṭhāya bāhāhi palissajitvā;
Avikampayaṁ dhammasabhāya majjhe, nisīdayī pamukhamāsanasmī”.

1641“Tvam no vinetāsi rathamva naddham, nandanti tam kuruyo dassanena;
Akkhāhi me pucchito etamattham, katham pamokkho ahu māṇavassa”.

1642“Yam māṇavotyābhivadī janinda, na so manusso naravīraseṭṭha;
Yadi te suto puṇṇako nāma yakkho, rañño kuverassa hi so sajibbo.

1643“Bhūmindharo varuṇo nāma nāgo, brahā sucī vanṇabalūpapanno;
Tassānujam dhītaram kāmayāno, irandhatī nāma sā nāgakaññā.

1644“Tassā sumajjhāya piyāya hetu, patārayittha maraṇāya mayhaṁ;
So ceva bhariyāya samaṅgibhūto, ahañca anuññāto maṇi ca laddho”.

1645“Rukkho hi mayhaṁ paddhāre [gharadvāre (syā.)] sujāto, paññākkhandho sīlamayassa sākhā;
Atthe ca dhamme ca ṭhito nipāko, gavapphalo hatthigavassachanno.

1646“Naccagītatūriyābhinādite, ucchijja senam [menam (sī. pī.)] puriso ahāsi;
So no ayam āgato sanniketaṁ, rukkhassimassāpacitīm karotha.

1647“Ye keci vittā mama paccayena, sabbeva te pātukarontu ajja;
Tibbāni katvāna upāyanāni, rukkhassimassāpacitīm karotha.

1648“Ye keci baddhā mama atthi raṭṭhe, sabbeva te bandhanā mocayantu;
Yatheva yaṁ bandhanasmā pamutto, evamete muñcare bandhanasmā.

1649“Unnaṅgalā māsamimam karontu, māmsodanam brāhmaṇā bhakkhayantu;
Amajjapā majjarahā pivantu, puṇṇāhi thālāhi palissutāhi.

1650“Mahāpatham nicca samavhayantu, tibbañca rakkhaṁ vidahantu raṭṭhe;
Yathāññamaññam na viheṭhayeyyum, rukkhassimassāpacitīm karotha”.

1651Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Bahum annañca pānañca, pañḍitassābhihārayum.

1652Hathārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
Bahum annañca pānañca, pañḍitassābhihārayum.

1653Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
Bahum annañca pānañca, pañḍitassābhihārayum.

1654Bahujano pasannosi, disvā pañḍitamāgate;
Pañḍitamhi anuppatte, celukkhepo pavattathāti.

Vidhurajātakam navamaṁ.

547. Vessantarajātakam (10)

Dasavarakathā

1655.“Phussatī [phusati (sī. pī.)] varavaṇṇābhe, varassu dasadhā vare;
Pathabyā cārupubbaṅgi, yaṁ tuyhaṁ manaso piyam”.

1656.“Devarāja namo tyatthu, kim pāpam pakataṁ mayā;
Rammā cāvesi maṁ ṭhānā, vātova dharanīruhaṁ”.

1657.“Na ceva te kataṁ pāpam, na ca me tvamasi appiyā;
Puññañca te parikkhīṇam, yena tevam vadāmaham.

1658.“Santike maraṇam tuyhaṁ, vinābhāvo bhavissati;
Paṭigaṇhāhi me ete, vare dasa paveccato”.

1659.“Varam ce me ado sakka, sabbabhūtānamissara;
Sivirājassa bhaddante, tattha assam nivesane.

1660.“Nīlanettā nīlabhamu, nilakkhī ca yathā migī;
Phussatī nāma nāmena, tatthapassam purindada.

1661.“Puttam labhetha varadam, yācayogam [yācayogim (ka.)] amaccharim;
Pūjitatī paṭirājūhi, kittimantam yasassinam.

1662.“Gabbham me dhārayantiyā, majjhimaṅgam anunnataṁ;
Kucchi anunnato assa, cāpaṁva likhitam samam.

1663.“Thanā me nappateyyum, palitā na santu vāsava;
Kāye rajo na limpetha, vajjhañcāpi pamocaye.

1664.“Mayūrakoñcābhirude, nārivaragaṇāyute;
Khujacelāpakākiṇhe, sūdamāgadhavaṇṇite.

1665.“Citraggalerughusite, surāmaṇsapabodhane;
Sivirājassa bhaddante, tatthassam mahesī piyā”.

1666.“Ye te dasa varā dinnā, mayā sabbaṅgasobhane;
Sivirājassa vijite, sabbe te lacchasī vare.

1667.“Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Phussatiyā varam datvā, anumodittha vāsavo.

Dasavarakathā nāma.

Hemavantam

1668.“Parūlhakacchanakhalomā, paṅkadantā rajassirā;
Paggayha dakkhiṇam bāhum, kim maṁ yācanti brāhmaṇā”.

1669.“Ratanam deva yācāma, sivinam rāṭṭhavadḍhanam;
Dadāhi pavaram nāgam, īśadantam urūlhavam”.

- 1670.**“Dadāmi na vikampāmi, yaṁ maṁ yācanti brāhmaṇā;
Pabhinnam̄ kuñjaram̄ dantim̄, opavayham̄ gajuttamam̄”.
- 1671.**“Hatthikkhandhato oruyha, rājā cāgādhimānaso;
Brāhmaṇānam̄ adā dānam̄, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhano”.
- 1672.**“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakam̄, tadāsi lomaham̄sanam̄;
Hatthināge padinnamhi, medanī sampakampatha.
- 1673.**“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakam̄, tadāsi lomaham̄sanam̄;
Hatthināge padinnamhi, khubbhittha nagaram̄ tadā.
- 1674.**“Samākulaṁ puram̄ āsi, ghoso ca vipulo mahā;
Hatthināge padinnamhi, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane”.
- 1675.**“Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
- 1676.**“Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā;
Disvā nāgam̄ nīyamānam̄, te rañño paṭivedayum̄.
- 1677.**“Vidhamam̄ deva te raṭṭham̄, putto vessantaro tava;
Katham̄ no hatthinaṁ dajjā, nāgam̄ raṭṭhassa pūjitaṁ.
- 1678.**“Katham̄ no kuñjaram̄ dajjā, īsādantam̄ urūlhavam̄;
Khettāññum̄ sabbayuddhānam̄, sabbasetam̄ gajuttamam̄.
- 1679.**“Pañḍukambalasañchannam̄, pabhinnam̄ sattumaddanaṁ;
Dantim̄ savālabījanim̄, setam̄ kelāsasādisam̄.
- 1680.**“Sasetacchattam̄ saupādheyam̄, sāthabbanam̄ sahatthipam̄;
Aggayānam̄ rājavāhim̄, brāhmaṇānam̄ adā gajam̄ [dhanam̄ (sī. pī.), dānam̄ (syā.)].
- 1681.**“Annaṁ pānañca yo [so (sī. syā. ka.)] dajjā, vatthasenāsanāni ca;
Etam̄ kho dānam̄ patirūpaṁ, etam̄ kho brāhmaṇārahaṁ.
- 1682.**“Ayam̄ te vamsarājā no, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhano [raṭṭhavaḍḍhanam̄ (sī.), raṭṭhavaḍḍhana (pī.)];
Katham̄ vessantaro putto, gajam̄ bhājeti sañjaya.
- 1683.**“Sace tvam̄ na karissasi, sivīnam̄ vacanam̄ idam̄;
Maññe taṁ saha puttena, sivī hatthe karissare”.
- 1684.**“Kāmam̄ janapado māsi, raṭṭhañcāpi vinassatu;
Nāham̄ sivīnam̄ vacanā, rājaputtam̄ adūsakam̄;
Pabbājeyyam̄ sakā raṭṭhā, putto hi mama oraso.
- 1685.**“Kāmam̄ janapado māsi, raṭṭhañcāpi vinassatu;
Nāham̄ sivīnam̄ vacanā, rājaputtam̄ adūsakam̄;
Pabbājeyyam̄ sakā raṭṭhā, putto hi mama atrajo.
- 1686.**“Na cāham̄ tasmiṁ dubbheyam̄, ariyasīlavato hi so;

Asilokopi me assa, pāpañca pasave bahum;
Katham vessantaram puttam, satthena ghātayāmase”.

1687“Mā nam dañdena satthena, na hi so bandhanāraho;
Pabbājehi ca nam rāṭhā, vanke vasatu pabbate”.

1688“Eso ce sivīnam chando, chandam na panudāmase;
Imam so vasatu rattim, kāme ca paribhuñjatu.

1689“Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati [sūriyuggamane sati (ka.)];
Samaggā sivayo hutvā, rāṭhā pabbājayantu nam”.

1690“Uṭṭhehi katte taramāno, gantvā vessantaram vada;
Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.

1691“Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.

1692“Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati;
Samaggā sivayo hutvā, rāṭhā pabbājayanti tam.

1693“Sa kattā taramānova, sivirājena pesito;
Āmuttahatthābharaṇā, suvattho candanabhūsito.

1694“Sīsam nhāto uade so, āmuttamaṇikuṇḍalo;
Upāgami puram rammaṇ, vessantaranivesanam.

1695“Tathaddasa kumāram so, ramamānaṇ sake pure;
Parikiṇṇam amaccehi, tidasānaṇva vāsavam.

1696“So tattha gantvā taramāno, kattā vessantarambravi;
Dukkham te vedayissāmi, mā me kujjhī rathesabha.

1697“Vanditvā rodamāno so, kattā rājānamabravi;
Bhattā mesi mahārāja, sabbakāmarasāharo.

1698“Dukkham te vedayissāmi, tattha assāsayantu mam;
Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.

1699“Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.

1700“Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati;
Samaggā sivayo hutvā, rāṭhā pabbājayanti tam”.

1701“Kismim me sivayo kuddhā, nāham passāmi dukkataṁ;
Taṁ me katte viyācikkha, kasmā pabbājayanti maṁ”.

1702“Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;

Nāgadānena khiyyanti, tasmā pabbājayanti tam”.

1703“Hadayaṁ cakkhumpaham dajjaṁ, kiṁ me bāhirakam dhanam; Hiraññam vā suvaṇṇam vā, muttā veļuriyā maṇi.

1704“Dakkhiṇam vāpaham bāhum, disvā yācakamāgate; Dadeyyam na vikampeyyam, dāne me ramate mano.

1705“Kāmam mam sivayo sabbe, pabbājentu hanantu vā; Neva dānā viramissam, kāmaṁ chindantu sattadhā”.

1706“Evam tam sivayo āhu, negamā ca samāgatā; Kontimārāya tīrena, girimārañjaram pati; Yena pabbājitā yanti, tena gacchatu subbato”.

1707“Soham tena gamissāmi, yena gacchanti dūsakā; Rattindivam me khamatha, yāva dānam dadāmaham”.

1708“Āmantayittha rājānam, maddim sabbaṅgasobhanam; Yam te kiñci mayā dinnaṁ, dhanam dhaññāñca vijjati.

1709“Hiraññam vā suvaṇṇam vā, muttā veļuriyā bahū; Sabbam tam nidaheyyāsi, yañca te pettikam dhanam.

1710“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā; Kuhim deva nidahāmi, tam me akkhāhi pucchito”.

1711“Sīlavantesu dajjāsi, dānam maddi yathāraham; Na hi dānā param atthi, patiṭṭhā sabbapāṇinam.

1712“Puttesu maddi dayesi, sassuyā sasuramhi ca; Yo ca tam bhattā maññeyya, sakkaccam tam upaṭṭhahe.

1713“No ce tam bhattā maññeyya, mayā vippavasena te; Aññam bhattāram pariyesa, mā kisittho [mā kilittha (sī. pī.)] mayā vinā”.

1714“Ahañhi vanam gacchāmi, ghoram vālamigāyutam; Samṣayo jīvitam mayham, ekakassa brahāvane”.

1715“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā; “Abhumme katham nu bhaṇasi, pāpakam vata bhāsasi.

1716“Nesa dhammo mahārāja, yan tvam gaccheyya ekako; Ahampi tena gacchāmi, yena gacchasi khattiya.

1717“Maraṇam vā tayā saddhim, jīvitam vā tayā vinā; Tadeva maraṇam seyyo, yan ce jīve tayā vinā.

1718“Aggiṁ ujjālayitvāna [nijjālayitvāna (sī. pī.)], ekajālasamāhitam; Tattha me [tattheva (syā. ka.)] maraṇam seyyo, yan ce jīve tayā vinā.

1719“Yathā āraññakam nāgam, dantim anveti hatthinī;

Jessantam giriduggesu, samesu visamesu ca.

1720.“Evam tam anugacchāmi, putte ādāya pacchato;
Subharā te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharā.

1721.“Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine;
Āsīne [āsane (ka.)] vanagumbasmiṁ, na rajjassa sarissasi.

1722.“Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine;
Kīlante vanagumbasmiṁ, na rajjassa sarissasi.

1723.“Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine;
Assame ramanīyamhi, na rajjassa sarissasi.

1724.“Ime kumāre passanto, mañjuke piyabhāṇine;
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.

1725.“Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate;
Assame ramanīyamhi, na rajjassa sarissasi.

1726.“Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate;
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.

1727.“Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine;
Assame ramanīyamhi, na rajjassa sarissasi.

1728.“Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine;
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.

1729.“Yadā dakkhisi mātaṅgam, kuñjaram saṭṭihāyanam;
Ekaṁ araññe carantam, na rajjassa sarissasi.

1730.“Yadā dakkhisi mātaṅgam, kuñjaram saṭṭihāyanam;
Sāyam pāto vicarantam, na rajjassa sarissasi.

1731.“Yadā kareṇusaṅghassa, yūthassa purato vajam;
Koñcam kāhati mātaṅgo, kuñjaro saṭṭihāyano;
Tassa tam nadato sutvā, na rajjassa sarissasi.

1732.“Dubhato vanavikāse, yadā dakkhisi kāmado;
Vane vālamigākiṇne, na rajjassa sarissasi.

1733.“Migam disvāna sāyanham, pañcamālinamāgatam;
Kimpurise ca naccante, na rajjassa sarissasi.

1734.“Yadā sossasi nigghosam, sandamānāya sindhuyā;
Gītam kimpurisānañca, na rajjassa sarissasi.

1735.“Yadā sossasi nigghosam, girigabbharacārino;
Vassamānassulūkassa, na rajjassa sarissasi.

1736.“Yadā sīhassa byagghassa, khaggassa gavayassa ca;

Vane sossasi vālānam, na rajjassa sarissasi.

1737“Yadā morīhi parikiṇṇam, barihīnam matthakāsinam;
Moram dakkhisī naccantam, na rajjassa sarissasi.

1738“Yadā morīhi parikiṇṇam, andajam citrapakkhinam;
Moram dakkhisī naccantam, na rajjassa sarissasi.

1739“Yadā morīhi parikiṇṇam, nīlagīvam sikhaṇḍinam;
Moram dakkhisī naccantam, na rajjassa sarissasi.

1740“Yadā dakkhisī hemante, pupphite dharaṇīruhe;
Surabhim sampavāyante, na rajjassa sarissasi.

1741“Yadā hemantike māse, haritam dakkhisī medanim [[mediniṁ \(sī. pī.\)](#)];
Indagopakañchannam, na rajjassa sarissasi.

1742“Yadā dakkhisī hemante, pupphite dharaṇīruhe;
Kutajam bimbajālañca, pupphitam loddapadmakam [[lomapaddhakam \(sī. pī.\)](#)];
Surabhim sampavāyante, na rajjassa sarissasi.

1743“Yadā hemantike māse, vanam dakkhisī pupphitam;
Opupphāni ca padmāni, na rajjassa sarissasi”.

Hemavantam nāma.

Dānakāṇḍam

1744“Tesam lālappitam sutvā, puttassa suṇisāya ca;
Kalunam [[karuṇam \(sī. pī.\)](#), [kalūnam \(syā. ka.\)](#)] paridevesi, rājaputtī yassassinī.

1745“Seyyo visam me khāyitam, papātā papateyyaham;
Rajjuyā bajjha miyyāham, kasmā vessantaram puttam;
Pabbājenti adūsakam.

1746“Ajjhāyakam dānapatim, yācayogam amaccharim;
Pūjitatam paṭirājūhi, kittimantam yassinañam;
Kasmā vessantaram puttam, pabbājenti adūsakam.

1747“Mātāpettibharam jantum, kule jetṭhāpacāyikam;
Kasmā vessantaram puttam, pabbājenti adūsakam.

1748“Rañño hitam devihitam, nītīnam sakhinam hitam;
Hitam sabbassa raṭṭhassa, kasmā vessantaram puttam;
Pabbājenti adūsakam.

1749“Madhūniva palātāni, ambāva patitā chamā;
Evam hessati te raṭṭham, pabbājenti adūsakam.

1750“Hamso nikhiṇapattova, pallalasmim anūdake;
Apaviṭṭho amaccehi, eko rājā vihiyyasi.

1751.“Tam tam brūmi mahārāja, attho te mā upaccagā;
Mā nam sivīnam vacanā, pabbājesi adūsakam”.

1752.“Dhammassāpacitiṁ kummi, sivīnam vinayam dhajam;
Pabbājemi sakam puttam, pāṇā piyataro hi me”.

1753.“Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikārāva pupphitā;
Yāyantamanuyāyanti, svajjekova gamissati.

1754.“Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikāravanāniva;
Yāyantamanuyāyanti, svajjekova gamissati.

1755.“Yassa pubbe anīkāni, kaṇikārāva pupphitā;
Yāyantamanuyāyanti, svajjekova gamissati.

1756.“Yassa pubbe anīkāni, kaṇikāravanāniva;
Yāyantamanuyāyanti, svajjekova gamissati.

1757.“Indagopakavaṇṇābhā, gandhārā pañḍukambalā;
Yāyantamanuyāyanti, svajjekova gamissati.

1758.“Yo pubbe hatthinā yāti, sivikāya rathena ca;
Svajja vessantaro rājā, kathaṁ gacchati pattiko.

1759.“Kathaṁ candanalittango, naccagītappabodhano;
Khurājinam pharasuñca, khārikājañca hāhitī [hāriti (syā. ka.)].

1760.“Kasmā nābhīharissanti, kāsāva ajināni ca;
Pavisantaṁ brahāraññam, kasmā cīram na bajjhare.

1761.“Kathaṁ nu cīram dhārenti, rājapabbājītā janā;
Kathaṁ kusamayam cīram, maddī paridahissati.

1762.“Kāsiyāni ca dhāretvā, khomakoṭumbarāni ca;
Kusacīrāni dhārentī, kathaṁ maddī karissati.

1763.“Vayhāhi pariyāyitvā, sivikāya rathena ca;
Sā kathajja anujjhāngī, patham gacchati pattikā.

1764.“Yassā mudutalā hatthā, caraṇā ca sukhedhitā;
Sā kathajja anujjhāngī, patham gacchati pattikā.

1765.“Yassā mudutalā pādā, caraṇā ca sukhedhitā;
Pādukāhi suvanṇāhi, pīlamānāva gacchati;
Sā kathajja anujjhāngī, patham gacchati pattikā.

1766.“Yāssu itthisahassānam, purato gacchati mālinī;
Sā kathajja anujjhāngī, vanam gacchati ekikā.

1767.“Yāssu sivāya sutvāna, muhum uttasate pure;
Sā kathajja anujjhāngī, vanam gacchati bhīrukā.

1768.“Yāssu indasagottassa, ulūkassa pavassato;
Sutvāna nadato bhītā, vāruṇīva pavedhati;
Sā kathajja anujjhāngī, vanam gacchati bhīrukā.

1769.“Sakuṇī hataputtāva, suññam disvā kulāvakam; Ciram dukkhena jhāyissam, suññam āgammimam puram.

1770.“Sakuṇī hataputtāva, suññam disvā kulāvakam; Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.

1771.“Sakuṇī hataputtāva, suññam disvā kulāvakam; Tena tena padhāvissam, piye putte apassatī.

1772.“Kurarī [kururī (syā. ka.)] hatachāpāva, suññam disvā kulāvakam; Ciram dukkhena jhāyissam, suññam āgammimam puram.

1773.“Kurarī hatachāpāva, suññam disvā kulāvakam; Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.

1774.“Kurarī hatachāpāva, suññam disvā kulāvakam; Tena tena padhāvissam, piye putte apassatī.

1775.“Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake; Ciram dukkhena jhāyissam, suññam āgammimam puram.

1776.“Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake; Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.

1777.“Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake; Tena tena padhāvissam, piye putte apassatī.

1778.“Evaṁ me vilapantiyā, rājā puttam adūsakam; Pabbājesi vanam raṭṭhā, maññe hissāmi jīvitam”.

1779.“Tassā lālappitam sutvā, sabbā antepure bahū [ahu (syā. ka.)]; Bāhā paggayha pakkandum, sivikaññā samāgatā.

1780.“Sālāva sampamathitā, mālutena pamadditā; Senti puttā ca dārā ca, vessantaranivesane.

1781.“Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā; Bāhā paggayha pakkendum, vessantaranivesane.

1782.“Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā; Bāhā paggayha pakkendum, vessantaranivesane.

1783.“Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati; Atha vessantaro rājā, dānam dātum upāgami.

1784.“Vatthāni vatthakāmānam, sonḍānam detha vāruṇim; Bhojanam bhojanatthīnam, sammadeva pavecchatha.

- 1785.**“Mā ca kiñci vanibbake, heṭṭhayittha idhāgate;
Tappetha annapānena, gacchantu paṭipūjītā.
- 1786.**“Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā;
Dānena tam nīharanti, puna dānam adā tuvam [ayam gāthā sī. syā. pī. potthakesu na dissati].
- 1787.**“Tesu mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā;
Nikkhamante mahārāje, sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
- 1788.**“Acchechchūṇu vata bho rukkham, nānāphaladharam dumam;
Yathā vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakam.
- 1789.**“Acchechchūṇu vata bho rukkham, sabbakāmadadam dumam;
Yathā vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakam.
- 1790.**“Acchechchūṇu vata bho rukkham, sabbakāmarasāharam;
Yathā vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakam.
- 1791.**“Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā;
Bāhā paggayha pakkandum, nikhamante mahārāje;
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
- 1792.**“Atiyakkhā vassavarā, itthāgārā ca rājino;
Bāhā paggayha pakkandum, nikhamante mahārāje;
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
- 1793.**“Thiyopi tattha pakkandum, yā tamhi nagare ahu;
Nikkhamante mahārāje, sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
- 1794.**“Ye brāhmaṇā ye ca samaṇā, aññe vāpi vanibbakā;
Bāhā paggayha pakkandum, adhammo kira bho iti.
- 1795.**“Yathā vessantaro rājā, yajamāno sake pure;
Sivīnam vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1796.**“Satta hatthisate datvā, sabbalaṅkārabhūsite;
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
- 1797.**“Ārūḍhe gāmaṇīyehi, tomaraṇkusapāṇibhi;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1798.**“Satta assasate datvā, sabbalaṅkārabhūsite;
Ājāṇīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
- 1799.**“Ārūḍhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1800.**“Satta rathasate datvā, sannaddhe ussittaddhaje;
Dīpe athopi veyagghe, sabbalaṅkārabhūsite.
- 1801.**“Ārūḍhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.

- 1802.**“Satta itthisate datvā, ekamekā rathe ṭhitā;
Sannaddhā nikkharijjūhi, suvanṇehi alaṅkatā.
- 1803.**“Pītālaṅkārā pītavasanā, pītābharaṇavibhūsitā;
Alārapamhā hasulā, susaññā tanumajjhimā;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1804.**“Satta dhenusate datvā, sabbā kaṁsupadhbhāraṇā [[kusumadhārine \(ka.\)](#)];
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1805.**“Satta dāsisate datvā, satta dāsasatāni ca;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1806.**“Hatthī assarathe [[asse rathe \(syā.\)](#)] datvā, nāriyo ca alaṅkatā;
Esa vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1807.**“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakam, tadāsi lomahamṣanam;
Mahādāne padinnamhi, medanī sampakampatha.
- 1808.**“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakam, tadāsi lomahamṣanam;
Yaṁ pañjalikato rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1809.**“Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā;
Dānena tam nīharanti, puna dānam adā tuvam.
- 1810.**“Tesu mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā;
Nikkhamante mahārāje, sivinam raṭṭhavaḍḍhane”.
- 1811.**“Āmantayittha rājānam, sañjayam dhamminam varam [[dhammikamvaram \(syā. ka.\)](#)];
Avaruddhasi maṇ deva, vaṇkam gacchāmi pabbataṁ.
- 1812.**“Ye hi keci mahārāja, bhūtā ye ca bhavissare;
Atittāyeva kāmehi, gacchanti yamasādhanam.
- 1813.**“Svāham sake abhissasiṁ, yajamāno sake pure;
Sivinam vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1814.**“Agham tam paṭisevissaṁ, vane vālamigākiṇhe;
Khaggadīpinisevite, ahaṁ puññāni karomi;
Tumhe pañkamhi sīdatha”.
- 1815.**“Anujānāhi maṇ amma, pabbajjā mama ruccati;
Svāham sake abhissasiṁ, yajamāno sake pure;
Sivinam vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajjati.
- 1816.**“Agham tam paṭisevissaṁ, vane vālamigākiṇhe;
Khaggadīpinisevite, ahaṁ puññāni karomi;
Tumhe pañkamhi sīdatha [[vaṇkam gacchāmi pabbataṁ \(ka.\)](#)].
- 1817.**“Anujānāmi tamutta, pabbajjā te samijjhatu;
Ayañca maddī kalyāṇī, susaññā tanumajjhimā;

Acchataṁ saha puttehi, kiṁ araññe karissati”.

1818“Nāham akāmā dāsimpi, araññaṁ netumussahe;
Sace icchatī anvetū, sace nicchatī acchatu”.

1819“Tato suñham mahārājā, yācitum paṭipajjatha;
Mā candanasamācāre, rajojallam adhārayi.

1820“Mā kāsiyāni dhāretvā [kāsiyāni ca dhāretvā (ka.)], kusacīram adhārayi;
Dukkho vāso araññasmiṁ, mā hi tvam lakkhaṇe gami.

1821“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā;
Nāham tam sukhamiccheyyam, yam me vessantaram vinā”.

1822“Tamabravi mahārājā, sivināṁ raṭṭhavaḍḍhano;
Ingha maddī nisāmeti, vane ye honti dussahā.

1823“Bahū kīṭā paṭaṅgā ca, makasā madhumakkhikā;
Tepi tam tattha himseyyumi, tam te dukkhataram siyā.

1824“Apare passa santāpe, nadīnupanisevite;
Sappā ajagarā nāma, avisā te mahabbalā.

1825“Te manussam migam vāpi, api māsannamāgatam;
Parikkhipitvā bhogehi, vasamānenti attano.

1826“Aññepi kañhajaṭino [kañhajaṭilā (ka.)], acchā nāma aghammigā;
Na tehi puriso diṭṭho, rukkhamāruhya muccati.

1827“Saṅghaṭayantā singāni, tikkhaggātippahārino [tikkhaggāni pahārino (sī. syā.)];
Mahimsā vicarantettha, nadiṁ sotumbaraṁ pati.

1828“Disvā migānam yūthānam, gavam sañcarataṁ vane;
Dhenuva vacchagiddhāva, katham maddi karissasi.

1829“Disvā sampatite ghore, dumaggesu plavaṅgame;
Akhettaññāya te maddi, bhavissate mahabbhayam.

1830“Yā tvam sivāya sutvāna, muhūm uttasayī [uttasase (sī. syā. ka.)] pure;
Sā tvam vañkamanuppattā, katham maddi karissasi.

1831“Thite majjhānhike [majjhantike (sī. syā. pī.)] kāle, sannisinnesu pakkhisu;
Sañateva brahāraññaṁ, tattha kiṁ gantumicchasi”.

1832“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā;
Yāni etāni akkhāsi, vane paṭibhayāni me;
Sabbāni abhisambhossam, gacchaññeva rathesabha.

1833“Kāsam kusam poṭakilaṁ, usiraṁ muñjababbajam [muñjababbajam (sī.)];
Urasā panudahissāmi, nassa hessāmi dunnayā.

1834“Bahūhi vata cariyāhi, kumārī vindate patim;

Udarassuparodhena, gohanuveṭhanena ca.

1835.“Aggissa pāricariyāya, udakummujjanena ca;
Vedhabyaṁ [vedhabbam (sī. pī.)] kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1836.“Apissā hoti appatto, ucchiṭṭhamapi bhuñjitum̄;
Yo naṁ hatthe gahetvāna, akāmaṁ parikaḍḍhati;
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1837.“Kesaggahaṇamukkhepā, bhūmyā ca parisumbhanā;
Datvā ca nopakkamati, bahudukkhaṁ anappakam̄;
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1838.“Sukacchavī vedhaverā, datvā subhagamānino;
Akāmaṁ parikaḍḍhanti, ulūkaññeva vāyasā;
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1839.“Api nātikule phīte, kamṣapajjotane vasam̄;
Nevābhivākyam̄ na labhe, bhātūhi sakhinīhi [sakhikāhi ca (sī. pī.)];
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1840.“Naggā nadī anūdakā, naggam̄ raṭṭham̄ arājakam̄;
Itthīpi vidhavā naggā, yassāpi dasa bhātaro;
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1841.“Dhajo rathassa paññānam̄, dhūmo paññānamaggino;
Rājā rathassa paññānam̄, bhattā paññānamitthiyā;
Vedhabyaṁ kaṭukam̄ loke, gacchaññeva rathesabha.

1842.“Yā daliddī daliddassa, aḍḍhā aḍḍhassa kittimam̄;
Taṁ ve devā pasam̄santi, dukkarañhi karoti sā.

1843.“Sāmikam̄ anubandhissam̄, sadā kāsāyavāsinī;
Pathabyāpi abhijjantyā [abhejjantyā (sī. pī.)], vedhabyaṁ kaṭukitthiyā.

1844.“Api sāgarapariyantam̄, bahuvittadharam̄ mahim̄;
Nānāratanaparipūram̄, nicche vessantaram̄ vinā.

1845.“Katham̄ nu tāsam̄ hadayaṁ, sukharā vata itthiyo;
Yā sāmike dukkhitamhi, sukhamicchanti attano.

1846.“Nikkhamante mahārāje, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane;
Tamaham̄ anubandhissam̄, sabbakāmadado hi me”.

1847.“Tamabravi mahārājā, maddīm̄ sabbaṅgasobhanam̄;
Ime te daharā puttā, jālī kaṇhājinā cubho;
Nikkhippa lakkhaṇe gaccha, mayam̄ te posayāmase” [posiyāmase (sī. pī. ka.)].

1848.“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā;
Piyā me puttakā deva, jālī kaṇhājinā cubho;
Tyamham̄ tattha ramessanti, araññe jīvasokinam̄”.

- 1849.**“Tamabravi mahārājā, sivīnam raṭṭhavaḍḍhano;
Sālīnam odanam bhutvā, sucīm maṃsūpasecanam;
Rukkhaphalāni bhuñjantā, katham kāhanti dārakā.
- 1850.**“Bhutvā satapale kamse, sovaṇṇe satarājike;
Rukkhapattesu bhuñjantā, katham kāhanti dārakā.
- 1851.**“Kāsiyāni ca dhāretvā, khomakoṭumbarāni ca;
Kusacīrāni dhārentā, katham kāhanti dārakā.
- 1852.**“Vayhāhi pariyāyitvā, sivikāya rathena ca;
Pattikā paridhāvantā, katham kāhanti dārakā.
- 1853.**“Kūṭāgāre sayitvāna, nivāte phusitaggale;
Sayantā rukkhamūlasmiṃ, katham kāhanti dārakā.
- 1854.**“Pallaṅkesu sayitvāna, gonake cittasanthe;
Sayantā tiṇasanthāre, katham kāhanti dārakā.
- 1855.**“Gandhakena vilimpitvā, agarucandanena ca;
Rajojallāni dhārentā, katham kāhanti dārakā.
- 1856.**“Cāmaramorahatthehi, bījitaṅgā sukhedhitā [sukhe thitā (syā. pī.)];
Phuṭṭhā ḍamsehi makasehi, katham kāhanti dārakā”.
- 1857.**“Tamabravi rājaputtī, maddī sabbaṅgasobhanā;
Mā deva paridevesi, mā ca tvam vimano ahu;
Yathā mayam bhavissāma, tathā hessanti dārakā.
- 1858.**“Idam vatvāna pakkāmi, maddī sabbaṅgasobhanā;
Sivimaggena anvesi, putte ādāya lakkhaṇā”.
- 1859.**Tato vessantaro rājā, dānam datvāna khattiyo;
Pitu mātu ca vanditvā, katvā ca nam padakkhiṇam.
- 1860.**Catuvāhim ratham yuttam, sīghamāruhya sandanaṃ;
Ādāya puttadārañca, vañkam pāyāsi pabbataṃ.
- 1861.**Tato vessantaro rājā, yenāsi bahuko jano;
“Āmanta kho tam gacchāma, arogā hontu nātayo”.
- 1862.**“Ingha maddi nisāmehi, rammarūpaṇva dissati;
Āvāsam sivisetṭhassa, pettikam bhavanam mama”.
- 1863.**“Tam brāhmaṇā anvagamum, te nam asse ayācisuṃ;
Yācito paṭipādesi, catunnam cature haye””.
- 1864.**“Ingha maddi nisāmehi, cittarūpaṇva dissati;
Migarohiccavāṇṇena, dakkhiṇassā vahanti mam”.
- 1865.**“Athettha pañcamo āgā, so tam rathamayācatha;
Tassa tam yācitudāsi, na cassupahato mano.

1866.“Tato vessantaro rājā, oropetvā [otāretvā (ka.)] sakam janam;
Assāsayi assaratham, brāhmaṇassa dhanesino”.

1867.“Tvam maddi kaṇham gaṇhāhi, lahu esā kaniṭṭhikā;
Aham jālim gahessāmi, garuko bhātiko hi so”.

1868.“Rājā kumāramādāya, rājaputtū ca dārikam;
Sammodamānā pakkāmum, aññamaññam piyamvadā”.

Dānakāṇḍam nāma.

Vanapavesanam

1869.“Yadi keci manujā enti, anumagge paṭipathe;
Maggam te paṭipucchāma, kuhim vaṇkatapabbato.

1870.“Te tattha amhe passitvā, kalunam paridevayum;
Dukkham te paṭivedenti, dūre vaṇkatapabbato”.

1871.“Yadi passanti pavane, dārakā phaline [phalite (sī. syā. pī.)] dume;
Tesam phalānam hetumhi, uparodanti dārakā.

1872.“Rodante dārake disvā, ubbiddhā [ubbiggā (sī. syā. pī.)] vipulā dumā;
Sayamevonamitvāna, upagacchanti dārake.

1873.“Idam accherakam disvā, abbhutam lomahaṁsanam;
Sādhukāraṁ pavattesi, maddī sabbaṅgasobhanā.

1874.“Accheram vata lokasmim, abbhutam lomahaṁsanam;
Vessantarassa tejena, sayamevonatā dumā”.

1875.“Saṅkhipiṁsu patham yakkhā, anukampāya dārake;
Nikkhantadivaseneva, cetaraṭṭham upāgamum”.

1876.“Te gantvā dīghamaddhānam, cetaraṭṭham upāgamum;
Iddham phītam janapadam, bahumāṁsasurodanam”.

1877.“Cetiyō parivāriṁsu, disvā lakkhaṇamāgataṁ;
Sukhumālī vata ayyā, pattikā paridhāvati.

1878.“Vayhāhi pariyāyitvā, sivikāya rathena ca;
Sājja maddī araññasmim, pattikā paridhāvati”.

1879.“Tam disvā cetapāmokkhā, rodamānā upāgamum;
Kacci nu deva kusalam, kacci deva anāmayam;
Kacci pitā arogo te, sivīnañca anāmayam.

1880.“Ko te balam mahārāja, ko nu te rathamaṇḍalam;
Anassako arathako, dīghamaddhānamāgato;
Kaccāmittehi pakato, anuppattosimam disam”.

1881.“Kusalañceva me samma, atho samma anāmayam;

Atho pitā arogo me, sivīnañca anāmayam.

1882.“Ahañhi kuñjaram dajjam, īsādantam urūlhavam;
Khettaññum sabbayuddhānam, sabbasetam gajuttamam.

1883.“Pañḍukambalasañchannam, pabhinnam sattumaddanam;
Dantim savālabījanim, setam kelāsasādisam.

1884.“Sasetacchattam saupādheyyam, sāthappanam sahatthipam;
Aggayanam rājavāhim, brāhmaṇānam adāsaham.

1885.“Tasmim me sivayo kuddhā, pitā cupahatomano;
Avaruddhasi mam rājā, vañkam gacchāmi pabbatam;
Okāsam sammā jānātha, vane yattha vasāmase”.

1886.“Svāgataṁ te mahārāja, atho te adurāgataṁ;
Issarosi anuppatto, yan idhatthi pavedaya.

1887.“Sākam bhisam madhum mamsam, suddham sālinamodanam;
Paribhuñja mahārāja, pāhuno nosi āgato”.

1888.“Paṭiggahitam yan dinnam, sabbassa agghiyaṁ kataṁ;
Avaruddhasi mam rājā, vañkam gacchāmi pabbatam;
Okāsam sammā jānātha, vane yattha vasāmase”.

1889.“Idheva tāva acchassu, cetarañthe rathesabha;
Yāva cetā gamissanti, rañño santika yācituṁ.

1890.“Nijjhāpetum mahārājam, sivīnam rāṭṭhavaḍḍhanam;
Tam tam cetā purakkhatvā, patītā laddhapaccayā;
Parivāretvāna gacchanti, evam jānāhi khattiya”.

1891.“Mā vo ruccitha gamanaṁ, rañño santika yācituṁ;
Nijjhāpetum mahārājam, rājāpi tattha nissaro.

1892.“Accuggatā hi sivayo, balaggā negamā ca ye;
Te vidhamsetumicchanti, rājānam mama kāraṇā”.

1893.“Sace esā pavattettha, rāṭṭhasmim rāṭṭhavaḍḍhana;
Idheva rajjam kārehi, cetehi parivārito.

1894.“Iddham phītañcidam rāṭṭham, iddho janapado mahā;
Matim karohi tvam deva, rajjassa manusāsitum”.

1895.“Na me chando mati atthi, rajjassa anusāsitum;
Pabbājitassa rāṭṭhasmā, cetaputtā suṇātha me.

1896.“Atutṭhā sivayo āsum, balaggā negamā ca ye;
Pabbājitassa rāṭṭhasmā, cetā rajjebhiseçayum.

1897.“Asammodiyampi vo assa, accantam mama kāraṇā;
Sivīhi bhañḍanañcāpi, viggaho me na ruccati.

1898.“Athassa bhaṇḍanam ghoram, sampahāro anappako;
Ekassa kāraṇā mayham, himseyya bahuko jano.

1899.“Paṭiggahitam yam dinnam, sabbassa agghiyam kataṁ;
Avaruddhasi mam rājā, vaṇkam gacchāmi pabbatam;
Okāsam sammā jānātha, vane yattha vasāmase”.

1900.“Taggha te mayamakkhāma, yathāpi kusalā tathā;
Rājisī yattha sammanti, āhutaggī samāhitā.

1901.“Esa selo mahārāja, pabbato gandhamādano;
Yattha tvam saha puttehi, saha bhariyāya cacchasi.

1902.“Tam cetā anusāsiṁsu, assunettā rudam̄mukhā;
Ito gaccha mahārāja, ujuṁ yenuttarā mukho.

1903.“Atha dakkhisī bhaddante, vepullam nāma pabbatam;
Nānādumaganākiṇṇam, sītacchāyam manoramam.

1904.“Tamatikkamma bhaddante, atha dakkhisī āpagam;
Nadiṁ ketumatim nāma, gambhīram girigabbharam.

1905.“Puthulomamacchākiṇṇam, supatittham mahodakam;
Tattha nhatvā pivitvā ca, assāsetvā saputtake.

1906.“Atha dakkhisī bhaddante, nigrodham madhupipphalam;
Rammake sikhare jātam, sītacchāyam manoramam.

1907.“Atha dakkhisī bhaddante, nālikam nāma pabbatam;
Nānādijagaṇākiṇṇam, selam kimpurisāyutam.

1908.“Tassa uttarapubbena, mucalindo nāma so saro;
Puṇḍarīkehi sañchanno, setasogandhikehi ca.

1909.“So vanam meghasaṅkāsam, dhuvam haritasaddalam;
Sīhovāmisapekkhīva vanasaṇḍam vigāhaya;
Puppharukkhehi sañchannam, phalarukkhehi cūbhayam.

1910.“Tattha bindussarā vaggū, nānāvaṇṇā bahū dijā;
Kūjantamupakūjanti, utusampupphite dume.

1911.“Gantvā girividuggānam, nadīnam pabhavāni ca;
So addasa [dakkhasi (sī. pī.)] pokkharaṇim, karaṇjakakudhāyutam.

1912.“Puthulomamacchākiṇṇam, supatittham mahodakam;
Samañca caturaṁsañca, sādum appaṭigandhiyam.

1913.“Tassā uttarapubbena, paṇṇasālam amāpaya;
Paṇṇasālam amāpetvā, uñchācariyāya īhatha”.

Vanapavesanam nāma.

Jūjakapabbam

- 1914.**“Ahu vāsī kalingesu, jūjako nāma brāhmaṇo;
Tassāsi daharā bhariyā, nāmenāmittatāpanā.
- 1915.**“Tā nam tattha gatāvocum, nadīm udakahāriyā;
Thiyo nam paribhāsimṣu, samāgantvā kutūhalā.
- 1916.**“Amittā nūna te mātā, amitto nūna te pitā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1917.**“Ahitam vata te ñātī, mantayimṣu rahogatā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1918.**“Amittā vata te ñātī, mantayimṣu rahogatā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1919.**“Dukkaṭam vata te ñātī, mantayimṣu rahogatā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1920.**“Pāpakam vata te ñātī, mantayimṣu rahogatā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1921.**“Amanāpaṁ vata te ñātī, mantayimṣu rahogatā;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1922.**“Amanāpavāsaṁ vasi, jiṇṇena patinā saha [evam dahariyā satī (sī. pī.)];
Yā tvam vasasi jiṇṇassa, mataṁ te jīvitā varam.
- 1923.**“Na hi nūna tuyham kalyāṇi, pitā mātā ca sobhane;
Aññam bhattāraṁ vindimṣu, ye tam jiṇṇassa pādaṁsu;
Evam dahariyam satim.
- 1924.**“Duyiṭṭham te navamiyaṁ, akataṁ aggihuttakam;
Ye tam jiṇṇassa pādaṁsu, evam dahariyam satim.
- 1925.**“Samaṇe brāhmaṇe nūna, brāhmaṇacariyaparāyaṇe;
Sā tvam loke abhisapi, sīlavante bahussute;
Yā tvam vasasi jiṇṇassa, evam dahariyā satī.
- 1926.**“Na dukkham ahinā daṭṭham, na dukkham sattiyā hataṁ;
Tañca dukkhañca tibbañca, yaṁ passe jiṇṇakam patim.
- 1927.**“Natthi khiḍḍā natthi rati, jiṇṇena patinā saha;
Natthi allāpasallāpo, jagghitumpi [jagghitampi (sī. pī.)] na sobhati.
- 1928.**“Yadā ca daharo daharā, mantayanti [mantayimṣu (syā. ka.)] rahogatā;
Sabbesaṁ sokā nassanti, ye keci hadayassitā.
- 1929.**“Daharā tvam rūpavatī, purisānambhīpatthitā;
Gaccha ñātikule accha, kiṁ jiṇṇo ramayissati”.

- 1930.**“Na te brāhmaṇa gacchāmi, nadīm udakahāriyā;
Thiyo maṇi paribhāsanti, tayā jinṇena brāhmaṇa”.
- 1931.**“Mā me tvam akarā kammaṇi, mā me udakamāhari;
Ahaṇi udakamāhissam, mā bhoti kūpitā ahu”.
- 1932.**“Nāhaṇ tamhi kule jātā, yaṇi tvam udakamāhare;
Evaṇi brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahāṇi ghare.
- 1933.**“Sace me dāsam dāsimi vā, nānayissasi brāhmaṇa;
Evaṇi brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmi santike”.
- 1934.**“Natthi me sippaṭhānam vā, dhanam dhaññañca brāhmaṇi;
Kutohaṇ dāsam dāsimi vā, ānayissāmi bhotiyā;
Ahaṇi bhotiṇ upaṭṭhissam, mā bhoti kūpitā ahu”.
- 1935.**“Ehi te ahamakkhissam, yathā me vacanam sutam;
Esa vessantaro rājā, vaṇke vasati pabbate.
- 1936.**“Taṇi tvam gantvāna yācassu, dāsam dāsiñca brāhmaṇa;
So te dassati yācito, dāsam dāsiñca khattiyo”.
- 1937.**“Jinṇohamasmi dubbalo [abalo (sī. pī. ka.)], dīgho caddhā suduggamo;
Mā bhoti paṭidevesi, mā ca tvam [mā bhoti (syā. ka.)] vimanā ahu;
Ahaṇi bhotiṇ upaṭṭhissam, mā bhoti kūpitā ahu”.
- 1938.**“Yathā agantvā saṅgāmam, ayuddhova parājito;
Evameva tuvam brahme, agantvāva parājito.
- 1939.**“Sace me dāsam dāsimi vā, nānayissasi brāhmaṇa;
Evaṇi brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahāṇi ghare;
Amanāpaṇi te karissāmi, taṇi te dukkham bhavissati.
- 1940.**“Nakkhatte utupubbesu, yadā maṇi dakkhisilaṅkataṁ;
Aññehi saddhiṇi ramamānam, taṇi te dukkham bhavissati.
- 1941.**“Adassanena mayham te, jinṇassa paridevato;
Bhiyyo vaṇkā ca palitā, bahū hessanti brāhmaṇa”.
- 1942.**“Tato so brāhmaṇo bhīto, brāhmaṇiyā vasānugo;
Atīto kāmarāgena, brāhmaṇiyā etadabravi”.
- 1943.**“Pātheyyam me karohi tvam, saṅkulyā saguṇāni ca [saṅkulā saṅguṇāni ca (syā.), aṅguṇā
sakalāni ca (ka.)];
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattañca brāhmaṇi.
- 1944.**“Ānayissam methunake, ubho dāsakumārake;
Te taṇi paricarissanti, rattindivamatanditā”.
- 1945.**“Idam vatvā brahmabandhu, paṭimūñci upāhanā;
Tato so mantayitvāna, bhariyaṇi katvā padakkhiṇam.

- 1946.**“Pakkāmi so ruṇṇamukho, brāhmaṇo sahitabbato;
Sivīnam̄ nagaram̄ phītam̄, dāsapariyesanam̄ caram̄”.
- 1947.**“So tattha gantvā avaca [avacāsi (syā. ka.)], ye tatthāsum̄ samāgatā;
Kuhim̄ vessantaro rājā, kattha passemu khattiyam̄”.
- 1948.**“Te janā tam̄ avaciṁsu, ye tatthāsum̄ samāgatā;
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo;
Pabbajito sakā ratṭhā, vañke vasati pabbate.
- 1949.**“Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo;
Ādāya puttadārañca, vañke vasati pabbate”.
- 1950.**“So codito brāhmaṇiyā, brāhmaṇo kāmagiddhimā;
Agham̄ tam̄ paṭisevittha, vane vālamigākiṇne;
Khaggadīpinisevite.
- 1951.**“Ādāya beļuvam̄ daṇḍam̄, aggihuttaṁ kamaṇḍalum̄;
So pāvisi brahāraññam̄, yattha assosi kāmadam̄.
- 1952.**“Tam̄ paviṭṭham̄ brahāraññam̄, kokā nam̄ parivārayum̄;
Vikkandi so vippanaṭṭho, dūre panthā apakkami.
- 1953.**“Tato so brāhmaṇo gantvā, bhogaluddho asaññato;
Vañkassorohane naṭṭhe, imā gāthā abhāsatha”.
- 1954.**“Ko rājaputtam̄ nisabham̄, jayantamaparājitam̄;
Bhaye khemassa dātāram̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1955.**“Yo yācataṁ patiṭṭhāsi, bhūtānam̄ dharanīriva;
Dharanūpamam̄ mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1956.**“Yo yācataṁ gatī āsi, savantīnam̄va sāgaro;
Sāgarūpamam̄ [udadhūpamam̄ (sī. syā. pī.), tathūpamam̄ (ka.)] mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1957.**“Kalyāṇatittham̄ sucimam̄, sītūdakam̄ manoramam̄;
Punḍarīkehi sañchannam̄, yuttam̄ kiñjakkhareṇunā;
Rahadūpamam̄ [sarūpamam̄ (ka.)] mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1958.**“Assattham̄va pathe jātam̄, sītacchāyam̄ manoramam̄;
Santānam̄ visametāram̄, kilantānam̄ paṭiggaham̄;
Tathūpamam̄ mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1959.**“Nigrodham̄va pathe jātam̄, sītacchāyam̄ manoramam̄;
Santānam̄ visametāram̄, kilantānam̄ paṭiggaham̄;
Tathūpamam̄ mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.
- 1960.**“Ambam̄ iva pathe jātam̄, sītacchāyam̄ manoramam̄;
Santānam̄ visametāram̄, kilantānam̄ paṭiggaham̄;
Tathūpamam̄ mahārājam̄, ko me vessantaram̄ vidū.

1961.“Sālam iva pathe jātam, sītacchāyam manoramam;
Santānam visametāram, kilantānam paṭiggaham;
Tathūpamam mahārājam, ko me vessantaram vidū.

1962.“Dumam iva pathe jātam, sītacchāyam manoramam;
Santānam visametāram, kilantānam paṭiggaham;
Tathūpamam mahārājam, ko me vessantaram vidū.

1963.“Evañca me vilapato, paviṭṭhassa brahāvane;
Aham jānanti yo vajjā, nandim so janaye mama.

1964.“Evañca me vilapato, paviṭṭhassa brahāvane;
Aham jānanti yo vajjā, tāya so ekavācāya;
Pasave puññam anappakam”.

1965.“Tassa ceto paṭissosi, araññe luddako caram;
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo;
Pabbājito sakā raṭṭhā, vañke vasati pabbate.

1966.“Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo;
Ādāya puttadārañca, vañke vasati pabbate.

1967.“Akiccakārī dummedho, raṭṭhā pavanamāgato;
Rājaputtam gavesanto, bako macchamivodake.

1968.“Tassa tyāham na dassāmi, jīvitam idha brāhmaṇa;
Ayañhi te mayā nunno [mayā’ruļho (ka.)], saro pissati lohitam.

1969.“Siro te vajjhayitvāna, hadayam chetvā sabandhanam;
Panthesakuṇam [bandhasakuṇam (ka.)] yajissāmi, tuyham māmsena brāhmaṇa.

1970.“Tuyham māmsena medena, matthakena ca brāhmaṇa;
Āhutim paggahessāmi, chetvāna hadayam tava.

1971.“Tam me suyiṭṭham suhutam, tuyham māmsena brāhmaṇa;
Na ca tvam rājaputtassa, bhariyam putte ca nessasi”.

1972.“Avajjho brāhmaṇo dūto, cetaputta suṇohi me;
Tasmā hi dūtam na hanti, esa dhammo sanantano.

1973.“Nijjhattā sivayo sabbe, pitā nam daṭṭhumicchatī;
Mātā ca dubbalā tassa, acirā cakkhūni jīyare.

1974.“Tesāham pahito dūto, cetaputta suṇohi me;
Rājaputtam nayissāmi, yadi jānāsi saṃsa me.
“Piyassa me piyo dūto, puṇṇapattam dadāmi te”;

1975.“Imañca madhuno tumbam, migasatthiñca brāhmaṇa;
Tañca te desamakkhissam, yattha sammati kāmado”.

Jūjakapabbam nāma.

Cūlavanavaṇṇanā

- 1976** ‘Esa selo mahābrahme, pabbato gandhamādano;
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
- 1977** ‘Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca [[āsatañca \(ka.\)](#)] masam jaṭam;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati.
- 1978** ‘Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā;
Uggatā abbhakūṭāva, nīlā añjanapabbatā.
- 1979** ‘Dhavassakanṇā khadirā, sālā phandanamāluvā;
Sampavedhanti vātena, sakim pīṭāva māṇavā.
- 1980** ‘Upari dumapariyāyesu, saṅgītiyova suyyare;
Najjuhā kokilasaṅghā [[kokilā siṅghā \(ka.\)](#)], sampatanti dumā dumam.
- 1981** ‘Avhayanteva gacchantam, sākhāpattasamīritā;
Ramayanteva ḗgantam, modayanti nivāsinam;
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
- 1982** ‘Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jaṭam;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati.
- 1983** ‘Ambā kapitthā panasā, sālā jambū vibhītakā;
Harītakī āmalakā, assatthā badarāni ca.
- 1984** ‘Cārutimbarukkhā cettha, nigrodhā ca kapitthanā;
Madhumadhukā thevanti, nīce pakkā cudumbarā.
- 1985** ‘Pārevatā bhaveyyā ca, muddikā ca madhutthikā;
Madhum anelakam tattha, sakamādāya bhuñjare.
- 1986** ‘Aññettha pupphitā ambā, aññe tiṭṭhanti dovilā;
Aññe āmā ca pakkā ca, bhekavāṇṇā tadūbhayaṁ.
- 1987** ‘Athettha heṭṭhā puriso, ambapakkāni gaṇhati;
Āmāni ceva pakkāni, vaṇṇagandharasuttame.
- 1988** ‘Ateva me acchariyaṁ, hiṅkāro paṭibhāti mam;
Devānamiva āvāso, sobhati nandanūpamo.
- 1989** ‘Vibhedikā nālikerā, khajjurīnam brahāvane;
Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare;
Nānāvaṇṇehi puppheti, nabham tārācitāmiva.
- 1990** ‘Kuṭajī kuṭṭhatagarā, pāṭaliyo ca pupphitā;
Punnāgā giripunnāgā, koviṭāra ca pupphitā.
- 1991** ‘Uddālakā somarukkhā, agaruphalliyā [[agarubhaliyā \(sī. syā. pī.\)](#)] bahū;
Puttajīvā [[putṭajīvā \(ka.\)](#)] ca kakudhā, asanā cettha pupphitā.

1992“Kuṭajā salaṭā nīpā [[nimbā \(ka.\)](#)], kosambā labujā dhavā;
Sālā ca pupphitā tattha, palālakhalasannibhā.

1993“Tassāvidūre pokkharaṇī, bhūmibhāge manorame;
Padumuppalasañchannā, devānamiva nandane.

1994“Athettha puppharasamattā, kokilā mañjubhāṇikā;
Abhinādenti pavanaṁ, utusampupphite dume.

1995“Bhassanti makarandehi, pokkhare pokkhare madhū;
Athettha vātā vāyanti, dakkhiṇā atha pacchimā;
Padumakiñjakkhareṇūhi, okiṇo hoti assamo.

1996“Thūlā siṅghāṭakā cettha, saṃsādiyā pasādiyā [[saṃsāriyā pasāriyā \(ka.\)](#)];
Macchakacchapabyāviddhā, bahū cettha mupayānakā;
Madhum bhisehi savati, khirasappimulālibhi.

1997“Surabhī tam vanam vāti, nānāgandhasameritam [[nānāgandhasameritam \(sī. syā. pī.\)](#)];
Sammaddateva [[samodateva \(ka.\)](#)] gandhena, pupphasākhāhi tam vanam;
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.

1998“Athettha sakunā santi, nānāvanṇā bahū dijā;
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam pakūjino.

1999“Nandikā jīvaputtā ca, jīvaputtā piyā ca no;
Piyā puttā piyā nandā, dijā pokkharaṇīgharā.

2000“Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare;
Nānāvanṇehi pupphehi, kusaleheva suganthitā [[suganthikā \(sī. pī.\)](#)];
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.

2001“Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jaṭam;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati”.

2002“Idañca me sattubhattam, madhunā paṭisamyutam;
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattam dadāmi te”.

2003“Tuyheva sambalam hotu, nāham icchāmi sambalam;
Itopi brahme gaṇhāhi, gaccha brahme yathāsukham.

2004“Ayam ekadī eti, ujuṁ gacchatī assamaṁ;
Isīpi accuto tattha, pañkadanto rajassiro;
Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jaṭam.

2005“Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati;
Tam tvam gantvāna pucchassu, so te maggām pavakkhati”.

2006Idam sutvā brahmabandhu, cetam katvā padakkhiṇam;
Udagacitto pakkāmi, yenāsi accuto isi.

Cūlavanavāṇṇanā.

Mahāvanavaṇṇanā

- 2007** Gacchanto so bhāradvājo, addassa accutam̄ isim̄;
Disvāna tam̄ bhāradvājo, sammodi isinā saha.
- 2008** ‘Kacci nu bhotu kusalam, kacci bhotu anāmayam;
Kacci uñchena yāpesi, kacci mūlaphalā bahū.
- 2009** ‘Kacci ḍam̄sā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vālamigākiññe, kacci hiṁsā na vijjati’.
- 2010** ‘Kusalañceva me brahme, atho brahme anāmayam;
Atho uñchena yāpemi, atho mūlaphalā bahū.
- 2011** ‘Atho ḍam̄sā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vālamigākiññe, hiṁsā mayham̄ na vijjati.
- 2012** ‘Bahūni vassapūgāni, assame vasato mama;
Nābhijānāmi uppannam̄, ābādham̄ amanoramam̄.
- 2013** ‘Svāgataṁ te mahābrahme, atho te adurāgataṁ;
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
- 2014** ‘Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo;
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varam̄ varam̄.
- 2015** ‘Idampi pānīyam̄ sītam̄, ābhataṁ girigabbharā;
Tato piva mahābrahme, sacē tvam̄ abhikañkhasi’.
- 2016** ‘Paṭiggahitam̄ yaṁ dinnam̄, sabbassa agghiyam̄ kataṁ;
Sañjayassa sakam̄ puttam̄, sivīhi vippavāsitam̄;
Tamaham̄ dassanamāgato, yadi jānāsi saṁsa me’.
- 2017** ‘Na bhavam̄ eti puññattham̄, sivirājassa dassanam̄;
Maññe bhavam̄ patthayati, rañño bhariyam̄ patibbatam̄;
Maññe kañhājinam̄ dāsim̄, jālin̄ dāsañca icchasi.
- 2018** ‘Atha vā tayo mātāputte, araññā netumāgato;
Na tassa bhogā vijjanti, dhanam̄ dhaññañca brāhmaṇa’.
- 2019** ‘Akuddharūpoham̄ bhotu [bhotu (sī. pī.)], nāham̄ yācitumāgato;
Sādu dassanamariyānam̄, sannivāso sadā sukho.
- 2020** ‘Adiṭṭhapubbo sivirājā, sivīhi vippavāsito;
Tamaham̄ dassanamāgato, yadi jānāsi saṁsa me’.
- 2021** ‘Esa selo mahābrahme, pabbato gandhamādano;
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
- 2022** ‘Dhārente brāhmaṇavaṇṇam̄, āsadañca masam̄ jaṭam̄;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam̄ namassati.

- 2023.**‘Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā;
Uggatā abbhakūṭāva nīlā añjanapabbatā.
- 2024.**‘Dhavassakanṇā khadirā, sālā phandanamāluvā;
Sampavedhanti vātēna, sakiṁ pītāva māṇavā.
- 2025.**‘Upari dumapariyāyesu, saṅgītiyova suyyare;
Najjuhā kokilasaṅghā, sampatanti dumā dumam̄.
- 2026.**‘Avhayanteva gacchantaṁ, sākhāpattasamīritā;
Ramayanteva āgantam̄, modayanti nivāsinam̄;
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
- 2027.**‘Dhārente brāhmaṇavaṇṇam̄, āsadañca masam̄ jaṭam̄;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam̄ namassati.
- 2028.**‘Karerimālā vitatā, bhūmibhāge manorame;
Saddalāharitā bhūmi, na tatthuddhamṣate rajo.
- 2029.**‘Mayūragīvasaṅkāsā, tūlaphassasamūpamā;
Tiṇāni nātivattanti, samantā caturaṅgulā.
- 2030.**‘Ambā jambū kapitthā ca, nīce pakkā cudumbarā;
Paribhogehi rukkhehi, vanam̄ tam̄ rativaḍḍhanam̄.
- 2031.**‘Veļuriyavaṇṇasannibham̄, macchagumbanisevitam̄;
Sucim̄ sugandham̄ salilaṁ, āpo tatthapi sandati.
- 2032.**‘Tassāvidūre pokkharaṇī, bhūmibhāge manorame;
Padumuppalasaṅchannā, devānamiva nandane.
- 2033.**‘Tīṇi uppalajātāni, tasmiṁ sarasi brāhmaṇa;
Vicittam̄ nīlānekāni, setā lohitakāni ca.
- 2034.**‘Khomāva tattha padumā, setasogandhikehi ca;
Kalambakehi sañchanno, mucalindo nāma so saro.
- 2035.**‘Athettha padumā phullā, apariyantāva dissare;
Gimhā hemantikā phullā, jaṇṇutagghā upattharā.
- 2036.**‘Surabhī sampavāyanti, vicittapupphasanthatā;
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.
- 2037.**‘Athettha udakantasmim̄, rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa;
Kadambā pāṭalī phullā, kovilārā ca pupphitā.
- 2038.**‘Āñkolā kacchikārā ca, pārijaññā ca pupphitā;
Vāraṇā vayanā [sāyanā (sī. pī.), vuyhanā (syā.)] rukkhā, mucalindamubhato
[mucalindamabhito (sī. pī.)] saram̄.
- 2039.**‘Sirīsā setapārisā [setavārisā (sī. pī.)], sādhu vāyanti padmakā;
Niggundī sirīniggundī [saraniggundī (ka.)], asanā cettha pupphitā.

- 2040.**“Paṅgurā [paṅkurā (syā.), paṅgulā (ka.)] bahulā selā, sobhañjanā ca pupphitā;
Ketakā kaṇikārā ca, kanaverā ca pupphitā.
- 2041.**“Ajjunā ajjukaṇṇā ca, mahānāmā ca pupphitā;
Supupphitaggā tiṭṭhanti, pajjalanteva kiṁsukā.
- 2042.**“Setapaṇṇī sattapaṇṇā, kadaliyo kusumbharā;
Dhanutakkārī pupphehi, sīsapāvaraṇāni ca.
- 2043.**“Acchivā sallavā [sabalā (sī.), simalā (pī.)] rukkhā, sallakiyo ca pupphitā;
Setageru ca tagarā, maṇsikuṭṭhā kulāvarā.
- 2044.**“Daharā rukkhā ca vuddhā ca, akuṭilā cettha pupphitā;
Assamaṇ ubhato ṭhanti, agyāgāraṇ samantato.
- 2045.**“Athettha udakantasmīm, bahujāto phanijjako;
Muggatiyo karatiyo, sevālasīsakā bahū.
- 2046.**“Uddāpavattam [uddhāpavattam (syā. pī.)] ulluṭitam, makkhikā hiṅgujālikā;
Dāsimakañjako [dāsimā koñjako (ka.)] cettha, bahū nīcekalambakā.
- 2047.**“Elamphurakasañchannā [elambarakasañchannā (sī. pī.), eḷambakehi sañchannā (syā.)],
rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa;
Sattāham dhāriyamānānam, gandho tesam na chijjati.
- 2048.**“Ubhato saram mupalindam, pupphā tiṭṭhanti sobhanā;
Indīvarehi sañchannam, vanam tam upasobhati.
- 2049.**“Aḍḍhamāsam dhāriyamānānam, gandho tesam na chijjati;
Nīlapupphī setavārī, pupphitā girikanṇikā;
Kalerukkhehi [kaṭerukehi (sī.), kaṭerukkhehi (pī.)] sañchannam, vanam tam tulasīhi ca.
- 2050.**“Sammaddateva gandhena, pupphasākhāhi tam vanam;
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.
- 2051.**“Tīṇi kakkārujātāni, tasmiṇ sarasi brāhmaṇa;
Kumbhamattāni cekāni, murajamattāni tā ubho.
- 2052.**“Athettha sāsapo bahuko, nādiyo [nāriyo (ka.)] haritāyuto;
Asī tālāva tiṭṭhanti, chejjā indīvarā bahū.
- 2053.**“Apphotā suriyavallī ca, kālīyā [kolīyā (ka.)] madhugandhiyā;
Asokā mudayantī ca, vallibho khuddapupphio.
- 2054.**“Koranḍakā anojā ca, pupphitā nāgamallikā [nāgavallikā (sī. pī.)];
Rukkhamāruhya tiṭṭhanti, phullā kiṁsukavalliyo.
- 2055.**“Kaṭeruhā ca vāsantī, yūthikā madhugandhiyā;
Niliyā sumanā bhaṇḍī, sobhati padumuttaro.
- 2056.**“Pāṭalī samuddakappāsī, kaṇikārā ca pupphitā;
Hemajālāva dissanti, ruciraggi sikhūpamā.

- 2057.** “Yāni tāni ca pupphāni, thalajānudakāni ca;
Sabbāni tattha dissanti, evam̄ rammo mahodadhi.
- 2058.** “Athassā pokkharaṇiyā, bahukā vārigocarā;
Rohitā nalapī [nałape (ka.)] siṅgū, kumbhilā makarā susū.
- 2059.** “Madhu ca madhulaṭṭhi ca, tālisā ca piyaṅgukā;
Kuṭandajā bhaddamuttā [unnakā bhaddamuṭṭhā ca (ka.)], setapupphā ca lolupā.
- 2060.** “Surabhī ca rukkhā tagarā, bahukā tuṅgavaṇṭakā [tuṅgavallikā (ka.)];
Padmakā naradā kuṭṭhā, jhāmakā ca hareṇukā.
- 2061.** “Haliddakā gandhasilā, hiriverā ca guggulā;
Vibhediṅā corakā kuṭṭhā, kappurā ca kaliṅgukā.
- 2062.** “Athettha sīhabhyagghā ca, purisālū ca hatthiyo;
Eṇeyyā pasadā ceva, rohicca sarabhā migā.
- 2063.** “Koṭṭhasunā suṇopi ca, tuliyā naṭasannibhā;
Cāmarī calanī laṅghī, jhāpitā makkaṭā picu.
- 2064.** “Kakkaṭā kaṭamāyā ca, ikkā goṇasirā bahū;
Khaggā varāhā nakulā, kālakettha bahūtaso.
- 2065.** “Mahimṣā soṇasiṅgālā, pampakā ca samantato;
Ākucchā pacalākā ca, citrakā cāpi dīpiyo.
- 2066.** “Pelakā ca vighāsādā, sīhā gogaṇisādakā;
Aṭṭhapādā ca morā ca, bhassarā ca kukutthakā.
- 2067.** “Cānkorā kukkuṭā nāgā, aññamaññām pakūjino;
Bakā balākā najjuhā, dindibhā kuñjavājītā [kuñjavādikā (sī. pī.)].
- 2068.** “Byagghinasā lohapiṭṭhā, pammakā [pampakā (sī. pī.), cappakā (syā.), pabbakā (ka.)]
jīvajīvakā;
Kapiñjarā tittirāyo, kulā ca paṭikutthakā.
- 2069.** “Mandālakā celakeṭu, bhanḍutittiranāmakā;
Celāvakā piṅgalāyo [piṅgulāyo (sī. pī.)], goṭakā aṅgahetukā.
- 2070.** “Karaviyā ca saggā ca, uhuṅkārā ca kukkuhā;
Nānādijagaṇākiṇṇām, nānāsaranikūjitaṁ.
- 2071.** “Athettha sakuṇā santi, nīlakā [sālikā (ka.)] mañjubhāṇikā;
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññām pakūjino.
- 2072.** “Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā;
Setacchikuṭā bhadrakkhā, aṇḍajā citrapekhuṇā.
- 2073.** “Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā;
Sikhaṇḍī nīlagīvāhi, aññamaññām pakūjino.

- 2074.**“Kukutthakā kuṭīrakā, koṭṭhā pokkharasātakā;
Kālāmeyyā baliyakkhā, kadambā suvasālikā.
- 2075.**“Haliddā lohitā setā, athettha nalakā bahū;
Vāraṇā bhiṅgarājā ca, kadambā suvakokilā.
- 2076.**“Ukkusā kurarā haṁsā, ātā parivadentikā;
Pākahāṁsā atibalā, najuhā jīvajīvakā.
- 2077.**“Pārevatā ravihaṁsā, cakkavākā nadīcarā;
Vāraṇābhīrudā rammā, ubho kālūpakuṁjino.
- 2078.**“Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā;
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam̄ pakūjino.
- 2079.**“Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā;
Sabbe mañjū nikūjanti, miscalindamubhatosaram̄.
- 2080.**“Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā [*karavī nāma te dijā (sī. pī.)*];
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam̄ pakūjino.
- 2081.**“Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā;
Sabbe mañjū nikūjanti, miscalindamubhatosaram̄.
- 2082.**“Eṇeyyapasadākiṇṇam̄, nāgasam̄sevitam̄ vanam̄;
Nānālatāhi sañchannam̄, kadalīmigasevitam̄.
- 2083.**“Athettha sāsapo bahuko [*sāmā bahukā (syā. ka.)*], nīvāro varako bahu;
Sāli akaṭṭhapāko ca, ucchu tattha anappako.
- 2084.**“Ayam ekapadī eti, ujuṁ gacchatī assamaṁ;
Khudam̄ [*khuddam̄ (syā. ka.)*] pipāsaṁ aratiṁ, tattha patto na vindati;
Yattha vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
- 2085.**“Dhārente brāhmaṇavaṇṇam̄, āsadañca masam̄ jatam̄;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam̄ namassati”.
- 2086.**Idam sutvā brahmabandhu, isim̄ katvā padakkhiṇam̄;
Udaggacitto pakkāmi, yattha vessantaro ahu”.

Mahāvanavaṇṇanā.

Dārakapabbam̄

- 2087.**“Uṭṭhehi jāli patiṭṭha, porāṇam̄ viya dissati;
Brāhmaṇam̄ viya passāmi, nandiyo mābhikīrare”.
- 2088.**“Ahampi tāta passāmi, yo so brahmāva dissati;
Addhiko viya [*atthiko viya (sī. pī.)*] āyāti, atithī no bhavissati”.
- 2089.**“Kacci nu bhoto kusalam̄, kacci bhoto anāmayam̄;
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.

- 2090.**“Kacci ḍamṣā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vāḷamigākiṇṇe, kacci hiṁsā na vijjati”.
- 2091.**“Kusalañceva no brahme, atho brahme anāmayam;
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
- 2092.**“Atho ḍamṣā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vāḷamigākiṇṇe, hiṁsā amham [mayham (syā. ka.)] na vijjati”.
- 2093.**“Satta no māse vasatam, araññe jīvasokinam [jīvisokinam (syā.)];
Idampi pañhamam passāma, brāhmaṇam devavaṇṇinam;
Ādāya veļuvam danḍam, aggihuttam kamaṇḍalum.
- 2094.**“Svāgataṁ te mahābrahme, atho te adurāgataṁ;
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
- 2095.**“Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo;
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varam varam.
- 2096.**“Idampi pānīyaṁ sītam, ābhataṁ girigabbharā;
Tato piva mahābrahme, sace tvaṁ abhikañkhasi.
- 2097.**“Atha tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā;
Anuppatto brahāraññam, tam me akkhāhi pucchito”.
- 2098.**“Yathā vārivaho pūro, sabbakālam na khīyati;
Evam tam yācitāgacchiṁ, putte me dehi yācito”.
- 2099.**“Dadāmi na vikampāmi, issaro naya brāhmaṇa;
Pāto gatā rājaputtī, sāyaṁ uñchāto ehitī.
- 2100.**“Ekarattim vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa;
Tassā nhāte upaghāte, atha ne māladhārine.
- 2101.**“Ekarattim vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa;
Nānāpupphehi sañchanne, nānāgandhehi bhūsite;
Nānāmūlaphalākiṇṇe, gaccha svādāya brāhmaṇa”.
- 2102.**“Na vāsamabhirocāmi, gamanam mayha ruccati;
Antarāyopi me assa, gacchaññeva rathesabha.
- 2103.**“Na hetā yācayogī nam, antarāyassa kāriyā;
Itthiyo mantam [itthikāmantam (ka.)] jānanti, sabbam gaṇhanti vāmato.
- 2104.**“Saddhāya dānam dadato, māsam adakkhi mātaram;
Antarāyampi sā kayirā, gacchaññeva rathesabha.
- 2105.**“Āmantayassu te putte, mā te mātaramaddasum;
Saddhāya dānam dadato, evam puññam pavaḍḍhati.
- 2106.**“Āmantayassu te putte, mā te mātaramaddasum;
Mādisassa dhanam datvā, rāja saggam gamissasi”.

2107.“Sace tvam̄ nicchase daṭṭhum̄, mama bhariyam̄ patibbatam̄;
Ayyakassapi dassehi, jālim̄ kaṇhājinam̄ cubho.

2108.“Ime kumāre disvāna, mañjuke piyabhāṇine;
Patīto sumano vitto, bahuṁ dassati te dhanam̄”.

2109.“Acchedanassa bhāyāmi, rājaputta suṇohi me;
Rājadaṇḍāya maṇ̄ dajjā, vikkiṇeyya haneyya vā;
Jino dhanañca dāse ca, gārayhassa brahmabandhuyā”.

2110.“Ime kumāre disvāna, mañjuke piyabhāṇine;
Dhamme ṭhito mahārājā, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhano;
Laddhā pītisomanassam̄, bahuṁ dassati te dhanam̄”.

2111.“Nāham̄ tampi karissāmi, yaṁ maṇ̄ tvam̄ anusāsasi;
Dārakeva ahaṁ nessam̄, brāhmaṇyā paricārake”.

2112.“Tato kumārā byathitā [byadhītā (sī. pī. ka.)], sutvā luddassa bhāsitam̄;
Tena tena padhāviṁsu, jālī kaṇhājinā cubho”.

2113.“Ehi tāta piyaputta, pūretha mama pāramiṁ;
Hadayaṁ mebhisiñcetha, karotha vacanam̄ mama.

2114.“Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare;
Jātipāram̄ tarissāmi, santāressam̄ sadevakam̄”.

2115.“Ehi amma piyadhbīti, pūretha mama pāramiṁ [piyā me dānapāramī (syā. ka.)];
Hadayaṁ mebhisiñcetha, karotha vacanam̄ mama.

2116.“Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare;
Jātipāram̄ tarissāmi, uddharissam̄ sadevakam̄”.

2117.“Tato kumāre ādāya, jālim̄ kaṇhājinam̄ cubho;
Brāhmaṇassa adā dānam̄, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhano.

2118.“Tato kumāre ādāya, jālim̄ kaṇhājinam̄ cubho;
Brāhmaṇassa adā vitto, puttakē dānamuttamam̄.

2119.“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakaṁ, tadāsi lomahāṁsanam̄;
Yaṁ kumāre padinnamhi, medanī sampakampatha.

2120.“Tadāsi yaṁ bhiṁsanakaṁ, tadāsi lomahāṁsanam̄;
Yaṁ pañjalikato rājā, kumāre sukhavacchite;
Brāhmaṇassa adā dānam̄, sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhano”.

2121.“Tato so brāhmaṇo luddo, latam̄ dantehi chindiya;
Latāya hatthe bandhitvā, latāya anumajjhatha [anupajjhatha (ka.)].

2122.“Tato so rajjumādāya, daṇḍañcādāya brāhmaṇo;
Ākoṭayanto te neti, sivirājassa pekkhato”.

2123.“Tato kumārā pakkāmum̄, brāhmaṇassa pamuñciya;

Assupuṇnehi nettehi, pitaram so udikkhati.

2124“Vedhamassatthapattamva, pitu pādāni vandati;
Pitu pādāni vanditvā, idam vacanamabravi.

2125“Ammā ca tāta nikkhantā, tvañca no tāta dassasi;
Yāva ammampi passemu, atha no tāta dassasi.

2126“Ammā ca tāta nikkhantā, tvañca no tāta dassasi;
Mā no tvam tāta adadā, yāva ammāpi etu no;
Tadāyam brāhmaṇo kāmaṇ, vikkiṇātu hanātu vā.

2127“Balaṅkapādo [bilāṅkapādo (ka.)] andhanakho [addhanakho (sī. syā. pī.)], atho
ovaddhapiṇḍiko [obandhapiṇḍiko (ka.)];
Dīghuttarotṭho capalo, kaṭāro bhagganāsako.

2128“Kumbhodaro bhaggapitṭhi, atho visamacakkhuko;
Lohamassu haritakeso, valīnam tilakāhato.

2129“Piṅgalo ca vinato ca, vikaṭo ca brahā kharo;
Ajināni ca sannaddho, amanusso bhayānako.

2130“Manusso udāhu yakkho, maṃsalohitabhojano;
Gāmā araññamāgama, dhanam tam tāta yācati.

2131“Nīyamāne pisācena, kiṃ nu tāta udikkhasi;
Asmā nūna te hadayaṇ, āyasam daṭhabandhanam.

2132“Yo no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā;
Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati.

2133“Idheva acchatam kaṇhā, na sā jānāti kismiñci;
Migīva khīrasammattā, yūthā hīnā pakandati.

2134“Na me idam tathā dukkham, labbhā hi pumunā idam;
Yañca ammam na passāmi, tam me dukkhataram ito.

2135“Na me idam tathā dukkham, labbhā hi pumunā idam;
Yañca tātam na passāmi, tam me dukkhataram ito.

2136“Sā nūna kapaṇā ammā, cirarattāya rucchati [rujjati (syā. ka.)];
Kaṇhājinam apassantī, kumāriñ cārudassaniṁ.

2137“So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati;
Kaṇhājinam apassanto, kumāriñ cārudassaniṁ.

2138“Sā nūna kapaṇā ammā, ciram rucchati assame;
Kaṇhājinam apassantī, kumāriñ cārudassaniṁ.

2139“So nūna kapaṇo tāto, ciraṇ rucchati assame;
Kaṇhājinam apassanto, kumāriñ cārudassaniṁ.

2140.“Sā nūna kapaṇā ammā, cirarattāya rucchati;
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati.

2141.“So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati;
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati.

2142.“Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā [[sindhuvāritā \(bahūsu\)](#)];
Vividhāni rukkhajātāni, tāni ajja jahāmase.

2143.“Assatthā panasā ceme, nigrodhā ca kapitthanā;
Vividhāni phalajātāni, tāni ajja jahāmase.

2144.“Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayam sītūdakā [[sītodikā \(sī. pī.\)](#)] nadī;
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase.

2145.“Vividhāni pupphajātāni, asmiṃ uparipabbate;
Yānassu pubbe dhārema, tāni ajja jahāmase.

2146.“Vividhāni phalajātāni, asmiṃ uparipabbate;
Yānassu pubbe bhuñjāma, tāni ajja jahāmase.

2147.“Ime no hatthikā assā, balibaddā ca no ime;
Yehissu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase”.

2148.“Nīyamānā kumārā te, pitaram etadabравум;
Ammam ārogyam vajjāsi, tvañca tāta sukhī bhava.

2149.“Ime no hatthikā assā, balibaddā ca no ime;
Tāni ammāya dajjesi, sokam tehi vinessati.

2150.“Ime no hatthikā assā, balibaddā ca no ime;
Tāni ammā udikkhantī, sokam paṭivinessati.

2151.“Tato vessantaro rājā, dānam datvāna khattiyo;
Paññasālam pavisitvā, kalunam paridevayi”.

2152.“Kam nvajja chātā tasitā, uparucchanti dārakā;
Sāyam saṃvesanākāle, ko ne dassati bhojanam.

2153.“Kam nvajja chātā tasitā, uparucchanti dārakā;
Sāyam saṃvesanākāle, ammā chātamha detha no.

2154.“Katham nu patham gacchanti, pattikā anupāhanā;
Santā sūnehi pādehi, ko ne hatthe gahessati.

2155.“Katham nu so na lajjeyya, sammukhā paharam mama;
Adūsakānam puttānam, alajjī vata brāhmaṇo.

2156.“Yopi me dāsidāsassa, añño vā pana pesiyo;
Tassāpi suvihīnassa, ko lajjī paharissati.

2157.“Vārijasseva me sato, baddhassa kumināmukhe;

Akkosati paharati, piye putte apassato.

2158“Adu cāpaṁ gahetvāna, khaggam bandhiya vāmato;
Ānessāmi sake putte, puttānañhi vadho dukho.

2159“Atṭhānametam [addhā hi metam (pī.)] dukkharūpam, yam kumārā vihaññare;
Satañca dhammadamaññāya, ko datvā anutappati”.

2160“Saccam kirevamāhamṣu, narā ekaciyā idha;
Yassa natthi sakā mātā, yathā natthi [pitā atthi (ka.)] tatheva so.

2161“Ehi kañhe marissāma, natthattho jīvitena no;
Dinnamhāti [dinnamhāpi (sī. syā.), dinnamāsi (ka.)] janindena, brāhmaṇassa dhanesino;
Accāyikassa luddassa, yo no gāvova sumbhati.

2162“Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā;
Vividhāni rukkhajātāni, tāni kañhe jahāmase.

2163“Assatthā panasā ceme, nigrodhā ca kapitthanā;
Vividhāni phalajātāni, tāni kañhe jahāmase.

2164“Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayam sītūdakā nadī;
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni kañhe jahāmase.

2165“Vividhāni pupphajātāni, asmiṁ uparipabbate;
Yānassu pubbe dhārema, tāni kañhe jahāmase.

2166“Vividhāni phalajātāni, asmiṁ uparipabbate;
Yānassu pubbe bhuñjāma, tāni kañhe jahāmase.

2167“Ime no hatthikā assā, balibaddā ca no ime;
Yehissu pubbe kīlāma, tāni kañhe jahāmase”.

2168“Nīyamānā kumārā te, brāhmaṇassa pamuñciya;
Tena tena padhāviṁsu, jālī kañhājinā cubho”.

2169“Tato so rajjumādāya, dañḍāñcādāya brāhmaṇo;
Ākoṭayanto te neti, sivirājassa pekkhato”.

2170“Tam tam kañhājināvoca, ayan̄ maṁ tāta brāhmaṇo;
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātamva dāsiyam̄.

2171“Na cāyam brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇā;
Yakkho brāhmaṇavaññena, khāditum tāta neti no;
Nīyamāne pisācena, kiṁ nu tāta udikkhasi”.

2172“Ime no pādakā dukkhā, dīgho caddhā suduggamo;
Nīce colambate sūriyo, brāhmaṇo ca dhāreti [tareti (sī. syā. pī.)] no.

2173“Okandāmase [okkantāmasi (ka.)] bhūtāni, pabbatāni vanāni ca;
Sarassa sirasā vandāma, supatitthe ca āpake [āavake (ka.)].

2174.“Tiṇalatāni osadhyo, pabbatāni vanāni ca;
Ammaṁ ārogyaṁ vajjātha, ayam no neti brāhmaṇo.

2175.“Vajjantu bhonto ammañca, maddim asmāka mātaram;
Sace anupatitukāmāsi, khippam anupatiyāsi no.

2176.“Ayam ekapadī eti, ujuṁ gacchati assamaṁ;
Tamevānupateyyāsi, api passesi ne lahum.

2177.“Aho vata re jaṭinī, vanamūlaphalahārike [hāriyā (syā. ka.)];
Suññam disvāna assamam, tam te dukkham bhavissati.

2178.“Ativelam nu ammāya, uñchā laddho anappako [uñchāladdhaṁ anappakaṁ (syā.)];
Yā no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā.

2179.“Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati;
Apajja ammam passemu, sāyaṁ uñchāto āgataṁ.

2180.“Dajjā ammā brāhmaṇassa, phalam khuddena missitam;
Tadāyam asito dhāto, na bālhaṁ dhārayeyya [tarayeyya (sī. syā. pī.)] no.

2181.“Sūnā ca vata no pādā, bālhaṁ dhāreti brāhmaṇo;
Iti tattha vilapiṁsu, kumārā mātugiddhino”.

Dārakapabbam nāma.

Maddīpabbam

2182.“Tesam lālappitam sutvā, tayo vālā vane migā;
Sīho byaggho ca dīpi ca, idam vacanamabratvam.

2183.“Mā heva no rājaputtī, sāyaṁ uñchāto āgamā;
Mā hevamhāka nibbhoge, heṭhayittha vane migā.

2184.“Sīho ca nam vihetheyya, byaggho dīpi ca lakkhaṇam;
Neva jālīkumārassa, kuto kañhājinā siyā;
Ubhayeneva jīyetha, patim putte ca lakkhaṇā”.

2185.“Khaṇittikam me patitam, dakkhiṇakkhi ca phandati;
Aphalā phalino rukkhā, sabbā muyhanti me disā.

2186.“Tassā sāyanhakālasmiṁ, assamāgamanam pati;
Atthaṅgatamhi sūriye, vālā panthe upaṭṭhahum.

2187.“Nīce colambate sūriyo, dūre ca vata assamo;
Yañca nesam ito hassam [hissam (ka.)], tam te bhuñjeyyu bhojanam.

2188.“So nūna khattiyo eko, paññasālāya acchatī;
Tosento dārake chāte, mamaṁ disvā anāyatim.

2189.“Te nūna puttakā mayham, kapañāya varākiyā;
Sāyaṁ sañvesanākāle, khīrapītāva acchare.

2190.“Te nūna puttakā mayham, kapañāya varākiyā;
Sāyam samvesanākāle, vāripītāva acchare.

2191.“Te nūna puttakā mayham, kapañāya varākiyā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.

2192.“Te nūna puttakā mayham, kapañāya varākiyā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, hamṣāvuparipallale.

2193.“Te nūna puttakā mayham, kapañāya varākiyā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.

2194.“Ekāyano ekapatho, sarā sobbhā ca passato;
Aññam maggam na passāmi, yena gaccheyya assamam̄.

2195.“Migā namathu rājāno, kānanasmim̄ mahabbalā;
Dhammena bhātaro hotha, maggam me detha yācitā.

2196.“Avaruddhassāham bhariyā, rājaputtassa sirīmato;
Tam cāham nātimāññāmi, rāmam sītāvanubbatā.

2197.“Tumhe ca putte passatha, sāyam samvesanam̄ pati;
Ahañca putte passeyyam̄, jālim kañhājinam̄ cubho.

2198.“Bahum cidam mūlaphalam, bhakkho cāyam anappako;
Tato upaḍḍham dassāmi, maggam me detha yācitā.

2199.“Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā;
Dhammena bhātaro hotha, maggam me detha yācitā”.

2200.“Tassā lālappamānāya, bahum kāruññasañhitam̄;
Sutvā nelapatim̄ vācam̄, vālā panthā apakkamum”.

2201.“Imamhi naṁ padesamhi, puttakā paṁsukuṇṭhitā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.

2202.“Imamhi naṁ padesamhi, puttakā paṁsukuṇṭhitā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, hamṣāvuparipallale.

2203.“Imamhi naṁ padesamhi, puttakā paṁsukuṇṭhitā;
Paccuggatā mam̄ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.

2204.“Dve migā viya [te migāviya (sī. syā. pī.)] ukkaññā [okkaññā (ka.)], samantā mabhidhāvino;
Ānandino pamuditā, vaggamānāva kampare;
Tyajja putte na passāmi, jālim kañhājinam̄ cubho.

2205.“Chakalīva migī chāpam̄, pakkhī muttāva pañjarā;
Ohāya putte nikhamim̄, sīhīvāmisagiddhinī;
Tyajja putte na passāmi, jālim kañhājinam̄ cubho.

2206.“Idam̄ nesam̄ padakkantaṁ, nāgānamiva pabbate;
Citakā parikiññāyo, assamassāvidūrato;

Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2207“Vālikāyapi okiṇṇā, puttakā paṁsukuṇṭhitā;
Samantā mabhidhāvanti, te na passāmi dārake.

2208“Ye maṁ pure paccutṭhenti [paccidenti (sī. syā. pī.)], araññā dūramāyatim;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2209“Chakaliṁva migim chāpā, paccuggantuna mātarām;
Dūre maṁ pavilokenti [apalokenti (ka.), paṭivilokenti (syā.)], te na passāmi dārake.

2210“Idam nesam kīlānakam, patitam paṇḍubeluvam;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2211“Thanā ca mayhime pūrā, uro ca sampadālati;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2212“Ucchaṅgeko vicināti, thanamekāvalambati;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2213“Yassu sāyanhasamayaṁ, puttakā paṁsukuṇṭhitā;
Ucchaṅge me vivattanti, te na passāmi dārake.

2214“Ayam so assamo pubbe, samajjo paṭibhāti maṁ;
Tyajja putte apassantyā, bhamate viya assamo.

2215“Kimidam appasaddova, assamo paṭibhāti maṁ;
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.

2216“Kimidam appasaddova, assamo paṭibhāti maṁ;
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.

2217“Kimidam tuṇhibhūtosi, api ratteva me mano;
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.

2218“Kimidam tuṇhibhūtosi, api ratteva me mano;
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.

2219“Kacci nu me ayyaputta, migā khādiṁsu dārake;
Araññe iriṇe vivane, kena nītā me dārakā.

2220“Adu te pahitā dūtā, adu suttā piyavatā;
Adu bahi no nikkhantā, khiḍḍāsu pasutā nu te.

2221“Nevāsaṁ kesā dissanti, hatthapādā ca jālino;
Sakuṇānañca opāto, kena nītā me dārakā.

2222“Idam tato dukkhataram, sallaviddho yathā vaṇo;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho.

2223“Idampi dutiyam sallam, kampeti hadayam mama;
Yañca putte na passāmi, tvañca maṁ nābhībhāsasi.

- 2224.**“Ajeva [ajja ce (syā.)] me imam rattiṁ, rājaputta na saṁsasi;
Maññe okkantasantaṁ [ukkantasattam (sī. pī.)] mam, pāto dakkhi no matam”.
- 2225.**“Nūna maddī varārohā, rājaputtī yasassinī;
Pāto gatāsi uñchāya, kimidaṁ sāyamāgatā”.
- 2226.**“Nanu tvam saddamassosi, ye saram pātumāgatā;
Sīhassapi nadantassa, byagghassa ca nikujjitaṁ.
- 2227.**“Ahu pubbanimittam me, vicarantyā brahāvane;
Khaṇitto me hatthā patito, uggivañcāpi [uggivañcāpi (ka.)] amsato.
- 2228.**“Tadāham byathitā bhītā, puthu katvāna pañjaliṁ;
Sabbadisā namassissam, api sotthi ito siyā.
- 2229.**“Mā heva no rājaputto, hato sīhena dīpinā;
Dārakā vā parāmaṭṭhā, acchakokataracchihi.
- 2230.**“Sīho byaggho ca dīpi ca, tayo vālā vane migā;
Te mam pariyāvaruṁ maggam, tena sāyamhi āgatā.
- 2231.**“Aham patiñca putte ca, āceramiva māṇavo;
Anuṭṭhitā divārattim, jaṭinī brahmacārinī.
- 2232.**“Ajināni paridahitvā, vanamūlaphalahāriyā;
Vicarāmi divārattim, tumham kāmā hi puttakā.
- 2233.**“Aham suvaṇṇahaliddim, ābhataṁ pañdubeļuvam;
Rukkhapakkāni cāhāsim, ime voputta kīlanā.
- 2234.**“Imam mūlālivattakam, sālukam ciñcabhedakam;
Bhuñja khuddehi samyuttam, saha puttehi khattiya.
- 2235.**“Padumam jālino dehi, kumudañca kumāriyā;
Māline passa naccante, sivi puttāni avhaya.
- 2236.**“Tato kañhājināyapi, nisāmehi rathesabha;
Mañjussarāya vagguyā, assamam upayantiyā [upaganthiyā (syā. ka.)].
- 2237.**“Samānasukhadukkhamhā, ratthā pabbājītā ubho;
Api sivi putte passesi, jālim kañhājinam cubho.
- 2238.**“Samaṇe brāhmaṇe nūna, brahmacariyaparāyaṇe;
Aham loke abhissapiṁ, sīlavante bahussute;
Tyajja putte na passāmi, jālim kañhājinam cubho”.
- 2239.**“Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā;
Vividhāni rukkhajātāni, te kumārā na dissare.
- 2240.**“Assatthā panasā ceme, nigrodhā ca kapitthanā;
Vividhāni phalajātāni, te kumārā na dissare.

- 2241.**“Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayam sītūdakā nadī;
Yatthassu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare.
- 2242.**“Vividhāni pupphajātāni, asmiṁ uparipabbate;
Yānassu pubbe dhārimsu, te kumārā na dissare.
- 2243.**“Vividhāni phalajātāni, asmiṁ uparipabbate;
Yānassu pubbe bhuñjimṣu, te kumārā na dissare.
- 2244.**“Ime te hatthikā assā, balibaddā ca te ime;
Yehissu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare”.
- 2245.**“Ime sāmā sasolūkā, bahukā kadalīmigā;
Yehissu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare.
- 2246.**“Ime haṁsā ca koñcā ca, mayūrā citrapekhuṇā;
Yehissu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare”.
- 2247.**“Imā tā vanagumbāyo, pupphitā sabbakālikā;
Yatthassu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare.
- 2248.**“Imā tā pokkharaṇī rammā, cakkavākūpakūjitā;
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca;
Yatthassu pubbe kīliṁsu, te kumārā na dissare.
- 2249.**“Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamāhatam;
- Aggipi te na hāpito, kiṁ nu mandova jhāyasi.
- 2250.**“Piyo piyena saṅgamma, samo me [samoḥam (syā.), sammoḥam (ka.)] byapahaññati;
Tyajja putte na passāmi, jāliṁ kañhājinam cubho”.
- 2251.**“Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā;
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
- 2252.**“Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā;
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā”.
- 2253.**“Sā tattha paridevitvā, pabbatāni vanāni ca;
Punadevassamam gantvā, rodi sāmikasantike [sāmikasantike rodi (sī. syā. pī.)].
- 2254.**“Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā;
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
- 2255.**“Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā;
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
- 2256.**“Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā;
Vicaranti rukkhamūlesu, pabbatesu guhāsu ca’.
- 2257.**“Iti maddī varārohā, rājaputtī yasassinī;
Bāhā paggayha kanditvā, tattheva patitā chamā”.

2258.“Tamajjhapattam rājaputtiṁ, udakenābhisiñcatha;
Assatthaṁ nam̄ viditvāna, atha nam̄ etadabravi”.

2259.“Ādiyeneva te maddi, dukkhaṁ nakkhātumicchisam̄;
Daliddo yācako vuḍḍho, brāhmaṇo gharamāgato.

2260.“Tassa dinnā mayā puttā, maddi mā bhāyi assasa;
Maṇi passa maddi mā putte, mā bālhaṁ paridevasi;
Lacchāma putte jīvantā, arogā ca bhavāmase.

2261.“Putte pasuñca dhaññañca, yañca aññam̄ ghare dhanam̄;
Dajjā sappuriso dānam̄, disvā yācakamāgataṁ;
Anumodāhi me maddi, puttakē dānamuttamam̄”.

2262.“Anumodāmi te deva, puttakē dānamuttamam̄;
Datvā cittam̄ pasādehi, bhiyyo dānam̄ dado bhava.

2263.“Yo tvam̄ maccherabhūtesu, manussesu janādhipa;
Brāhmaṇassa adā dānam̄, sivinam̄ ratṭhavaḍḍhano”.

2264.“Ninnāditā te pathavī, saddo te tidivaṅgato;
Samantā vijjutā āgum̄, girīnam̄va patissutā.

2265.“Tassa te anumodanti, ubho nāradapabbatā;
Indo ca brahmā pajāpati, somo yamo vessavaṇo;
Sabbe devānumodanti, tāvatiṁsā saindakā.

2266.“Iti maddī varārohā, rājaputtī yasassinī;
Vessantarassa anumodi, puttakē dānamuttamam̄”.

Maddīpabbam̄ nāma.

Sakkapabbam̄

2267.Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam̄ pati;
Sakko brāhmaṇavaṇṇena, pāto tesam̄ adissatha.

2268.“Kacci nu bhoto kusalam̄, kacci bhoto anāmayam̄;
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.

2269.“Kacci ḍam̄sā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vālamigākiṇṇe, kacci hiṁsā na vijjati”.

2270.“Kusalañceva no brahme, atho brahme anāmayam̄;
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.

2271.“Atho ḍam̄sā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vālamigākiṇṇe, hiṁsā mayham̄ na vijjati.

2272.“Satta no māse vasatam̄, araññe jīvasokinam̄;
Idam̄ dutiyam̄ passāma, brāhmaṇam̄ devavaṇṇinam̄;
Ādāya veļuvam̄ daṇḍam̄, dhārentam̄ ajinakkhipam̄.

- 2273.**“Svāgataṁ te mahābrahme, atho me adurāgataṁ;
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
- 2274.**“Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo;
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varam varam.
- 2275.**“Idampi pānīyaṁ sītam, ābhataṁ girigabbharā;
Tato piva mahābrahme, sacē tvam abhikañkhasi.
- 2276.**“Atha tvam kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā;
Anuppatto brahāraññam, tam me akkhāhi pucchito”.
- 2277.**“Yathā vārivaho pūro, sabbakālam na khīyati;
Evaṁ tam yācitāgacchim, bhariyam me dehi yācito”.
- 2278.**“Dadāmi na vikampāmi, yam mām yācasi brāhmaṇa;
Santam nappaṭiguyhāmi, dāne me ramatī mano”.
- 2279.**“Maddim hatthe gahetvāna, udakassa kamaṇḍalam;
Brāhmaṇassa adā dānam, sivīnam rāṭhavaḍḍhano.
- 2280.**“Tadāsi yam bhiṁsanakam, tadāsi lomahamṣanam;
Maddim paricajantassa, medanī sampakampatha.
- 2281.**“Neva sā maddī bhākuṭi, na sandhīyati na rodati;
Pekkhatevassa tuṇhī sā, eso jānāti yam varam”.
- 2282.**“Komārī yassāham bhariyā, sāmiko mama issaro;
Yassicche tassa mām dajjā, vikkīneyya haneyya vā”.
- 2283.**“Tesam saṅkappamaññaya, devindo etadabravi;
Sabbe jitā te paccūhā, ye dibbā ye ca mānusā.
- 2284.**“Ninnāditā te pathavī, saddo te tidivaṅgato;
Samantā vijjutā āgum, girīnaṁva patissutā.
- 2285.**“Tassa te anumodanti, ubho nāradapabbatā;
Indo ca brahmā pajāpati, somo yamo vessavaṇo;
Sabbe devānumodanti, dukkarañhi karoti so.
- 2286.**“Duddadaṁ dadamānānam, dukkaram kamma kubbataṁ;
Asanto nānukubbanti, satam dhammo durannayo.
- 2287.**“Tasmā satañca asatam, nānā hoti ito gati;
Asanto nirayam yanti, santo saggaparāyanā.
- 2288.**“Yametaṁ kumāre adā, bhariyam adā vane vasam;
Brahmayānamanokkamma, sage te tam vipaccatu”.
- 2289.**“Dadāmi bhoto bhariyam, maddim sabbaṅgasobhanaṁ;
Tvañceva maddiyā channo, maddī ca patinā saha.

2290.“Yathā payo ca saṅkho ca, ubho samānavanṇino;
Evaṁ tuvañca maddī ca, samānamanacetasā.

2291.“Avaruddhettha araññasmī, ubho sammatha assame;
Khattiyā gottasampannā, sujātā mātupettito;
Yathā puññāni kayirātha, dadantā aparāparam”.

2292.“Sakkohamasmi devindo, āgatosmi tavantike;
Varam varassu rājisi, vare atṭha dadāmi te”.

2293.“Varam ce me ado sakka, sabbabhūtānamissara;
Pitā mam anumodeyya, ito pattam sakam gharam;
Āsanena nimanteyya, paṭhametam varam vare.

2294.“Purisassa vadham na roceyyam, api kibbisakārakam;
Vajjhām vadhamhā moceyyam, dutiyetam varam vare.

2295.“Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā;
Mameva upajīveyyum, tatiyetam varam vare.

2296.“Paradāram na gaccheyyam, sadārapasuto siyam;
Thīnam vasam na gaccheyyam, catutthetam varam vare.

2297.“Putto me sakka jāyetha, so ca dīghāyuko siyā;
Dhammena jine pathavim, pañcametam varam vare.

2298.“Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam pati;
Dibbā bhakkhā pātubhaveyyum, chatṭhametam varam vare.

2299.“Dadato me na khīyetha, datvā nānutapeyyaham;
Dadam cittam pasādeyyam, sattametam varam vare.

2300.“Ito vimuccamānāham, saggagāmī visesagū;
Anivatti tato assam, atṭhametam varam vare”.

2301.“Tassa tam vacanam sutvā, devindo etadabravi;
Aciram vata te tato, pitā tam daṭṭhumessati”.

2302.“Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Vessantare varam datvā, saggakāyam apakkami”.

Sakkapabbam nāma.

Mahārājapabbam

2303.“Kassetam mukhamābhāti, hemam vuttattamagginā;
Nikkhamva jātarūpassa, ukkāmukhapahaṁsitam.

2304.“Ubho sadisapaccaṅgā, ubho sadisalakkhaṇā;
Jālissa sadiso eko, ekā kaṇhājinā yathā.

2305.“Sīhā bilāva nikkhantā, ubho sampatirūpakā;

Jātarūpamayāyeva, ime dissanti dārakā”.

2306“Kuto nu bhavam bhāradvāja, ime ānesi dārake;
Ajja raṭṭham anuppatto, kuhim gacchasi brāhmaṇa” [idam gāthaddham pī potthake natthi].

2307“Mayham te dārakā deva, dinnā vittena sañjaya;
Ajja pannarasā ratti, yato laddhā [dinnā (sī. pī.)] me dārakā”.

2308“Kena vā vācapeyyena, sammāññayena saddahe;
Ko tetam dānamadadā, puttakē dānamuttamam”.

2309“Yo yācataṁ patiṭṭhāsi, bhūtānaṁ dharanīriva;
So me vessantaro rājā, puttedāsi vane vasam̄.

2310“Yo yācataṁ gatī āsi, savantīnamva sāgaro;
So me vessantaro rājā, puttedāsi vane vasam̄”.

2311“Dukkaṭam̄ vata bho raññā, saddhena gharamesinā;
Katham̄ nu puttakē dajjā, araññe avaruddhako.

2312“Imam̄ bhonto nisāmētha, yāvantettha samāgatā;
Katham̄ vessantaro rājā, puttedāsi vane vasam̄.

2313“Dāsim̄ dāsam̄ ca [dāsam̄ dāsi ca (sī. pī.)] so dajjā, assam̄ cassatarīratham̄;
Hatthīnca kuñjaram̄ dajja, katham̄ so dajja dārake”.

2314“Yassa nassa [natthi (sī. pī.)] ghare dāso, asso cassatarīratho;
Hatthī ca kuñjaro nāgo, kiṁ so dajjā pitāmaha”.

2315“Dānamassa pasam̄sāma, na ca nindāma puttakā;
Katham̄ nu hadayam̄ āsi, tumhe datvā vanibbake”.

2316“Dukkhassa hadayam̄ āsi, atho uṇhampi passasi;
Rohinīheva tambakkhī, pitā assūni vattayi”.

2317“Yam̄ tam̄ kaṇhājināvoca, ayam̄ mam̄ tāta brāhmaṇo;
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātam̄va dāsiyam̄.

2318“Na cāyam̄ brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇā;
Yakkho brāhmaṇavaṇṇena, khāditum̄ tāta neti no;
Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi”.

2319“Rājaputtī ca vo mātā, rājaputto ca vo pitā;
Pubbe me aṅgamāruyha, kiṁ nu tiṭṭhatha ārakā”.

2320“Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā;
Dāsā mayam̄ brāhmaṇassa, tasmā tiṭṭhāma ārakā”.

2321“Mā sammevam̄ avacuttha, ḍayhate hadayam̄ mama;
Citakāyam̄va me kāyo, āsane na sukham̄ labhe.

2322“Mā sammevam̄ avacuttha, bhiyyo sokam̄ janetha mam̄;

Nikkiṇissāmi dabbena, na vo dāsā bhavissatha.

2323“Kimagghiyañhi vo tāta, brāhmaṇassa pitā adā;
Yathābhūtam me akkhātha, paṭipādenta brāhmaṇam”.

2324“Sahassagghañhi maṇi tāta, brāhmaṇassa pitā adā;
Atha [acchaṇ (sī. syā. ka.)] kaṇhājinaṇ kaññam, hatthinā ca satena ca” [hatthiādisatena ca
(syā.), hatthinādisatena ca (ka.)].

2325“Uṭṭhehi katte taramāno, brāhmaṇassa avākara;
Dāsisataṇ dāsasataṇ, gavaṇ hatthusabham satam;
Jātarūpasahassañca, puttānāṇ dehi nikkayaṇ.

2326“Tato kattā taramāno, brāhmaṇassa avākari;
Dāsisataṇ dāsasataṇ, gavaṇ hatthusabham satam;
Jātarūpasahassañca, puttānāṇdāsi nikkayaṇ”.

2327“Nikkiṇitvā nahāpetvā, bhojayitvāna dārake;
Samalañkaritvā bhaṇḍena, ucchaṅge upavesayum.

2328“Sīsaṇ nhāte sucivatthe, sabbābharaṇabhūsite;
Rājā añke karitvāna, ayyako paripucchatha.

2329“Kuṇḍale ghusite māle, sabbābharaṇabhūsite;
Rājā añke karitvāna, idam vacanamabravi.

2330“Kacci ubho arogā te, jāli mātāpitā tava;
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.

2331“Kacci ḍaṇsā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vāḷamigākiṇne, kacci hiṇsā na vijjati”.

2332“Atho ubho arogā me, deva mātāpitā mama;
Atho uñchena yāpentī, atho mūlaphalā bahū.

2333“Atho ḍaṇsā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vāḷamigākiṇne, hiṇsā nesam na vijjati.

2334“Khaṇṭalukalambāni, bilāni takkalāni ca;
Kolam bhallātakam bellam, sā no āhatva posati.

2335“Yañceva sā āharati, vanamūlaphalahāriyā;
Tam no sabbe samāgantvā, rattim bhuñjāma no divā.

2336“Ammāva no kisā paṇḍu, āharantī dumapphalam;
Vātātapena sukhumālī, padumam hatthagatāmiva.

2337“Ammāya patanūkesā, vicarantyā brahāvane;
Vane vāḷamigākiṇne, khaggadīpinisevite.

2338“Kesesu jaṭam bandhitvā, kacche jallamadhārayi;
Cammavāsī chamā seti, jātavedam namassati.

- 2339.**“Puttā piyā manussānam, lokasmīm udapajjisum;
Na hi nūnamhākam ayyassa, putte sneho ajāyatha”.
- 2340.**“Dukkaṭañca hi noutta, bhūnahaccam kataṁ mayā;
Yoham sivinam vacanā, pabbājesimadūsakam.
- 2341.**“Yam me kiñci idha atthi, dhanam dhaññañca vijjati;
Etu vessantaro rājā, siviraṭṭhe pasāsatu”.
- 2342.**“Na deva mayham vacanā, ehitī sivisuttamo;
Sayameva devo gantvā, siñca bhogehi atrajam”.
- 2343.**“Tato senāpatim rājā, sajjayo ajjhabhāsatha;
Hatthī assā rathā pattī, senā sannāhayantu naṁ;
Negamā ca maṁ anventu, brāhmaṇā ca purohitā.
- 2344.**“Tato saṭṭhisahassāni, yodhino [yuthino (ka.)] cārudassanā;
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehilaṅkatā.
- 2345.**“Nīlavatthadharā neke [nīlavaṇṇadharāneke (sī. pī.), nīlavatthadharā eke (?)], pītāneke
nivāsitā;
Aññe lohitauṇhīsā, suddhāneke nivāsitā;
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehilaṅkatā.
- 2346.**“Himavā yathā gandhadharo, pabbato gandhamādano;
Nānārukkhehi sañchanno, mahābhūtagaṇālayo.
- 2347.**“Osadhehi ca dibbehi, disā bhāti pavāti ca;
Khippamāyantu sannaddhā, disā bhantu pavantu ca.
- 2348.**“Tato nāgasahassāni, yojayantu catuddasa;
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
- 2349.**“Ārūlhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi;
Khippamāyantu sannaddhā, hathikkhandhehi dassitā.
- 2350.**“Tato assasahassāni, yojayantu catuddasa;
Ājānīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
- 2351.**“Ārūlhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi;
Khippamāyantu sannaddhā, assapiṭṭhe alaṅkatā.
- 2352.**“Tato rathasahassāni, yojayantu catuddasa;
Ayosukatanemiyo, suvaṇṇacitapakkhare.
- 2353.**“Āropentu dhaje tattha, cammāni kavacāni ca;
Vippālentu [vippālentu (sī. syā. pī.)] ca cāpāni, daļhadhammā pahārino;
Khippamāyantu sannaddhā, rathesu rathajīvino”.
- 2354.**“Lājāolopiyā [lājā olokinā (ka.)] pupphā, mālāgandhavilepanā;
Agghiyāni ca tiṭṭhantu, yena maggena ehitī.

2355.“Gāme gāme sataṁ kumbhā, merayassa surāya ca;
Maggamhi patitiṭṭhantu [patitā ṭhantu (syā. ka.)], yena maggена ehitи.

2356.“Maṁsā pūvā saṅkuliyo, kummāsā macchasaṁyutā;
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggена ehitи.

2357.“Sappi telaṁ dadhi khīram, kaṅgubījā [kaṅguvīhi (sī. pī.), kaṅgupiṭṭhā (syā.)] bahū surā;
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggена ehitи.

2358.“Ālārikā ca sūdā ca, naṭanaṭṭakagāyino;
Pāṇissarā kumbhathūṇiyo, mandakā sokajjhāyikā [sokacchāyikā (ka.)].

2359.“Āhaññantu sabbavīṇā, bheriyo dindimāni ca;
Kharamukhāni dhamentu [vadantu (sī. pī.)], nadantu ekapokkharā.

2360.“Mudiṅgā pañavā saṅkhā, godhā parivadentikā;
Dindimāni ca haññantu, kutumpa [kuṭumbā (sī. syā. pī.)] dindimāni ca”.

2361.“Sā senā mahatī āsi, uyyuttā sivivāhinī;
Jālinā magganāyena, vaṅkam pāyāsi pabbataṁ.

2362.“Koñcaṁ nadati mātaṅgo, kuñjaro saṭṭhihāyano;
Kacchāya baddhamānāya, koñcaṁ nadati vāraṇo.

2363.“Ājānīyā hasiyanti [hasissiṁsu (sī. pī.)], nemighoso ajāyatha;
Abbhām rajo acchādesi, uyyuttā sivivāhinī.

2364.“Sā senā mahatī āsi, uyyuttā hārahārinī;
Jālinā magganāyena, vaṅkam pāyāsi pabbataṁ.

2365.“Te pāviṁsu brahāraññam, bahusākham mahodakam [bahudijam (pī.)];
Puppharukkhehi sañchannam, phalarukkhehi cūbhayam.

2366.“Tattha bindussarā vaggū, nānāvanṇā bahū dijā;
Kūjantamupakūjanti, utusampupphite dume.

2367.“Te gantvā dīghamaddhānam, ahorattānamaccaye;
Padesam tam upāgacchum, yattha vessantaro ahu”.

Mahārājapabbam nāma.

Chakkhattiyakammam

2368.“Tesam sutvāna nigghosam, bhīto vessantaro ahu;
Pabbataṁ abhiruhitvā, bhīto senam udikkhati.

2369.“Ingha maddi nisāmehi, nigghoso yādiso vane;
Ājānīyā hasiyanti, dhajaggāni ca dissare.

2370.“Ime nūna araññasmim, migasaṅghāni luddakā;
Vāgurāhi parikkhippa, sobbham pātetyā tāvade;
Vikkosamānā tibbāhi, hanti nesam varam varam.

- 2371.**“Yathā mayam adūsakā, araññe avaruddhakā;
Amittahatthattam gatā, passa dubbalaghātakam”.
- 2372.**“Amittā nappasāheyyum, aggīva udakanṇave;
Tadeva tvam vicintehi, api sotthi ito siyā”.
- 2373.**“Tato vessantaro rājā, orohitvāna pabbatā;
Nisīdi paññasālāyam, daļham katvāna mānasam”.
- 2374.**‘Nivattayitvāna ratham, vuṭṭhapetvāna seniyo;
Ekaṁ araññe viharantam, pitā puttam upāgami.
- 2375.**‘Hathikkhandhato oruyha, ekamso pañjalikato;
Parikiṇṇo [parikkhitto (sī. pī.)] amaccehi, puttam siñcitudāgami.
- 2376.**‘Tathaddasa kumāram so, rammarūpam samāhitam;
Nisinnam paññasālāyam, jhāyantam akutobhayam.
- 2377.**‘Tañca disvāna āyantam, pitaram puttagiddhinam;
Vessantaro ca maddī ca, paccuggantvā avandisum.
- 2378.**‘Maddī ca sirasā pāde, sasurassābhivādayi;
‘Maddī ahañhi te deva, pāde vandāmi te suñhā’ [husā (sī. syā. pī.)];
Tesu tattha palisajja, pāñinā parimajjatha”.
- 2379.**‘Kacci vo kusalamutta, kacci mutta anāmayaṁ;
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
- 2380.**‘Kacci ḍamṣā makasā ca, appameva sarīsapā;
Vane vālamigākiṇne, kacci himṣā na vijjati”.
- 2381.**‘Atthi no jīvikā deva, sā ca yādisakīdisā;
Kasirā jīvikā homa [ahosi (?)], uñchācariyāya jīvitam.
- 2382.**‘Aniddhinam mahārāja, dametassamva sārathi;
Tyamhā aniddhikā dantā, asamiddhi dameti no.
- 2383.**‘Api no kisāni mamsāni, pitu mātu adassanā;
Avaruddhānam mahārāja, araññe jīvasokinam”.
- 2384.**‘Yepi te siviseṭṭhassa, dāyādāpattamānasā;
Jālī kañhājinā cubho, brāhmaṇassa vasānugā;
Accāyikassa luddassa, yo ne gāvova sumbhati.
- 2385.**‘Te rājaputtiyā putte, yadi jānātha saṁsatha;
Pariyāpuṇātha no khippam, sappadaṭṭhamva māṇavam”.
- 2386.**‘Ubho kumārā nikkitā, jālī kañhājinā cubho;
Brāhmaṇassa dhanam datvā, mutta mā bhāyi assasa”.
- 2387.**‘Kacci nu tāta kusalam, kacci tāta anāmayaṁ;
Kacci nu tāta me mātu, cakkhu na pariḥāyati”.

- 2388.**“Kusalañceva meputta, atho putta anāmayam;
Atho ca putta te mātu, cakkhu na parihāyati”.
- 2389.**“Kacci arogam yoggam te, kacci vahati vāhanam;
Kacci phīto janapado, kacci vuṭṭhi na chijjati”.
- 2390.**“Atho arogam yoggam me, atho vahati vāhanam;
Atho phīto janapado, atho vuṭṭhi na chijjati”.
- 2391.**“Iccevam mantayantānam, mātā nesam adissatha;
Rājaputtī giridvāre, pattikā anupāhanā.
- 2392.**“Tañca disvāna āyantam, mātarām puttāgiddhiniṁ;
Vessantaro ca maddī ca, paccuggantvā avandisum.
- 2393.**“Maddī ca sirasā pāde, sassuyā abhivādayi;
Maddī ahañhi te ayye, pāde vandāmi te suṇhā”.
- 2394.**“Maddiñca puttakā disvā, dūrato sotthimāgatā;
Kandantā mabhidhāvimsu, vacchabālāva mātarām.
- 2395.**“Maddī ca puttake disvā, dūrato sotthimāgate;
Vārunīva pavedhentī, thanadhārābhisiñcatha”.
- 2396.**“Samāgatānam nātīnam, mahāghoso ajāyatha;
Pabbatā samanādiṁsu, mahī pakampitā ahu.
- 2397.**“Vuṭṭhidhāram pavattento, devo pāvassi tāvade;
Atha vessantaro rājā, nātīhi samagacchatha.
- 2398.**“Nattāro suṇisā putto, rājā devī ca ekato;
Yadā samāgatā āsum, tadāsi lomahamṣanam.
- 2399.**“Pañjalikā tassa yācanti, rodantā bherave vane;
Vessantarañca maddiñca, sabbe raṭṭhā samāgatā;
Tvañ nosi issaro rājā, rajjam kāretha no ubho”.
- Chakkhattiyakammañ nāma.
- 2400.**“Dhammena rajjam kārentam, raṭṭhā pabbājayittha mam;
Tvañca jānapadā ceva, negamā ca samāgatā”.
- 2401.**“Dukkaṭañca hi noputta, bhūnahaccam katañ mayā;
Yoham sivinam vacanā, pabbājesimadūsakam”.
- 2402.**“Yena kenaci vanñena, pitu dukkham udabbahe;
Mātu bhaginiyā cāpi, api pāñehi attano”.
- 2403.**“Tato vessantaro rājā, rajojallam pavāhayi;
Rajojallam pavāhetvā, saṅkhavañnam [saccavañnam (sī. syā.)] adhārayi”.
- 2404.**“Sīsam nhāto sucivattho, sabbābharaṇabhusito;

Paccayam nāgamāruyha, khaggam bandhi parantapam.

2405“Tato saṭhisahassāni, yodhino cārudassanā;
Sahajātā pakiriṁsu, nandayantā rathesabham.

2406“Tato maddimpi nhāpesum, sivikaññā samāgatā;
Vessantaro tam pāletu, jālī kaṇhājinā cubho;
Athopi tam mahārājā, sañjayo abhirakkhatu”.

2407“Idañca paccayam laddhā, pubbe samklesamattano;
Ānandiyam ācariṁsu, ramaṇīye giribbaje.

2408“Idañca paccayam laddhā, pubbe samklesamattano;
Ānandi vittā sumanā, putte saṅgamma lakkhaṇā.

2409“Idañca paccayam laddhā, pubbe samklesamattano;
Ānandi vittā patītā, saha puttehi lakkhaṇā”.

2410“Ekabhattā pure āsim, niccam thanḍilasāyinī;
Iti metam vataṁ āsi, tumhaṁ kāmā hi puttakā.

2411“Tam me vataṁ samiddhajja, tumhe saṅgamma puttakā;
Mātujampi tam pāletu, pitujampi ca puttaka;
Athopi tam mahārājā, sañjayo abhirakkhatu.

2412“Yam kiñcitthi kataṁ puññam, mayhañceva pitucca te;
Sabbena tena kusalena, ajaro amaro bhava”.

2413“Kappāsikañca koseyyam, khomakoṭumbarāni ca;
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi maddī asobhatha.

2414“Tato hemañca kāyūram, gīveyyam ratanāmayam;
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi maddī asobhatha.

2415“Tato hemañca kāyūram, aṅgadām maṇimekhalam;
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi maddī asobhatha.

2416“Uṇṇatam mukhaphullañca, nānāratte ca māṇike [māṇiye (sī. pī.)];
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi maddī asobhatha.

2417“Uggatthanam giṅgamakam, mekhalam pāṭipādakam [paṭipādukam (sī. syā.), pālipādakam (pī.)];
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi maddī asobhatha.

2418“Suttañca suttavajjañca, upanijjhāya seyyasi;
Asobhatha rājaputtī, devakaññāva nandane.

2419“Sīsam nhātā sucivatthā, sabbālaṅkārabhūsitā;
Asobhatha rājaputtī, tāvatiṁseva accharā.

2420“Kadalīva vātacchupitā, jātā cittalatāvane;
Dantāvaraṇasampannā, rājaputtī asobhatha.

- 2421.**“Sakuṇī mānusinīva, jātā cittapattā patī;
Nigrodhapakkabimboṭhī, rājaputtī asobhatha.
- 2422.**“Tassā ca nāgamānesum, nātibaddhaṃva kuñjaram;
Sattikkhamam̄ sarakkhamam̄, īsādantam̄ urūlhavam̄.
- 2423.**“Sā maddī nāgamāruhi, nātibaddhaṃva kuñjaram;
Sattikkhamam̄ sarakkhamam̄, īsādantam̄ urūlhavam̄”.
- 2424.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum;
Vessantarassa tejena, naññamaññam̄ viheṭhayum̄.
- 2425.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum;
Vessantarassa tejena, naññamaññam̄ viheṭhayum̄.
- 2426.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum;
Ekajjhām̄ sannipātiṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2427.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum;
Ekajjhām̄ sannipātiṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2428.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum;
Nāssu mañjū nikūjiṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2429.**“Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum;
Nāssu mañjū nikūjiṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2430.**“Paṭiyatto rājamaggo, vicitto pupphasanthato;
Vasi vessantaro yattha, yāvatāva jetuttarā.
- 2431.**“Tato saṭṭhisahassāni, yodhino cārudassanā;
Samantā parikiriṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2432.**“Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā;
Samantā parikiriṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2433.**“Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā;
Samantā parikiriṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2434.**“Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā;
Samantā parikiriṁsu, vessantare payātamhi;
Sivīnam̄ raṭṭhavaḍḍhane.
- 2435.**“Karoṭiyā cammadharā, illīhatthā [indihatthā (syā. ka.), khaggahatthā (sī. pī.)] suvammino;
Purato paṭipajjiṁsu, vessantare payātamhi;

Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.

2436“Te pāvisum puram rammaṁ, mahāpākāratoraṇam;
Upetaṁ annapānehi, naccagītehi cūbhayaṁ.

2437“Vittā jānapadā āsum, negamā ca samāgatā;
Anuppatte kumāramhi, sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.

2438“Celukkhepo avattittha, āgate dhanadāyake;
Nandim pavesi [nandi-ppavesi (sī. syā. pī.)] nagare, bandhanā mokkho aghosatha.

2439“Jātarūpamayam vassam, devo pāvassi tāvade;
Vessantare paviṭṭhamhi, sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.

2440“Tato vessantaro rājā, dānam datvāna khattiyo;
Kāyassa bhedā sappañño, saggam so upapajjhathā”ti.

Vessantarajātakam dasamam.

Mahānipāta niṭṭhitā.

Jātakapāli niṭṭhitā.